

HANS H. ØRBERG
LINGVA LATINA
PER SE ILLVSTRATA

PARS I
FAMILIA ROMANA

DOMVS LATINA
ANNO MMIII

**LINGVA LATINA PER SE ILLVSTRATA
PARS I: FAMILIA ROMANA**

© Hans H. Ørberg 1991
Omnia proprietatis iura reservantur

Ex officina typographica *Special-Trykkeriet Viborg*
anno 1991 et, paucis correctis, 1996, 1997, 1998, 1999, 2001, 2002, 2003
Imagines delineavit *Peer Lauritzen*
ISBN 87-997016-5-0

**LINGVA LATINA
PER SE ILLVSTRATA**
PARS I: FAMILIA ROMANA
PARS II: ROMA AETERNA
INDICES
COLLOQVIA PERSONARVM
EXERCITIA LATINA I & II
GRAMMATICA LATINA
PLAVTVS: AMPHITRYO
CAESAR: DE BELLO GALLICO
PETRONIVS: CENA TRIMALCHIONIS

Domus Latina, *Skovvangen 7*
DK-8500 Grenaa, Dania
orberg@lingua-latina.dk

**LINGVA LATINA PER SE ILLVSTRATA I
FAMILIA ROMANA**

LINGVA LATINA PER SE ILLVSTRATA
PARS I: FAMILIA ROMANA

© Hans H. Ørberg 1991
Omnia proprietatis iura reservantur

Ex officina typographica *Special-Trykkeriet Viborg*
anno 1991 et, paucis correctis, 1996, 1997, 1998, 1999, 2001, 2002, 2003
Imagines delineavit *Peer Lauritzen*
ISBN 87-997016-5-0

LINGVA LATINA
PER SE ILLVSTRATA
PARS I: FAMILIA ROMANA
PARS II: ROMA AETERNA
INDICES
COLLOQVIA PERSONARVM
EXERCITIA LATINA I & II
GRAMMATICA LATINA
PLAVTVS: AMPHITRYO
CAESAR: DE BELLO GALLICO
PETRONIVS: CENA TRIMALCHIONIS

Domus Latina, Skovvangen 7
DK-8500 Grenaa, Dania
orberg@lingua-latina.dk

LINGVA LATINA PER SE ILLVSTRATA I
FAMILIA ROMANA

INDEX CAPITVLORVM

	página
Cap. I. IMPERIVM ROMANVM	7
LITTERAE ET NVMERI	9
II. FAMILIA ROMANA	13
LIBER TVVS LATINVS	16
III. PVER IMPROBVS	19
IV. DOMINVS ET SERVI	26
V. VILLA ET HORTVS	32
VI. VIA LATINA	41
VII. PVELLA ET ROSA	48
VIII. TABERNA ROMANA	54
IX. PASTOR ET OVES	63
X. BESTIAE ET HOMINES	69
XI. CORPVIS HUMANVM	77
XII. MILES ROMANVS	85
XIII. ANNVS ET MENSES	95
XIV. NOVVS DIES	103
XV. MAGISTER ET DISCIPVLI	110
XVI. TEMPESTAS	118
XVII. NVMERI DIFFICILES	126
XVIII. LITTERAE LATINAЕ	135
XIX. MARITVS ET VXOR	145
XX. PARENTES	154
XXI. PVGNA DISCIPVLORVM	163
XXII. CAVE CANEM	172
XXIII. EPISTVLA MAGISTRI	179
XXIV. PVER AEGROTVS	187
XXV. THESEVS ET MINOTAVRVS	195
XXVI. DAEDALVS ET ICARVS	203
XXVII. RES RVSTICAE	211
XXVIII. PERICVLA MARIS	222
XXIX. NAVIGARE NECESSSE EST	232
XXX. CONVIVIVM	242
XXXI. INTER POCVLA	251
XXXII. CLASSIS ROMANA	261
XXXIII. EXERCITVS ROMANVS	273
XXXIV. DE ARTE POETICA	284
XXXV. ARS GRAMMATICA	296
TABVLA DECLINATIONVM	307
KALENDARIVM ROMANVM	312
INDEX VOCABVLORVM	313
INDEX GRAMMATICVS	326

IMPERIVM ROMANVM

1 Rōma in Italiā est. Italia in Eurōpā est. Graecia in Eurōpā est. Italia et Graecia in Eurōpā sunt. Hispānia quoque in Eurōpā est. Hispānia et Italia et Graecia in Eurōpā sunt.

-a -ā:
Italia...
in Italiā
est sunt:
Italia in Eurōpā est;
Italia et Graecia in Eurōpā sunt

5 Aegyptus in Eurōpā nōn est, Aegyptus in Āfricā est. Gallia nōn in Āfricā est, Gallia est in Eurōpā. Syria nōn est in Eurōpā, sed in Asiā. Arabia quoque in Asiā est. Syria et Arabia in Asiā sunt. Germānia nōn in Asiā, sed in Eurōpā est. Britannia quoque in Eurōpā est. Germānia et Britannia sunt in Eurōpā.

est-ne...?
-ne = ...?

Estne Gallia in Eurōpā? Gallia in Eurōpā est. Estne Rōma in Galliā? Rōma in Galliā nōn est. Ubi est Rōma? Rōma est in Italiā. Ubi est Italia? Italia in Eurōpā est. Ubi sunt Gallia et Hispānia? Gallia et Hispānia in Eurōpā sunt.

Estne Nīlus in Eurōpā? Nīlus in Eurōpā nōn est. Ubi est Nilus? Nilus in Āfricā est. Rhēnus ubi est? Rhēnus est in Germāniā. Nīlus fluvius est. Rhēnus fluvius est.

-us -i:
Nilus fluvius est;
Nilus et Rhēnus fluvii sunt

parvus ↔ magnus

fluvius magnus/parvus
fluvii magni/parvi

-a -ae:
Corsica īnsula est;
Corsica et Sardinia īnsulae sunt

īnsula magna/parva
īnsulae magnae/parvae

-um -a:
Brundisium oppidum est;
Brundisium et Tūsculum oppida sunt

oppidum magnum/
parvum
oppida magna/parva

Graecus -a -um

Rōmānus -a -um
< Rōma

Nīlus et Rhēnus fluvii sunt. Dānuvius quoque fluvius est. Rhēnus et Dānuvius sunt fluvii in Germāniā. Tibe- 20
ris fluvius in Italiā est.

Nilus fluvius magnus est. Tiberis nōn est fluvius II
magnus, Tiberis fluvius parvus est. Rhēnus nōn est flu-
vius parvus, sed fluvius magnus. Nilus et Rhēnus nōn
fluvii parvi, sed fluvii magni sunt. Dānuvius quoque 25
fluvius magnus est.

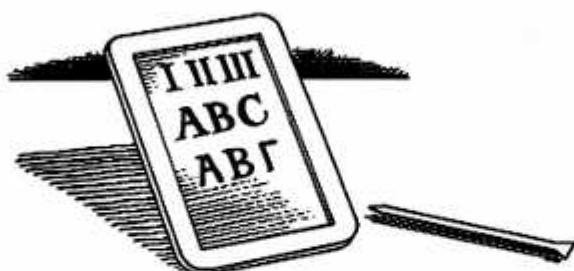
Corsica īnsula est. Corsica et Sardinia īnsu-
lae sunt. Britannia quoque īnsula est. Italia īnsula nōn
est. Sicilia īnsula magna est. Melita est īnsula parva.
Britannia nōn īnsula parva, sed īnsula magna est. Sicilia 30
et Sardinia nōn īnsulae parvae, sed īnsulae magnae
sunt.

Brundisium oppidum est. Brundisium et Tūsculum
oppida sunt. Sparta quoque oppidum est. Brundisium
est oppidum magnum. Tūsculum oppidum parvum est. 35
Delphī quoque oppidum parvum est. Tūsculum et
Delphī nōn oppida magna, sed oppida parva sunt.

Ubi est Sparta? Sparta est in Graeciā. Sparta est
oppidum Graecum. Sparta et Delphī oppida Graeca
sunt. Tūsculum nōn oppidum Graecum, sed oppidum 40
Rōmānum est. Tūsculum et Brundisium sunt oppida
Rōmāna. Sardinia īnsula Rōmāna est. Crēta, Rhodus,
Naxus, Samos, Chios, Lesbos, Lēmnos, Euboea sunt
īnsulae Graecae. In Graeciā multae īnsulae sunt. In Ita-
liā et in Graeciā sunt multa oppida. In Galliā et in Ger- 45

māniā multī sunt fluvīi. Suntne multī fluvīi et multa oppida in Arabiā? In Arabiā nōn multū, sed paucī fluvīi sunt et pauca oppida.

- Num Crēta oppidum est? Crēta oppidum nōn est!
- 50 Quid est Crēta? Crēta īnsula est. Num Sparta īnsula est? Sparta nōn est īnsula! Quid est Sparta? Sparta oppidum est. Rhēnus quid est? Rhēnus est magnus fluvius. Num ūceanus Atlanticus parvus est? Nōn parvus, sed magnus est ūceanus.
- 55 Ubi est imperium Rōmānum? Imperium Rōmānum est in Eurōpā, in Asiā, in Āfricā. Hispānia et Syria et Aegyptus prōvinciae Rōmānae sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna: Germānia in imperiō Rōmānō nōn est. Sed Gallia et Britannia sunt prōvinciae Rōmānae.
- 60 In imperiō Rōmānō multae sunt prōvinciae. Magnum est imperium Rōmānum!

III LITTERAE ET NVMERI

- I et II numerī sunt. III quoque numerus est. I, II, III numerī Rōmānī sunt. I et II sunt parvī numerī. CIC 65 magnus numerus est.

A et B litterae sunt. C quoque littera est. A, B, C sunt trēs litterae. A est littera prīma (I), B littera secunda (II),

sunt-ne...?
paucī -ae -a ↔ multī -ae
-a: multī/paucī fluvīi,
multae/paucae īnsulae,
multa/pauca oppida

num Crēta...est? = est-ne
Crēta...?
num...? ... nōn...: num
Rōma in Graeciā est?
Rōma in Graeciā nōn est

-um -ō:
imperium Rōmānum
in imperiō Rōmānō

I = ūnus (1)
II = duo (2)
III = trēs (3)
CIC (M) = mille (1000)

A = 'ā'
B = 'bē'
C = 'cē'
trēs = III (3)

Γ = 'gamma'
 Latinus -a -um = Rō-
 mānus
 D = 'dē'
 Δ = 'delta'

vocābulum: in vocābulō
 capitulum p̄imum (cap.
 I): in capitulō p̄imō
 mīle = CΙΟ/M (1000)
 sex = VI (6)

ūnus -a -um = I (I)

(numerus) singulāris: I;
 plūrālis: II, III...

fluvius magnus
 fluvii magni

-us -i

exemplum
 exempla

īnsula magna
 īnsulae magnae

-a -ae

C littera tertia (III). Γ littera Graeca est. C est littera Latīna. C et D litterae Latīnae sunt. Γ et Δ sunt litterae Graecae.

Fluvius et *oppidum* vocābula Latīna sunt. *Ubi* quoque vocābulum Latīnum est. In vocābulō *ubi* sunt trēs litterae. In capitulō p̄imō mīlle vocābula sunt.

In vocābulō *īnsula* sex litterae et trēs syllabae sunt: syllaba p̄ima īn-, secunda -su-, tertia -la. In vocābulō 75 *nōn* sunt trēs litterae et ūna syllaba.

Quid est III? III numerus Rōmānus est. Γ quid est? Γ littera Graeca est. Num C littera Graeca est? Nōn littera Graeca, sed littera Latīna est C. Estne B littera p̄ima? B nōn littera p̄ima, sed secunda est. Quid est *nōn*? *Nōn* 80 est vocābulum Latīnum. *Nōn*, *sed*, *magnus*, *numerus* vocābula Latīna sunt. *Vocābulum* quoque vocābulum Latīnum est!

GRAMMATICA LATINA

Singulāris et plūrālis

[A] Nīlus fluvius magnus est.

Nīlus et Rhēnus fluvii magni sunt.

'Fluvius' singulāris est. 'Fluvii' plūrālis est. Singulāris: -us. Plūrālis: -i.

Exemplum: numerus, numeri.

I parvus numerus est. I et II parvī numeri sunt.

[B] Corsica īnsula magna est

Corsica et Sardinia īnsulae magnae sunt.

'Īnsula' singulāris est. 'Īnsulæ' plūrālis est. Singulāris: -a.

Plūrālis: -ae.

70

85

90

95

Exempla: littera, litterae; prōvincia, prōvinciae.

A littera Latīna est. A et B litterae Latīnae sunt. Gallia est prōvincia Rōmāna. Gallia et Hispānia prōvinciae Rōmānae sunt.

100 [C] Brundisium oppidum magnum est.

Brundisium et Sparta oppida magna sunt.

'Oppidum' singulāris est. 'Oppida' plūrālis est. Singulāris: -um. Plūrālis: -a.

Exempla: vocābulum, vocābula; exemplum, exempla.

105 Littera est vocābulum Latīnum, nōn Graecum. Littera et numerus nōn vocābula Graeca, sed Latīna sunt.

oppidum magnum
oppida magna

-um -a

pēnsum
pēnsa

PENSVM A

Nīlus fluvi- est. Nīlus et Rhēnus fluvi- —. Crēta īsul— —. Crēta et Rhodus īsul- sunt. Brundisium oppid— —. Brundisium et Tūsculum oppid— —.

Rhēnus fluvi- magn- est. Tiberis est fluvi- parv-. Rhēnus et Dānuvius nōn fluvi- parv-, sed fluvi- magn- sunt. Sardinia īsul- magn- est. Melita īsul- parv- est. Sardinia et Sicilia nōn īsul- parv-, sed īsul- magn- sunt. Brundisium nōn oppid- parv-, sed oppid- magn- est. Tūsculum et Delphī nōn oppid- magn-, sed oppid- parv- sunt.

Crēta īsul- Graec- est. Lesbos et Chios et Naxus sunt īsul- Graec-. In Graeciā mult- īsul- sunt. In Galliā sunt mult- fluvi-. In Italiā mult- oppid- sunt. In Arabiā sunt pauc- fluvi- et pauc- oppid-.

A et B litter- Latīn- sunt. C quoque litter- Latīn- est. Multi et pauci vocābul- Latīn- sunt. Ubi quoque vocābul- Latīn- est. I et II numer- Rōmān- sunt. III quoque numer- Rōmān- est.

Vocābula:
fluvius
īnsula
oppidum
ōceanus
imperium
prōvincia
numerus
littera
vocābulum

PENSVM B

Sicilia — est. Italia īnsula — est. Rhēnus — est. Brundisium — est. Sicilia et Sardinia — magnae sunt. Melita īnsula — est. Britannia nōn — parva, sed — — est. Brundisium nōn —

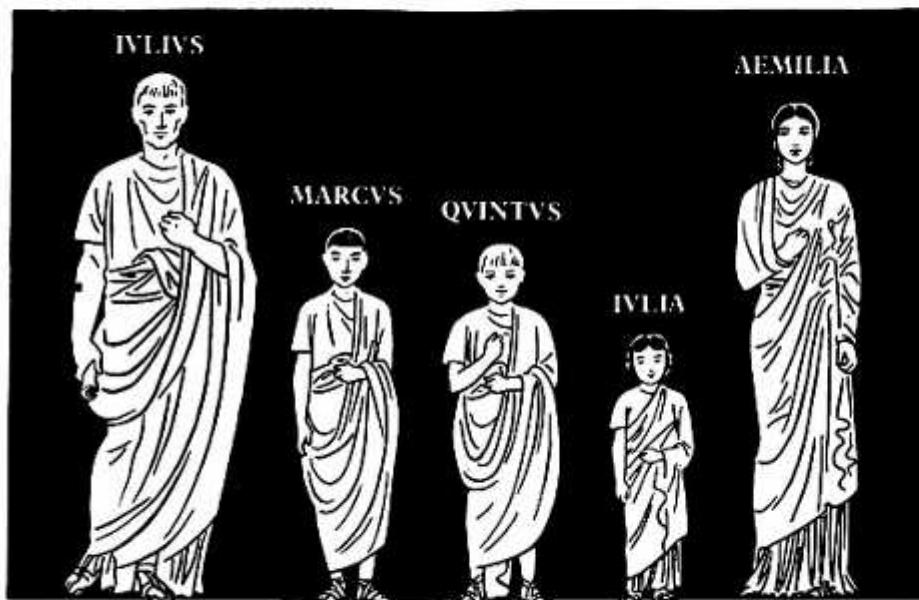
capitulum
syllaba
exemplum
pēnsum
magnus
parvus
Graecus
Rōmānus
Latīnus
multū
pauci
ūnus
duo
trēs
sex
mille
prīmus
secundus
tertius
est
sunt
in
et
sed
nōn
quoque
-ne?
ubi?
num?
quid?
grammatica
singulāris
plūrālis

—, sed — magnum est. Est— Brundisium in Graeciā? Brundisium — est in Graeciā, — in Italiā. — est Sparta? Sparta est in Graeciā: Sparta oppidum — est. Delphī — oppidum Graecum est. Euboea, Naxus, Lesbos, Chios — Graecae sunt. In Graeciā sunt — īnsulae.

Quid est III? III — est. — est A? A littera est. A, B, C — Latīnae sunt. — r littera Latīna est? r — littera —, sed littera — est. *Īnsula* — Latīnum est.

PENSVM C

Ubi est Rōma?
Estne Sparta in Italiā?
Ubi est Italia?
Ubi sunt Syria et Arabia?
Estne Aegyptus in Asiā?
Ubi sunt Sparta et Delphī?
Ubi est Brundisium?
Quid est Brundisium?
Num Crēta oppidum est?
Estne Britannia īnsula parva?
Quid est Tiberis?
Quid est D?
Num Δ littera Latīna est?
Estne II magnus numerus?

FAMILIA ROMANA

I Iūlius vir Rōmānus est. Aemilia fēmina Rōmāna est.
Mārcus est puer Rōmānus. Quīntus quoque puer Rōmānus est. Iūlia est puella Rōmāna.

Mārcus et Quīntus nōn virī, sed puerī sunt. Virī sunt
5 Iūlius et Mēdus et Dāvus. Aemilia et Dēlia et Syra sunt
fēminae. Estne fēmina Iūlia? Nōn fēmina, sed parva
puella est Iūlia.

Iūlius, Aemilia, Mārcus, Quīntus, Iūlia, Syra, Dāvus,
Dēlia Mēdusque sunt familia Rōmāna. Iūlius pater
10 est. Aemilia est māter. Iūlius pater Mārcī et Quīntī est.
Iūlius pater Iūliae quoque est. Aemilia est māter Mārcī
et Quīntī et Iūliae. Mārcus filius Iūlii est. Mārcus filius
Aemiliae est. Quīntus quoque filius Iūlii et Aemiliae
est. Iūlia est filia Iūlii et Aemiliae.

15 Quis est Mārcus? Mārcus puer Rōmānus est. Quis
pater Mārcī est? Iūlius pater Mārcī est. Quae est māter

ūnus (I) vir
duo (II) virī

ūnus puer
duo puerī

-que = et —: Mēdus-que
= et Mēdus

Iūlius	∞	Aemilia
pater		māter

Mārcus	Quīntus	Iūlia
filius	filius	filia

quis? quae?
quis est Mārcus?
quae est Iūlia?
quis est pater Mārcī?
quae est māter Mārcī?

qui?
qui sunt filii?
Iūlia-que
filiae-que
duo = II (2)

duo duae duo:
duo servi
duae ancillae
duo oppida
cuius? Iūlii, Aemiliae

quot? I, II, III...
quot filii?
quot filiae?
quot oppida?
centum = c (100)

Mārcī? Māter Mārcī est Aemilia. Quae est Iūlia? Iūlia est puella Rōmāna. Quae māter Iūliae est? Aemilia māter Iūliae est. Pater Iūliae est Iūlius. Iūlia filia Iūlii est. Qui sunt filii Iūlii? Filiī Iūlii sunt Mārcus et Quīntus. 20 Mārcus, Quīntus Iūliaque sunt trēs līberī. Līberī sunt filii filiaeque. Mārcus et Quīntus et Iūlia sunt līberī Iūlii et Aemiliae. In familiā Iūlii sunt trēs līberī: duo filii et ūna filia.

Estne Mēdus filius Iūlii? Mēdus filius Iūlii nōn est, II Mēdus est servus Iūlii. Iūlius dominus Mēdī est. Iūlius dominus servī est. Dāvus quoque servus est. Mēdus et Dāvus duo servī sunt. Iūlius est dominus Mēdī et Dāvī. Iūlius dominus servōrum est et pater līberōrum.

Estne Dēlia filia Aemiliae? Dēlia nōn est filia Aemiliae, Dēlia ancilla Aemiliae est. Aemilia domina Dēliae est. Aemilia domina ancillae est. Syra quoque ancilla est. Dēlia et Syra duae ancillae sunt. Aemilia domina ancillārum est.

Cuius servus est Dāvus? Dāvus servus Iūlii est. Cuius 35 ancilla est Syra? Syra est ancilla Aemiliae.

Quot līberī sunt in familiā? In familiā Iūlii sunt trēs līberī. Quot filii et quot filiae? Duo filii et ūna filia. Quot servī sunt in familiā? In familiā sunt centum servī. In familiā Iūlii sunt multī servī, paucī līberī. Iūlius est 40 dominus multōrum servōrum.

‘Duo’ et ‘trēs’ numerī sunt. ‘Centum’ quoque numerus est. Numerus servōrum est centum. Numerus lībe-

rōrum est trēs. Centum est magnus numerus. Trēs par-
 45 vus numerus est. Numerus servōrum est magnus. Nu-
 merus liberōrum parvus est. In familiā Iūliī magnus
 numerus servōrum, parvus numerus liberōrum est.

Mēdus servus Graecus est. Dēlia est ancilla Graeca.
 In familiā Iūliī sunt multī servī Graecī multaeque ancil-
 50 lae Graecae. Estne Aemilia fēmina Graeca? Aemilia nōn
 est fēmina Graeca, sed Rōmāna. Iūlius nōn vir Graecus,
 sed Rōmānus est.

Sparta oppidum Graecum est. Sparta, Delphī Tūscu-
 lumque tria oppida sunt: duo oppida Graeca et ūnum
 55 oppidum Rōmānum. In Graeciā et in Italiā magnus nu-
 merus oppidōrum est. In Galliā est magnus numerus
 fluviōrum. Fluviī Galliae magnī sunt. Māgnīne sunt flu-
 viī Āfricae? In Āfricā ūnus fluvius magnus est: Nilus;
 cēterī fluviī Āfricae parvī sunt. Suntne magnaē īnsulae
 60 Graecae? Crēta et Euboea duae īnsulae magnaē sunt;
 cēterae īnsulae Graecae sunt parvae. —

III Quis est Cornēlius? Cornēlius dominus Rōmānus est.
 Iūlius et Cornēlius duo dominī Rōmānī sunt. Mēdus
 nōn est servus Cornēlii. Mēdus servus Iūlii est.

65 Cornēlius: "Cuius servus est Mēdus?"

Iūlius: "Mēdus servus meus est."

Cornēlius: "Estne Dāvus servus tuus?"

Iūlius: "Dāvus quoque servus meus est. Servī meī
 sunt Mēdus et Dāvus et cēterī multī..."

70 Cornēlius: "Estne Dēlia ancilla tua?"

magnus numerus servō-
 rum = multī servī
 parvus numerus liberō-
 rum = paucī liberī

multae-que

trēs tria:
 trēs liberī
 trēs litterae
 tria oppida

magnus numerus oppi-
 dōrum = multa oppida
 magnus numerus fluvi-
 órum = multī fluviī
 magnī-ne

cēterī -ae -a

Cornēlius

meus -a -um

tuus -a -um

ecce duo libri →

ūnus liber
duo libri

novus -a -um ↔
antiquus -a -um

página

Iūlius: “Dēlia est ancilla mea, et Syra quoque ancilla mea est. Ancillae meae sunt Dēlia et Syra et cēterae multae. Familia mea magna est.”

Cornēlius: “Quot servī sunt in familiā tuā?”

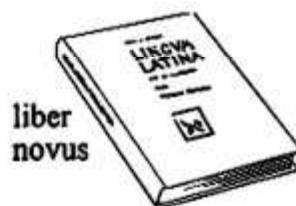
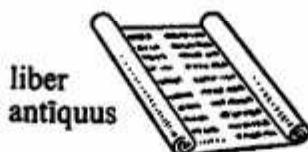
Iūlius: “In familiā meā sunt centum servī.”

Cornēlius: “Quid?”

Iūlius: “Numerus servōrum meōrum est centum.”

Cornēlius: “Centum servī! Magnus est numerus ser-
vōrum tuōrum!”

75

LIBER TVVS LATINVS

80

Ecce duo libri Latīni: liber antīquus et liber novus. LINGVA LATINA est prīmus liber tuus Latīnus. Titulus librī tuī est ‘LINGVA LATINA’. Liber tuus nōn antīquus, sed novus est.

In LINGVA LATINA sunt multae pāginae et multa capi- 85 tula: capitulum prīnum, secundum, tertium, cētera. ‘IMPERIVM ROMANVM’ est titulus capitulī prīmī. Titulus capitulī secundī est ‘FAMILIA ROMANA’. In capitulō se- cundō sunt sex pāginae. In pāginā prīmā capitulī se- cundī multa vocābula nova sunt: *vir*, *fēmina*, *puer*, *pu- 90 ella*, *familia*, cētera. Numerus vocābulōrum Latīnorūm magnus est!

GRAMMATICA LATINA

Masculīnum, fēminīnum, neutrum

- 95 [A] 'Servus' est vocābulum masculīnum.
 [B] 'Ancilla' est vocābulum fēminīnum.
 [C] 'Oppidum' est vocābulum neutrum.

Exempla:

- [A] Vocābula masculīna: fīlius, dominus, puer, vir; fluvius,
 100 ōceanus, numerus, liber, titulus. Masculīnum: *-us* (*-r*).
 [B] Vocābula fēminīna: fēmina, puella, filia, domina; īnsula,
 prōvincia, littera, familia, pāgina. Fēminīnum: *-a*.
 [C] Vocābula neutra: oppidum, imperium, vocābulum, capi-
 tulum, exemplum, pēnsum. Neutrum: *-um*.

masculīnum (*m*) < *mas-*
culus = vir
 fēminīnum (*f*) < fēmina
 neutrum (*n*) = nōn *m*,
 nōn *f*

*-us**-a**-um*105 *Genetīvus*

[A] Masculīnum:

Iūlius dominus servī (Dāvi) est.
 Iūlius dominus servōrum (Dāvi et Mēdi) est.
 'Servī' genetīvus est. 'Servōrum' quoque genetīvus est.

- 110 'Servī' genetīvus singulāris est. 'Servōrum' est genetīvus plū-
 rālis. Genetīvus: singulāris *-i*, plūrālis *-ōrum*.

genetīvus (gen)

servī
 servōrum

-i -ōrum

ancillae
 ancillārum

-ae -ārum

vocābulī
 vocābulōrum

-i -ōrum

[B] Fēminīnum:

Aemilia domina ancillae (Syrae) est.
 Aemilia domina ancillārum (Syrae et Dēliae) est.

- 115 'Ancillae' genetīvus singulāris est. 'Ancillārum' est genetī-
 vus plūrālis. Genetīvus: singulāris *-ae*, plūrālis *-ārum*.

[C] Neutrum:

D est prīma littera vocābulī 'dominus'.
 Numerus vocābulōrum magnus est.

- 120 'Vocābulī' genetīvus singulāris est. 'Vocābulōrum' est ge-
 netīvus plūrālis. Genetīvus: singulāris *-i*, plūrālis *-ōrum*.

PENSVM A

Mārcus fili- Iūliī est. Iūlia fili- Iūliī est. Iūlius est vir Rō-
 mān-. Aemilia fēmin- Rōmān- est. Iūlius domin-, Aemilia
 domin- est. Mēdus serv- Graec- est, Dēlia est ancill-

Vocabula nova:

vir
 fēmina
 puer
 puella
 familia
 pater
 māter
 filius
 filia
 līberī
 servus
 dominus
 ancilla
 domina
 liber
 titulus
 pāgina
 antīquus
 novus
 cēterī
 meus
 tuus
 centum
 duae
 tria
 -que
 quis?
 quae?
 qui?
 cuius?
 quot?
 masculīnum
 fēminīnum
 neutrum
 genetīvus

Graec-. Sparta oppid- **Graec-** est.

Iūlius pater Mārc- est. Mārcus est filius Iūli- et Aemili-. Mēdus servus Iūli- est: Iūlius est dominus serv-. Iūlius dominus Mēd- et Dāv- est: Iūlius dominus serv- est. Numerus serv- magnus est. Dēlia est ancilla Aemili-: Aemilia domina ancill- est. Aemilia domina Dēli- et Syr- est: Aemilia domina ancill- est. In familiā Iūli- est magnus numerus serv- et ancill-. Aemilia māter Mārc- et Quīnt- et Iūli- est. Mārcus, Quīntus Iūliaque sunt līberī Iūli- et Aemili-. Numerus līber- est trēs. Numerus serv- est centum.

In pāginā prīmā capitul- secund- multa vocabula nova sunt. Numerus capitul- nōn parvus est.

PENSVM B

Mārcus — Rōmānus est. Iūlius — Rōmānus est. Aemilia est — Rōmāna. Iūlius est — Mārcī et Quīntī et Iūliae. In — Iūliī sunt trēs —: duo — et ūna —. — līberōrum est Aemilia.

— est Dāvus? Dāvus est — Iūliī. Iūlius — Dāvī est. — est Syra? Syra — Aemiliae est. Aemilia est — Syrae.

Cornēlius: “— servī sunt in familiā tuā?” Iūlius: “In familiā — sunt — (c) servī.” Cornēlius: “Familia — magna est!”

‘LINGVA LATINA’ est titulus — tui Latīnī.

PENSVM C

Quis est Quīntus?

Quī sunt Mēdus et Dāvus?

Mārcusne quoque servus Iūliī est?

Cuius filia est Iūlia?

Quot līberī sunt in familiā Iūliī?

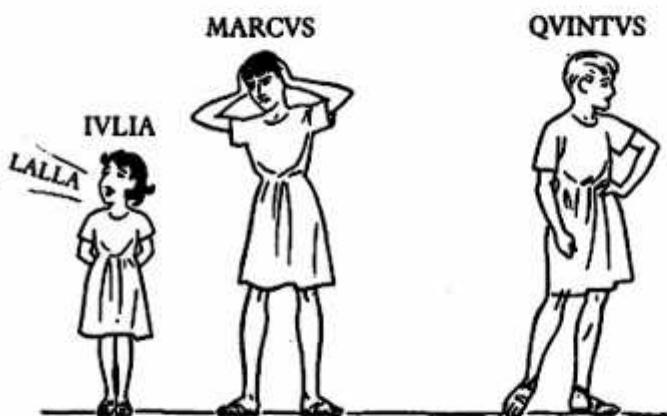
Quot servī in familiā sunt?

Num Syra domina est?

Quae est domina ancillārum?

Estne Cornēlius vir Graecus?

Num ‘puella’ vocabulum masculīnum est?

PVER IMPROBVS

I SCAENA PRIMA

Persōnae: Iūlia, Mārcus, Quīntus.

- Iūlia cantat: "Lalla." Iūlia laeta est.
 Mārcus: "St!" Mārcus laetus nōn est.
 5 Iūlia cantat: "Lalla, lalla."
 Mārcus: "Ssst!" Mārcus irātus est.
 Iūlia cantat: "Lalla, lalla, lalla."
 Mārcus Iūliam pulsat.
 Iam Iūlia nōn cantat, sed plōrat: "Uhuhū!"
 10 Mārcus rīdet: "Hahahae!"

Quīntus Mārcum videt. Mārcus nōn videt Quīntum.

Quīntus: "Quid? Mārcus puellam pulsat — et rīdet!"

scaena

persōna

Mārcus Iūliam pulsat

Iūlia plōrat

Mārcus rīdet

Quīntus Mārcum videt

Mārcus Quīntum nōn videt

Quīntus Mārcum pulsat

mamma = māter

Mārcus Quīntum pulsat

Iūlia Aemiliam vocat

Aemilia venit

interrogat ↔ respondet

cūr...? ... quia ...

eam : Iūliam

im-probus -a -um
↔ probus -a -um

Quīntus īrātus est et Mārcum pulsat! Iam nōn rīdet Mārcus. Mārcus īrātus pulsat Quīntum.

Iūlia: "Ubi est māter?" Iūlia Aemiliam nōn videt. 15

Iūlia Aemiliam vocat: "Māter! Mārcus Quīntum pulsat!"

Mārcus (īrātus): "St!" Mārcus Iūliam pulsat.

Iūlia plōrat et Aemiliam vocat: "Mamma! Mam-ma! Mārcus mē pulsat!" 20

Aemilia venit.

SCAENA SECVNDA

II

Persōnae: Aemilia, Iūlia, Mārcus, Quīntus.

Aemilia interrogat: "Quis mē vocat?"

Quīntus respondet: "Iūlia tē vocat." 25

Aemilia Quīntum interrogat: "Cūr Iūlia plōrat?"

Quīntus respondet: "Iūlia plōrat, quia Mārcus eam pulsat."

Aemilia: "Quid? Puer parvam puellam pulsat? Fū!

Cūr Mārcus Iūliam pulsat?" 30

Quīntus: "Quia Iūlia cantat."

Aemilia: "Ō Iūlia, mea parva filia! Mārcus puer improbus nōn est; Mārcus est puer improbus!"

- Quīntus: "Iūlia puella proba est."
- 35 Aemilia Quīntum interrogat: "Ubi est Iūlius? Cūr nōn venit?" Aemilia Iūlium nōn videt.
Respondet Mārcus: "Pater dormit."
Quīntus: "Māter nōn tē, sed mē interrogat!"
Aemilia: "St, puerī! Ubi est pater?"
- 40 Quīntus: "Pater nōn hīc est, sed Mārcus hīc est."
Quīntus Iūlium vocat: "Pater! Pa-ter!"

Quīntus Iūlium vocat

- Iūlius Quīntum nōn audit neque venit. Cūr Iūlius Quīntum nōn audit? Iūlius eum nōn audit, quia dormit.
Mārcus: "Hahae! Pater dormit neque tē audit."
45 Aemilia: "Fū, puer!" Aemilia īrāta est. Māter filium verberat: tuxtax, tuxtax...
Mārcus plōrat: "Uhuhū!"
Iūlius eum audit. Iam nōn dormit pater.

ne-que = et nōn
(ne- = nōn)
eum : Quīntum
Iūlius dormit

verberat = pulsat et
pulsat ('tux-tax')

eum : Mārcum

SCAENA TERTIA

III

Persōnae: Iūlius, Aemilia, Iūlia, Mārcus, Quīntus.

50

Quīntus: "Pater venit."

Aemilia Quīntum nōn audit, quia Mārcus plōrat.

eum-que = et eum
(: Quīntum)

Iūlius Quīntum videt eumque interrogat: "Cūr Mārcus plōrat?"

eum : Mārcum

Quīntus respondet: "Mārcus plōrat, quia māter eum 55 verberat."

Iūlius: "Sed cūr māter Mārcum verberat?"

māter Mārcum verberat,
quia Mārcus puer improbus estQuīntus: "Mārcum verberat, quia puer improbus est.
Mārcus parvam puellam pulsat!"

Iūlia: "Mamma! Pater hīc est." Aemilia Iūlium videt. 60

Aemilia: "Tuus Mārcus filius improbus est!"

Iūlius: "Fū, puer! Puer probus nōn pulsat puellam.

Puer qui parvam puellam pulsat improbus est!"

Iūlius īrātus puerum improbum verberat: tuxtax,
tuxtax, tuxtax... 65

Iūlia nōn laeta est

Mārcus plōrat. Quīntus laetus est et rīdet. Iūlia laeta
nōn est neque rīdet. Cūr nōn laeta est Iūlia? Nōn laeta
est, quia Mārcus plōrat. Iūlia est puella proba!

Puer rīdet. Puella plōrat. Quis est puer qui rīdet?

70 Puer qui rīdet est Mārcus. Quae est puella quae plōrat?

Puella quae plōrat est Iūlia.

Mārcus, qui puellam pulsat, puer improbus est. Puella quam Mārcus pulsat est Iūlia. Iūlia Aemiliam vocat.

Aemilia, quam Iūlia vocat, māter līberōrum est. Aemilia puerum verberat. Puer quem Aemilia verberat est Mārcus.

Quem vocat Quīntus? Quīntus Iūlium vocat. Iūlius, quem Quīntus vocat, pater līberōrum est. Iūlius Quīntum nōn audit. Quem audit Iūlius? Iūlius Mārcum audit. Puer quem Iūlius audit est Mārcus.

Puella quae cantat laeta est. Puella quae plōrat nōn est laeta. Puer qui puellam pulsat improbus est!

*qui
quae
puer qui rīdet
puella quae plōrat*

*quem
quam
puer quem Aemilia
verberat
puella quam Mārcus
pulsat*

*quem? Iūlium
Quīntum*

GRAMMATICA LATINA

Nōminātīvus et accūsātīvus

85 [A] Masculīnum.

Mārcus rīdet. Quīntus Mārcum pulsat.

Mārcus Quīntum pulsat. Quīntus plōrat.

'Mārcus' nōminātīvus est. 'Mārcum' accūsātīvus est.
'Quīntum' est accūsātīvus, 'Quīntus' nōminātīvus. Nōminātīvus: -us (-r). Accūsātīvus: -um.

Exempla: Iūlius, Iūlium; filius, filium; puer, puerum; eum.

[B] Fēminīnum.

Iūlia cantat. Mārcus Iūliam pulsat.

Iūlia Aemiliam vocat. Aemilia venit.

95 'Iūlia, Aemilia' nōminātīvus est. 'Iūliam, Aemiliam' accūsātīvus est. Nōminātīvus: -a. Accūsātīvus: -am.

Exempla: puella, puellam; parva, parvam; eam.

nōminātīvus (*nōm*)
accūsātīvus (*acc*)

Mārcus Quīntus
Mārcum Quīntum

-us
-um

Iūlia Aemilia
Iūliam Aemiliam

-a
-am

cantat
rīdet
dormit

-at
-et
-it

<i>-us</i>	<i>-um</i>
<i>-a</i>	<i>-am</i>
	<i>eum</i>
	<i>cam</i>
	<i>mē</i>
	<i>tē</i>
<i>-at</i>	
<i>-et</i>	
<i>-it</i>	

Verbum

Iūlia *cantat*. Mārcus *rīdet*. Iūlius *dormit*.

'Cantat' verbum est. 'Cantat', 'rīdet', 'dormit' tria verba 100 sunt.

Exempla: *cantat*, *pulsat*, *plōrat*, *vocat*, *interrogat*, *verberat* (-*at*); *rīdet*, *videt*, *respondeat* (-*et*); *dormit*, *venit*, *audit* (-*it*).

Nōminātīvus: *Accūsātīvus:* *Verbum:*

Mārcus	Iūliam	pulsat.	105
Quīntus	Mārcum	videt.	
Iūlia	Aemiliam	vocat.	
Aemilia	Quīntum	interrogat:	
"Quis	mē	vocat?"	
Quīntus		respondeat:	110
"Iūlia	tē	vocat.	
Mārcus	eam	pulsat."	
Aemilia	puerum	verberat.	
Mārcus		plōrat.	
Iūlius	eum	audit.	115
Iūlius		venit.	
"Puer probus	parvam puellam	nōn pulsat!".	
Iūlius īrātus	puerum improbum	verberat.	

PENSVM A

Cūr Mārc- Iūliam pulsat? Mārcus Iūli- pulsat, quia Iūli- cantat. Iūlia plōr-, quia Mārcus e- pulsat. Iūlia: "Mamma! Mārcus — pulsat." Aemilia puell- aud- et ven-. Māter Quīnt- videt et e- interrog-: "Quis mē voc-?" Quīnt- respond-: "Iūlia — vocat."

Iūlius dorm-. Quīntus Iūli- voc-: "Pater!" Mārcus rīd-, quia Iūli- nōn venit. Aemilia Mārc- verber-. Iūlius ven-, quia Mārc- plōrat. Iūlius Aemili- et Mārc- et Quīnt- et Iūli- videt. Iūlius: "Puer quī parv- puell- pulsat improbus est." Iūlius puer- improb- verberat. Quem Iūli- verberat? Puer qu- Iūlius verberat est Mārcus. Mārcus plōr-. Puer qu- plōrat laet- nōn est. Puella qu- cantat laet- est.

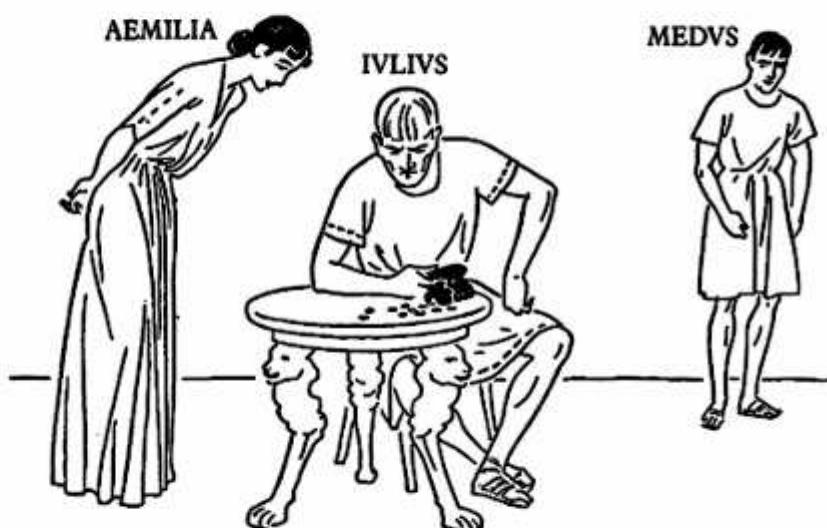
PENSVM B

Puella —: "Lalla." Puella — cantat est Iūlia. Iūlia — est. Puer improbus puellam —. Puella —: "Uhuhū!" Puer —: "Hahahae!" Puer — rīdet est Mārcus. Iūlia Aemiliam —: "Mamma!" Aemilia —, et Quīntum —: "Cūr Iūlia plōrat?" Quīntus —: "Iūlia plōrat, — Mārcus eam pulsat." Aemilia: "Mārcus puer — nōn est, puer — est! Ubi est pater?" Aemilia Iūlium nōn —. Quīntus: "Pater nōn — est." Quīntus Iūlium —: "Pater!" Iūlius Quīntum nōn —. — Iūlius Quīntum nōn audit? Iūlius eum nōn audit, quia —. Mārcus plōrat, — Aemilia eum verberat. Iūlius Mārcum audit; — Iūlius nōn dormit. — Aemilia verberat? Aemilia Mārcum —. Puer — Aemilia verberat improbus est. Iūlia laeta nōn est — rīdet.

PENSVM C

Quis Iūliam pulsat?
 Cūr Iūlia plōrat?
 Quīntusne quoque Iūliam pulsat?
 Quem Quīntus pulsat?
 Cūr Aemilia venit?
 Quis Iūlium vocat?
 Cūr Iūlius Quīntum nōn audit?
 Quem audit Iūlius?
 Cūr Mārcus plōrat?
 Rīdetne Iūlia?
 Num 'Mārcus' accūsātīvus est?
 Num 'Iūliam' nōminātīvus est?
 Quid est 'dormit'?

Vocābula nova:	
scaena	
persōna	
mamma	
laetus	
īrātus	
probus	
improbus	
cantat	
pulsat	
plōrat	
rīdet	
videt	
vocat	
venit	
interrogat	
respondeat	
dormit	
audit	
verberat	
mē	
tē	
eum	
eam	
neque	
iam	
cūr?	
quia	
ō!	
hīc	
quī	
quae	
quem	
quam	
nōminātīvus	
accūsātīvus	
verbum	

DOMINVS ET SERVI

SCAENA PRIMA

I

Persōnae: Iūlius, Aemilia, Mēdus.

Sacculus Iūlii nōn parvus est. In sacculō eius est pecūnia. Iūlius pecūniā in sacculō habet.

Aemilia sacculum videt Iūliumque interrogat: “Quot 5 nummī sunt in sacculō tuō?”

Iūlius respondet: “Centum.”

Aemilia: “Num hīc centum nummī sunt?”

Iūlius pecūniā numerat: “Ūnus, duo, trēs, quat-
tuor, quīnque, sex, septem, octō, novem, decem. 10
Quid? Decem tantum?”

Iūlius rūrsus pecūniā numerat: “Ūnus, duo, trēs,
quattuor... novem, decem.” Numerus nummōrum nōn
est centum, sed decem tantum.

Iūlius: “Quid? In sacculō meō nōn centum, sed tan- 15
tum decem nummī sunt! Ubi sunt cēterī nummī? Servī
meī ubi sunt?”

sacculus

pecūnia

sacculus: *in* sacculō
eius : Iūlii

nummus

numerat < numerus

I	ūnus
II	duo
III	trēs
IV	quattuor
V	quīnque
VI	sex
VII	septem
VIII	octō
IX	novem
X	decem

Mēdus: "Servus tuus Mēdus hīc est."

Iūlius servum suum Mēdum videt, Dāvum nōn vi-
20 det. Mēdus adest. Dāvus nōn adest, sed abest. Iūlius et
Aemilia et Mēdus adsunt. Dāvus cēterīque servī ab-
sunt.

Iūlius: "Quid? Īnus servus tantum adest! Ubi est
Dāvus? Dāvum vocā!"

25 Mēdus Dāvum vocat: "Dāve!" sed Dāvus Mēdum
nōn audit neque venit.

Mēdus rūrsus Dāvum vocat: "Da-ā-ve! Venī!"

Dāvus venit. Iam duo servī adsunt.

ad-est = hīc est
ab-est ↔ ad-est
ad-sunt = hīc sunt
ab-sunt ↔ ad-sunt

SCAENA SECVNDA

30 Persōnae: Iūlius, Aemilia, Mēdus, Dāvus.

Dāvus, quī dominum suum nōn videt, Mēdum inter-
rogat: "Quid est, Mēde?"

Mēdus: "St! Dominus adest. Salūtā dominum!"

Servus dominum salūtat: "Salvē, domine!"

35 Dominus servum salūtat: "Salvē, serve!"

Dāvus: "Quid est, domine?"

Iūlius: "St! Tacē, serve! Tacē et audi!" Servus tacet.

Iūlius: "In sacculō meō sunt decem tantum nummī.

Ubi sunt cēterī nummī meī?"

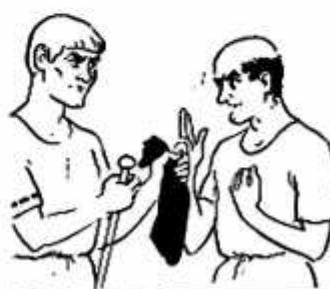
40 Dāvus tacet, neque respondet.

Aemilia: "Respondē, Dāve! Dominus tē interrogat."

Dāvus respondet: "Pecūnia tua hīc nōn est. Interrogā
Mēdum!"

servus dominum salūtat

nūllum : nōn ūnum
verbum = vocābulum

ecce sacculus = vidē: hīc
est sacculus

eius : Dāvī

bonus -a -um = probus

Iūlius Mēdum interrogat: "Ubi sunt nummī meī, II
Mēde?" Mēdus nūllum verbum respondet. 45

Iūlius rūrsus eum interrogat: "Ubi est pecūnia mea?
Respondē, serve!"

Mēdus Dāvum accūsat: "Pecūnia tua in sacculō Dāvī
est. Dāvus pecūniā tuam habet."

Aemilia: "Audī, Dāve! Mēdus tē accūsat." 50

Dāvus: "Quem Mēdus accūsat? mē?"

Iūlius: "Tacē, Mēde! Servus quī servum accūsat im-
probus est!" Mēdus tacet.

Iūlius Dāvum nōn accūsat, sed interrogat eum: "Est-
ne pecūnia mea in sacculō tuō, Dāve?" 55

Dāvus: "In sacculō meō nōn est pecūnia tua, do-
mine."

Iūlius: "Ubi est sacculus tuus?"

Dāvus: "Hīc est. Ecce sacculus meus."

Iūlius: "Sacculum tuum in mēnsā pōne!" 60

Dāvus sacculum suum in mēnsā pōnit. Iam sacculus
eius in mēnsā est. Iūlius baculum suum in mēnsā pōnit.
Baculum dominī in mēnsā est.

Dāvus: "Vidē: in sacculō meō nūlla pecūnia est."

Iūlius nūllam pecūniā videt in sacculō. In sacculō 65
Dāvī nūllī nummī sunt. Sacculus eius vacuus est. Dā-
vus pecūniā dominī nōn habet.

Iūlius: "Ō! Dāvus bonus servus est: pecūniā meā
nōn habet. Ecce nummus tuus, Dāve!" Iūlius ūnum
nummum pōnit in sacculō Dāvī. Iam sacculus Dāvī nōn 70

est vacuus: in sacculō eius est ūnus nummus. Dāvus laetus est.

Iūlius: "Sūme saccum tuum et discēde, bone ser-
ve!" Dāvus saccum suum sūmit et discēdit.

75 Mēdus baculum, quod in mēnsā est, videt. Mēdus quoque discēdit! Cūr discēdit Mēdus? Mēdus discēdit, quia is pecūniā dominī in sacculō suō habet!

Dāvus et Mēdus absunt.

sūmit ↔ pōnit
discēdit ↔ venit

qui quae quod:
puer *qui* ...
puella *quae* ...
baculum *quod*...
is : Mēdus

SCAENA TERTIA

80 Persōnae: Iūlius, Aemilia.

Iūlius: "Dāvus bonus servus est. Is nōn habet pecūniā meam. — Sed ubi est pecūnia mea, Mēde? Quis pecūniā meam habet?" Mēdus nōn respondet.

Iūlius: "Ubi est Mēdus? Cūr nōn respondet?"

85 Aemilia: "Mēdus nōn respondet, quia abest. Nūllus servus adest."

Iūlius Mēdum vocat: "Mēde! Venī!" sed Mēdus, qui abest, eum nōn audit neque venit.

Iūlius rūrsus vocat: "Mē-de! Venī, improbe serve!"

90 Mēdus nōn venit.

Iūlius: "Cūr nōn venit Mēdus?"

Aemilia: "Mēdus nōn venit, quia is habet pecūniā tuam! Eius sacculus nōn est vacuus!" Aemilia rīdet.

Iūlius īrātus est — is nōn rīdet!

95 Iūlius: "Ubi est baculum meum?" Iūlius baculum, quod in mēnsā est, nōn videt.

is : Dāvus

Aemilia: "Ecce baculum in mēnsā."

Iūlius baculum suum sūmit et discēdit.

GRAMMATICA LATINA

vocātīvus (*voc*) < *vocat*

Dāve

-e

Vocātīvus

100

Mēdus Dāvum *vocat*: "Dāve!"

"Dāve" *vocātīvus* est. *Vocātīvus*: -e (*nōminātīvus*: -us).

Exempla: Mēde, domine, serve, improbe.

Servus: "Salvē, domine!" Iūlius Mēdum *vocat*: "Mēde!"

Venī, improbe serve!"

105

vocā	vocat
tacē	tacet
discēde	discēdit
audi	audit

imperat ↔ pāret

imperātīvus (*imp*)
< imperat

[1] -ā	-at
[2] -ē	-et
[3] -e	-it
[4] -i	-it

Imperātīvus et indicātīvus

Dominus: "Vocā Dāvum!" Servus Dāvum *vocat*.

Dominus: "Tacē et audi!" Servus *tacet* et *audit*.

Dominus: "Discēde, serve!" Servus *discēdit*.

Dominus *imperat*. Servus *pāret*.

110

"Vocā" *imperātīvus* est. "Vocat" *indicātīvus* est. "Tacē", "audi", "discēde" est *imperātīvus*. "Tacet", "audit", "discēdit" *indicātīvus* est. *Imperātīvus*: -ā, -ē, -e, -i. *Indicātīvus*: -at, -et, -it, -it.

Exempla: [1] salūtā, salūtat; [2] respondē, respondet; [3] sūme, sūmit; [4] venī, venit.

Mēdus: "Salūtā dominum!" Dāvus dominum salūtat.

Iūlius: "Respondē, serve!" Servus respondet.

Iūlius *imperat*: "Sūme sacculum tuum et discēde!" Dāvus sacculum suum sūmit et discēdit.

120

Iūlius: "Mēde! Venī!" Mēdus nōn venit.

Iūlius *imperat*. Dāvus pāret; Mēdus nōn pāret.

PENSVM A

Mēdus ad-. Dāvus ab-. Iūlius imper-: "Voc- Dāvum, Mēd-!" Mēdus Dāvum *voc-*: "Dāv-! Ven-!" Dāvus ven- neque Iūlium vid-. Mēdus: "Salūt- dominum!" Dāvus dominum *salūt-*: "Salvē, domin-! Quid est?" Dominus: "Tac-",

serv! Nummī meī ubi sunt?" Servus tac neque respond. Iūlius: "Respond!" Dāvus: "Interrog- Mēdum!" Iūlius Mēdum interrog: "Ubi est pecūnia mea, Mēd?" Mēdus: "Dāvus pecūniā tuam hab." Iūlius: "Pōn- sacculum tuum in mēnsā, Dāv!" Dāvus pār: sacculum suum in mēnsā pōn. Dāvus: "Vid-, domin-: sacculus meus vacuus est." Iūlius: "Sūm- sacculum tuum et discēd-, bon- serv!" Dāvus sacculum suum sūm- et discēd-.

PENSVM B

In sacculō Iūlii — est. Iūlius pecūniām —: "Ūnus, duo, trēs, —, —, sex, —, —, —, —." In — nōn centum, sed — decem nummī sunt.

Dāvus dominūm —: "Salvē, domine!" Iūlius —: "Pōne sacculum tuum in —!" Dāvus sacculum — in mēnsā —. Sacculus Dāvī — est, in sacculō — [: Dāvī] — pecūnia est. Dāvus sacculum suum — et discēdit.

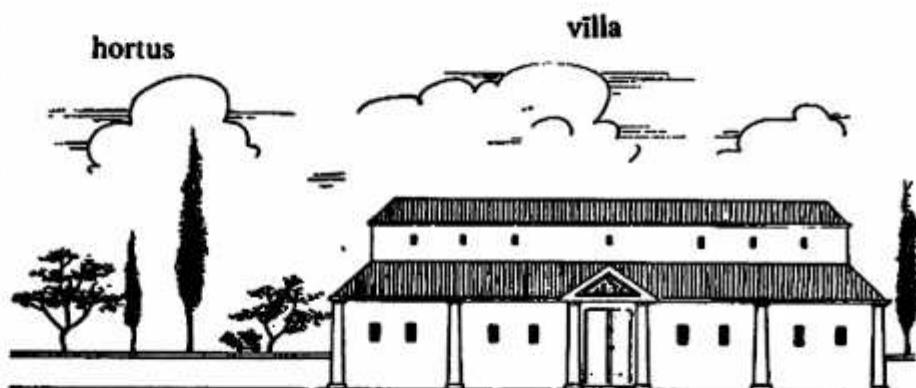
Iūlius: "Mēde! Venī!" Mēdus nōn venit, quia — [: Mēdus] pecūniām Iūlii —. Iūlius baculum, — in mēnsā est, sūmit et —.

Dominus imperat, bonus servus —.

PENSVM C

Quot nummī sunt in sacculō Iūlii?
Adestne Dāvus in scaenā prīmā?
Quis Dāvum vocat?
Suntne nummī Iūlii in sacculō Dāvī?
Quid Iūlius pōnit in sacculō Dāvī?
Quot nummī iam in sacculō Iūlii sunt?
Estne vacuus sacculus Mēdi?
Cūr Mēdus discēdit?
Quem Iūlius vocat?
Cūr Mēdus Iūlium nōn audit?

Vocabula nova:
sacculus
pecūnia
nummus
mēnsa
baculum
vacuus
bonus
quattuor
quīnque
septem
octō
novem
decem
habet
numerat
adest
abest
salūtat
tacet
accūsat
pōnit
sūmit
discēdit
imperat
pāret
nūllus
eius
suus
is
quod
rūrsus
tantum
salvē
vocātīvus
imperātīvus
indicātīvus

VILLA ET HORTVS

Ecce villa et hortus Iūliī. Iūlius in magnā villā habitat. *I*
Pater et māter et trēs līberī in villā habitant. Iūlius et
Aemilia trēs liberōs habent: duōs filiōs et ūnam filiam
— nōn duās filiās.

In villā multī servī habitant. Dominus eōrum est Iū- 5
lius: is multōs servōs habet. Ancillae quoque multae in
villā habitant. Domina eārum est Aemilia: ea multās
ancillās habet.

Iūlius in villā suā habitat cum magnā familiā. Pater et
māter habitant cum Mārcō et Quīntō et Iūliā. Iūlius et 10
Aemilia in villā habitant cum līberīs et servīs et ancillīs.

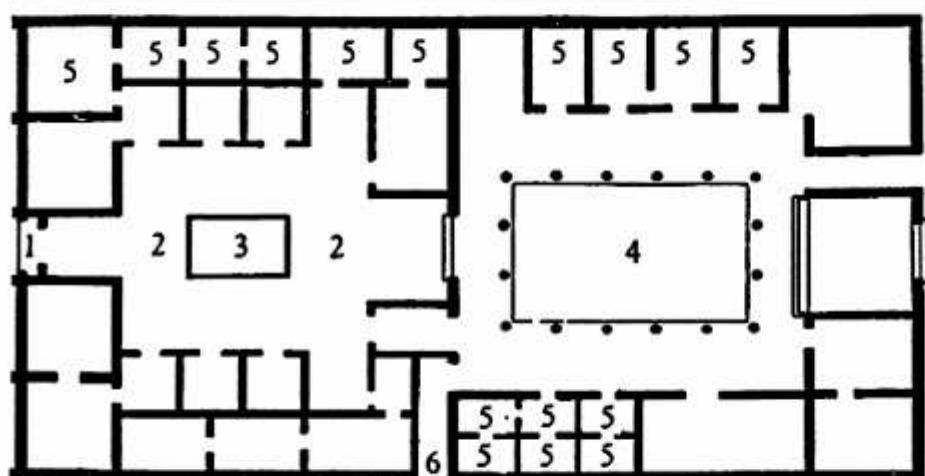
Villa Iūliī in magnō hortō est. In Italiā sunt multae
villae cum magnīs hortīs. In hortīs sunt rosae et līlia.
Iūlius multās rosās et multa līlia in hortō suō habet.
Hortus Iūliī pulcher est, quia in eō sunt multae et pul- 15
chrae rosae līliaque.

Aemilia fēmina pulchra est. Syra nōn est fēmina pul-
chra, neque pulcher est nāsus eius, sed foedus est.

eō : hortō
pulcher -chra -chrūm:
hortus pulcher (*m*)
rosa pulchra (*f*)
lilium pulchrūm (*n*)

eius : Syrae
foedus -a -um ↔ pulcher

1. östium
2. ätrium
3. impluvium
4. peristylum
5. cubicula
6. östium

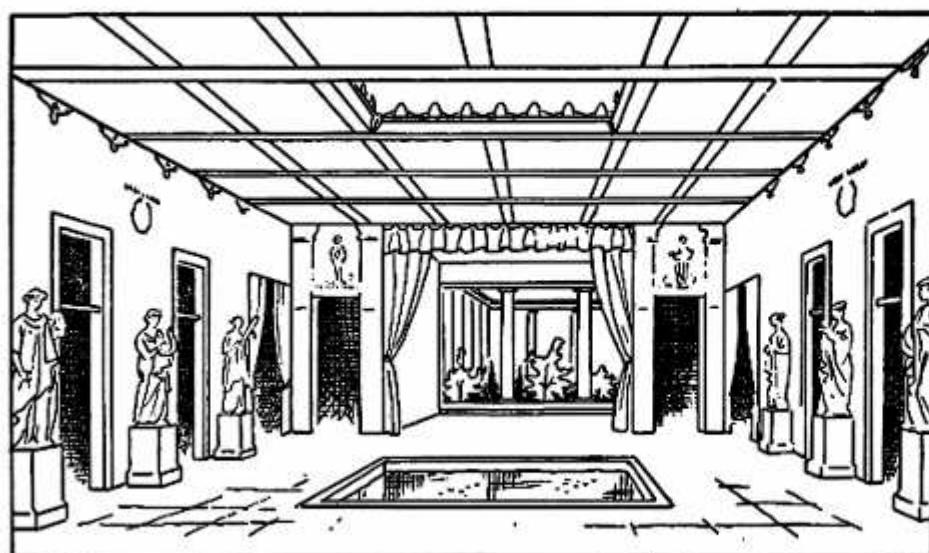
eō : Iūliō

sōlus -a -um

östium et fenestra

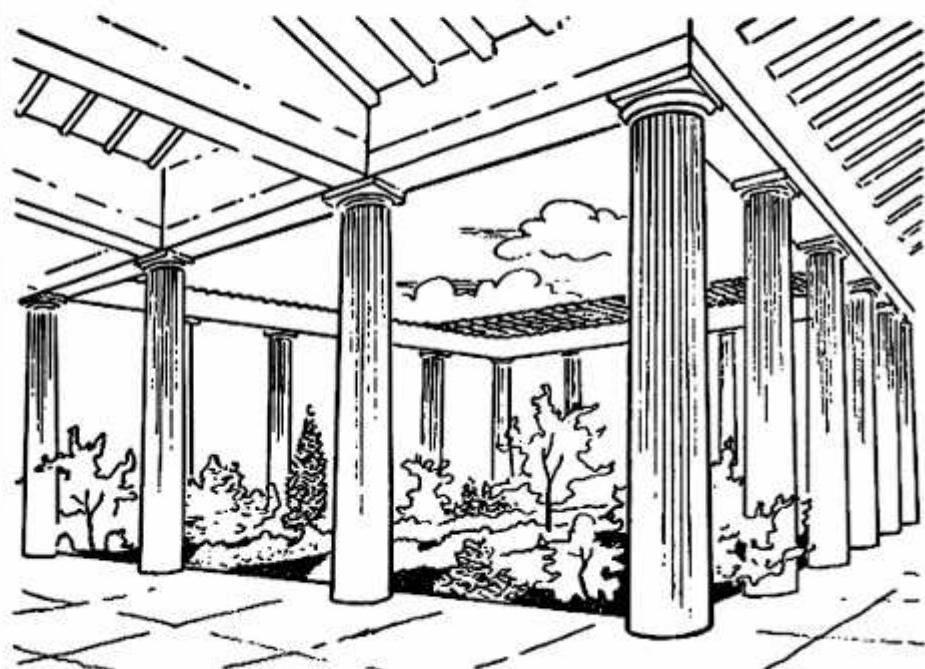
ätrium

In villā Iūliī magnum ätrium est cum impluviō. Quid est in impluviō? In eō est aqua. In ätriō nullae fenestrae sunt.

eō : impluviō

peristylum

etiam = quoque: etiam
peristylum = p. quoque

id : impluvium

ī (= ei) : servī

ea : cubicula

eae : ancillae

eā : Aemiliā

sine ↔ cum

Etiam peristylum magnum et pulchrum in villā est. 30
 ‘Peristylum’ est vocābulum Graecum. In villīs Graecīs
 et Rōmānīs magna et pulchra peristyla sunt. Estne im-
 pluvium in peristylō? Id nōn in peristylō, sed in ātriō
 est. In peristylō parvus hortus est.

In villā sunt multa cubicula. Quīntus in cubiculō 35
 parvō dormit. Estne magnum cubiculum Mārcī? Id
 quoque parvum est. Iūlius et Aemilia in cubiculō magnō
 dormiunt. Ubi dormiunt servī? Iī quoque in cubiculīs
 dormiunt. Suntne magna eōrum cubicula? Ea nōn
 magna sunt, et multī servī in ūnō cubiculō dormiunt. 40
 Etiam ancillae multae in ūnō cubiculō dormiunt, neque
 eae magna cubicula habent. —

Aemilia in peristylō est. Estne sōla? Aemilia sōla nōn
 est: līberī cum eā in peristylō adsunt. Iūlius abest. Ae-
 milia sine virō suō Iūliō in villā est. Ubi est Iūlius? In op- 45
 pidō Tūsculō est sine Aemiliā, sed cum servīs quattuor.

II Aemilia cum Mārcō, Quīntō Iūliāque in peristylō est. Iūlia rosās pulchrās in hortō videt et ab Aemiliā discēdit. Iam ea cum Aemiliā nōn est. Aemilia eam nōn 50 videt. Puella in hortō est.

Aemilia imperat: “Mārce et Quīnte! Iūliam vocāte!”

Mārcus et Quīntus Iūliam vocant: “Iūlia! Venī!” sed Iūlia eōs nōn audit neque venit.

Iūlia puerōs vocat: “Mārce et Quīnte! Venīte! Hīc 55 multae rosae sunt.”

Puerī Iūliam audiunt, neque iī ab Aemiliā discēdunt.

Quīntus: “Carpe rosās, Iūlia!”

Iūlia rosās carpit et cum quīnque rosīs ex hortō venit.

Iūlia: “Vidē, māter! Vidēte, puerī! Vidēte rosās 60 meās!” Iūlia laeta est, rosae eam dēlectant.

Aemilia: “Ecce puella pulchra cum rosīs pulchrīs!”

Verba Aemiliae Iūliam dēlectant.

Mārcus: “Rosae pulchrae sunt; puella sine rosīs pulchra nōn est!” Verba Mārcī Iūliam nōn dēlectant!

65 Aemilia (īrāta): “Tacē, puer improbe! Iūlia puella pulchra est — cum rosīs et sine rosīs.”

Aemilia
Iūlia
• •

Iūlia cum Aemiliā est

• • →
Iūlia ab Aemiliā discēdit

eōs : puerōs

hortus

Iūlia
•

Iūlia in hortō est

← •

Iūlia ex hortō venit

Iūlia rosās carpit

iīs (= eīs) : puerīs

eās : rosās

iīs : rosīs

eās : ancillās

eōs : puerōs

Iūlia: "Audīte, Mārce et Quīnte!"

Mārcus: "Māter nōn videt nāsum tuum foedum!"

Mārcus et Quīntus rīdent: "Hahahae!"

Iūlia: "Audī, mamma: puerī etiam mē rīdent!"

70

Iūlia plōrat et cum ūnā rosā ab iīs discēdit.

Aemilia: "Tacēte, puerī improbī! Nāsus Iūliae foedus
nōn est. Discēdite ex peristylō! Sūmite cēterās rosās
eāsque in aquā pōnite!"Puerī cēterās quattuor rosās sūmunt et cum iīs discē-
dunt.

75

Aemilia, quae iam sōla est in peristylō, ancillās vocat:
"Dēlia et Syra! Venīte!"Dēlia et Syra ex ātriō veniunt. Aemilia eās interrogat:
"Suntne puerī in ātriō?"

80

Dēlia respondet: "In ātriō sunt."

Aemilia: "Quid agunt Mārcus et Quīntus?"

Dēlia: "Puerī aquam sūmunt ex impluviō..."

Syra: "...et rosās in aquā pōnunt."

Hīc domina et ancillae puerōs audiunt ex ātriō: Quīn-
tus plōrat et Mārcus rīdet.

85

Aemilia: "Quid iam agunt puerī? Age, Dēlia! discēde
et interrogā eōs!" Dēlia ab Aemiliā et Syrā discēdit.

Aemilia Syram interrogat: "Ubi est Dāvus?"

Syra respondet: "In oppidō est cum dominō."

90

Dēlia ex ātriō venit et dominam vocat: "Venī, o do-
mina! Venī!"

Aemilia: "Quid est, Dēlia?"

Dēlia: "Quīntus est in impluviō!"

95 Aemilia: "In impluviō? Quid agit puer in impluviō?"

Dēlia: "Aquā pulsat et tē vocat."

Aemilia: "Quid agit Mārcus?"

Dēlia: "Is rīdet, quia Quīntus in aquā est!"

Aemilia: "Ō, puer improbus est Mārcus! Agite! Iū-
100 lium vocāte, ancillae!"

Syra: "Sed dominus in oppidō est."

Aemilia: "Ō, iam rūrsus abest Iūlius!"

Dēlia: "Age! Venī, domina, et Mārcum verberā!"

Quid agit domina? Domina īrāta cum ancillīs ex peri-
105 stylō discēdit.

GRAMMATICA LATINA

Accūsātīvus

[A] Masculīnum.

Iūlius nōn ūnum filiūm, sed duōs filiōs habet

110 'Filiūm' est accūsātīvus singulāris (vidē cap. III). 'Filiōs' accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris -um (nōminātīvus -us), plūrālis -ōs (nōminātīvus -i).

[B] Fēminīnum.

Iūlius nōn duās filiās, sed ūnam filiām habet.

115 'Filiām' est accūsātīvus singulāris (vidē cap. III). 'Filiās' accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris -am (nōminātīvus -a), plūrālis -ās (nōminātīvus -ae).

[C] Neutrūm.

Villa nōn ūnum cubiculum, sed multa cubicula habet.

120 'Cubiculum' accūsātīvus singulāris est. 'Cubicula' accūsātīvus plūrālis est. Accūsātīvus: singulāris -um (= nōminātīvus), plūrālis -a (= nōminātīvus).

filiūm

filiōs

-um -ōs

filiām

filiās

-am -ās

cubiculum

cubicula

-um -a

ablātīvus (<i>abl</i>)	<i>Ablātīvus</i>	
hortō hortīs -ō -īs	[A] <i>Masculīnum.</i> In hortō Iūliī. In hortīs Italiae. 125 ‘Hortō’ ablātīvus singulāris est. ‘Hortīs’ ablātīvus plūrālis est. Ablātīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.	
villā villīs -ā -īs	[B] <i>Fēminīnum.</i> In villā Iūliī. In villīs Rōmānīs. 130 ‘Villā’ ablātīvus singulāris est. ‘Villīs’ ablātīvus plūrālis est. Ablātīvus: singulāris -ā, plūrālis -īs.	
oppidō oppidīs -ō -īs	[C] <i>Neutrūm.</i> In oppidō Tūsculō. In oppidīs Graecīs. 135 ‘Oppidō’ ablātīvus singulāris est. ‘Oppidīs’ est ablātīvus plūrālis. Ablātīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs. <i>In, ex, ab, cum, sine</i> cum ablātīvō: <i>in ātriō, in cubiculīs, ex hortō, ex Italiā, ab Aemiliā, ab oppidō, cum servō, cum liberīs, sine pecūniā, sine rosīs.</i>	
<i>in</i> <i>ex</i> <i>cum</i> <i>ab</i> <i>sine</i>	<i>-ō</i> <i>-ā</i> <i>-īs</i>	
indicātīvus (<i>ind</i>)	<i>Imperātīvus et indicātīvus</i>	
vocā vocat vocāte vocant	“Dāvum vocā, serve!” Servus Dāvum vocat. 140 “Iūliam vocāte, puerī!” Puerī Iūliam vocant. ‘Vocā’ est imperātīvus singulāris, ‘vocat’ indicātīvus singulāris (vidē cap. IV). ‘Vocāte’ imperātīvus plūrālis est, ‘vocant’ indicātīvus plūrālis. Imperātīvus: singulāris -, plūrālis -te. Indicātīvus: singulāris -t, plūrālis -nt.	
	Exempla:	
[1] -ā -at	[1] -ā, -āte; -at, -ant: Salūtā dominum, serve!	145
	Servus dominum salūtat.	
[2] -ē -et	[2] -ē, -ēte; -et, -ent: Tacē, puer! Puer tacet.	150
	Tacēte, puerī! Puerī tacent.	
[3] -e -it	[3] -e, -ite; -it, -unt: Discēde, serve!	
	Servus discēdit.	
[4] -ī -it	[4] -ī, -īte; -it, -iunt: Venī, Iūlia! Iūlia venit.	155
	Venīte, puerī! Puerī veniunt.	

PENSVM A

Iūlius et Aemilia in vīll- habit- cum līber- et sery-. Dominus mult- serv- et mult- ancill- habet.

Aemilia in peristyl- est cum Mārc- et Quīnt- et Iūli-. Iūlia mult- ros- in hort- vid- et ab Aemili- discēd-. Iam Aemilia puell- nōn vid-, neque puerī eam vid-. Aemilia: "Mārce et Quīnte! Voc- Iūliam!" Puerī Iūli- voc-: "Iūlia! Ven-!" et Iūlia puer- voc-: "Mārce et Quīnte, ven-!" Iūlia puerōs nōn aud-, sed puerī Iūli- aud-. Iūlia: "Cūr puerī nōn ven-?" Iūlia ex hort- ven- cum v ros- pulchr-. Iūlia: "Vid- ros- meās, māter! Vid-, puerī!" Mārcus: "Rosae pulchrae sunt, puella sine ros- pulchra nōn est!" Iūlia cum ūn- ros- discēd-. Puerī rīd-. Aemilia: "Tac-, puerī! Sūm- ros- et discēd-!" Puerī ros- sūm- et discēd-; in ātri- aqu- sūm- ex impluvi- et ros- in aquā pōn-.

PENSVM B

Iūlius in magnā ——. Aemilia cum — [: Iūliō] habitat. Iūlius Aemiliā —, quia — [: Aemilia] bona et — fēmina est.

Aemilia in peristylō est — līberīs suīs, sed — virō suō. Iūlia — Aemiliā discēdit; iam puella in — est. Iūlia rosās — et — hortō venit cum v —. Puella laeta est: rosae eam —.

Ubi est impluvium? — [: impluvium] est in —. In impluviō — est. In ātriō nūllae — sunt.

PENSVM C

Num Iūlius sōlus in vīllā habitat?

Quot filiōs et quot filiās habent Iūlius et Aemilia?

Ubi est impluvium?

Ubi dormiunt servī?

Adestne Iūlius in peristylō cum Aemiliā?

Ubi est Iūlius?

Estne Aemilia sōla in peristylō?

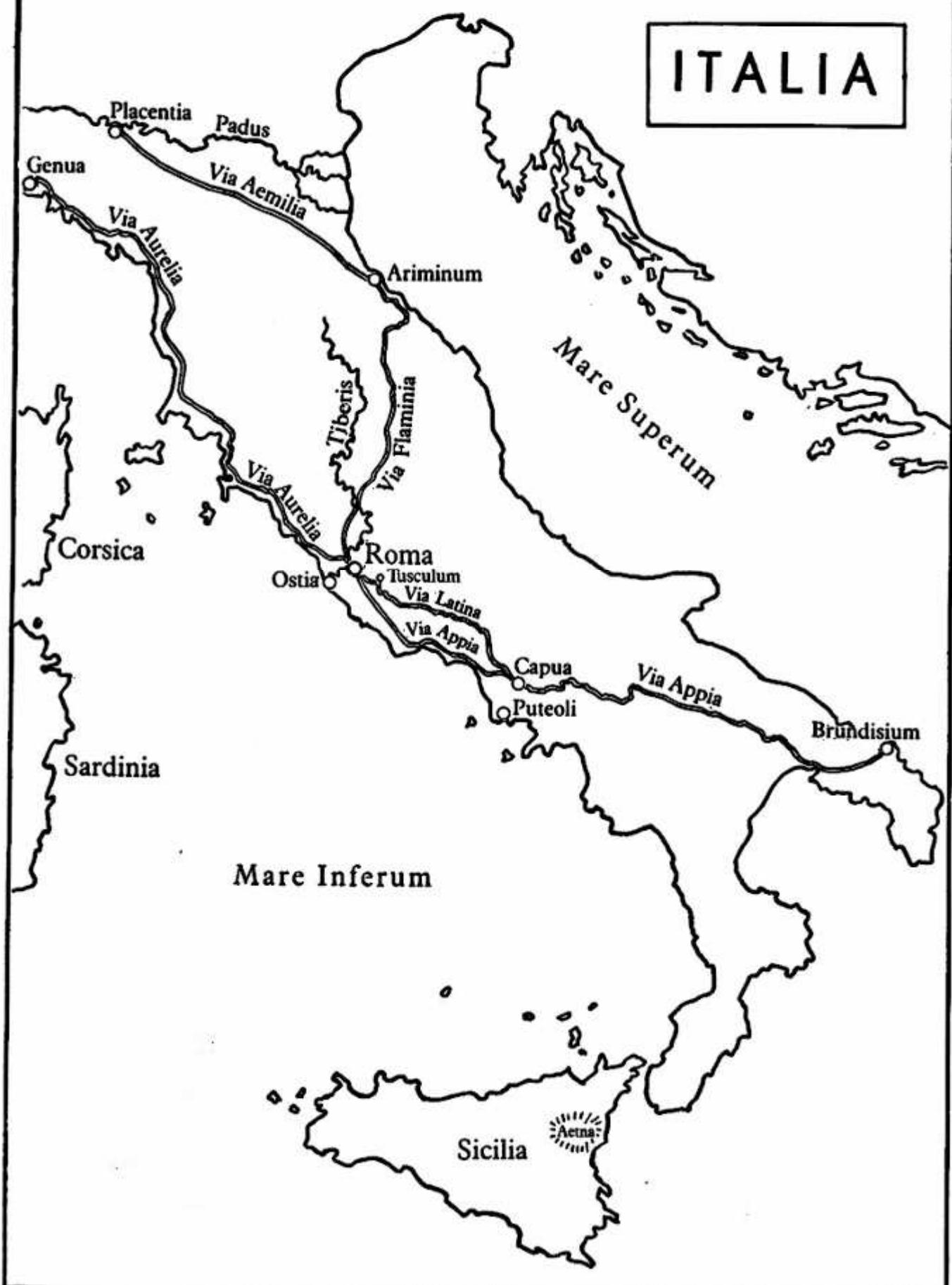
Quid Iūlia agit in hortō?

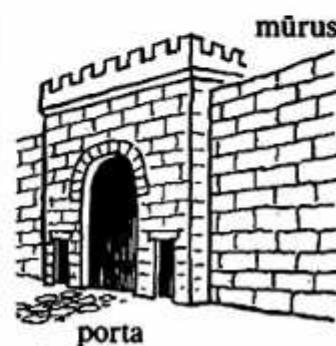
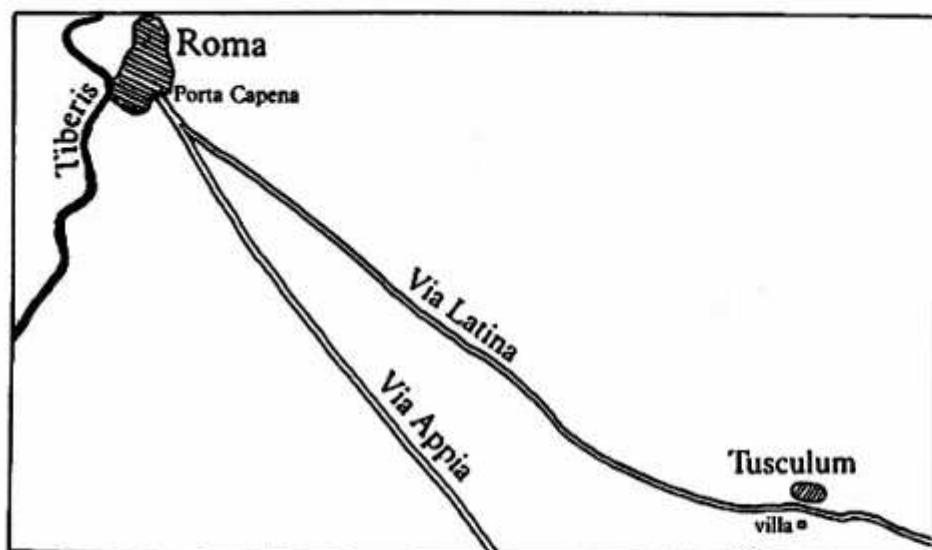
Cūr puerī Iūliam rīdent?

Vocabula nova:

villa	sōlus
hortus	habitat
rosa	amat
lilium	carpit
nāsus	dēlectat
ōstium	agit
fenestra	etiam
ātrium	cum
impluvium	sine
aqua	ab
peristylum	ex
cubiculum	ea
pulcher	id
foedus	eō
sōlus	eā
habitat	īi
amat	eae
carpit	ea
dēlectat	eōs
agit	eās
etiam	cōrum
cum	eārum
sine	iīs
ab	ablātīvus
ex	
ea	
id	
eō	
eā	
īi	
eae	
ea	
eōs	
eās	
cōrum	
eārum	
iīs	
ablātīvus	

ITALIA

VIA LATINA

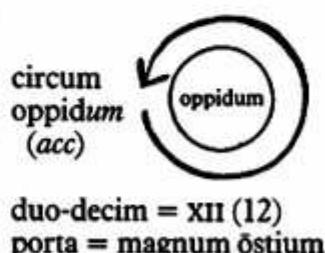
I In Italiā multae et magnae viae sunt: via Appia, via Latīna, via Flāminia, via Aurēlia, via Aemilia. Via Appia est inter Rōmam et Brundisium; via Latīna inter Rōmam et Capuam; via Flāminia inter Rōmam et Arīminum; via Aurēlia inter Rōmam et Genuam; via Aemilia inter Arīminum et Placentiam. Brundisium, Capua, Arīminum, Genua, Placentia, Ōstia magna oppida sunt. Ubi est Ōstia? Ōstia est prope Rōmam. Tūsculum quoque prope Rōmam est. Brundisium nōn est prope Rōmam, sed procul ab Rōmā: via Appia longa est. Via Latīna nōn tam longa est quam via Appia. Quam longa est via Flāminia? Neque ea tam longa est quam via Appia. Tiberis fluvius nōn tam longus est quam fluvius Padus.

Circum oppida mūrī sunt. Circum Rōmam est mūrus antiquus. In mūrō Rōmānō duodecim portae sunt. Porta p̄ima Rōmāna est porta Capēna. Circum oppidum Tūsculum mūrus nōn tam longus est quam circum Rōmam.

inter Rōmam et Brundisium (acc)

prope Rōmam ↔
procul ab Rōmā

longus -a -um

circum
oppidum
(acc)

duo-decim = XII (12)
porta = magnum ostium

lectica

oppidum

ab oppidō ad villam

ad (+ acc) ↔ ab (+ abl)

Iūlius it (sing)
servī eunt (plūr)quī quōs:
servī quī saccōs portant
sacci quōs servī portant

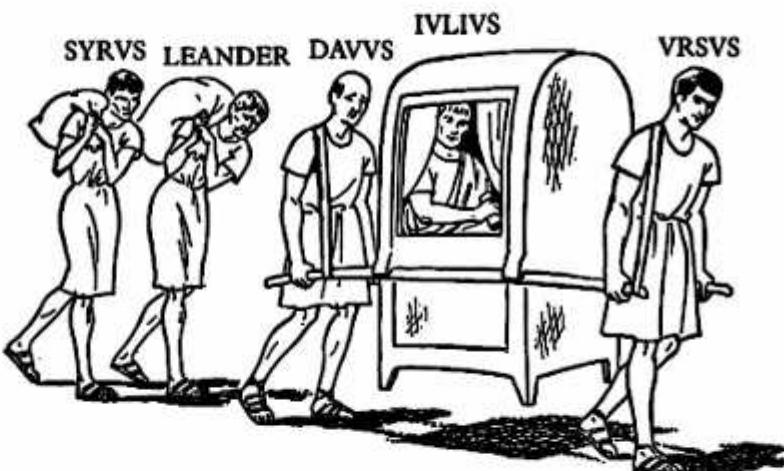
Lēander -drī (gen)

vehunt = portant (ab...
ad...)

ante ↔ post

ā = ab
ab ante a, e, i, o, u, h
ā/ab ante ceterās litterās

quō? ↔ unde?

Villa Iūlii est prope Tūsculum. Ab oppidō Tūsculō ad villam Iūlii nōn longa via est. Ecce Iūlius et quattuor servī in viā. Iūlius ab oppidō ad villam suam it. Dominus in lecticā est. Duo servī lecticam cum dominō portant. Servī qui lecticam portant sunt Ursus et Dāvus. Iūlius nōn in viā ambulat, servī eum portant. Syrus et Lēander ambulant. Syrus saccum portat et Lēander quoque saccum portat: Syrus et Lēander duōs saccōs in umerīs portant. Sacci quōs Syrus et Lēander portant magni sunt, sed saccus quem Syrus portat nōn tam magnus est quam saccus Lēandrī. Quattuor servī dominum et duōs saccōs ab oppidō ad villam vehunt. 30

Iūlius in lecticā est inter Ursum et Dāvum. Ursus est ante Iūlium, Dāvus post eum est. Syrus et Lēander nōn ante lecticam, sed post lecticam ambulant. Venitne Iūlius ā villā? Nōn ā villā venit. Unde venit Iūlius? Ab oppidō venit. Quō it Iūlius? Ad villam it. Post eum Tūsculum est, ante eum est villa. 35

Iūlius sōlus nōn est, nam quattuor servī apud eum sunt. Mēdus nōn est apud dominum, nam is dominum īrātum timet. Mēdus est malus servus qui nummōs do-
40 mini in sacculō suō habet. Dominus servōs malōs baculō verberat; itaque servī malī dominum et baculum eius timent. Dāvus autem bonus servus est, neque is Mēdum amat. Dāvus amīcus Mēdī nōn est, nam servus bonus et servus malus nōn amīcī, sed inimīcī sunt. Mē-
45 dus est inimīcus Dāvī. Ursus autem amīcus Dāvī est.

II Mēdus abest ā dominō suō. Estne in oppidō Tūsculō? Mēdus Tūsculī nōn est; neque Rōmae est Mēdus, sed in viā Latīnā inter Rōmam et Tūsculum. Unde venit Mēdus? Tūsculō venit, neque is ad vīllam Iūlii it. Quō it
50 Mēdus? Rōmam it. Tūsculum post eum est, ante eum est Rōma. Mēdus viā Latīnā Tūsculō Rōmam ambulat.

Etiam Cornēlius, amīcus Iūlii, in viā Latīnā est inter Rōmam et Tūsculum. Unde venit Cornēlius? Is nōn Tūsculō, sed Rōmā venit. Quō it? Cornēlius nōn Rō-
55 mam, sed Tūsculum it. Rōma post eum, ante eum Tūsculum est. Cornēlius in equō est. Equus qui Cornēlium vehit pulcher est. Iūlius et Cornēlius ad vīllās suās eunt. Villa ubi Iūlius habitat prope Tūsculum est. Ubi habitat Cornēlius? Is Tūsculī habitat.

60 Iam Iūlius prope vīllam suam est. Servī qui lectīcam portant fessī sunt. Dominus autem fessus nōn est, nam is nōn ambulat. Iūlius ab Ursō et Dāvō portātur, itaque is fessus nōn est. Fessī sunt Syrus et Lēander, nam iī

apud eum sunt = cum eō sunt

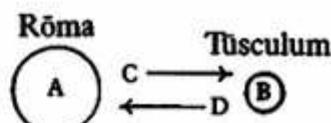
malus -a -um ↔ bonus

...autem = sed...: Dāvus autem = sed Dāvus

in-imīcī ↔ amīcī

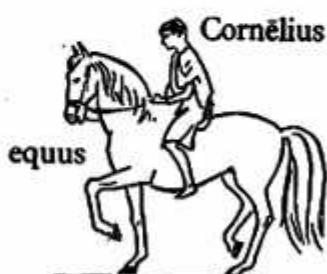
Tūsculī = in oppidō Tūsculō

Tūsculō = ab oppidō Tūsculō

A Rōmae est
B Tūsculī est
C Rōmā Tūsculum it
D Rōmam Tūsculō it

Tūsculum = ad oppidum Tūsculum

fessus -a -um

Iūlius ab Ursō et Dāvō portātur = Ursus et Dāvus Iūlium portant

sacci quī ā Syrō et Lēandrō portantur = sacci quōs Syrus et Lēander portant

soccus quī ā Lēandrō portātur = soccus quem Lēander portat

is equō vehitur = equus cum vehit

amicus (m): amica (f)

Mēdus ab eā amātur
= ea Mēdum amat

amicā mea

id ā Lȳdiā nōn audītur
= Lȳdia id nōn audit

duōs magnōs saccōs umerīs portant, neque vacuī sunt sacci! Sacci quī ā Syrō et Lēandrō portantur magnī 65 sunt, sed soccus quem Syrus portat nōn tam magnus est quam soccus quī ā Lēandrō portātur. Itaque Syrus nōn tam fessus est quam Lēander. Cornēlius nōn est fessus, nam is equō vehitur. Iūlius lectīcā vehitur. Servī ambulant. Dominī vehuntur. Mēdus ambulat, nam is servus 70 est neque equum habet.

Iūlius prope vīllam suam est. Mēdus autem, quī dominum īrātum timet, procul ā vīllā Iūlii abest. Dominus ā servō malō timētur. Mēdus prope Rōmam est; iam mūrī Rōmānī ab eō videntur et porta Capēna. (Is qui viā 75 Latīnā venit per portam Capēnam Rōmam intrat.) Cūr Rōmam it Mēdus? Rōmam it, quia Lȳdia Rōmae habitat, nam Lȳdia amīca eius est: Mēdus Lȳdiam amat et ab eā amātur. Mēdus Rōmam vocātur ab amīcā suā, quae fēmina est pulchra et proba. Itaque is fessus nōn 80 est et laetus cantat:

Nōn via longa est Rōmam, ubi amīca habitat mea pulchra.

Sed id quod Mēdus cantat ā Lȳdiā nōn audītur!

Iam Iūlius in vīllā est et ab Aemiliā liberīsque laetīs salūtātur. Cornēlius Tūsculī est. Mēdus autem Rōmae 85 est ante ḍostium Lȳdīae. Mēdus ḍostium pulsat.

Lȳdia imperat: “Intrā!”

Mēdus per ḍostium intrat et amīcam suam salūtat: “Salvē, mea Lȳdia! Ecce amīcus tuus qui sōlus Rōmam ad tē venit.”

Lýdia verbis Mēdī dēlectātur eumque salūtat: “Ō amīce, salvē! Ubi est dominus tuus?”

Mēdus: “Iūlius in vīllā est apud servōs suōs – neque is iam meus dominus est!”

- 95 Verba Mēdī ā Lýdiā laetā audiuntur.

GRAMMATICA LATINA

Praepositiōnēs

Iūlius *ad vīllam* it; *ad oppidum*; *ad ancillās*.

Ursus *ante Iūlium* est; *ante eum*; *ante vīllam*.

- 100 Dāvus *post Iūlium* est; *post eum*; *post vīllam*.

Via *inter Rōmam et Capuam*; *inter servōs*.

Ōstia est *prope Rōmam*; *prope vīllam*; *prope eam*.

Circum oppidum mūrus est; *circum mēnsam*.

Mēdus est *apud amīcam suam*, nōn *apud dominum*.

- 105 Mēdus *per portam Capēnam Rōmam* intrat; *per ōstium*.

Ab, *ad*, *ex*, *cēt.* sunt praepositiōnēs. Praepositiōnēs cum accūsātīvō: *ad*, *ante*, *post*, *inter*, *prope*, *circum*, *apud*, *per*, *cēt.*; praepositiōnēs cum ablātīvō: *ab/ā*, *cum*, *ex*, *in*, *sine*, *cēt.* (vidē cap. V).

- 110 *Quō* it Mēdus? Mēdus *Rōmam* it. *Quō* it Cornēlius? Is *Tūsculum* it.

Unde venit Cornēlius? Cornēlius *Rōmā* venit. *Unde* venit Mēdus? Is *Tūsculō* venit.

- 115 *Ubi* habitat Lýdia? Lýdia *Rōmae* habitat. *Ubi* habitat Cor-

nēlius? Is *Tūsculī* habitat.

Accūsātīvus: *Rōmam*, *Tūsculum*, *Capuam*, *Brundisium*, *Ōstiam* = *ad oppidum -am/-um*.

Ablātīvus: *Rōmā*, *Tūsculō*, *Capuā*, *Brundisiō*, *Ōstiā* = *ab oppidō -ā/-ō*.

- 120 Locātīvus (= genetīvus): *Rōmae*, *Tūsculī*, *Capuae*, *Brundisiī*, *Ōstiae* = *in oppidō -ā/-ō*.

Lýdia verbis Mēdī dēlectātur = verba Mēdī Lýdiam dēlectant

ūna praepositiō (*ppr*)
duae praepositiōnēs

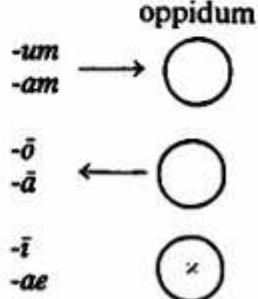
<i>ad</i>	<i>-um</i>
<i>ante</i>	<i>-am</i>
<i>post</i>	<i>-ōs</i>
<i>inter</i>	<i>-ās</i>
<i>prope</i>	<i>-a</i>
<i>circum</i>	<i>mē</i>
<i>apud</i>	<i>tē</i>
<i>per</i>	

ad, *ante*, *apud*, *circum*,
inter, *per*, *post*, *prope*
+ acc.
ab/ā, *cum*, *ex*, *in*, *sine*
+ abl.

quō? *Rōmam/Tūsculum*

unde? *Rōmā/Tūsculō*

ubi? *Rōmae/Tūsculī*

-us	-um	-t
-a	-am	—
-i	-ōs	—
-ae	-ās	-nt
-a	-a	—

-us	ab/ā -ō	-tur
-a	-ā	—
-um	-is	—
-i	-is	—
-ae	-ntur	—
-a	-ntur	—

sing. plūr.

[1] -ātur -antur

[2] -ētur -entur

[3] -itur -untur

[4] -ītur -iuntur

Verbum āctīvum et passīvum

Servus saccum portat
= Saccus portātur ā servō

Servī saccōs portant
= Sacci portantur ā servīs

125

'Portat portant' verbum āctīvum est. 'Portātur portantur' est verbum passīvum. Āctīvum: -t -nt. Passīvum: -tur -ntur.

Exempla:

[1] -ātur -antur: Aemilia Iūlium amat et ab eō amātur. Pater et 130 māter liberōs amant et ab iīs amantur. Lȳdia verbīs Mēdī dēlectātur.

[2] -ētur -entur: Iūlia puerōs nōn videt neque ab iīs vidētur. Puerī Iūliam nōn vident neque ab eā videntur.

[3] -itur -untur: Dāvus saccum in mēnsā pōnit = sacculus in 135 mēnsā pōnitur ā Dāvō. Puerī rosās in aquā pōnunt = rosae ā puerīs in aquā pōnuntur. Cornēlius equō vehitur.

[4] -ītur -iuntur: Iūlia puerōs audit neque ab iīs audītur = puerī ā Iūliā audiuntur neque eam audiunt.

PENSVM A

Iūlius ab oppid- Tūsculō ad vīll- su- it. Villa eius prope Tūscul- est. Iūlius in lectīcā est inter Urs- et Dāv-. Dominus ā servīs port-. Ursus et Dāvus nōn saccōs port-, sacc- ā Syrō et Lēandrō port-. Saccus quem Lēander port- nōn tam parvus est quam saccus quī ā Syr- port-.

Mēdus nōn est apud domin-, nam servus malus dominum tim-. Dominus ā serv- mal- tim-. Dominus serv- mal- voc- neque ab eō aud-. Serv- mal- ā domin- voc- neque eum aud-.

Quō it Mēdus? Rōm- it. Unde venit? Mēdus Tūscul- ve- nit. Ante Mēd- est Rōma, Tūsculum post e- est. Cornēlius

nōn Tūsculō Rōmam, sed Rōm— Tūscul— it, nam is Tūscul— habitat. Cornēlius nōn ambulat, sed equ— veh—.

Lȳdia, amīca Mēdī, Rōm— habitat. Iam Mēdus Rōm— apud Lȳdi— est. Mēdus amīc— su— salūt— et ab amīc— su— salūt—, nam Lȳdia Mēd— am— et ab e— am—.

PENSVM B

Ōstia nōn — ā Rōmā, sed — Rōmam est. — venit Iūlius? Tūsculō venit et — vīllam it. Duo servī eum —. Syrus et Lēander, quī — lectīcam ambulant, duōs — portant. Saccus Syrī nōn — magnus est — saccus quī — Lēandrō portātur; — Syrus nōn tam — est quam Lēander.

Mēdus — dominum nōn est, nam Mēdus dominum īrātum —. Mēdus servus — [= improbus] est; — Mēdus et Iūlius nōn —, sed inimīci sunt. Via Latīna, quae est — Rōmam et Capuam, nōn tam — est quam — Appia. — ambulat Mēdus? Is Rōmam ambulat, — amīca eius Rōmae habitat. Cornēlius — [= sed C.] Rōmā Tūsculum —. Tūsculum est — eum, — eum est Rōma. Cornēlius equō —, is nōn —. Iūlius et Cornēlius ad vīllās suās —.

PENSVM C

Ambulatne Iūlius?

Quī Iūlium portant?

Quid portant Syrus et Lēander?

Unde venit Iūlius et quō it?

Quō it Mēdus?

Etiamne Cornēlius Tūsculō Rōmam it?

Ubi habitat Cornēlius?

Cūr Mēdus laetus est?

Quae est Lȳdia?

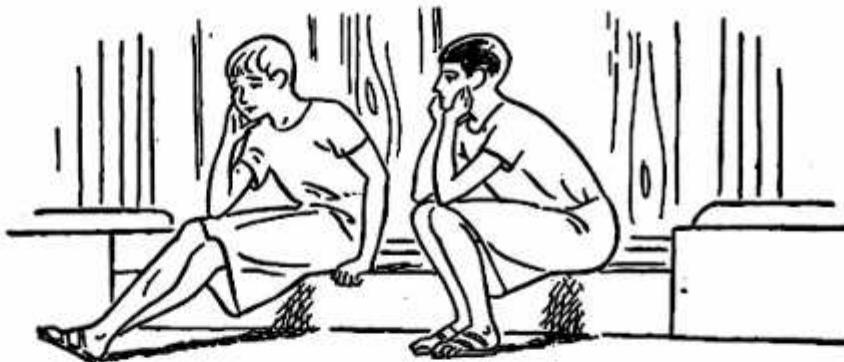
Quid habet Mēdus in sacculō suō?

Suntne amīci Iūlius et Mēdus?

Num portat verbum passīvum est?

Vocabula nova:

via	
mūrus	
porta	
lectīca	
saccus	
umerus	
amīcus	
inimīcus	
equus	
amīca	
longus	
malus	
fessus	
duodecim	
it eunt	
portat	
ambulat	
vehit	
timet	
intrat	
tam	
quam	
inter	
prope	
procul ab	
circum	
ad	
ante	
post	
ā	
apud	
per	
nam	
itaque	
autem	
unde?	
quō?	
praepositiō	
locātīvus	
āctīvum	
passīvum	

lacrima

Iūlia rosam ante nāsum
tenet

illīc : in peristylō

oculus

lacrimat ↔ rīdet

speculum

fōrmōsus -a -um = pul-
cher

in cubiculum (acc)
↔ ex cubiculō
claudit ↔ aperit

hortus hortus
in hortum ↔ ex hortō

PVELLA ET ROSA

Ecce Mārcus et Quīntus ante ōstium vīllae. Puerī Iū- I
lium exspectant. Māter nōn est apud filiōs, ea in peri-
stylō est; illīc virum suum exspectat. Aemilia laeta nōn
est, quia Iūlius abest; nam Aemilia virum suum amat.

Ubi est Iūlia? In cubiculō suō est. Iūlia, quae sōla est 5
illīc, rosam ante nāsum tenet. Puella lacrimat: in oculīs
eius sunt lacrimae.

Iūlia speculum sūmit et ante oculōs tenet. Puella sē
in speculō videt et sē interrogat: “Estne foedus nāsus
meus?” Nāsus eius autem fōrmōsus nōn est. Iūlia rūrsus 10
lacrimat.

Syra ōstium cubiculī pulsat.

Iūlia: “Intrā!”

Syra ōstium aperit et in cubiculum intrat, neque ōsti-
um post sē claudit. Iūlia Syram post sē in speculō videt. 15
Syra nōn videt lacrimās Iūliae, nam puella sē nōn vertit.

Syra: “Ō, hīc est mea puella. Venī in hortum, Iūlia!”

- Iūlia imperat: "Claude ūstium!"
Ancilla pāret.
- 20 Iūlia: "Num nāsus meus foedus est, Syra?"
Syra: "Foedus? Immō fōrmōsus est nāsus tuus."
Iūlia sē vertit. Iam Syra lacrimās videt.
Syra: "Quid est, mea Iūlia? Tergē oculōs! Es laeta!
Nāsus tuus tam fōrmōsus est quam meus."
- 25 Iūlia: "Sed nāsus tuus nōn fōrmōsus est!"
Syra: "Quid? Nōnne fōrmōsus est nāsus meus?"
Iūlia: "Immō foedus est! Ecce speculum, Syra."
Iūlia speculum tenet ante Syram, quae nāsum suum
in speculō videt. Ancilla oculōs claudit et tacet. —
- II* Ecce Iūlius ad vīllam advenit. Servī lectīcam ante
ūstium pōnunt. Pater filiōs salūtat: "Salvēte, filii!" et ā
filiīs salūtātur: "Salvē, pater!"
Iūlius ambulat ad ūstium, quod ab ūstiāriō aperītur.
Dominus per ūstium in vīllam intrat. Post eum veniunt
- 35 Syrus et Lēander, qui duōs saccōs portant. Ūstiārius
post eōs ūstium claudit. Ursus et Dāvus cum lectīcā
vacuā discēdunt.
- Puerī saccōs plēnōs qui ā servīs portantur vident et
interrogant: "Quid inest in saccīs?"
- 40 Iūlius respondet: "In saccō quem Lēander portat
māla īnsunt. Hīc saccum pōne, Lēander!"
Lēander saccum pōnit ante Iūlium, qui aperit eum.
Iūlius: "Vidēte, puerī: hic saccus plēnus mālōrum
est."

immō fōrmōsus : nōn
foedus sed fōrmōsus
est sunt
es! este! (imp)

nōn-ne

ad-venit = ad ... venit
salvē! salvēte!
salvē, pater! (sing)
salvēte, filii! (plūr)

ūstiārius = servus qui
ūstium aperit et claudit
in vīllam ↔ ex vīllā

mālum
plēnus -a -um ↔ vacuus
in-est = in... est

īn-sunt = in... sunt
eum : saccum
hic saccus = saccus qui
hic (apud mē) est

*ē = ex
ex ante a, e, i, o, u, h
ē/ex ante ceteras litteras*

eī : Quīntō

pirum

sōlum = tantum

neque...neque ↔ et...et

dat dant
dā! date! (imp)
iīs (= eīs) : servīs

ad-it = ad... it

Mārcus ambulat Quīntus currit

Iūlius mālum ē saccō sūmit et sē vertit ad Mārcum: 45
“Ecce mālum tuum, Mārce.” Iūlius Mārcō mālum dat.
Pater filiō suō magnum mālum dat. Iam Mārcus mālum
habet, neque Quīntus mālum habet. Iūlius Quīntum ad
sē vocat et eī mālum dat. Iūlius Quīntō mālum dat. Iam
et Mārcus et Quīntus māla habent. 50

Mārcus: “Quid inest in saccō Syrī?”

Iūlius: “In saccō eius pira īnsunt. Aperī saccum,
Syre! Vidēte, puerī: hic saccus plēnus est pirōrum.” Iū-
lius duo pira ē saccō sūmit: “Ecce pirum tuum, Mārce,
et tuum, Quīnte.” Pater filiīs suīs pira dat. Filiī, quī iam 55
nōn sōlum māla, sed etiam pira habent, laetī sunt. Servī
autem neque māla neque pira habent.

Quīntus: “Etiam servīs dā māla et pira, pater!”

Iūlius Syrum et Lēandrum servōs ad sē vocat et iīs
māla et pira dat. Dominus servīs māla et pira dat. 60

Aemilia cum Dēliā ē peristylō in ātrium intrat, laeta III
ad Iūlium adit eumque salūtat. Aemilia virō suō ūscu-
lum dat. Iūlius Aemiliae ūsculum dat.

Iūlius: “Quid agit Iūlia?”

Aemilia: “Rosās carpit in hortō.” 65

Iūlius: “Currite in hortum, puerī, et vocāte eam!”

Quīntus currit. Mārcus nōn currit, sed ambulat.

Iūlius imperat: “Age! Curre, Mārce!”

Etiam Mārcus currit. Puerī per peristylum in hortum
currunt. Illīc autem puella nōn est. Puerī ex hortō per 70
peristylum in ātrium ambulant.

Mārcus: "Iūlia neque in hortō neque in peristylō est."

Aemilia: "Estne Syra in hortō?"

Quīntus: "Nōn est. Nūlla ancilla illīc est."

75 Aemilia: "Nōn sōlum Iūlia, sed etiam Syra abest! Dēlia, ī ad cubiculum Iūliae!"

it cunt
i! ite! (imp)

Dēlia ad cubiculum Iūliae it, ōstium pulsat, aperit, in cubiculum intrat. Illīc nōn sōlum Iūlia, sed etiam Syra est. Oculī Iūliae plēnī sunt lacrimārum.

80 Dēlia: "Venī in ātrium, Iūlia! Illīc pater tuus tē exspectat."

Iūlia oculōs et nāsum terget, rosam sūmit, ē cubiculō exit. Syra et Dēlia post eam exeunt. Iūlia in ātrium ad Iūlium currit eique ōsculum dat.

ex-it ↔ intrat
ex-it ex-eunt
ei-que

85 Iūlia: "Ecce rosa. Nōnne pulchra est haec rosa?"

haec rosa = rosa quae hīc
(apud mē) est

Iūlius: "Nūlla rosa tam pulchra est quam filia mea!"

Iūlius filiae suaē ōsculum dat. Iamne lacrimat Iūlia?

Immō laeta est et rīdet.

iam-ne

Iūlia: "Num nāsus meus foedus est?"

90 Iūlius: "Foedus? Immō tam fōrmōsus est quam—hoc mālum! Ecce mālum tuum, Iūlia." Pater filiae mālum magnum et fōrmōsum dat. Iūlia mālum terget et ante oculōs tenet.

hoc mālum=mālum quod
hīc (apud mē) est
hic haec hoc:
hic saccus (m)
haec rosa (f)
hoc mālum (n)

Iūlia: "Ō, quam fōrmōsum est hoc mālum!" Puella

95 laeta mālō suō ōsculum dat!

ei : Iūliae

Iūlius: "Hoc pirum etiam tuum est, Iūlia." Iūlius ei pirum dat. Iam puella et mālum et pirum habet.

Aemilia: "Etiam ancillīs meīs māla et pira dā!"

iīs (= eīs) : ancillīs

cui? puerō
puellaedatīvus (*dat*) < datservō
servīsancillae
ancillīsoppidō
oppidīs

-ō -īs

Iūlius ancillās ad sē vocat et iīs quoque māla et pira
dat. Ancillae laetae ex ātriō exeunt. —

100

Cui Iūlius mālum dat? Puerō mālum dat. Puer cui
Iūlius mālum dat est filius eius.Cui Iūlius ūsculum dat? Puellae ūsculum dat. Puella
cui Iūlius ūsculum dat filia eius est.

GRAMMATICA LATINA

105

Datīvus

[A] Masculīnum.

Iūlius servō (Syrō) mālum dat.

Iūlius servīs (Syrō et Lēandrō) māla dat.

'Servō' datīvus singulāris est. 'Servīs' est datīvus plūrālis. 110

Datīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

[B] Fēminīnum.

Iūlius ancillae (Syrae) mālum dat.

Iūlius ancillīs (Syrae et Dēliae) māla dat.

'Ancillae' est datīvus singulāris. 'Ancillīs' datīvus plūrālis 115
est. Datīvus: singulāris -ae, plūrālis -īs.

[C] Neutrum.

Fluvius oppidō aquam dat.

Fluvīi oppidīs aquam dant.

'Oppidō' datīvus singulāris est. 'Oppidīs' est datīvus plūrā- 120
lis. Datīvus: singulāris -ō, plūrālis -īs.

PENSVM A

Iūlius Mārc-, fili- su-, mālum dat. Iūlius Mārc- et Quīnt-,
fili- su-, māla dat. Iūlius etiam serv- su-, Syr- et Lēandr-,
māla dat.C- Aemilia ūsculum dat? Aemilia vir- su- Iūli- ūsculum
dat. Iūlius Aemili- ūsculum dat. Iūlius Iūli-, fili- su-, mā-
lum dat, neque sōlum Iūliae, sed etiam Syr- et Deli-, ancill-
su-. Iūlia māl- su- ūsculum dat!

PENSVM B

Iūlius ad vīllam —. Ōstiārius ōstium — et post eum —.

Saccī nōn vacuī, sed — sunt. Iūlius: “Vidēte, puerī: — saccus plēnus — est. Ecce mālum tuum, Mārce.” Iūlius Mārcō mālum —. Iūlius filiīs nōn — māla, sed etiam pira dat. Iam puerī — māla — pira habent, sed servī — māla — pira habent. Dominus servōs ad — vocat et — quoque māla et — dat.

Aemilia ad Iūlium — et eī — dat. Iūlia abest. Puerī nōn ambulant, sed — in hortum. — [: in hortō] Iūlia nōn est, ea in cubiculō suō est. Iūlia nōn rīdet, sed —: in — eius sunt —. Dēlia: “In ātriō pater tuus tē —, Iūlia.” Iūlia — [= ex] cubiculō —, ad Iūlium currit et — [: Iūliō] ōsculum dat. Iūlia rosam ante Iūlium —. Iūlia: “Nōnne — rosa — [= pulchra] est?”

PENSVM C

Quem puerī exspectant?

Venitne Iūlius Rōmā?

Quis ōstium aperit et claudit?

Quid inest in saccīs?

Cui Iūlius mālum prīnum dat?

Cui Aemilia ōsculum dat?

Estne Iūlia in hortō?

Quō it Dēlia?

Estne Iūlia sōla in cubiculō suō?

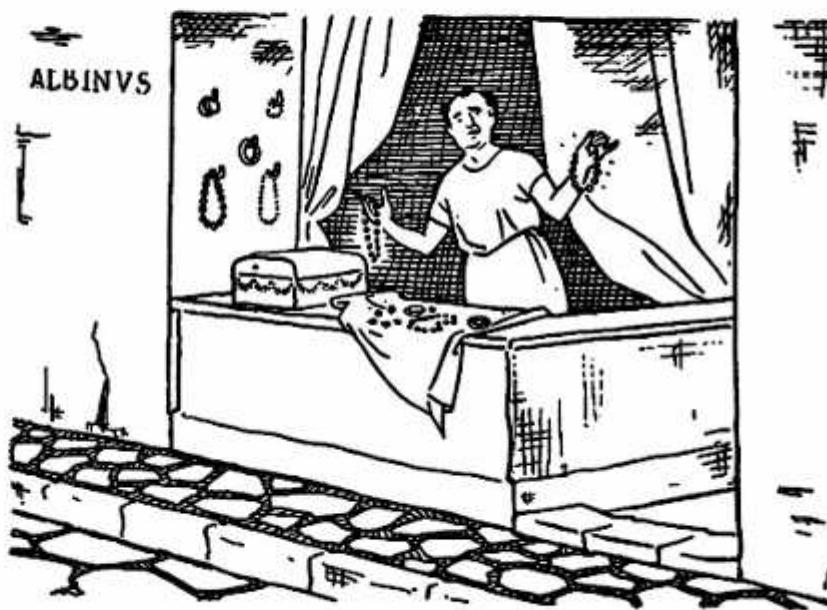
Rīdetne Iūlia?

Quō Iūlia currit?

Quid Iūlius dat filiae suae?

Vocabula nova:

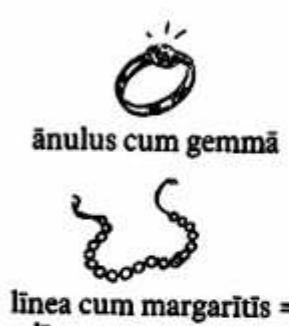
oculus	
lacrima	
speculum	
ōstiārius	
mālum	
pirum	
ōsculum	
fōrmōsus	
plēnus	
exspectat	
tenet	
lacrimat	
aperit	
claudit	
vertit	
terget	
advenit	
inest	
dat	
adit	
currit	
exit	
es	
sē	
hic	
haec	
hoc	
immō	
nōnne?	
et... et	
neque... neque	
sōlum	
illīc	
ē	
eī	
iīs	
cui	
datīvus	

TABERNA ROMANA

haec taberna, *acc* hanc
tabernam
qui = is qui

haec via, *abl* hāc viā

emit ↔ vēndit
quae = eae quae

qui = iī qui

Ecce taberna Rōmāna, in quā gemmae et margarītae I
multae sunt. Cuius est haec taberna? Albīnī est. Albī-
nus hanc tabernam habet. Qui tabernam habet tabernā-
rius est. Albīnus est tabernārius Rōmānus qui gemmās
et margarītās vēndit. Aliī tabernāriī librōs vēndunt, aliī 5
māla et pira, aliī rosās et lilia.

Gemmae et margarītae sunt ḫornāmenta. Ānulus cum
gummā ḫornāmentum pulchrum est. Etiam linea cum
margarītis ḫornāmentum est. Līnea sine margarītis nōn
est ḫornāmentum! 10

Multae fēminae quae in hāc viā ambulant ante taber-
nam Albīnī cōsistunt, nam fēminae ḫornāmentis dēlec-
tantur. Eae quae magnam pecūniām habent multa ḫornā-
menta emunt. Quae nūllam aut parvam pecūniām ha-
bent ḫornāmenta aspiciunt tantum, nōn emunt. Etiam 15
virī multī ad hanc tabernam adeunt. Qui magnam pecū-

niam habent ornāmenta emunt et fēminīs dant; cēterī rūrsus abeunt. Fēminaē quārum virī magnam pecūniām habent multa ornāmenta ā virīs suīs accipiunt.

20 Aemilia, cuius vir pecūniōsus est, multa ornāmenta ab eō accipit. Aemilia ānulum in digitō et margarītās in collō multaque alia ornāmenta habet. Ānulus digitum Aemiliae ornat, margarītae collum eius ornant. Fēminaē gemmīs et margarītīs ānulīsque ornantur.

25 In viā prope tabernam Albīnī vir et fēmina ambulant. Quī vir et quae fēmina? Est Mēdus, quī cum Lȳdiā, amīcā suā, ambulat. Mēdus est servus Iūliī, sed dominus eius Rōmae nōn est. Mēdus sine dominō suō cum fēminā fōrmōsā in viīs Rōmae ambulat.

30 Lȳdia ornāmentum pulchrum in collō habet. Quod ornāmentum? Ornāmentum quod Lȳdia habet est līnea margarītarum. Collum Lȳdiae margarītīs pulchrīs ornātur; Lȳdia autem nūllum aliud ornāmentum habet, quia pecūniōsa nōn est, neque pecūniōsus est amīcus eius.

35 (Pecūniōsus est quī magnam pecūniām habet.)

II Albīnus clāmat: “Ornāmenta! Ornāmenta fēminārum! Or-nā-men-ta! Emite ornāmenta!”

Lȳdia cōsistit oculōsque ad tabernam Albīnī vertit: Lȳdia tabernam aspicit. Mēdus nōn cōsistit neque tabernam aspicit.

Lȳdia: “Cōsiste, Mēde! Aspice illam tabernam! O, quam pulchra sunt illa ornāmenta!” Lȳdia tabernam Albīnī digitō mōnstrat. Mēdus sē vertit, tabernam vi-

ab-it ↔ ad-it
ab-it ab-eunt

pecūniōsus -a -um: p. est
= magnam pecūniām
habet

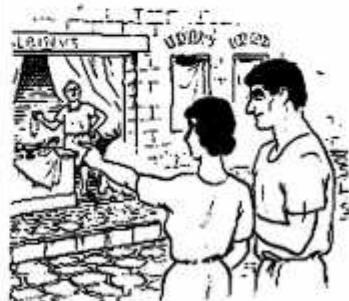

quis? quis/quī vir?
quid? quod ornāmentum?

alius -a -ud (n)

quī = is quī

illa taberna = taberna
quae illīc est

Albinus Lÿdiae (*dat*)
margaritās ostendit

hoc, *abl* hōc
vīgintū = xx (20)

sing hic haec hoc
plūr hī haec haec

aspice! aspicite!
aspicit aspicunt
hī, *acc* hōs

hī haec haec, *abl* hīs

quī, *abl* quō

ānulus gemmātus = ānulus cum gemmā

hic haec hoc, *gen* huius
sēstertius = nummus

hic ānulus, *acc* hunc
ā.um, *abl* hōc ā.ō
tantus -a -um = tam
magnus
octōgintā = LXXX (80)

hic ānulus = ānulus qui
hic est
ille ānulus = ānulus qui
illuc est

det, cum Lÿdiā ad tabernam adit. Mēdus et Lÿdia ante tabernam cōsistunt. Albīnus eōs salūtat et margaritās 45 in līneā ante oculōs Lÿdiae tenet: Albīnus Lÿdiae margaritās ostendit.

Albīnus: "In hōc ḍrnāmentō vīgintī margaritae magna sunt. Nōnne pulchrae sunt hae margaritae?"

Mēdus: "Amīca mea multās margaritās habet." 50

Lÿdia: "In hāc tabernā multa alia ḍrnāmenta sunt."

Albīnus iīs trēs ānulōs sine gemmīs ostendit: "Aspīcite hōs ānulōs! Nōnne hī ānulī pulchrī sunt?"

Mēdus et Lÿdia ānulōs aspiciunt.

Lÿdia: "In hīs ānulīs gemmae nūllae sunt!" 55

Mēdus Albīnum interrogat: "Quot nummīs cōnstat ānulus in quō gemma est?"

Albīnus Mēdō ānulum gemmātum ostendit.

Albīnus: "Hic ānulus centum nummīs cōnstat."

Mēdus: "Quid?" 60

Albīnus: "Pretium huius ānulī est centum sēstertiī."

Mēdus: "Centum sēstertiī? Id magnum pretium est!"

Albīnus: "Immō parvum pretium est! Aspīce hunc ānulum: in hōc ānulō magna gemma est. Tanta gemma sōla octōgintā sēstertiīs cōnstat." 65

Mēdus: "Num ānulus sine gemmā vīgintī tantum sēstertiīs cōnstat?" Albīnus nōn respondet.

Mēdus, quī alium ānulum gemmātum post Albīnum videt: "Hic ānulus pulcher nōn est. Quot sēstertiīs cōnstat ille ānulus?" 70

Albīnus: "Quī ānulus?"

Mēdus: "Ille post tē. Quantum est pretium illius ānulī?" Mēdus ānulum post Albīnum digitō mōnstrat.

Albīnus: "Ille quoque ānulus centum sēstertiīs cōnstat. Pretium illius ānulī tantum est quantum huius; sed amīca tua hunc ānulum amat, nōn illum."

Lȳdia ānulum gemmātum ante oculōs tenet.

Lȳdia: "Ō, quam pulchrum hoc ūrnāmentum est!

Illud ūrnāmentum nōn tam pulchrum est quam hoc,
80 neque illa gemma tanta est quanta haec."

Mēdus: "Tanta gemma ad tam parvum ānulum nōn convenit."

III Lȳdia, quae haec verba nōn audit, Mēdō digitōs suōs ostendit, in quibus nūllī ānulī sunt.

85 Lȳdia: "Aspice, Mēde! In digitīs meīs nūllī sunt ānulī. Aliae fēminaē digitōs ānulōrum plēnōs habent — meī digitī vacuī sunt!"

Mēdus: "Sacculus quoque meus vacuus est!"

Lȳdia ānulum in mēnsā pōnit. In oculīs eius lacrimae sunt. Mēdus, quī lacrimās videt, sacculum suum in mēnsā pōnit — neque vacuus est sacculus, sed plēnus nummōrum! Quanta pecūnia est in sacculō Mēdī? In eō nōnāgintā sēstertiī īnsunt.

Mēdus: "Ecce sēstertiī nōnāgintā."

95 Albīnus: "Sed nōnāgintā nōn satis est. Pretium ānulī est sēstertiī centum!"

Lȳdia: "Dā huic tabernāriō centum sēstertiōs!"

quantus -a -um = quam
magnus
ille, gen illius, acc illum

tantus...quantus = tam
magnus...quam

ille -a -ud:
ille ānulus (m)
illa gemma (f)
illud ūrnāmentum (n)

qui, abl plūr quibus

nōnāgintā = xc (90)

sēstertiī nōnāgintā:
hs xc

hic haec hoc, dat huic

qui = iī qui

sing ille illa illud
plūr illī illae illaaccipe! accipite!
accipit accipiunt

digitus
medius digitus
quārtus

quārtus -a -um = IV (4.)

Mēdus: "Id nimis magnum pretium est! Aliī tabernāriī ānulum gemmātum octōgintā sēstertiīs vēndunt."

Albīnus: "Qui sunt illī tabernāriī?" 100

Mēdus: "Qui in aliīs viīs tabernās habent."

Albīnus: "Quae sunt illae viae in quibus illae tabernae sunt? Et quae sunt illa ūrnāmenta quae in illīs tabernīs parvō pretiō emuntur? Nōn sunt ūrnāmenta! Sed aspicite haec ūrnāmenta: hōs ānulōs, hās gemmās, hās margarītās! Haec ūrnāmenta proba sunt! Neque pretium hōrum ūrnāmentōrum nimis magnum est!"

Mēdus: "Accipe nummōs nōnāgintā — aut nūllōs!"

Albīnus: "Num hīc nōnāgintā sēstertiī sunt?"

Mēdus: "Numerā eōs!" 110

Albīnus numerat sēstertiōs, quōrum numerus est nōnāgintā.

Albīnus: "Sunt nōnāgintā."

Mēdus: "Satisne est?"

Albīnus nōn respondet, sed nummōs sūmit Mēdōque 115 ānulum dat. Albīnus pecūniām accipit et Mēdō ānulum vēndit sēstertiīs nōnāgintā.

Mēdus sē ad Lȳdiam vertit: "Accipe hunc ānulum ab amīcō tuō..." Mēdus ānulum in digitō Lȳdiae pōnit. In quō digitō? In digitō mediō. 120

Mēdus: "Hic ānulus ad digitum tuum nōn convenit. Ānulus nimis parvus est aut digitus nimis magnus!"

Lȳdia: "Ō Mēde! Digitus medius nimis magnus est. Pōne ānulum in digitō quārtō!"

125 Mēdus ānulum in digitō Lȳdiae quārtō pōnit. Ānulus satis magnus est et ad digitum convenit, nam digitus quārtus nōn tantus est quantus digitus medius. Lȳdia laeta digitum suum aspicit et amīcō suō ūsculum dat.

Mēdus et Lȳdia ā tabernā abeunt. Lȳdia, quae Rōmae habitat, Mēdō viam mōnstrat.

Albīnus rūrsus clāmat: “Ōrnāmenta! Ōr-nā-men-ta!” et aliōs virōs pecūniōsōs, quōrum amīcae nūlla aut pauca ūrnāmenta habent, exspectat.

GRAMMATICA LATINA

135 *Prōnōmina* ‘*quis*’, ‘*qui*’, ‘*is*’, ‘*ille*’

[A] *Masculīnum*.

Quis saccum portat? *Servus* saccum portat. *Qui* servus? *Servus qui* saccum portat est *Syrus*. *Is/ille* servus saccum portat.

140 Iūlius servum vocat. *Quem* servum? *Servus quem* Iūlius vocat est *Syrus*. Iūlius *eum/illum* servum vocat.

Iūlius dominus servī est. *Cuius* servī? *Syrus* est servus *cuius* dominus Iūlius est. Iūlius dominus *eius/illius* servī est.

145 Iūlius servō mālum dat. *Cui* servō? *Servus cui* Iūlius mālum dat est *Syrus*. Iūlius *eī/illī* servō mālum dat.

Saccus ā servō portātur. Ā *quō* servō? *Servus ā quō* saccus portātur est *Syrus*. Saccus ab *eō/illō* servō portātur.

Servī saccōs portant. *Qui* servī? Servī *qui* saccōs portant sunt *Syrus* et *Lēander*. *Iū/illī* servī saccōs portant.

150 Iūlius servōs vocat. *Quōs* servōs? Servī *quōs* Iūlius vocat sunt *Syrus* et *Lēander*. Iūlius *eōs/illōs* servōs vocat.

Iūlius dominus servōrum est. *Quōrum* servōrum? Servī *quōrum* dominus est Iūlius sunt *Syrus* et *Lēander*. Iūlius dominus *eōrum/illōrum* servōrum est.

ūnum prōnōmen (*prōn*)
duo prōnōmina

Singulāris:
nōminātīvus
quis/qui is ille
qui...?
is servus = ille servus

accūsātīvus
quem eum illum

genetīvus
cuius eius illīus

datīvus
cui eī illī

ablātīvus
quō eō illō

Plūrālis:
nōminātīvus
qui iī illī

accūsātīvus
quōs eōs illōs

genetīvus
quōrum eōrum illōrum

datīvus
quibus iīs illīs

ablātīvus
quibus iīs illīs

Singulāris:
nōminatīvus
quae ea illa

accūsātīvus
quam eam illam

genetīvus
cuius eius illius

datīvus
cui ei illi

ablātīvus
quā eā illā

Plūrālis:
nōminatīvus
quae eae illae

accūsātīvus
quās eās illās

genetīvus
quārum eārum illārum

datīvus
quibus iīs illīs

ablātīvus
quibus iīs illīs

Singulāris:
nōminatīvus
quid/quod id illud
quod...?

accūsātīvus
quid/quod id illud
quod...?

Iūlius servīs māla dat. *Quibus* servīs? Servī *quibus* Iūlius 155
māla dat sunt Syrus et Lēander. I. *iīs/illīs* servīs māla dat.

Saccī ā servīs portantur. Ā *quibus* servīs? Servī ā *quibus*
saccī portantur sunt Syrus et Lēander. Ab *iīs/illīs* servīs sacci
portantur.

[B] Fēminīnum.

Ancilla abest. *Quae* ancilla? Ancilla *quae* abest est Syra.
Ea/illa ancilla abest.

Iūlius ancillam vocat. *Quam* ancillam? Ancilla *quam* Iūlius
vocat est Syra. Iūlius *eam/illam* ancillam vocat.

Iūlius dominus ancillae est. *Cuius* ancillae? Syra est ancilla 165
cuius dominus Iūlius est. I. dominus *eius/illius* ancillae est.

Iūlius ancillae mālum dat. *Cui* ancillae? Ancilla *cui* Iūlius
mālum dat est Syra. Iūlius *ei/illī* ancillae mālum dat.

Iūlius ab ancillā salūtātur. Ā *quā* ancillā? Ancilla ā *quā*
Iūlius salūtātur est Syra. Iūlius ab *eā/illā* ancillā salūtātur. 170

Ancillae absunt. *Quae* ancillae? Ancillae *quae* absunt sunt
Syra et Dēlia. *Eae/illae* ancillae absunt.

Iūlius ancillās vocat. *Quās* ancillās? Ancillae *quās* Iūlius
vocat sunt Syra et Dēlia. Iūlius *eās/illās* ancillās vocat.

Iūlius dominus ancillārum est. *Quārum* ancillārum? Ancil- 175
lae *quārum* dominus est Iūlius sunt Syra et Dēlia. Iūlius do-
minus *eārum/illārum* ancillārum est.

Iūlius ancillīs māla dat. *Quibus* ancillīs? Ancillae *quibus*
Iūlius māla dat sunt Syra et Dēlia. I. *iīs/illīs* ancillīs māla dat.

Iūlius ab ancillīs salūtātur. Ā *quibus* ancillīs? Ancillae ā 180
quibus Iūlius salūtātur sunt Syra et Dēlia. Ab *iīs/illīs* ancillīs
Iūlius salūtātur.

[C] Neutrūm.

Quid est ānulus? Ānulus est īrnāmentum. *Quod* īrnāmen-
tum? Ānulus est īrnāmentum *quod* digitum īrnat. *Id/illud* 185
īrnāmentum pulchrum est.

Quid Lȳdia in collō habet? īrnāmentum habet. *Quod* īrnā-
mentum? īrnāmentum *quod* Lȳdia in collō habet est līnea
margaritārum. Lȳdia *id/illud* īrnāmentum amat.

190 *Pretium ornāmentī est HS (= sēstertiī) c. Cuius ornāmentī?*
Ōrnāmentum cuius pretium est HS c est ānulus. Pretium eius illīs ūrnāmentī est HS c.

genetīvus
cuius eius illīs

195 *Fluvius oppidō aquam dat. Cui oppidō? Oppidum cui fluvius aquam dat est Capua. Fluvius ei/illī oppidō aquam dat.*
Cornēlius in parvō oppidō habitat. In quō oppidō? Oppidum in quō Cornēlius habitat est Tūsculum. In eō/illō oppidō habitat Cornēlius.

datīvus
cui ei illī

200 *Quae oppida prope Rōmam sunt? Ōstia et Tūsculum sunt oppida quae prope Rōmam sunt. Ea/illa oppida prope Rōmam sunt.*

ablātīvus
quō eō illō

Plurālis:
nōminātīvus
quae ea illa

Albinus ūrnāmenta vēndit. Quae ūrnāmenta? Ūrnāmenta quae A. vēndit sunt ānulī. Ea/illa ūrnāmenta vēndit A.

accūsātīvus
quae ea illa

205 *Pretium ūrnāmentōrum est HS c. Quōrum ūrnāmentōrum? Ūrnāmenta quōrum pretium est HS c ānulī sunt. Pretium eōrum/illōrum ūrnāmentōrum est HS c.*

genetīvus
quōrum eōrum illōrum

Fluvii oppidī aquam dant. Quibus oppidī? Oppida quibus fluvii aquam dant sunt Capua et Brundisium. Fluvii iīs/illīs oppidī aquam dant.

datīvus
quibus iīs illīs

210 *Fēminaē ūrnāmentī dēlectantur. Quibus ūrnāmentī? Ūrnāmenta quibus fēminaē dēlectantur sunt margarītae et gemmae. Iīs/illīs ūrnāmentī dēlectantur fēminaē.*

ablātīvus
quibus iīs illīs

Prōnōmen 'hic'

	<i>Masculīnum</i>	<i>Fēminīnum</i>	<i>Neutrūm</i>	
	<i>Sing. Nōm. hic mūrus</i>	<i>haec via</i>	<i>hoc verbūm</i>	
215	<i>Acc. hunc mūrum</i>	<i>hanc viam</i>	<i>hoc verbūm</i>	
	<i>Gen. huius mūrī</i>	<i>huius viae</i>	<i>huius verbī</i>	
	<i>Dat. huic mūrō</i>	<i>huic viae</i>	<i>huic verbō</i>	
	<i>Abl. hōc mūrō</i>	<i>hāc viā</i>	<i>hōc verbō</i>	
	<i>Plūr. Nōm. hī mūrī</i>	<i>hae viae</i>	<i>haec verba</i>	
220	<i>Acc. hōs mūrōs</i>	<i>hās viās</i>	<i>haec verba</i>	
	<i>Gen. hōrum mūrōrum</i>	<i>hārum viārum</i>	<i>hōrum verbōrum</i>	
	<i>Dat. hīs mūrīs</i>	<i>hīs viīs</i>	<i>hīs verbīs</i>	
	<i>Abl. hīs mūrīs</i>	<i>hīs viīs</i>	<i>hīs verbīs</i>	

sing.			
m.	f.	n.	
<i>hic</i>	<i>haec</i>	<i>hoc</i>	
<i>hunc</i>	<i>hanc</i>	<i>hoc</i>	
	<i>huius</i>	<i>hūc</i>	
	<i>hōc</i>	<i>hāc</i>	<i>hōc</i>
plūr.			
m.	f.	n.	
<i>hī</i>	<i>hae</i>	<i>haec</i>	
<i>hōs</i>	<i>hās</i>	<i>haec</i>	
<i>hōrum</i>	<i>hārum</i>	<i>hōrum</i>	
	<i>hīs</i>	<i>hīs</i>	

Vocabula nova:

taberna
gemma
margarita
tabernarius
ornamentum
anulus
linea
dinus
collum
preium
sestertius
pecuniōsus
gemmatus
medius
quartus
vīgintī
octōgintā
nōnāgintā
vēndit
cōsistit
emit
aspicit
abit
accipit
ōrnat
clāmat
mōnstrat
ostendit
cōstat
convenit
alius
ille
tantus
quantus
satis
nimis
aut
prōnōmen

PENSVM A

Qu— est Albīnus? Est tabernārius qu— ornāmenta vēndit. Qu— ornāmenta? Ornāmenta qu— Albīnus vēndit sunt gemmae et margarītae. Qu— emit Mēdus? Ornāmentum emit. Qu— ornāmentum? Ornāmentum qu— Mēdus emit est ānulus c— pretiū est hs c. Digitus in qu— ānulus pōnitur est digitus quartus.

H— servus Mēdus, ill— Dāvus est. Lȳdia h— servum amat, nōn ill—. Lȳdia amīca h— servī est, nōn ill—. Lȳdia h— servō osculum dat, nōn ill—. Lȳdia ab h— servō amātur, nōn ab ill—.

H— oppidum est Tūsculum, ill— est Brundisium. Cornēlius in h— oppidō habitat, nōn in ill—. Viae h— oppidi parvae sunt.

PENSVM B

Gemmae et margarītae — pulchra sunt. Aemilia multa ornāmenta ā Iūliō —. Aemilia — in collō et ānulum in — habet. Multae fēminaē ante tabernam Albīnī — et ornāmenta eius aspiciunt. Virī ornāmenta — et fēminī dant. — gemmatus centum sēstertiīs —. — ānulī est centum sēstertiī, sed Mēdus — (XC) tantum habet. Albīnus: “Nōnāgintā nōn — est!” Mēdus: “Accipe nōnāgintā sēstertiōs — nūllōs!” Ānulus ad digitum medium nōn —: digitus medius — magnus est. Sed ānulus convenit ad digitum — (IV), qui nōn — est quantus digitus —. Lȳdia laeta digitum suum — et cum Mēdō ā tabernā —. Lȳdia Mēdō viam —.

PENSVM C

Quid Albīnus vēndit?

Ā quō Aemilia ornāmenta accipit?

Ambulatne Mēdus cum dominō suō?

Ubi Mēdus et Lȳdia cōsistunt?

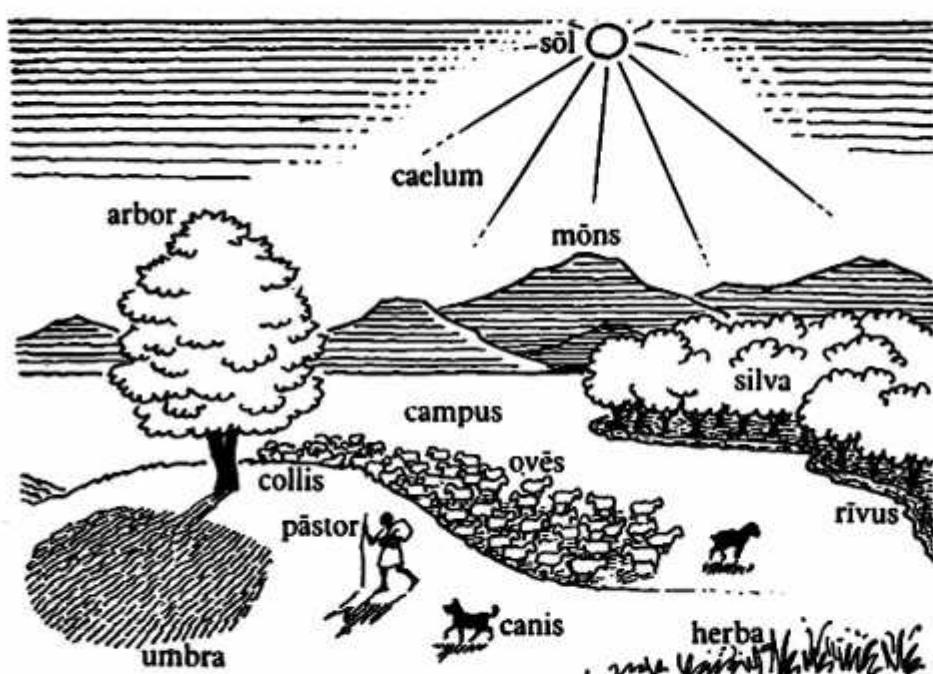
Cūr Mēdus margarītas nōn emit?

Cūr Lȳdia nūllum ānulum habet?

Estne vacuus sacculus Mēdī?

Quot sēstertiīs cōstat ānulus gemmatus?

Ad quem digitum ānulus convenit?

PASTOR ET OVES

1 Hic vir, quī in campō ambulat, pāstor Iūliī est. Pāstor nōn sōlus est in campō, nam canis niger cum eō est et centum ovēs: ūna ovis nigra et ūndēcentum ovēs albæ. Pāstor ūnam ovem nigram et multās ovēs albās habet. Is
5 est dominus ovis nigrae et ovium albārum. Pāstor ovī nigrae et ovibus albīs aquam et cibum dat. Cum ūnā ove nigrā et ūndēcentum ovibus albīs pāstor in campō est.

Cibus ovium est herba, quae in campō est. In rīvō est aqua. Ovēs in campō herbam edunt, et aquam bibunt ē
10 rīvō, quī inter campum et silvam est. Canis herbam nōn ēst, neque pāstor herbam ēst. Cibus pāstōris est pānis, quī inest in saccō. Iūlius pāstōri suō pānem dat. Pāstor canī suō cibum dat: canis ā pāstōre cibum accipit. Itaque canis pāstōrem amat.

ūn-dē-centum = IC (99)

albus -a -um ↔ niger
-gra -grum

	sing	plūr
nōm	ovis	ovēs
acc	ovem	ovēs
gen	ovis	ovium
dat	ovī	ovibus
abl	ove	ovibus

rīvus = parvus fluvius

ēst edunt
vir pānem ēst
virī pānem edunt

<i>sing</i>	<i>plur</i>
<i>nōm</i> pāstor	pāstōrēs
<i>acc</i> pāstōrem	pāstōrēs
<i>gen</i> pāstōris	pāstōrum
<i>dat</i> pāstōri	pāstōribus
<i>abl</i> pāstōre	pāstōribus

ūnus mōns (< monts)
duo montēs

vallis ↔ mōns

ūna arbor
duae arborēs

lupus

suprā prp+acc

nūbēs

ūna nūbēs
duae nūbēs

sub prp+abl ↔ suprā
umbra ↔ sōl

umbram petit = ad um-
bram adit

pāstor in umbrā iacet

ovēs albās relinquīt = ab
ovibus albīs abit

In Italiā sunt multī pāstōrēs. Quī viā Appiā Rōmā 15
Brundisium it multōs pāstōrēs videt in campīs. Nume-
rus pāstōrum magnus est. Dominī pāstōribus suīs ci-
bum dant. Canēs ā pāstōribus cibum accipiunt.

Post campum montēs sunt. Inter montēs sunt vallēs.
In campō est collis. (Collis est mōns parvus.) In colle 20
arbor est. In silvā multae arborēs sunt. Ovēs nōn in silvā
neque in monte, sed in campō sunt. In silvā est lupus.
Pāstor et ovēs lupum timent, nam lupus ovēs ēst. In silvīs
et in montibus lupī sunt, in vallibus nūllī sunt lupī.

Sōl in caelō est suprā campum. In caelō nūlla nūbēs 25
vidētur. Caelum est suprā terram. Montēs et vallēs,
campī silvaeque sunt in terrā. In caelō sōl et nūbēs sunt,
sed suprā hunc campum caelum sine nūbibus est. Ita-
que sōl lūcet in campō.

Pāstor in sōle ambulat. Sub arbore autem umbra est. 30
Pāstor, quī nūllam nūbem videt in caelō, cum cane et
ovibus ad arborem adit. Pāstor umbram petit. Etiam
ovēs umbram petunt: post pāstōrem ad arborem ad-
eunt. Pāstor ovēs suās ad arborem dūcit.

Ecce pāstor in umbrā arboris iacet cum cane et ovi- 35
bus. Arbor pāstōri et canī et ovibus umbram dat; sed
ovis nigra cum paucīs aliīs in sōle iacet. Pāstor, quī
fessus est, oculōs claudit et dormit. Canis nōn dormit.

Dum pāstor in herbā dormit, ovis nigra ab ovibus albīs 40
abit et ad rīvum currit. Ovis nigra ovēs albās relinquīt et
rīvum petit; aquam bibit ē rīvō, et in silvam intrat!

Canis lātrat: "Baubau!" Pāstor oculōs aperit, ovēs aspicit, ovem nigram nōn videt. Pāstor ovēs numerat: "Una, duae, trēs, quattuor, quīnque..... ūndēcentum."

45 Numerus ovium est ūndēcentum, nōn centum. Nūllae ovēs albae absunt, sed abest ovis nigra. Pāstor et canis ovēs albās relinquunt et silvam petunt. Pāstor saccum cum pāne in colle relinquit.

Dum cēterae ovēs ā pāstōre numerantur, ovis nigra in 50 magnā silvā, ubi via nūlla est, errat. Ovis, quae iam procul ā pāstōre cēterisque ovibus abest, neque caelum neque sōlem suprā sē videt. Sub arboribus sōl nōn lūcet. Ovis nigra in umbrā est.

In terrā inter arborēs sunt vestīgia lupī. Ubi est lupus 55 ipse? Nōn procul abest. Ovis vestīgia lupī in terrā videt, neque lupum ipsum videt. Itaque ovis lupum nōn timet. Parva ovis sine timōre inter arborēs errat.

Lupus autem prope ovem est. Pāstor et canis procul ab eā sunt. Lupus, quī cibum nōn habet, per silvam 60 errat. Lupus in silvā cibum quaerit, dum pāstor et canis ovem nigram quaerunt.

Pāstor: "Ubi est ovis nigra? Age! quaere ovem, canis, et reperi eam!" Canis ovem quaerit et vestīgia eius in terrā reperit, neque ovem ipsam reperit. Canis lātrat.

65 Pāstor: "Ecce vestīgia ovis. Ubi est ovis ipsa? Dūc mē ad eam, canis!" Canis dominum suum per silvam dūcit ad ovem, sed ovis procul abest.

Lupus ululat: "Uhū!" Et ovis et canis lupum audiunt.

vestīgium

lupus ipse, acc lupum ipsum

timor -ōris (gen) m
< timet

ovis ipsa, acc ovem ipsam

dūcit dūcunt
dūc! dūcite! (imp)

dēns
ūnus dēns (< dents)
duo dentēs

ac-currit < ad-currit

prope ↔ procul

clāmor -ōris (gen) m
< clāmat

pāstor ovem in umerōs
im-pōnit (< in-pōnit)

dēclinātiō -ōnis f (dēcl)
< dēclinat

modus -ī m: modō abl

-a	-ae
-am	-ās
-ae	-ārum
-ae	-īs
-ā	-īs

Canis currit. Ovis cōsistit et exspectat dum lupus ve-
nit. Ovis bālat: "Bābā!"

70

Ecce lupus quī ante ovem est! Iam ovis lupum ipsum
ante sē videt. Oculī lupī in umbrā lūcent ut gemmae et
dentēs ut margarītae. Parva ovis oculōs claudit et dentēs
lupī exspectat. Lupus collum ovis petit dentibus...

Sed ecce canis accurrit! Lupus sē ab ove vertit ad
canem, quī ante lupum cōsistit et dentēs ostendit. Lu-
pus ululat. Canis lātrat. Ovis bālat.

Pāstor, quī iam prope est, clāmat: "Pete lupum!" Ca-
nis clāmōrem pāstōris audit, et sine timōre lupum petit.
Lupus autem ovem relinquit et montēs petit.

80

Pāstor quoque accurrit et ovem suam, quae in terrā¹
iacet, aspicit. In collō eius sunt vestīgia dentium lupī!
Ovis oculōs aperit et ad pāstōrem suum bālat.

Pāstor laetus ovem in umerōs impōnit eamque portat
ad cēterās ovēs, quae sine pāstōre in campō errant.

85

Procul in monte lupus ululat.

GRAMMATICA LATINA

Dēclinātiō vocābulōrum

[I] Dēclinātiō prīma.

Vocābulum 'īnsula' dēclinātur hōc modō:

90

	Singulāris	Plūrālis
Nōminātīvus	īnsul a	īnsul ae
Accūsātīvus	īnsul am	īnsul ās
Genetīvus	īnsul ae	īnsul ārum
Datīvus	īnsul ae	īnsul īs
Ablātīvus	īnsul ā	īnsul īs

95

Hōc modō dēclīnāntur multa vocābula fēminīna. Exempla: fēmina, puella, filia, domina, ancilla, familia, littera, pecūnia, mēnsa, vīlla, aqua, via, silva, terra, cēt.

100 [II] Dēclīnātiō secunda.

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
-------	-------	-------	-------

<i>Nōm.</i> [A] serv us	serv i	[B] verb um	verb a
-------------------------	--------	-------------	--------

<i>Acc.</i>	serv um	serv ōs	verb um
-------------	---------	---------	---------

<i>Gen.</i>	serv i	serv ōrum	verb i
-------------	--------	-----------	--------

105 <i>Dat.</i>	serv ō	serv īs	verb ō
-----------------	--------	---------	--------

<i>Abl.</i>	serv ō	serv īs	verb ō
-------------	--------	---------	--------

[A] Ut 'servus' dēclīnāntur vocābula masculīna: filius, domi-

nūs, fluvius, numerus, nummus, hortus, nāsus, mūrus,
--

equus, saccus, umerus, amīcus, oculus, campus, rīvus, lu-

110 pus, cēt.; puer, vir, liber (<i>nōm.</i> sing. sine -us).
--

[B] Ut 'verbum' dēclīnāntur vocābula neutra: oppidum, ex-

emplum, baculum, ūstium, cubiculum, speculum, mālum,
--

ōrnāmentum, collum, pretium, caelum, vestīgium, cēt.
--

[III] Dēclīnātiō tertia.

Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
-------	-------	-------	-------

<i>Nōm.</i> [A] pāstor	pāstōr ēs	[B] ov is	ov ēs
------------------------	-----------	-----------	-------

<i>Acc.</i>	pāstōr em	pāstōr ēs	ov em
-------------	-----------	-----------	-------

<i>Gen.</i>	pāstōr is	pāstōr um	ov is
-------------	-----------	-----------	-------

120 <i>Dat.</i>	pāstōr i	pāstōr ibus	ov i
-----------------	----------	-------------	------

<i>Abl.</i>	pāstōr e	pāstōr ibus	ov e
-------------	----------	-------------	------

[A] Ut 'pāstor' dēclīnāntur haec vocābula: sōl sōlis, timor

-ōris, clāmor -ōris (masc.); arbor -oris (fēm.); cēt.

[B] Ut 'ovis' dēclīnāntur haec vocābula: pānis, collis, vallis,

canis (gen. plūr. canum); nūbēs -is (<i>nōm.</i> sing. -ēs); mōns
--

125 montis, dēns dentis (<i>nōm.</i> sing. -s < -ts); et alia multa. Fēmi-

nīna sunt: ovis, vallis, nūbēs; masculīna: pānis, collis, mōns,

dēns.

hōc modō : ut 'īnsula'

-us/-um	-ī/-a
---------	-------

-um	-ōs/-a
-----	--------

-i	-ōrum
----	-------

-ō	-īs
----	-----

-ō	-īs
----	-----

-i	-ēs
----	-----

-em	-ēs
-----	-----

-is	-um/-ium
-----	----------

-i	-ibus
----	-------

-e	-ibus
----	-------

PENSVM A

In Italiā sunt multī pāstōr-. Numerus pāstōr- magnus est.

Pāstor Iūliī ūnum can- et multās ov- habet. Pāstor est domi-

Vocabula nova:
campus
pāstor
canis
ovis
cibus
herba
rīvus
pānis
mōns
vallis
collis
arbor
silva
lupus
sōl
caelum
terra
nūbēs
umbra
vestīgium
timor
dēns
clāmor
modus
niger
albus
ūndēcentum
ēst edunt
bibit
lūcet
petit
dūcit
iacet
relinquit
lātrat
errat
quaerit
reperit
ululat
bālat
accurrīt
impōnit
ipse
procul
suprā
sub
dum
ut
dēclīnātiō
dēclīnat

nus can- et ov-. Can- et ov- pāstōr- amant. Cibus ov- est herba, cibus pāstōr- est pān-. Pāstor pān- ēst.

In coll- ūna arbor est. Pāstor cum can- et ov- ad arbor- it. Iam pāstor in umbrā arbor- iacet. Arbor pāstōr- et can- et ov- umbram dat, sed ov- nigra in sōl- iacet. Nūllae nūb- ante sōl- sunt. In silvā multae arbor- sunt, sub arbor- umbra est. Ov- nigra ā pāstōr- cēterīsque ov- discēdit. Canis ov- videt.

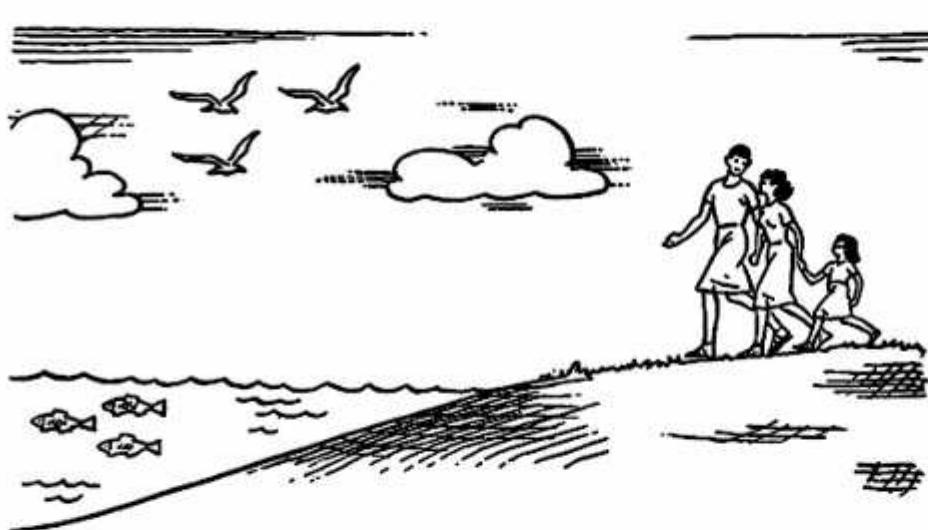
PENSVM B

Pāstor et centum — in — sunt. Pāstor ovibus aquam et — dat. Cibus ovium est —, cibus pāstōris est —. Pāstor pānem —. Ovēs herbam — et aquam — ē —.

Sōl —, nūlla — in caelō — hunc campum vidētur. In colle ūna — est, in — multae arborēs sunt. — arboribus umbra est. Pāstor ovēs suās ad arborem —. — pāstor in — arboris iacet, ovis nigra cēterās ovēs — et silvam —. In terrā sunt — lupī; lupus — nōn procul abest. Lupus in silvā cibum —, dum pāstor et — ovem quaerunt.

PENSVM C

Num pāstor sōlus in campō est?
 Quot ovēs habet pāstor?
 Ā quō canis cibum accipit?
 Suntne montēs prope pāstōrem?
 Ubi sunt vallēs?
 Quid est collis?
 Quō it pāstor?
 Cūr pāstor umbram petit?
 Quō it ovis nigra?
 Quid ovis in terrā videt?
 Cūr lupus ovem nigram nōn ēst?

BESTIAE ET HOMINES

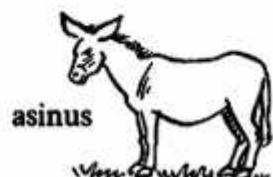
I Equus et asinus, leō et lupus, canis et ovis bēstiae sunt. Leō et lupus sunt bēstiae ferae, quae aliās bēstiās capiunt et edunt. In Āfricā sunt multī leōnēs. Pāstōrēs Āfricāe leōnēs timent, nam leōnēs nōn sōlum ovēs pāstōrum edunt, sed etiam pāstōrēs ipsōs! Nōn bēstia, sed homō est pāstor; leōnēs autem nōn sōlum aliās bēstiās, sed etiam hominēs edunt. Ferae et hominēs amīcī nōn sunt. Canis amīcus hominis est, ea bēstia fera nōn est.

Aliae bēstiae sunt avēs, aliae piscēs. Aquila est magna 10 avis fera, quae parvās avēs capit et ēst. Avēs in āere volant. Piscēs in aquā natant. Hominēs in terrā ambulant. Avis duās ālās habet. Homō duōs pedēs habet. Piscis neque ālās neque pedēs habet. Avis quae volat ālās movet. Homō qui ambulat pedēs movet. Piscis qui 15 natat caudam movet. Cum avis volat, ālāe moventur. Cum homō ambulat, pedēs moventur. Cum piscis na-

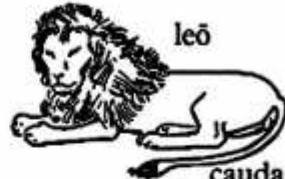
avēs in āere volant

hominēs in terrā ambulant

piscēs in aquā natant

asinus
leō -ōnis m, pl leōnēs
-ōnum
ferus -a -um

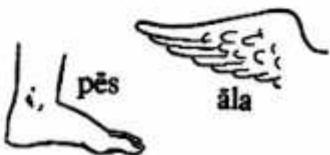

homō -inis m, pl hominēs
-inum
fera = bēstia fera

āer āeris m

pēs pedis m, pl pedēs -um

cauda

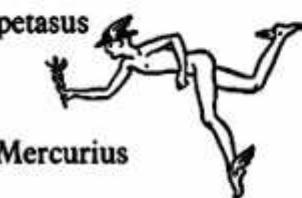

qui ambulat vestīgia in terrā facit

pot-est pos-sunt

quod = quia

petasus

Mercurius

mercātor -ōris *m*
imperium = id quod
imperātur

...enim = nam...: is
enim = nam is
nūntius = is qui verba
portat (inter hominēs)

Neptūnus

mare -is *n*, *pl* maria -ium
Rōmānī = hominēs Rō-
mānī
Graecī = hominēs Graeci

flūmen = fluvius

flūmen -inis *n*, *pl* -ina
-inum

tat, cauda movētur. Qui ambulat vestīgia in terrā facit.
Qui volat aut natat vestīgia nōn facit.

In hortō et in silvā multae avēs sunt. Canis avēs, quae
inter arborēs volant, aspicit. Canis ipse nōn volat, nam 20
canis ālās nōn habet. Canis volāre nōn potest. Neque
pāstor volāre potest. Pāstor duōs pedēs habet, itaque
pāstor ambulāre potest. Hominēs ambulāre possunt,
quod pedēs habent, neque volāre possunt, quod ālās
nōn habent. 25

Mercurius autem ut avis volāre potest, nam in pedi-
bus et in petasō eius ālāe sunt. Mercurius nōn homō,
sed deus est. Mercurius est deus mercātōrum. (Mercā-
tor est homō qui emit et vēndit.) Mercurius imperia
deōrum ad hominēs portat, is enim nūntius deōrum est. 30

Piscēs neque volāre neque ambulāre possunt. Piscēs
in aquā natāre possunt. Etiamne hominēs natāre pos-
sunt? Aliī hominēs natāre possunt, aliī nōn possunt.
Mārcus et Quīntus natāre possunt, Iūlia nōn potest.

Neptūnus natāre potest; is enim deus maris est. (Ōce- II
anus est magnum mare.) Mercurius et Neptūnus dei
Rōmānī sunt. Rōmānī et Graecī deōs multōs habent.
Hominēs deōs neque vidēre neque audīre possunt. Dei
ab hominibus neque vidērī neque audīrī possunt.

Padus magnum flūmen est. In eō flūmine multī sunt 40
piscēs. Piscēs in aquā flūminis natant. In flūminibus et
in maribus magnus numerus piscium est. Flūmina et
maria plēna sunt piscium. Hominēs multōs piscēs capi-

unt. Nēmō piscēs flūminum et marium numerāre potest. Piscēs numerārī nōn possunt.

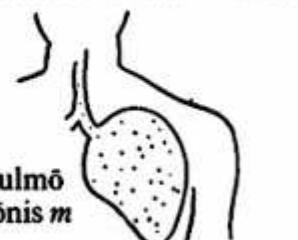
Piscēs in aquā vīvunt, neque in terrā vīvere possunt, nam piscēs in āere spīrare nōn possunt. Homō sub aquā spīrare nōn potest. Homō vīvit, dum spīrat. Qui spīrat vīvus est, qui nōn spīrat est mortuus. Homō mortuus neque vidēre neque audīre, neque ambulāre neque currere potest. Homō mortuus sē movēre nōn potest. Cum homō spīrat, anima in pulmōnēs intrat et rūrsus ex pulmōnibus exit. Anima est āer qui in pulmōnēs dūcitur. Qui animam dūcit animal est. Nōn sōlum hominēs, sed etiam bēstiae animālia sunt. Alia animālia in terrā vīvunt, alia in mari.

Sine animā nēmō potest vīvere. Homō qui animam nōn dūcit vīvere nōn potest. Spīrare necesse est hominī. Esse quoque hominī necesse est, nēmō enim sine cibō vīvere potest. Necesse est cibum habēre. Pecūniām habēre necesse est, nam qui pecūniām nōn habet cibum emere nōn potest. Sine pecūniā cibus emī nōn potest. Necesse nōn est gemmās habēre, nēmō enim gemmās ēsse potest. Gemmae edī nōn possunt; sed qui gemmās suās vēndit pecūniām facere et cibum emere potest. Mercātor qui ornāmenta vēndit magnam pecūniām facit. Fēminaē quae pecūniām facere volunt ornāmenta sua vēndunt.

Avēs nīdōs faciunt in arboribus; nīdī eārum inter rāmos et folia arborum sunt. Aquilae in montibus nīdōs

nēmō (< ne- + homō)
= nūllus homō

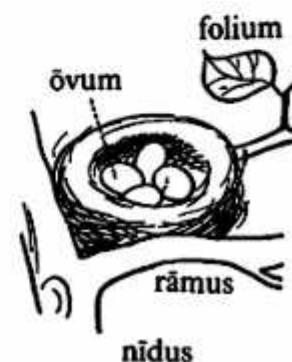
vīvus -a -um = qui vīvit
(v. est = vīvit)
mortuus -a -um ↔ vīvus

pulmō -ōnis m
animam dūcere = spīrare
animal -ālis n, pl -ālia
-ālium
mare -is n, abl -ī

necesse est (+dat)

ēst edunt: ēsse (= edere)
nēmō enim = nam nēmō

facere -it -iunt
parere -it -iunt

vult volunt:
Iūlia vult (= volt)
puerī volunt

capere -it -iunt
imp cape! capite!

canere = cantāre

vōx vōcis f

nōn audent : timent
occultāre ↔ ostendere

faciunt. In nīdīs sunt ūva. Avēs ūva pariunt, ex quibus parvī pullī exeunt. Canis nōn ūva, sed pullōs vīvōs parit. Fēminaē liberōs pariunt. —

Mārcus et Quīntus et Iūlia in hortō sunt. Iūlia pilam III tenet et cum puerīs pilā lūdere vult, neque iī cum puellā 75 lūdere volunt; puerī enim nīdōs quaerunt in arboribus. Itaque puella lūdit cum cane suā Margarītā.

Iūlia: “Cape pilam, Margarīta!”

Canis pilam capit et caudam movet. Puella laeta rīdet et canit. Puerī puellam canere audiunt. 80

Quīntus: “Audī: Iūlia vōcem pulchram habet.”

Mārcus: “Vōx eius nōn pulchra est!”

Canis avem suprā sē volāre videt eamque capere vult, neque potest. Canis īrātus lātrat: “Baubau!” Eius vōx pulchra nōn est, canis canere nōn potest! Avēs canere 85 possunt, piscēs nōn possunt: piscēs vōcēs nōn habent.

Cum aquila suprā hortum volat et cibum quaerit, parvae avēs canere nōn audent, et inter folia arborum sē occultant. Itaque aquila eās reperīre nōn potest. Neque avēs neque nīdī avium ab aquilā reperīrī possunt, quod 90 rāmīs et foliīs occultantur.

Mārcus autem nīdum reperit et Quīntum vocat: “Ve-nī, Quīnte! In hāc arbore nīdus est.” Accurrit Quīntus.

Mārcus: “Age! Ascende in arborem, Quīnte!”

Quīntus in arborem ascendit; iam is suprā Mārcum 95 in arbore est. Mārcus ipse in arborem ascendere nōn audet!

Mārcus interrogat: "Quot sunt ūva in nīdō?"

Quīntus: "Nūlla ūva, sed quattuor pullī."

100 Nīdus est in parvō rāmō. Rāmus quī nīdum sustinet nōn crassus, sed tenuis est. Rāmus tenuis Quīntum sustinēre nōn potest, is enim puer crassus est. Ecce rāmus cum puerō et nīdō et pullīs ad terram cadit!

Mārcus Quīntum ad terram cadere videt. Rīdetne 105 Mārcus? Nōn rīdet. Mārcus enim perterritus est. Iam Quīntus et pullī quattuor sub arbore iacent. Neque puer neque pullī sē movent. Pullī mortuī sunt. Quīntusne mortuus est? Nōn est. Quīntus enim spīrat. Qui spīrat mortuus esse nōn potest. Sed Mārcus eum spīrare nōn 110 videt, neque enim anima vidērī potest.

Quid facit Mārcus? Mārcus perterritus ad villam currit et magnā vōce clāmat: "Age! Venī, pater!"

Iūlius puerum vocāre audit et exit in hortum. Pater filium perterritum ad sē accurrere videt eumque inter- 115 rogat: "Quid est, Mārce?"

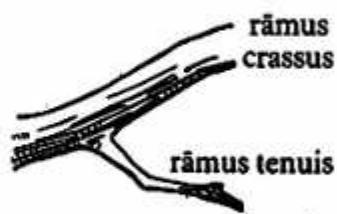
Mārcus: "Quīntus...est...mortuus!"

Iūlius: "Quid? mortuus? O deī bonī!"

Pater, ipse perterritus, cum Mārcō ad Quīntum currit. Iūlia quoque accurrit cum cane suā. Quīntus oculōs 120 aperit. Iūlius eum oculōs aperīre videt.

Iūlius: "Ecce oculōs aperit: ergō vīvus est."

Mārcus et Iūlia Quīntum vīvum esse vident. Puer autem ambulāre nōn potest, neque enim pedēs eum sustinēre possunt; ergō necesse est eum portāre.

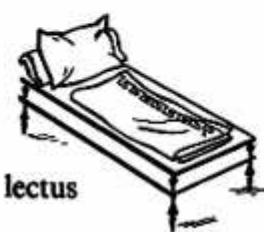

est sunt: esse
neque enim = nōn enim
facere = agere

Mārcus perterritus est

Quintus à Iūliō portātur
Aemilia *Quintum* à Iūliō portārī videt

Quintus in lectō pōnitur
Aemilia *Quintum* in lectō pōnī aspicit

Infinitīvus - ī m (īnf)

vocāre
vidēre
accurrere
audīre

-re

[1] -āre

[2] -ēre

[3] -ere

[4] -īre

esse ēsse

portārī
vidērī
pōnī
audīrī

Quīntus à Iūliō in vīllam portātur et in lectō pōnitur. 125

Aemilia fīlium suum à Iūliō portārī videt, et interro-
gat: "Cūr puer ipse ambulāre nōn potest?"

Iūlius: "Quīntus ambulāre nōn potest, quod nōn est
avis neque ālās habet! Quī volāre vult neque potest, ad
terrām cadit!" 130

Aemilia *Quintum* à Iūliō in lectō pōnī aspicit.

GRAMMATICA LATINA

Īnfīnitīvus

[A] Āctīvum.

Iūlius Mārcum nōn vidēre, sed audīre potest. Pater filium 135
vocāre audit, et accurrere videt.

'Vocā|re', 'vidē|re', 'accurr|ere', 'audi|re' īnfīnitīvus est.

Īnfīnitīvus: -re.

[1] -āre: cantāre, pulsāre, plōrāre, interrogāre, verberāre, nu-
merāre, salūtāre, imperāre, habitāre, amāre, dēlectāre, por- 140
tāre, ambulāre, exspectāre, intrāre, īrnāre, clāmāre, mōns-
trāre, errāre, volāre, natāre, spirāre; dare; cēt.

[2] -ēre: rīdēre, vidēre, respondēre, habēre, tacēre, pārēre,
timēre, tenēre, iacēre, movēre, cēt.

[3] -ere: pōnere, sūmere, discēdere, carpere, agere, vehere, 145
claudere, vertere, currere, vēndere, emere, cōsistere, ostendere,
bibere, petere, dūcere, relinquere, quaerere, vivere,
lūdere, canere, ascendere, cadere; capere, facere, aspicere,
accipere, parere; cēt.

[4] -īre: venīre, audīre, dormīre, aperīre, reperiēre; īre (ad-īre, 150
ab-īre, ex-īre); cēt.

Mēdus servus esse nōn vult. Nēmō gemmās ēsse potest.

'Esse' quoque et 'ēsse' īnfīnitīvus est.

[A] Passīvum.

Mārcus à Iūliō nōn vidērī, sed audīrī potest. Mārcus Quīn- 155
tum à Iūliō portārī et in lectō pōnī videt.

‘Portā|rī’, ‘vidē|rī’, ‘pōn|rī’, ‘audi|rī’ īfīnītīvus passīvī est.
Īfīnītīvus passīvī: -rī/-ī.

[1] -ārī: portārī, numerārī, vocārī.

160 [2] -ērī: vidērī, tenērī.

[3] -ī: pōnī, emī, edī, claudiī.

[4] -irī: audīrī, reperīrī, aperīrī.

Piscēs numerārī nōn possunt. Syra rosam ā Iūliā tenērī
videt. Gemmae edī nōn possunt. Magnum ūstium ā parvā
165 puellā neque aperīrī neque claudiī potest.

-rī/-ī

[1] -ārī

[2] -ērī

[3] -ī

[4] -irī

= Syra Iūliam rosam
tenēre videt
= parva puella magnum
ūstium neque aperire
neque claudere potest

Dēclīnātiō tertia

‘Avis’ (*f*) et ‘piscis’ (*m*) dēclīnantur ut ‘ovis’. Ut ‘pāstor’
dēclīnatūr ‘mercātor’ (*m*).

‘Leō’ (*m*) et ‘homō’ (*m*) dēclīnantur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	
<i>Nōm.</i>	leō	leōn ēs	homō	homin ēs	
<i>Acc.</i>	leōn em	leōn ēs	homin em	homin ēs	
<i>Gen.</i>	leōn is	leōn um	homin is	homin um	
<i>Dat.</i>	leōn i	leōn ibus	homin i	homin ibus	
175 <i>Abl.</i>	leōn e	leōn ibus	homin e	homin ibus	

leō < leōn

‘Vōx’ (*f*) et ‘pēs’ (*m*) dēclīnantur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	
<i>Nōm.</i>	vōx	vōc ēs	pēs	ped ēs	
<i>Acc.</i>	vōc em	vōc ēs	ped em	ped ēs	
180 <i>Gen.</i>	vōc is	vōc um	ped is	ped um	
<i>Dat.</i>	vōc i	vōc ibus	ped i	ped ibus	
<i>Abl.</i>	vōc e	vōc ibus	ped e	ped ibus	

vōx < vōcs

pēs < peds

‘Flūmen’, ‘mare’, ‘animal’ (*n*): vidē cap. XI.

PENSVM A

Av- in āer- volant. Pisc- in aquā natant. Iūlia neque vol-
neque nat- potest. Homō duōs ped- habet, itaque homō am-
bul- potest. Homō mortuus sē mov- nōn potest. Spīr- neces-
se est hominī, nam sine animā nēmō vīv- potest. Cum homō
spīrat, anima in pulmōn- intrat et ex pulmōn- exit. Homō

Vocābula nova:

asinus

leō

bēstia

homō

fera

avis

piscis

aquila

āēr
 āla
 pēs
 cauda
 petasus
 deus
 mercātōr
 nūntius
 mare
 flūmen
 anima
 pulmō
 animal
 nīdus
 rāmus
 folium
 ūvum
 pullus
 pila
 vōx
 lectus
 ferus
 vīvus
 mortuus
 crassus
 tenuis
 perterritus
 capere
 volāre
 natāre
 movēre
 facere
 vīvere
 spīrāre
 parere
 lūdere
 canere
 audēre
 occultāre
 ascendere
 sustinēre
 cadere
 potest possunt
 vult volunt
 necesse est
 nēmō
 cum
 quod
 enim
 ergō
 īfīnitīvus

quī spīrat mortuus es— nōn potest. Homin— deōs vid— nōn possunt. Deī ab homin— vid— nōn possunt. Nēmō piscēs numer— potest. Piscēs numer— nōn possunt. Sine pecūniā cibus em— nōn potest.

Puerī Iūliam can— audiunt. Mārcus Quīntum ad terram cad— videt. Iūlius Mārcum clām— audit. Aemilia saccum ā Iūliō in mēnsā pōn— et aper— videt.

PENSVM B

Leō et aquila — sunt. Virī et fēminaē — sunt. Mercurius nōn homō, sed — est. In aquā sunt —. In āere sunt —. Quid agunt piscēs et avēs? Piscēs in aquā —, avēs in āere —. Avis duās — habet, itaque avis volāre —. Avis quae volat ālās —. Cum homō ambulat, — moventur. Cum homō —, anima in — intrat. Homō quī spīrat — est, quī nōn spīrat — est. Nam sine animā — vīvere potest. Spīrāre hominī — est.

Iūlia — [= cantat]. Iūlia — pulchram habet. Puerī — quaerunt. Nīdī sunt inter — et folia arborum. In nīdīs avium sunt — aut pullī. Avēs nōn pullōs vīvōs, sed ūva —. Quīntus in arborem — et iv — videt in nīdō. Rāmus quī nīdum — tenuis est. Rāmus tenuis puerum — sustinēre nōn potest: Quīntus ad terram —. Mārcus eum cadere videt et — est.

PENSVM C

Num Neptūnus homō est?

Quis est Mercurius?

Quid agunt mercātōrēs?

Num necesse est margaritās habēre?

Quid est ūceanus Atlanticus?

Cūr aquila ā parvīs avibus timētur?

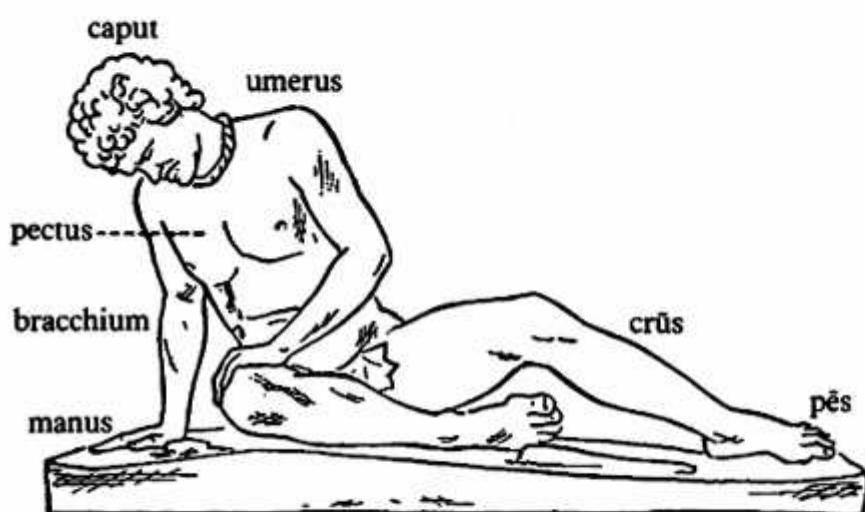
Ubi sunt nīdī avium?

Quid est in nīdīs?

Quae bēstiae ūva pariunt?

Quid agunt puerī in hortō?

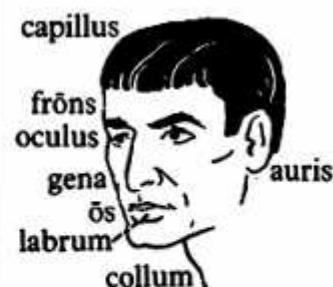
Cūr rāmus Quīntum sustinēre nōn potest?

CORPVS HVMANVM

- 1 Corpus hūmānum quattuor membra habet: duo bracchia et duo crūra. Bracchium membrum est et crūs membrum est. In bracchiō est manus, in crūre pēs. Duae manūs et duo pedēs in corpore hūmānō sunt.
- 5 In corpore ūnum caput est, nōn duo capita. In capite sunt oculī et aurēs, nāsus et ōs. Super caput capillus est. Capillus virōrum nōn tam longus est quam fēminārum. Suprā oculōs frōns est. Īnfrā oculōs genae sunt. Post frontem est cerebrum. Quī cerebrum parvum habet
10 stultus est. Ōs est inter duo labra. In ōre lingua et dentēs īsunt. Dentēs sunt albī ut margarītae. Lingua et labra rubra sunt ut rosae.

Hominēs oculīs vident et auribus audiunt. Homō quī oculōs bonōs habet bene videt, quī oculōs malōs habet
15 male videt. Quī aurēs bonās habet bene audit, quī aurēs malās habet male audit. Syra male audit, ea enim aurēs malās habet.

hūmānus -a -um < homō
corpus -oris *n*, pl -ora
-orum
crūs crūris *n*, pl crūra
-rum
ūna manus, duae manūs

caput -itis *n*, pl capita
-itum
ōs ūris *n*, pl ūra -um
super prp+acc ↔ sub

frōns -ontis *f*
īnfrā prp+acc ↔ suprā

stultus -a -um

ruber -bra -brum

bene ↔ male

pectus -oris *n*cor cordis *n*sanguis -inis *m*

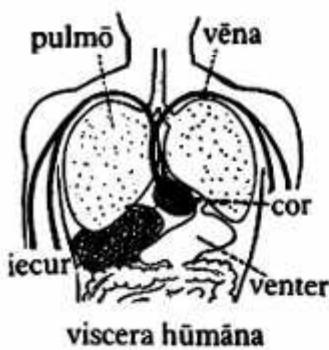
fluere

color -oris *m*iecur -oris *n*venter -tris *m*viscera -um *n pl*

cibum sūmere = ēsse

sānus -a -um ↔ aeger
-gra -grum

sānare = sānum facere

pōculum aquae = pōcu-
lum cum aquā
modo = tantum, sōlum

Caput est super collum. Sub collō est pectus. In pectorē cor et pulmōnēs sunt. In corde est sanguis, quī per vēnās ad cor fluit. Color sanguinis est ruber. Īnfra pulmōnēs est iecur et venter. In ventre cibus est. Cor, pulmōnēs, iecur, venter sunt viscera hūmāna.

Homō quī ventrem malum habet cibum sūmere nōn potest, neque is sānus, sed aeger est. Homō sānus ventrem bonum, pulmōnēs bonōs, cor bonum habet.

Medicus ad hominem aegrū venit eumque sānum facit. Medicus est vir quī hominēs aegrōs sānat, sed multī aegrī ā medicō sānārī nōn possunt.

Estne sānus Quīntus? Nōn est: pēs eius aeger est. Puer super lectum iacet. Aemilia et Syra apud puerum aegrū sunt. Māter apud eum sedet manumque eius tenet. Syra nōn sedet, sed apud lectum stat. Quīntus iacet. Aemilia sedet. Syra stat.

Aemilia: "Ecce mālum, Quīnte."

Aemilia puerō aegrō mālum rubrum dat, neque is mālum ēsse potest. Māter ei pōculum aquae dat.

Aemilia: "Bibe aquam modo!"

	Māter caput Quīntī sustinet, dum puer aquam bibt. Aemilia: "Iam dormī, Quīnte! Dormī bene!"	
40	Māter manum pōnit in fronte filiī: frontem eius tangit. Quīntus oculōs claudit atque dormit.	tangere atque = et
II	Iūlius, quī cum Syrō servō in ātriō est, imperat: "I ad oppidum, Syre, atque medicum arcesse!"	
45	Medicus Tūsculī habitat. Iūlius servum suum Tūsculum īre iubet atque medicum arcessere. Syrus equum ascendit, ad oppidum it, medicum arcessit. Servus cum medicō ad vīllam revenit.	iubēre = imperāre equum ascendere = in equum ascendere re-venīre = rūrsus venīre aegrōtāre = aeger esse
	Medicus interrogat: "Quis aegrōtat?"	
50	Iūlius: "Meus Quīntus fīlius aegrōtat; ambulāre nōn potest."	
	Medicus: "Cūr ambulāre nōn potest?"	
55	Iūlius: "Quia pēs eius aeger est. Puer stultus est, medice: nīdum in arbore reperit, arborem ascendit, dē arbore cadit! Itaque pedem aegrum habet nec ambulāre potest. Nec modo pede, sed etiam capite aeger est."	dē prp+abl = ab [↓] nec = neque pede aeger est = pedem aegrum habet
	Iūlius medicum ad cubiculum Quīntī dūcit. Medicus cubiculum intrat, ad lectum adit atque puerum aspicit. Quīntus quiētus super lectum iacet nec oculōs aperit. Medicus puerum dormīre videt.	cubiculum intrāre = in cubiculum intrāre quiētus -a -um = qui sē nōn movet
60	Medicus dīcit: "Puer dormit."	dīcere
	Syra, quae male audit, id quod medicus dīcit audīre nōn potest; itaque interrogat: "Quid dīcit medicus?"	id quod medicus dīcit = verba medicī
	Aemilia (in aurem Syrae): "Medicus 'puerum dormīre' dīcit."	

ad-esse

verbum facere = verbum
dicere

spectare = aspicere

ap-pōnere < ad-pōnere
sentīre

Quīntus oculōs aperit atque medicum adesse videt. 65

Puer, quī medicum timet, nūllum verbum facere audet.

Medicus: "Ōs aperi, puer! Lingua ostende!"

Syra: "Quid dīcit medicus?"

Aemilia: "Medicus Quīntum ōs aperire atque linguam ostendere iubet." 70

Quīntus ōs aperit atque medicō linguam ostendit.

Medicus linguam eius rubram esse videt.

Medicus: "Lingua eius rubra est."

Syra: "Quid dīcit?"

Aemilia: "Dīcit 'linguam eius rubram esse'." 75

Medicus etiam dentēs Quīntī spectat et inter dentēs albōs ūnum nigrum videt. Nōn sānus est dēns quī colōrem nigrum habet.

Medicus: "Puer dentem aegrum habet."

Quīntus: "Sed dēns nōn dolet; ergō dēns aeger nōn est. Pēs dolet — et caput." 80

Syra: "Quid dīcunt?"

Aemilia: "Medicus dīcit 'Quīntum dentem aegrum habēre', et Quīntus dīcit 'pedem et caput dolēre, nōn dentem'." 85

Iūlius: "Nōn dentem, sed pedem modo sānā, medice!"

Medicus pedem Quīntī spectat atque digitum ad pedem appōnit: medicus pedem eius tangit. Puer digitum medicī in pede suō sentit. 90

Quīntus: "Ei, ei! Pēs dolet!"

III Medicus (ad Iūlium): "Tenē bracchium puerī!" (ad Aemiliam:) "Tenē pōculum sub bracchiō!" (ad Quīntum:) "Claude oculōs, puer!" Medicus Quīntum oculōs 95 claudere iubet, quod puer cultrum medicī timet.

Ecce medicus cultrum ad bracchium puerī appōnit. Perterritus Quīntus cultrum medicī sentit in bracchiō, nec oculōs aperīre audet. Capillī horrent. Cor palpitat. Medicus vēnam aperit. Ruber sanguis dē bracchiō in 100 pōculum fluit. Quīntus sanguinem dē bracchiō fluere sentit atque horret. Frōns et genae albae sunt ut lilia...

Medicus puerum oculōs aperīre iubet: "Aperi oculōs, puer!" neque Quīntus oculōs aperit. Puer quiētus super lectum iacet ut mortuus.

105 Syra: "Cūr Quīntus oculōs nōn aperit? — Ō deī bonī! Puer mortuus est!"

Quīntus autem spīrat, ergō mortuus nōn est. Sed Syra eum mortuum esse putat, quod eum spīrare nōn audit. Iūlius et Aemilia filium suum quiētum spectant 110 — atque tacent.

Medicus manum super pectus puerī impōnit eumque spīrare et cor eius palpitāre sentit.

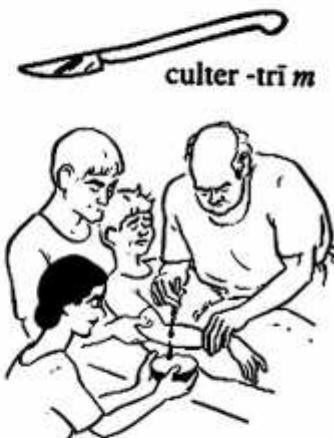
Medicus: "Puer spīrat et cor eius palpitat."

Aemilia gaudet quod filius vīvit.

115 Syra: "Quid dīcit medicus?"

Aemilia: "Medicus dīcit 'Quīntum spīrare et cor eius palpitare.' Ergō Quīntus vīvit."

Syra Quīntum vīvere gaudet.

culter -tri m
horrēre: capillī horrent
= capillī stant

horrēre = perterritus
esse

gaudēre = laetus esse

Syra Quīntum vīvere
gaudet = Syra gaudet
quod Quīntus vīvit

dē-tergēre

Aemilia sanguinem dē bracchiō filiī dēterget. Iam puer oculōs aperit.

120

Quīntus: "Ei! Dolet bracchium!"

Māter filium vīvum esse videt et audit.

Aemilia imperat: "Aquam arcesse, Syra!" neque ancilla verba dominae audit.

Iūlius: "Domina tē aquam arcessere iubet, Syra!" 125

Syra abit, atque revenit cum aliō pōculō aquae plēnō.

Aemilia pōculum tenet, dum Quīntus bibit.

Medicus: "Iam necesse est puerum dormīre."

Exit medicus. Quīntus, quī medicum horret, eum abesse gaudet.

130

Iūlius: "Iam filius noster nōn modo pede, sed etiam bracchiō aeger est."

Aemilia: "Ille medicus crassus filium nostrum sānāre nōn potest." Aemilia nōn putat medicum puerum aegrum sānāre posse.

135

Syra: "Stultus est medicus! Neque cor neque cerebrum habet!"

Syra 'medicum stultum esse' dīcit. Iūlius et Aemilia eum stultum esse putant, nōn dīcunt.

horrē = timēre

ab-esse

noster -tra -trum = meus
et tuusest potest
sunt possunt
esse posse (inf)

GRAMMATICA LATINA

140

Dēclinātiō tertia

[A/B] Masculīnum et fēminīnum.

Vocābula masculīna: pāstor, mercātor, clāmor, timor, color, sōl, āēr, venter, leō, pulmō, homō, pēs, sanguis; pānis, collis, piscis, mōns, dēns, cēt.

145

Vocabula feminina: ovis, vallis, avis, auris, nubes, frons; arbor, vox, praepositiō, dēclīnatiō, cēt.

[C] Neutrum.

Vocabula neutra: flumen, os, crūs, corpus, pectus, iecur,
150 caput, cor; viscera (*pl*); mare, animal, cēt.

Plūrālis: -a. Accūsātīvus = nōminātīvus.

neutrum: acc. = nōm.

'Corpus' et 'flumen' dēclīnantur hōc modō:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>			
	<i>Nōm.</i>	corpus	corpor a	flūmen	flūmin a	-	-a
155	<i>Acc.</i>	corpus	corpor a	flūmen	flūmin a	-	-a
	<i>Gen.</i>	corpor is	corpor um	flūmin is	flūmin um	-is	-um
	<i>Dat.</i>	corpor i	corpor ibus	flūmin i	flūmin ibus	-i	-ibus
	<i>Abl.</i>	corpor e	corpor ibus	flūmin e	flūmin ibus	-e	-ibus

Ut 'corpus' dēclīnantur: pectus -or|is, os ör|is, crūs crūr|is,
160 iecur -or|is (cor cord|is, caput -it|is); plūrālis: viscer|a -um.

'Mare' et 'animal' hōc modō dēclīnantur:

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>			
	<i>Nōm.</i>	mar e	mar ia	animal	animāl ia	-el-	-ia
165	<i>Acc.</i>	mar e	mar ia	animal	animāl ia	-el-	-ia
	<i>Gen.</i>	mar is	mar ium	animāl is	animāl ium	-is	-ium
	<i>Dat.</i>	mar i	mar ibus	animāl i	animāl ibus	-i	-ibus
	<i>Abl.</i>	mar i	mar ibus	animāl i	animāl ibus	-i	-ibus

Accūsātīvus cum īfīnītīvō

Iūlia dormit. Syra Iūliam dormīre videt.
170 Syra: "Iūlia dormit." Syra 'Iūliam dormīre' dīcit.

Iūlia dormit
Iūliam dormīre

'Iūliam dormīre' est accūsātīvus cum īfīnītīvō. Accūsātīvus cum īfīnītīvō pōnitur apud multa verba:

[1] *vidēre, audīre, sentīre*: Puer medicum adesse videt. Puerī Iūliam canere audiunt. Medicus puerum spīrāre sentit.

Vocabula nova:
corpus
membrum
bracchium
crūs
manus
caput
auris

175 [2] *iubēre*: Dominus servum discēdere iubet.

[3] *dīcere*: Quīntus 'pedem dolēre' dīcit.

[4] *putāre*: Syra Quīntum mortuum esse putat.

[5] *gaudēre*: Aemilia filium vivere gaudet.

[6] *necessē esse*: Puerum dormīre necessē est.

ōs
 capillus
 frōns
 gena
 cerebrum
 labrum
 lingua
 pectus
 cor
 sanguis
 vēna
 color
 iecur
 venter
 viscera
 medicus
 pōculum
 culter
 hūmānus
 stultus
 ruber
 sānus
 aeger
 noster
 bene
 male
 fluere
 sānāre
 sedēre
 stāre
 tangere
 arcessere
 iubēre
 revenire
 aegrōtāre
 dicere
 spectāre
 dolēre
 appōnere
 sentīre
 horrēre
 palpitāre
 putāre
 gaudēre
 dētergēre
 posse
 modo
 super
 īfrā
 dē
 atque
 nec

PENSVM A

Membra corpor- hūmānī sunt duo bracchia et duo crūr-. In corpor- hūmānō ūn- caput est, nōn duo capit-. In capit- sunt duae aur- et ūn- ōs. In ōr- sunt dent-. In pector- ūn- cor et duo pulmōn- sunt.

Medicus Quīnt- super lectum iac- videt; medicus puer- dorm- videt. Medicus: "Quīnt- dorm-." Medicus 'Quīnt- dorm-' dīcit. Medicus puer- linguam ostend- iubet, et 'lin- gu- eius rubr- es-' dīcit. Puer dīcit 'ped- et caput dol-.' Medicus Aemili- pōculum ten- iubet. Syra Quīnt- spīr- nōn audit, itaque Syra e- mortu- es- putat. Sed Quīnt- vīv-. Māter fīlī- vīv- gaudet. Necesse est puer- aegr- dorm-.

PENSVM B

— hūmānum habet quattuor —: duo — et duo —. In brac- chiīs duae — sunt, in crūribus duo —. Super collum est —. In capite sunt duo oculī, duae —, ūnus nāsus, ūnum —. In ōre sunt dentēs et —. Sub collō est —. In pectore sunt pulmōnēs et —. In corde et in vēnīs — est. Sanguis per — ad cor —.

Aemilia apud lectum Quīntī —, Syra apud lectum —. Quīntus nōn —, sed aeger est. Syrus medicum ex oppidō —. Medicus digitum ad pedem puerī —: medicus pedem eius —. Quīntus, quī digitum medicī in pede —: "Ei! Pēs —!"

PENSVM C

Quae sunt membra corporis hūmānī?

Ubi est cerebrum?

Quid est in pectore?

Ubi est venter?

Cūr Quīntus cibum sūmere nōn potest?

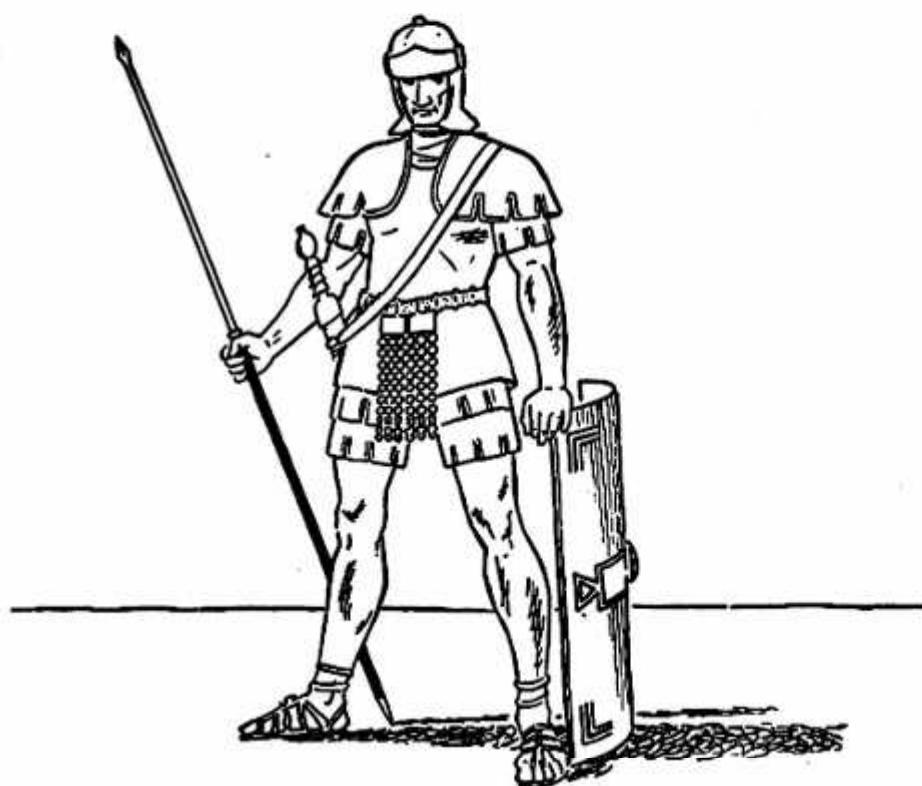
Estne Quīntus sōlus in cubiculō suō?

Unde medicus arcessitur?

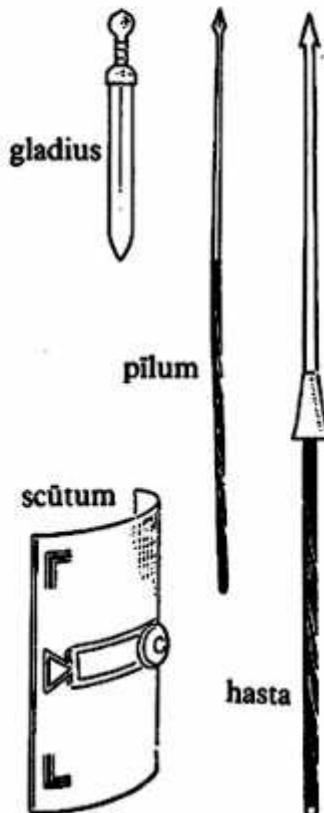
Quid videt medicus in ōre Quīntī?

Quid Quīntus in bracchiō sentit?

Cūr Syra Quīntum mortuum esse putat?

MILES ROMANVS

arma Rōmāna

1 Quīntus est frāter Mārcī. Iūlia soror eius est. Mārcus et Quīntus frātrēs Iūliae sunt. Mārcus patrem et mātrem, frātrem et sorōrem habet. Nōmen patris est 'Iūlius', mātris 'Aemilia'; 'Quīntus' est nōmen frātris, 'Iūlia' so-
5 rōris.

Mārcō ūna soror est. Iūliae duo frātrēs sunt. Nōmina frātrum sunt 'Mārcus' et 'Quīntus'. Patri et mātri ūna filia et duo filiī sunt.

Mātri 'Aemilia' nōmen est. Quod nōmen est patri? Eī
10 nōmen est 'Lūcius Iūlius Balbus'. Virō Rōmānō tria nōmina sunt. 'Lūcius' est praenōmen, id est nōmen pri-mum; 'Balbus' cognōmen est. Filiīs nōmina sunt 'Mārcus Iūlius Balbus' et 'Quīntus Iūlius Balbus'. 'Mārcus'

frāter -tris *m*
soror -ōris *f*
pater -tris *m*
māter -tris *f*
nōmen -inis *n*

Mārcō (*dat*) ūna soror est
= Mārcus ūnam sorō-rem habet

prae-nōmen -inis *n*
cognōmen -inis *n*

praenōmina Latīna:

- A. = Aulus
 C. = Gāius
 D. = Decimus
 L. = Lūcius
 M. = Mārcus
 P. = Pūblius
 Q. = Quintus
 Sex. = Sextus
 T. = Titus

avunculus -i m = frāter
 mātris
 trīstis ↔ laetusvester -tra -trum (= tuus
 et tuus)

mīles -itis m

fert = portat
 fert ferunt
 armātus -a -um = quī
 arma fert

pugnus -i m

et ‘Quīntus’ praenōmina sunt filiōrum. Alia praenōmina Latīna sunt ‘Aulus’, ‘Decimus’, ‘Gāius’, ‘Pūblius’, 15 ‘Sextus’, ‘Titus’.

Aemiliae est ūnus frāter, cui ‘Aemilius’ nōmen est (praenōmen ‘Pūblius’, cognōmen ‘Paulus’). Frāter Ae-
 miliae est avunculus līberōrum. Aemilius autem procul
 ā sorōre suā abest. Itaque trīstis est Aemilia, quae frā- 20
 trem suum amat.

Mārcus et Iūlia mātrem suam trīstem in hortum exīre
 vident et patrem interrogant: “Cūr māter nostra trīstis
 est?”

Iūlius: “Māter vestra trīstis est, quod Aemilius procul 25
 ab eā abest. Aemilius avunculus vester est, id est frāter
 mātris. Māter trīstis est, quod frātrem suum vidēre nōn
 potest.”

Mārcus: “Ubi est avunculus noster?”

Iūlius: “Avunculus vester est in Germāniā. Aemilius 30
 mīles est. In Germāniā multī sunt mīlitēs Rōmānī.”

Iūlia: “Quid est mīles?”

Iūlius: “Mīles est vir quī scūtum et gladium et pīlum
 fert. Scūtum et gladius et pīlum sunt arma mīlitis Rō-
 mānī. Miles est vir armātus.” 35

Iūlia: “Quid agunt mīlitēs Rōmānī in Germāniā?” 41

Iūlius: “Mīlitēs nostrī in Germāniā pugnant.”

Iūlia: “Meī quoque frātrēs pugnant.”

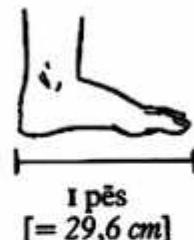
Iūlius: “Puerī pugnīs, nōn armīs pugnant. Mīlitēs
 pugnant gladiīs, pīlīs, hastīs.” 40

Mārcus: "Num Aemilius et hastam et pīlum fert?"
 Iūlius: "Aemilius pīlum tantum fert, is enim pedes est, nōn eques. Eques est mīles qui ex equō pugnat; qui pedibus pugnat pedes est. Equitēs hastās, peditēs pīla ferunt. Pīlum nōn tam longum est quam hasta, neque gladius peditis tam longus est quam gladius equitis. Pīlum Aemiliī sex pedēs longum est."

Mārcus: "Quam longus est gladius eius?"
 Iūlius: "Duōs pedēs longus est."
 50 Mārcus: "Duōs pedēs tantum? Cūr tam brevis est gladius?"

Iūlius: "Quod gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus. Gladius equitis longior et gravior est quam peditis. Pedes, qui pedibus it multaque alia arma fert, gladium longum et gravem ferre nōn potest; itaque gladius eius brevis et levis est — brevior et levior quam is qui ab equite fertur. Etiam gladii qui ā Germānīs feruntur longiōrēs et graviōrēs sunt quam Rōmānōrum ac pīla eōrum longiōra et graviōra quam nostra sunt."

60 Iūlia: "Qui sunt Germānī?"
 Iūlius: "Germānī sunt hominēs barbarī qui Germāniām incolunt. Germānia est magna terra nōn procul ā Galliā; Gallia autem prōvincia Rōmāna est, ut Hispānia, Syria, Aegyptus. Prōvincia est pars imperiī Rōmānī, ut 65 membrum pars corporis est; Rōma enim caput imperiī est, prōvinciae membra sunt. Germānia nōn est prōvincia Rōmāna. Flūmen Rhēnus Germāniām ā Galliā prō-

pedes -itis *m*eques -itis *m*I pēs
[= 29,6 cm]

brevis ↔ longus

gladius brevis nōn tam gravis est quam gladius longus
 ferre (*inf*) = portāre

levis ↔ gravis

fertur feruntur
 Germānī -ōrum *m pl*

ac = atque
 atque ante *a,e,i,o,u,h*
 ac atque ante cēterās litterās

barbarus -a -um = nec
 Rōmānus nec Graecus
 incolere: terram i. =
 in terrā habitāre

pars (< parts) partis *f*

dīvidere

patria -ae f: p. nostra
= terra/oppidum pa-
trum nostrorum

contrā *ppr+acc*pārēre/imperāre + *dat*

hostis -is m ↔ amīcus
bellum -ī n

op-pugnāre = pugnāre
contrā

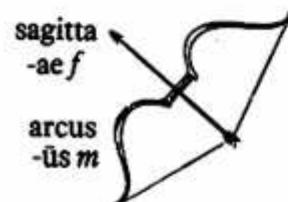
exercitus -ūs m:
sing nōm exercitus
acc exercitum
gen exercitūs
dat exercituī
abl exercitū

dux ducis m
metuere = timere

plūr nōm exercitūs
acc exercitūs
gen exercituum
dat exercitibus
abl exercitibus

Hispāni -ōrum m pl
Gallī -ōrum m pl

militāre = miles esse

castra -ōrum n pl (vocabu-
lum plūrale tantum)

vinciā dīvidit. Rhēnus ac Dānuvius flūmina, quae Ger-
māniam ab imperiō Rōmānō dīvidunt, finēs imperiī
nostrī sunt. Germānia est patria Germānōrum, ut Rōma 70
nostra patria est.”

Iūlia: “Cūr mīlitēs Rōmānī contrā Germānōs pug-
nant? Suntne Germānī hominēs improbī?”

Iūlius: “Mīlitēs nostrī contrā Germānōs pugnant,
quod Germānī amīci Rōmānōrum nōn sunt nec Rōmā- 75
nīs pārent. Germānī hostēs Rōmānōrum sunt, ac bellum
est inter Germānōs et Rōmānōs. Germānī exercitum
nostrum oppugnant.”

Iūlia: “Quid est ‘exercitus’?”

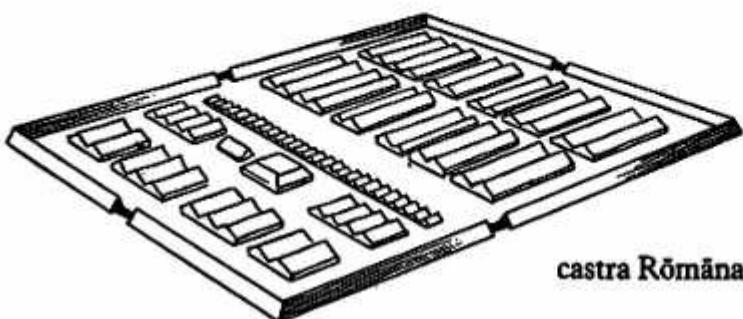
Iūlius: “Exercitus est magnus numerus mīlitum quī 80
contrā hostēs dūcitur. Quī exercitum dūcit dux exerci-
tūs est. Dux exercituī imperat, exercitus ducī suō pāret,
nam dux ab exercitu metuitur.

“In Germāniā et in Britanniā sunt magnī exercitūs
Rōmānī quī contrā exercitūs hostium pugnant. Mīlitēs 85
et ducēs exercituum Rōmānōrum ab hostibus metuun-
tur. In Hispāniā et in Galliā nōn multī sunt mīlitēs
Rōmānī, nam Hispāni et Gallī, quī eās prōvinciās inco-
lunt, iam exercitibus nostrīs pārent. In exercitibus Rō-
mānīs etiam Hispāni et Gallī multī militant, quī et alia 90
arma et arcūs sagittāsque ferunt.”

Iūlia: “Ubi habitat Aemilius?”

Iūlius: “Aemilius in castrīs habitat mīle passūs ā fine
imperiī. Castra sunt mīlitum oppidum.”

III

castra Rōmāna

95 Mārcus: "Quam longus est passus?"

Iūlius: "Ūnus passus est quīnque pedēs, ergō mille passūs sunt quīnque mīlia pedum. In castrīs Aemiliī sex mīlia mīlitum habitant. Nūllae fēminaē aut puerī illīc habitant, nec enim fēminaē puerīque mīlitāre possunt.

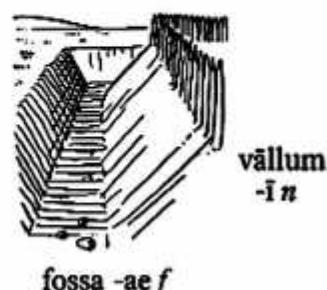
100 Circum castra fossa et vāllum longum et altum est."

Mārcus: "Quam altum est vāllum castrōrum."

Iūlius: "Prope decem pedēs altum est, et duo mīlia passuum longum. Quattuor portae per vāllum in castra dūcunt. Inter duās portās est via lāta, quae castra in 105 duās partēs dīvidit; ea via centum pedēs lāta est.

"In bellō portae castrōrum clauduntur. Cum exercitus Germānōrum castra oppugnat, Rōmānī castra dēfendunt: vāllum ascendunt ac pīla in Germānōs iaciunt. Illī autem nec pīla in castra iacere possunt, quod fossa 110 nimis lāta et vāllum nimis altum est, nec vāllum ascēdere, quod Rōmānī pīlīs et gladiīs vāllum dēfendunt. Hostēs castra nostra expugnāre nōn possunt.

"Ecce portae aperiuntur atque equitātus noster in hostēs impetum facit. Barbarī perterritī, quī im- 115 petum equitātūs sustinēre nōn possunt, arma ad terram iaciunt atque in magnās silvās fugiunt.

vāllum
-ī n

fossa -ae f

passus -ūs m: I passus = v pedēs [1,48 m]

mīlia -īum n pl (+ gen pl): mīle (M) hominēs; duo mīlia (MM/II) hominum puerī = puerī et puellae

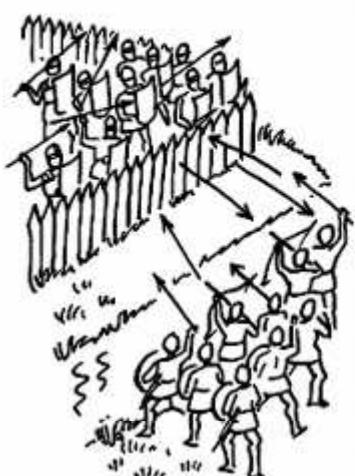
altus -a -um

lātus -a -um

in bellō = cum bellum est
dēfendere ↔ oppugnāre

iacere -it -iunt
in (+ acc) = contrā

ex-pugnāre
equitātus -ūs m = equi-
tum numerus (pars
exercitūs)
impetus -ūs m: impetum
facere in hostem =
hostem armīs petere,
oppugnāre
fugere -it -iunt

metus -ūs *m* = timor

impetus hostium

“Mīles Rōmānus, quī hostem armātum accurrere videt, nōn ab eō fugit, sed armīs sē dēfendit. Mīlitēs Rōmānī fortēs sunt. Miles fortis hostem nōn metuit, sed sine metū impetum in hostem facit. Aemilius, avunculus vester, mīles fortis est.” 120

“Circum imperium Rōmānum multī sunt hostēs. Castra et oppida nostra ab hostibus oppugnantur neque expugnantur, nam mīlitēs nostrī prōvinciās ac patriam nostram ā Germānīs et ab aliīs hostibus dēfendunt.” 125

Mārcus: “Etiam Germānī suam patriam dēfendunt.”

Iūlius: “Sed patria nostra pulchrior est quam illōrum! Atque Germānī hominēs barbarī sunt.”

Mārcus: “Nōnne fortēs sunt Germānī?”

Iūlius: “Fortēs sunt illī, sed Rōmānī fortiōrēs sunt, 130 nec arma Germānōrum tam bona sunt quam nostra. Scūtum eōrum nimis parvum est, pīlum nimis longum et grave; nec enim pīlum tam grave procul iacī potest. Itaque pīlum nostrum breve et leve est — brevius et levius quam pīlum Germānōrum. Mīlitēs Rōmānī bene 135 pugnant, quod pīla eōrum brevia et levia sunt, nōn longa et gravia ut Germānōrum. Patria nostra bonīs armīs dēfenditur. Nūllus hostis Rōmam expugnāre potest.”

Mārcus: “Cūr Rōmānī Germāniām nōn expugnant?”

Iūlius: “Germānia nōn sōlum armīs dēfenditur, sed 140 etiam altīs montibus, magnīs silvīs atque lātīs et altīs flūminibus.”

GRAMMATICA LATINA

Dēclinātiō quārta

- 145 'Exercitus' (*m*) dēclinātur hōc modō (vidē exempla in versibus 80–89 huius capituli):

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Nōminātīvus</i>	exercit us	exercit ūs
<i>Accūsātīvus</i>	exercit um	exercit ūs
150 <i>Genetīvus</i>	exercit ūs	exercit uum
<i>Datīvus</i>	exercit ūi	exercit ibus
<i>Ablātīvus</i>	exercit ū	exercit ibus

Ut 'exercitus' dēclinantur masculīna: arcus, passus, equitātus, impetus, metus, versus, cēt.; fēminīnum: manus.

- 155 *Adiectīvum*

[I/II] Dēclinātiō prīma et secunda.

Mōns altus. Arbor alta. Vällum altum.

- 'Alt|us -a -um' est adiectīvum prīmae et secundae dēclinātiōnis. Masculīnum 'altus' dēclinātur ut 'servus', fēminīnum 'alta' ut 'fēmina', neutrum 'altum' ut 'oppidum'.

*Singulāris**Plūrālis*

	Masc.	Fēm.	Neutr.	Masc.	Fēm.	Neutr.
<i>Nōm.</i>	alt us	alt a	alt um	alt i	alt ae	alt a
<i>Acc.</i>	alt um	alt am	alt um	alt ōs	alt ās	alt a
165 <i>Gen.</i>	alt i	alt ae	alt i	alt ōrum	alt ārum	alt ōrum
<i>Dat.</i>	alt ō	alt ae	alt ō	alt is	alt is	alt is
<i>Abl.</i>	alt ō	alt ā	alt ō	alt is	alt is	alt is

- Hōc modō dēclinantur haec adiectīva: albus, bonus, fēsus, foedus, īrātus, laetus, lātus, longus, magnus, malus, 170 meus, novus, plēnus, prīmus, sānus, tuus, cēt.; (-er -ra -rum:) pulcher, aeger, niger, ruber, noster, vester, cēt.

[III] Dēclinātiō tertia.

Gladius brevis. Via brevis. Pilum breve.

- 'Brevis -e' est adiectīvum tertiae dēclinātiōnis. Masculīnum 175 et fēminīnum 'brevis' dēclinātur ut 'ovis' (sed abl. sing. -i), neutrum 'breve' ut 'mare'.

versus -ūs *m*: cap. XII
142 versus habet

-us	-ūs
-um	-ūs
-īs	-ūum
-īi	-ībus
-ī	-ībus

ad-iectīvum -ī *n* (adi)

altus
alta
altum

-us	-a	-um
-um	-am	-um
-ī	-ae	-ī
-ō	-ae	-ō
-ō	-ā	-ō
-ī	-ae	-a
-ōs	-ās	-a
-ōrum	-ārum	-ōrum
-īs	-īs	-īs
-īs	-īs	-īs
-er	-ra	-rum

brevis
breve

dēcl. III: fēm. = masc.

	<i>Singulāris</i>				<i>Plūrālis</i>									
	<i>Masc./Fēm.</i>		<i>Neutr.</i>		<i>Masc./Fēm.</i>		<i>Neutr.</i>							
-is	-e	-ēs	-ia		<i>Nōm.</i>	brev is	brev e	brev ēs	brev ia					
-em	-e	-ēs	-ia		<i>Acc.</i>	brev em	brev e	brev ēs	brev ia					
-is	-is	-ium	-ium		<i>Gen.</i>	brev is	brev is	brev ium	brev ium					
-ī	-ī	-ibus	-ibus		<i>Dat.</i>	brev ī	brev ī	brev ibus	brev ibus					
-ī	-ī	-ibus	-ibus		<i>Abl.</i>	brev ī	brev ī	brev ibus	brev ibus					
Hōc modō dēclīnāntur haec adiectīva: brevis, fortis, gravis, levis, tenuis, trīstis, cēt.														
180														
Exempla:														
Pedes fortis Rōmānus gladium brevem et levem, scūtum magnum et grave fert; eques hastam fert longam et gravem. Peditī fortī Rōmānō est gladius brevis et levis, scūtum magnum et grave; equitī hasta longa et gravis est. Pedes gladiō brevī et levī, scūtō magnō et gravī armātus est; eques hastā longā et gravī pugnat.														
185														
Peditēs fortēs Rōmānī gladiōs brevēs et levēs, scūta magna et gravia ferunt; equitēs hastās ferunt longās et gravēs. Peditib⁹s fortib⁹s Rōmānīs sunt gladiī brevēs et levēs, scūta magna et gravia; equitib⁹s hastae longae et gravēs sunt. Peditēs gladiīs brevib⁹s et levib⁹s, scūtīs magnīs et gravib⁹s armātī sunt; equitēs hastīs longīs et gravib⁹s pugnant.														
190														
comparātīvus (<i>comp</i>)					<i>Comparātīvus</i>									
Hic mūrus altior est quam ille.														
200														
altior					Hoc vāllum altius est quam illud.									
altius					'Altior -ius' comparātīvus est. Comparātīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis tertiae:									
'Altior -ius' comparātīvus est. Comparātīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis tertiae:														
205														
<i>Singulāris:</i>														
<i>Masc./Fēm.</i>														
-iōr	-ius				<i>Nōm.</i>	altior	altius	altiōr ēs	altiōr a					
-iōrem	-ius				<i>Acc.</i>	altiōr em	altius	altiōr ēs	altiōr a					
-iōris	-iōris				<i>Gen.</i>	altiōr is	altiōr is	altiōr um	altiōr um					
-iōrī	-iōrī				<i>Dat.</i>	altiōr ī	altiōr ī	altiōr ibus	altiōr ibus					
-iōre	-iōre				<i>Abl.</i>	altiōr e	altiōr e	altiōr ibus	altiōr ibus					
-iōrēs	-iōra													
-iōrēs	-iōra													
-iōrum	-iōrum													
-iōribus	-iōribus													
-iōribus	-iōribus													
210														

Exempla: brevior, fortior, gravior, levior, longior, pulchrior.

Gladius equitis *longior* et *gravior* est quam peditis. Eques gladium *longiore* et *grave* fert quam pedes. Eques gladiō *longiore* et *grave* pugnat.

Gladii equitum *longiores* et *graviores* sunt quam peditum. Equites gladiis *longioribus* et *gravioribus* pugnant.

Pilum *brevius* et *levius* est quam hasta. Pila *breviora* et *leviora* sunt quam hastae.

Dēlia ancilla pulchrior est quam Syra. Lēander, quī ancillae pulchriōris amīcus est, ancillae pulchriōri rosam dat. Quid pulchrius est quam rosa?

Militēs Rōmānī *fortiōres* sunt quam hostēs. Dux Rōmānus militib⁹ *fortiōrib⁹* imperat quam dux hostium. Ille dux militum *fortiōrum* est.

PENSVM A

Pilum ē man- iacitur, sagitta ex arc-. In exercit- Rōmānis multi Galli militant, quī arc- ferunt. Equitāt- sine met- impet- in hostēs facit, neque hostēs impet- equitāt- sustinēre possunt. Mille pass- sunt quīnque mīlia pedum. Via Latīna CL [150: centum quīnquāgintā] mīlia pass- long- est.

Rāmus tenu- puerum crass- sustinēre nōn potest, nam puer crass- grav- est. Únum mālum grav- nōn est, nec duo māla grav- sunt, sed saccus plēn- mālōrum grav- est. Lēander saccum magn- et grav- portat. In saccō grav- sunt māla. Servī saccōs grav- portant. In saccīs grav- sunt māla et pira.

Saccus Lēandrī grav- est quam Syrī, nam māla grav- sunt quam pira. Via Appia long- est quam via Latīna. Via Appia et via Aurēlia long- sunt quam via Latīna. Quīntus crass- est quam Mārcus. Lēander saccum grav- quam Syrus portat. In saccō grav- māla sunt.

Hoc pilum long- et grav- est quam illud. Haec pīla long- et grav- sunt quam illa.

Vocabula nova:

frāter
soror
nōmen
praenōmen
cognōmen
avunculus
mīles
scūtum
gladius
pīlum
arma
arcus
sagitta
pugnus
hasta
pedes
eques
pars
finis
patria
hostis
bellum
exercitus
dux
castra
passus
fossa
vallum

equitātus
 impetus
 metus
 versus
 mīlia
 tristis
 armātus
 brevis
 gravis
 levis
 barbarus
 altus
 lātus
 fortis
 vester
 ferre
 pugnāre
 incolere
 dīvidere
 oppugnāre
 metuere
 mīlitare
 dēfendere
 iacere
 expugnāre
 fugere
 contrā
 ac
 adiectīvum
 comparatīvus

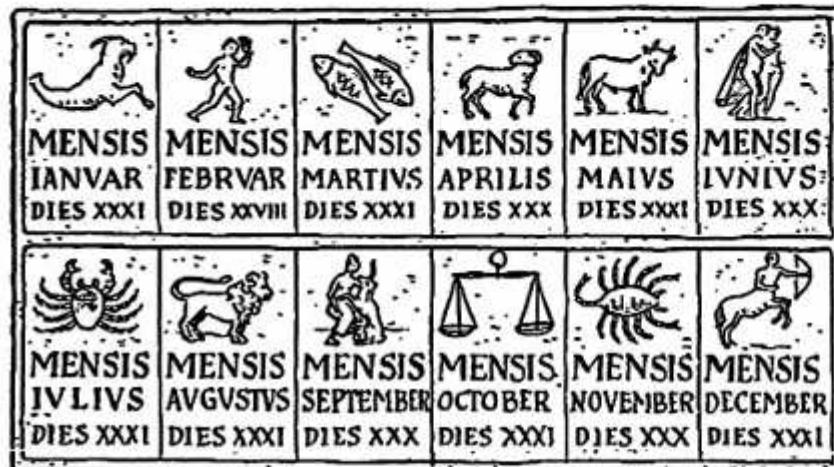
PENSVM B

Mārcus — Quīntī est. Quīntus ūnum frātrem et ūnam — habet. ‘Iūlia’ — sorōris est. Frāter Aemiliae est — līberōrum. Quīntus: “Ubi est avunculus noster?” Iūlius: “Avunculus — est in Germāniā.”

Prōvincia est — imperiī Rōmānī. Rhēnus Germāniā ab imperiō Rōmānō —; Rhēnus — imperiī est. In Germāniā multī — Rōmānī sunt, quī contrā Germānōs —; Germānī enim — Rōmānōrum sunt. Mīlitēs Rōmānī scūta et — et pīla —. Mīlitēs in — habitant. Circum castra est — et —, quod x pedēs — est. Mīlitēs patriam ab hostibus —.

PENSVM C

Num ‘Mārcus’ cognōmen est?
 Quot frātrēs habet Aemilia?
 Quid agit Aemilius in Germāniā?
 Quae arma pedes Rōmānus fert?
 Quam longum est pīlum Aemiliī?
 Ubi habitant mīlitēs Rōmānī?
 Quī sunt Germānī et Gallī?
 Estne Germānia prōvincia Rōmāna?
 Quod flūmen Germāniā ā Galliā dīvidit?
 Cūr hostēs castra expugnāre nōn possunt?
 Num mīles fortis ab hoste fugit?
 Cūr hasta procul iacī nōn potest?

ANNVS ET MENSES

- I Annus in duodecim mēnsēs dīvidit, quibus haec sunt nōmina: Iānuārius, mēnsis p̄imus; Februārius, secundus; Mārtius, tertius; Aprīlis, quārtus; Māius, quīntus; Iūnius, sextus; Iūlius, septimus; Augustus, octāvus; 5 September, nōnus; Octōber, decimus; November, ūndecimus; December, mēnsis duodecimus ac postrēmus.

Ūnus annus duodecim mēnsēs vel trecentōs sexāgintā quīnque diēs habet. Saeculum est centum anni. Centum anni vel saeculum est longum tempus. Duo saecula sunt 10 ducentī anni. Homō sānus nōnāgintā vel etiam centum annōs vīvere potest; ducentōs annōs vīvere nēmō potest.

Mēnsī p̄imō et mēnsī tertio ā deīs nōmina sunt: Iānuāriō ā deō Iānō, Mārtiō ā deō Mārte. Iānus et Mārs 15 sunt deī Rōmānī. Iānus est deus cui duae faciēs sunt. Mārs deus bellī est.

Mēnsis September nōminātur ā numerō *septem*, Octōber, November, December ab *octō*, *novem*, *decem*. Nam

kalendārium -ī n

Iān.	Capricornus
Febr.	Aquārius
Mārt.	Piscēs
Apr.	Ariēs
Māi.	Taurus
Iūn.	Geminī
Iūl.	Cancer
Aug.	Leō
Sept.	Virgō
Oct.	Libra
Nov.	Scorpiō
Dec.	Sagittārius

mēnsis -is m

V	quīntus -a -um
VI	sex̄tus -a -um
VII	sept̄imus -a -um
VIII	oct̄avus -a -um
IX	nōnus -a -um
X	decim⁹s -a -um
XI	ūndecimus -a -um
XII	duodecimus -a -um
	postrēmus -a -um
↔	p̄imus
	tre-centī -ae -a
	= ccc (300)
	sexāgintā = LX (60)

tempus -oris n
du-centī -ae -a = cc (200)Iānus
-ī mMārs
-rtis m

nōmināre < nōmen; nōminātur=nōmen habet

antiquus < ante
tunc = illō tempore

nunc = hōc tempore

...igitur = ergō

trīgintā = xxx (30)

ūnus et trīgintā
= xxxi (31)

duo-dē-trīgintā
= xxviii (28)
ūn-dē-trīgintā
= xxix (29)

ūn-decim = xi (11)

item = etiam (: ut
Mārtius)

dīmidia pars = $\frac{1}{2}$

quārta pars = $\frac{1}{4}$

diēs -ēī m

vesper -erī m ↔ māne n

nox noctis f ↔ diēs

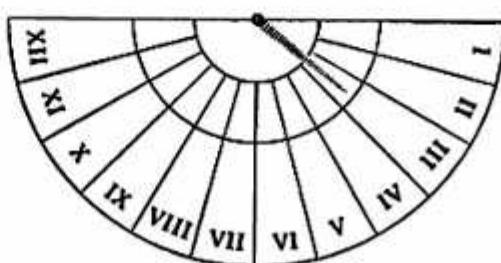
initium -ī n ↔ finis
finis = pars postrēma
initium = pars prīma

hōra -ac f

tempore antiquō Mārtius mēnsis prīmus erat. Tunc September mēnsis septimus erat, Octōber, November, 20 December mēnsēs octāvus, nōnus, decimus erant. Nunc autem mēnsis prīmus est Iānuārius, September igitur mēnsis nōnus est, Octōber decimus, November ūndecimus, December duodecimus.

Quam longus est mēnsis November? November trī- 25
gintā diēs longus est. December ūnum et trīgintā diēs
habet. Iānuārius tam longus est quam December, sed
Februārius brevior est: duodētrīgintā aut ūndētrīgintā
diēs tantum habet. Februārius brevior est quam cēterī
ūndecim mēnsēs: is mēnsis annī brevissimus est. Mār- 30
tius ūnum et trīgintā diēs longus est (et item Māius, Iū-
lius, Augustus, Octōber). Aprilis trīgintā diēs habet
(item Iūnius et September). Sex mēnsēs sunt dīmidia
pars annī, trēs mēnsēs quārta pars annī.

Diēs est dum sōl in caelō est. Prīma pars diēi est 35
māne, pars postrēma vesper. Diēs est tempus ā māne ad
vesperum. Nox est tempus ā vesperō ad māne. Vesper
est finis diēi atque initium noctis. Māne finis noctis est
atque initium diēi.

Diēs in duodecim hōrās dīviditur. Ab hōrā prīmā 40
diēs initium facit. Hōra sexta, quae hōra media est inter

hōram pīmam et duodecimam, ‘merīdiēs’ nōminātur.

Hōra sexta vel merīdiēs diem dīvidit in duās aequās

partēs: ‘ante merīdiem’ et ‘post merīdiem’. Merīdiē sōl

45 altissimus in caelō est. Sex hōrae sunt dīmidia pars diēi.

II Nocte sōl nōn lūcet, sed lūna et stēllae lūcent. Lūna

ipsa suam lūcem nōn habet, lūx lūnae ā sōle venit; ita-

que lūna nōn tam clāra est quam sōl. Sōl est stēlla clāris-

sima, quae lūce suā et terram et lūnam illūstrat. Neque

50 tōta lūna sōle illūstrātur, sed tantum ea pars quae verti-

tur ad sōlem; cētera pars obscūra est. Cum exigua pars

lūnae tantum vidētur, lūna ‘nova’ esse dīcitur. Diē sep-

timō vel octāvō post lūnam novam lūna dīmidia vidētur,

quae fōrmam habet litterae D. Diē quīntō decimō post

55 lūnam novam lūna plēna est et fōrmam habet litterae O.

Cum lūna nōn lūcet, nox obscūra est.

Diēs mēnsis pīmus ‘kalendae’ nōminātur. Diēs pī-

mēnsis Iānuārii dīcitur ‘kalendae Iānuāriae’; is diēs

annī pīmus est atque initium annī novī. Diēi pīmō

60 mēnsis Iūlii ‘kalendae Iūliae’ nōmen est; is est diēs annī

medius.

Diēs tertius decimus post kalendās ‘īdūs’ nōminātur.

‘īdūs Iānuāriae’ diēs tertius decimus est post kalendās

Iānuāriās. Item ‘īdūs Februāriae’ dīcitur diēs tertius de-

65 cimus mēnsis Februārii. Sed ‘īdūs Mārtiae’ diēs est

quīntus decimus mēnsis Mārtii, nam mēnse Mārtiō

(item Māiō, Iūliō, Octōbrī) īdūs nōn diēs tertius deci-

mimus, sed quīntus decimus post kalendās est. Diēs nō-

merī-diēs (< medi-)

: medius diēs

aequus -a -um

lūna -ae f

stēlla -ae f

lūx lūcis f

clārus -a -um

terra

tōtus -a -um: tōta lūna

↔ pars lūnae

cēterus -a -um

obscūrus -a -um ↔ clārus

exiguus -a -um = parvus

lūna nova dīmidia plēna

quīntus decimus

= xv (15.)

kalendae -ārum f pl

dīcitur = nōminātur

tertius decimus

= xiii (13.)

īdūs -uum f pl

(mēnsis) -ber -bris m,
abl -bri

nōnae -ārum *f/pl*

ante diem octāvum kalendās Iūliās (a. d. VIII kal. Iūl.) = diēs octāvus ante kalendās Iūliās

aestās -ātis *f* ↔ hiems
hiems *f*
vēr vēris *n*
autumnus -ī *m*

incipere -it -iunt
= initium facere

calidus -a -um ↔
frigidus -a -um

imber -bris *m*
nix nivis *f*

operīre

hieme montēs nive
operiuntur

nus ante idūs dīcitur 'nōnae' (nōnae Iānuāriae: diēs quīntus Iānuāriī; nōnae Februāriae: diēs quīntus Februāriī; nōnae Mārtiae: diēs septimus Mārtiī; cēt.)

Diēs octāvus ante kalendās Iānuāriās, quī dīcitur 'ante diem octāvum kalendās Iānuāriās', est diēs anni brevissimus. Ante diem octāvum kalendās Iūliās diēs anni longissimus est. Ante diem octāvum kalendās Aprīlēs (id est diē octāvō ante kalendās Aprīlēs) nox atque diēs aequī sunt; is diēs 'aequinoctium' dīcitur. Item ante diem octāvum kalendās Octōbrēs aequinoctium dīcitur, nam eō quoque diē nox aequa est atque diēs.

Tempora anni sunt quattuor: aestās et hiems, vēr et autumnus. Aestās est tempus ā mēnse Iūniō ad Augustum, hiems ā mēnse Decembrī ad Februārium. Mēnsis Iūnius initium aestātis, December initium hiemis est. Tempus ā Mārtiō ad Māium vēr dīcitur, ā mēnse Septembrī ad Novembrem autumnus. Vēr ā mēnse Mārtiō initium facit. Autumnus ā Septembrī incipit.

Aestāte diēs longī sunt, sōl lūcet, āēr calidus est. Aestās est tempus calidum. Hiems tempus frīgidum est. Hieme nōn sōlum imber, sed etiam nix dē caelō cadit. Imber est aqua quae dē nūbibus cadit. Nix frīgidior est quam imber. Hieme montēs et campī nive operiuntur. Vēre campī novā herbā operiuntur, arborēs novīs foliīs ornantur, avēs, quae hieme tacent, rūrsus canere incipiunt. Autumnō folia dē arboribus cadunt et terram operiunt. In Germāniā hiemēs frīgidiōrēs sunt quam in Ita-

liā: altā nive operītur tōta terra et lacūs glaciē operiuntur; hieme Germānī puerī super glaciem lacuum lūdere possunt. Iānuārius mēnsis annī frigidissimus est. Mēnses calidissimī sunt Iūlius et Augustus. Eō tempore 100 multī Rōmānī urbem relinquunt et vīllās suās petunt, neque enim tōtam aestātem in urbe vīvere volunt. —

III Hōra nōna est. Aemilia apud filium aegrum sedet. Cubiculum lūce sōlis illūstrātur. Aemilia ad fenestram it caelumque spectat.

105 Aemilia: "Hōra nōna est. Sōl altus in caelō est nec nūbibus operītur."

Quīntus: "Quandō sōl altissimus est?"

Aemilia: "Hōrā sextā vel merīdiē. Sed post merīdiem āer calidior est quam ante merīdiem."

110 Aemilia fenestram claudit. Iam satis obscūrum est cubiculum.

Quīntus: "Ō, quam longae sunt hōrae, cum necesse est tōtum diem in lectō iacēre!"

115 Aemilia: "Vēr est. Diēs atque hōrae longiōrēs sunt vēre quam hieme."

Quīntus: "Quandō longissimī sunt diēs?"

Aemilia: "Mēnse Iūniō."

Quīntus: "Iamne mēnsis Iūnius est?"

120 Aemilia: "Māius est: hic diēs est mēnsis Māii postrēmus. Hōc annī tempore diēs nōn tam calidī sunt quam aestāte et noctēs frigiōrēs sunt."

Quīntus: "Quī mēnsis annī calidissimus est?"

glaciēs -ēf

lacūs
-ūs m

urbs urbīs f = oppidum magnum (: Rōma)

puerī super glaciem lacūs lūdunt

quandō? = quō tempore?

iam-ne

Iūlius Caesar
-aris *m*

(mēnsis) Quīntīlis -is *m*
= Iūlius

Caesar Augustus

(mēnsis) Sēxtīlis -is *m*
= Augustus

faciēs -ēi *f*

vult volunt, īnf velle

Aemilia: "Iūlius."

Quīntus: "Cūr ille mēnsis patris nōmen habet?"

Aemilia rīdet et respondet: "Mēnsis Iūlius nōn ā pa- 125
tre tuō nōmen habet — nōn tantus vir est ille! — sed ā
Iūliō Caesare. Ante tempora Caesaris eī mēnsī erat nō-
men 'Quīntīlis' ā 'quīntō' numerō — nōn ā nōmine
tuō!"

Quīntus: "Estne Iūlius mēnsis quīntus?" Puer digitīs 130
numerāre incipit: "Mēnsis pīmus Iānuārius, secundus
Februārius, tertius Mārtius, quārtus..."

Aemilia: "Antīquīs temporibus Mārtius nōn tertius,
sed pīmus mēnsis erat; tunc igitur Quīntīlis, quī nunc 135
Iūlius nōminātur, mēnsis quīntus erat, nōn septimus,
ut nunc est. Item mēnsī Augustō nōmen erat 'Sextīlis',
quia sextus erat, nunc Augustus nōminātur ā Caesare
Augustō. — Sed hoc satis est. Iam necesse est tē dor-
mīre." Māter enim faciem filiī aspicit eumque oculōs
claudere videt. Aemilia puerum dormīre velle putat. 140

Quīntus: "Sed diēs est. Sōl lūcet. Nocte iubē mē dor-
mīre, cum sōl in caelō nōn est! Ubi sōl est nocte, cum
hīc nōn lūcet?"

Aemilia: "Cum hīc nox est, sōl lūcet in aliīs terrīs
procul ab Italiā et ab urbe Rōmā. Cum nox est illīc, hīc 145
in Italiā diēs est."

Quīntus: "Ergō nunc in aliīs terrīs et urbibus nox est
atque hominēs dormiunt. Hīc diēs est, nec tempus est
dormīre!"

150 GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiō quīnta

Diēs brevissimus est ante diem VIII kalendās Iānuāriās. Māne initium diēt̄ est. Diēt̄ primō Iānuārii nōmen est kalendae Iānuāriae; ab eō diē incipit novus annus. Mēnse Iūniō diēs longī sunt. Iūnius XXX diēs habet: numerus diērum est XXX. Diēbus p̄mīs mēnsium nōmina sunt: kalendae Iānuāriae, Februāriae, Mārtiae, Aprīlēs, cēt. Ab iīs diēbus mēnsēs incipiunt.

Singulāris Plūrālis

<i>Nōminatīvus</i>	diēs	diēs	diēs
<i>Accūsatīvus</i>	diēm	diēs	diēs
<i>Genetīvus</i>	diēt̄	diērum	diērum
<i>Datīvus</i>	diēt̄	diēbus	diēbus
<i>Ablātīvus</i>	diē	diēbus	diēbus

Ut 'diēs' *m* dēclīnātur 'merīdiēs' *m*, item 'faciēs' *f*, 'glaciēs' *f*, et pauca alia vocābula fēminīna.

— 'Māne' est vocābulum neutrum indēclīnābile.

Superlatīvus

Aetna mōns altus est, altior quam cēterī montēs Siciliae: is mōns Siciliae altissimus est.

170 Via Appia longa est, longior quam cēterae viae Italiae: ea via Italiae longissima est.

'Ire' verbum breve est, brevius quam cētera verba Latīna: id verbum Latīnum brevissimum est.

175 'Altior, longior, brevius' comparatīvus est. 'Altissimus, longissima, brevissimum' superlatīvus est. Superlatīvus est adiectīvum dēclīnātiōnis I et II: -issim|us -a -um.

PENSVM A

Hōrae di- sunt XII. Hōra sexta di- dīvidit in duās partēs: ante merīdi- et post merīdi-. Sex hōrae sunt dīmidia pars di-. Mēnsis Iūnius XXX di- habet: numerus di- est XXX. Novus annus incipit ab eō di- qui dīcitur kalendae Iānuāriae.

Iūlius mēnsis anni calid- est; Iānuārius est mēnsis anni

diēs	diēs
diēm	diēs
diēt̄	diērum
diēt̄	diēbus
diē	diēbus

in-dēclīnābilis -e (*in-decl*) = quī dēclīnārī nōn potest

superlatīvus (*sup*)

altissimus -a -um

longissimus -a -um

brevissimus -a -um

-issim|us -a -um

Vocābula nova:

annus

mēnsis

diēs

saeculum

tempus

faciēs

māne

vesper

nox

initium

hōra

merīdiēs

lūna
 stēlla
 lūx
 fōrma
 kalendae
 idūs
 nōnae
 aequinoctium
 aestās
 hiems
 vēr
 autumnus
 imber
 nix
 lacus
 glaciēs
 urbs
 postrēmus
 dīmidius
 aequus
 clārus
 tōtus
 obscūrus
 exigūs
 calidus
 frigidus
 indēclinābilis
 ūndecim
 trīgintā
 sexāgintā
 ducentī
 trecentī
 quīntus
 sextus
 septimus
 octāvus
 nōnus
 decimus
 ūndecimus
 duodecimus
 nōmināre
 illūstrāre
 incipere
 operīre
 velle
 erat erant
 vel
 tunc
 nunc
 igitur
 item
 quandō?
 superlātīvus

frigid-. Mēnsis annī brev- est Februārius. Padus est flūmen Italiae long- et lāt-. Sōl stēlla clār- est.

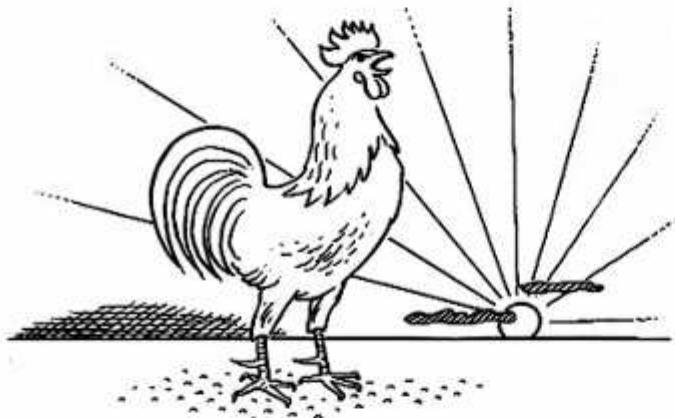
PENSVM B

Iānuārius — prīmus est. December est mēnsis — ac —. Tempore antiquō September mēnsis septimus —, nam — mēnsis prīmus erat Mārtius. Nunc September mēnsis — est. Diēs est tempus ā — ad —. Māne est — diēi, vesper — diēi est et initium —. Diēs in XII — dīviditur. Nocte — et — lūcent, neque eae tam — sunt quam sōl. Sōl lūnam — suā —. Ea lūnae pars quae sōle nōn illūstrātur — est.

Vēr et —, aestās et — sunt quattuor — anni. — ā mēnse Iūniō —. Hieme nōn sōlum —, sed etiam — dē nūbibus cadit: montēs et campī nive —. Aqua nōn tam — est quam nix.

PENSVM C

Quot sunt mēnsēs anni?
 Ā quō Iānuārius nōmen habet?
 Quam longus est mēnsis Aprīlis?
 Ā quō mēnsis Iūlius nōmen habet?
 Cūr mēnsis decimus Octōber nōminātur?
 Cūr lūna nōn tam clāra est quam sōl?
 Qui diēs anni brevissimus est?
 Qui diēs aequinoctia dīcuntur?
 Quod tempus anni calidissimum est?
 Quandō nix dē nūbibus cadit?
 Quid est imber?
 Ā quō diē incipit annus novus?

gallus canēns

NOVVS DIES

I Nox est. Familia dormit. Villa Iūliī obscura et quiēta est. Mārcus quiētus in lectō suō cubat; is bene dormit. Quīntus dormīre nōn potest, quod et caput et pēs ei dolet. Bracchium quoque dolet Quīntō; itaque is nōn 5 dormit, sed vigilat.

Cubiculum in quō Quīntus cubat nōn magnum est, nec magnum est cubiculum Mārcī. Utrumque cubiculum parvum est. Uterque puer cubat in cubiculō parvō, neuter in cubiculō magnō. Neutrum cubiculum magnū 10 num est. Uterque puer quiētus est, neuter puer sē movet. Alter puer dormit, alter vigilat. Alter ē duōbus puerīs valet, alter aegrōtat. Uter puer aegrōtat, Mārcus ne an Quīntus? Quīntus aegrōtat, Mārcus valet.

Āēr frīgidus cubiculum Mārcī intrat, fenestra enim 15 aperta est. Mārcus fenestrā apertā dormit. Fenestra Quīntī aperta nōn est. Altera ē duābus fenestrīs est aperta, altera clausa. Utra fenestra clausa est? Fenestra Quīntī. Is fenestrā clausā dormit, quia aeger est.

cubāre = iacēre (in lectō)
dolēre + dat: pēs ei /Quīntō dolet

vigilāre ↔ dormīre

uter- utra- utrum-que:
uterque puer : et M. et Q.; utrumque cubiculum : et cubiculum M. et Q.
neuter -tra -trum: neuter puer : nec M. nec Q.

alter -era -erum
duo, abl duōbus
valēre ↔ aegrōtāre
uter -tra -trum: uter puer? : M. ne an Q.?

duae, abl duābus

clausus -a -um ↔ apertus -a -um

canēns -entis = qui canit
(-ns < -nts)

gallus canēns
gallum canentem

dormiēns -entis = qui dormit
vigilāns -antis = qui vigilat

quō-modo? < *quō modō?*
ho-diē = *hōc diē*

mē (acc): mihi (dat)

ad-hūc = ad hoc tempus,
etiam nunc

inquit = dicit
surgere

af-ferre < *ad-ferre*
af-fer! (*imp*)

lavāre
sordidus -a -um

Ecce gallus canit: “Cucurrū! Cucucurrū!” Gallus canēns novum diem salūtat.

20

Mārcus oculōs nōn aperit neque sē movet. Quīntus, qui oculis apertis iacet, super lectum sē vertit. Puer dormiēns gallum canentem nōn audit. Puer vigilāns gallum audit, et Dāvum vocat.

Dāvus cubiculum intrāns interrogat: “Quōmodo sē 25 habet pēs tuus hodiē?”

Quīntus respondet: “Pēs male sē habet, nec pēs tantum, sed etiam caput et bracchium dolet. Ō, quam longa nox est! Sed iam māne est, nam gallus canit. Dā mihi aquam, Dāve!”

30

Dāvus Quīntō aquam in pōculō dat. Puer aquam bibit. Servus puerum bibentem aspicit.

Dāvus Quīntum in lectō iacentem relinquit et cubiculum Mārcī intrat. Mārcus adhūc dormit. Dāvus ad puerum dormientem adit eumque excitat. Quōmodo servus 35 puerum excitat? In aurem puerī dormientis magnā vōce clāmat: “Mārcel! Māne est!” Eō modō excitātur Mārcus, et oculōs aperiēns servum apud lectum stantem videt. Iam neuter ē duōbus puerīs dormit.

“Hōra prīma est” inquit Dāvus, “Surge ē lectō!”

40

Mārcus ē lectō surgit. Iam nōn cubat in lectō, sed ante lectum stat. Mārcus Dāvum aquam afferre iubet: “Affer mihi aquam ad manūs!”

Servus Mārcō aquam affert et “Ecce aqua” inquit, “Lavā faciem et manūs! Manūs tuae sordidae sunt.”

45

Mārcus pīnum manūs lavat, deinde faciem.

Dāvus: "Aurēs quoque lavā!"

"Sed aurēs" inquit Mārcus "in faciē nōn sunt!"

Dāvus: "Tacē, puer! Nōn modo faciem, sed tōtum
50 caput lavā! Merge caput in aquam!"

Mārcus caput tōtum in aquam mergit atque etiam aurēs et capillum lavat. Iam tōtum caput eius pūrum est. Aqua nōn est pūra, sed sordida.

Aqua quā Mārcus lavātur frīgida est; itaque puer ma-
55 nūs et caput sōlum lavat, nōn tōtum corpus. Māne Rō-
māni faciem et manūs aquā frīgidā lavant; post merī-
diem tōtum corpus lavant aquā calidā.

Mārcus caput et manūs tergēns Dāvum interrogat:
"Cūr frāter meus tam quiētus est?"

60 Dāvus respondet: "Quīntus adhūc in lectō est."

Mārcus: "In lectō? Quīntus, quī ante mē surgere solet, adhūc dormit! Excitā eum!"

"Nōn dormit" inquit Dāvus, "Frāter tuus vigilat, nec surgere potest, quod pēs et caput eī dolet."

65 Mārcus: "Mihi quoque caput dolet!"

Dāvus: "Tibi nec caput nec pēs dolet! Caput valēns nōn dolet nec membra valentia."

Per fenestram apertam intrat āēr frīgidus. Mārcus frīget, quod corpus eius nūdum est (id est sine vestīmen-
70 tīs); itaque Mārcus vestīmenta sua ā servō poscit: "Dā mihi tunicam et togam! Vestī mē!" Dāvus puerō frīgentī tunicam et togam dat, neque eum vestit: necesse est

Mārcus faciem lavat

pūrus -a -um ↔ sordidus

māne adv (: hōrā pīmā)

vir togātus

tē (acc): tibi (dat)

frīgere = frīgidus esse
nūdus -a -um
vestīmentum -ī n
poscere = darī iubēre
vestīre

induere

gerere = (in corpore) ferre, habēre
 togātus -a -um = togam gerēns
 praeter *pp + acc*

dexter -tra -trum ↔ sinister -tra -trum

calceus -i m

mē-cum (= cum mē)
 tē-cum (= cum tē)
 sē-cum (= cum sē)
 abl: mē, tē, sē (= acc)
 parentēs -um *mpl*
 = pater et māter

puerum ipsum sē vestīre. Mārcus prīmū tunicam induit, deinde togam. Puer iam nūdus nōn est.

(Toga est vestīmentum album, quod virī et puerī Rō- III mānī gerunt. Graecī et barbarī togam nōn gerunt. Multīs barbarīs magna corporis pars nūda est. Virō togātō nūlla pars corporis est nūda praeter bracchium alterum. Utrum bracchium virō togātō nūdum est, dextrumne an sinistrum? Bracchium dextrum est nūdum, bracchium 80 sinistrum togā operītur. Mīlītēs togam nōn gerunt, nēmō enim togātus gladiō et scūtō pugnāre potest. Utrā manū mīles gladium gerit? Manū dextrā gladium gerit, scūtum gerit manū sinistrā.)

Mārcus, quī pedibus nūdīs ante lectum stat, calceōs 85 poscit: “Dā mihi calceōs! Pedēs frīgent mihi.” Dāvus eī calceōs dat, et eum sēcum venīre iubet: “Venī mēcum! Dominus et domina tē exspectant.”

Mārcus cum servō ātrium intrat, ubi parentēs sedent liberōs exspectantēs. Ante eōs in parvā mēnsā pānis et 90 māla sunt. Parentēs ā filiō intrante salūtantur: “Salvēte, pater et māter!” et ipsī filium intrantem salūtant: “Salvē, Mārce!”

Māter alterum filium nōn vidēns Dāvum interrogat: “Quīntus quōmodo sē habet hodiē?” 95

Dāvus: “Quīntus dīcit ‘nōn modo pedem, sed etiam caput dolēre’.”

Aemilia surgit et ad filium aegrōtantem abit. Māter filiō suō aegrōtantī pānem et mālum dat, sed ille, qui

100 multum ēsse solet, hodiē nec pānem nec mālum ēst.
Puer aegrōtāns nihil ēsse potest.

Mārcus autem magnum mālum ā patre poscit: “Dā mihi illud mālum, pater! Venter vacuus est mihi.”

Iūlius Mārcō pānem dāns “Prīmum ēs pānem” inquit, “deinde mālum!”

Mārcus pānem suum ēst. Deinde pater eī in utramque manum mālum dat, et “Alterum mālum nunc ēs” inquit, “alterum tēcum fer!”

Dāvus Mārcō librum et tabulam et stilum et rēgulam affert.

Iūlius: “Ecce Dāvus tibi librum et cēterās rēs tuās affert. Sūme rēs tuās atque abi!”

“Sed cūr nōn venit Mēdus?” inquit Mārcus, quī Mēdum adhūc in familiā esse putat. Is servus cum pueris 115 īre solet omnēs rēs eōrum portāns. Mārcus ipse nūllam rem portāre solet praeter mālum.

Iūlius: “Mēdus tēcum īre nōn potest. Hodiē necesse est tē sōlum ambulāre.”

Mārcus: “...atque mē ipsum omnēs rēs meās portāre? 120 Cūr ille servus mēcum venīre nōn potest ut solet? Etiamne Mēdō caput dolet?”

Iūlius: “Immō bene valet Mēdus, sed hodiē aliās rēs agit.”

Mārcus: “Quae sunt illae rēs?” 125 Iūlius nihil ad hoc respondet et “Iam” inquit “tempus est discēdere, Mārce.”

multum -īn

ēsse, imp ēs! ēste!

utra-que manus
utram-que manum

tē-cum = cum tē
ferre, imp fer! ferte!

rēs reī f	sing	plūr
nōm	rēs	rēs
acc	rem	rēs
gen	reī	rērum
dat	reī	rēbus
abl	rē	rēbus

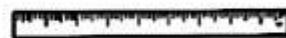
omnis -e ↔ nūllus

tabula -ae f

stilus -ī m

rēgula -ae f

sakē!
valē!
“salvē!” dīcit quī
advenit
“valē!” dīcit quī
discēdit

participium -ī n (*part*)

/Puella vigilāns...

masc./fēm.			
		sing.	plūr.
nōm.	-ns	-nī	ēs
acc.	-nt em	-nt ēs	
gen.	-nt is	-nt ium	
dat.	-nt i	-nt ibus	
abl.	-nt e/-ī	-nt ibus	

neutr.			
		sing.	plūr.
nōm.	-ns	-nī	ia
acc.	-ns	-nī	ia
gen.	-nt is	-nt ium	
dat.	-nt i	-nt ibus	
abl.	-nt e/-ī	-nt ibus	

- [1] -āns -antis
- [2] -ēns -entis
- [3] -ēns -entis
- [4] -iēns -ientis

Vocabula nova:

gallus
vestimentum
tunica
toga
calceus
parentēs
tabula
stilus
rēgula

Mārcus mālum, librum, tabulam, stilum rēgulamque sēcum ferēns ē vīllā abit. Filius ā patre discēdēns “Valē, pater!” inquit.

“Valē, Mārce!” respondet pater, “Bene ambulā!”

130

Quō it Mārcus cum rēbus suīs? Vidē capitulum quīnum decimum!

GRAMMATICA LATINA

Participium

Puer vigilāns in lectō iacēns gallum canentem audit. Gallus 135 canēns nōn audītur ā puerō dormiente. Puer dormiēns servum clāmantem audit, nec ā gallō canente, sed ā servō clāmante excitātur. Nōn vōx gallī canentis, sed vōx servī clāmantis puerum dormientem excitat.

Puerī vigilantēs gallōs canentēs audiunt. Gallī canentēs ā 140 puerīs dormientibus nōn audiuntur. Puerī dormientēs servōs clāmantēs audiunt, nec ā gallīs canentibus, sed ā servīs clāmantibus excitantur. Nōn vōcēs gallōrum canentium, sed vōcēs servōrum clāmantium puerōs dormientēs excitant.

Caput valēns nōn dolet nec membra valentia. Canis animal 145 volāns nōn est; animālia volantia sunt avēs. Militēs inter pīla volantia pugnant.

‘Vigilāns’, ‘iacēns’, ‘canēns’, ‘dormiēns’ participia sunt. Participium est adiectīvum dēclīnātiōnis III: gen. sing. -ant|is, -ent|is (abl. sing. -e vel -ī).

150

PENSVM A

Puer dorm- nihil audit. Dāvus puerum dorm- excitat: in aurem puerī dorm- clāmat: “Mārce!” Mārcus oculōs aper-servum apud lectum st- videt. Servus puerō frīg- vestīmenta dat. Parentēs filium intr- salūtant et ā filiō intr- salūtantur. Filius discēd- “Valē!” inquit.

Corpus val- nōn dolet. Medicus caput dol- sānāre nōn potest. Piscēs sunt animālia nat-.

PENSVM B

Puerī in lectīs — [= iacent]. — puer dormit, alter —; alter —, alter aegrōtat. — puer aegrōtat, Mārcusne — Quīntus? Quīntus aegrōtat.

Servus puerum dormientem — et eī aquam —. Mārcus ē lectō — et prīnum manūs —, — faciem. Puer vestimenta ā servō —, et prīnum tunicam —, deinde —. Iam puer — nōn est. Virō — [= togam gerentī] bracchium — nūdum est. Dāvus Mārcum sēcum venīre iubet: “Venī —!”

Mārcus Mēdum, quī cum eō īre —, nōn videt. Mēdus librōs et cēterās — Mārcī portāre solet, Mārcus ipse — portāre solet — mālum. “Hodiē” — Iūlius “Mēdus — īre nōn potest.” Mārcus sōlus abit librum et — et stilum — ferēns.

PENSVM C

Quīntusne bene dormit?

Uter puer aegrōtat?

Estne clausa fenestra Mārcī?

Uter ē duōbus pueris gallum canentem audit?

Quōmodo servus Mārcum excitat?

Tōtumne corpus lavat Mārcus?

Cūr Mārcus frīget?

Quid Mārcus ā servō poscit?

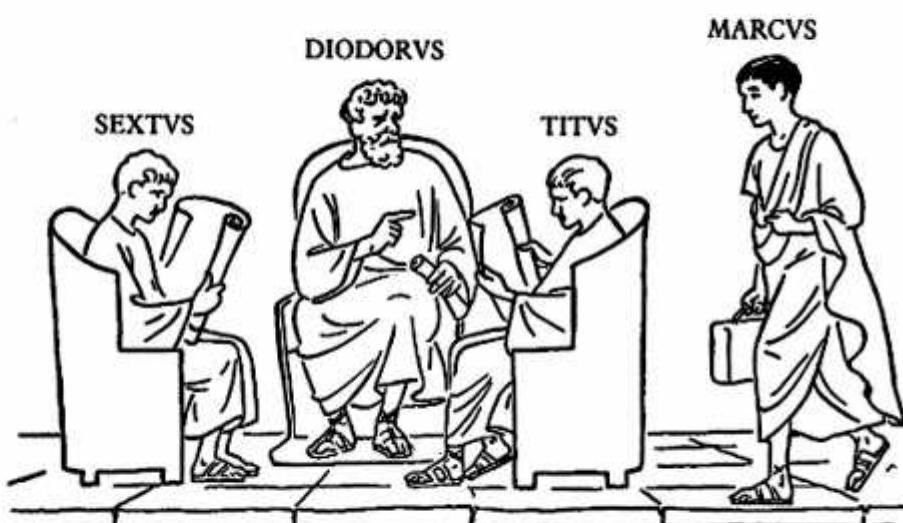
Utrum bracchium togā operītur?

Utrā manū mīles scūtum gerit?

Quās rēs Mārcus sēcum fert?

rēs	
apertus	
clausus	
sordidus	
pūrus	
nūdus	
togātus	
dexter	
sinister	
omnis	
cubāre	
vigilāre	
valēre	
excitāre	
surgere	
afferre	
lavāre	
mergere	
solēre	
frīgēre	
poscere	
vestīre	
induere	
gerere	
inquit	
uterque	
neuter	
alter	
uter?	
mihi	
tibi	
mēcum	
tēcum	
sēcum	
nihil	
quōmodo	
hodiē	
adhūc	
prīnum	
deinde	
praeter	
an	
valē	
participium	

lūdus

MAGISTER ET DISCIPVLI

lūdus -i m

Mārcus librum et tabulam et cēterās rēs ferēns Tūscu- 1
lum ambulat. Illīc est lūdus puerōrum. Multī puerī
māne in lūdum eunt.

magister -trī m

Magister lūdī est vir Graecus, cui nōmen est Diodō-
rus. Mārcus magistrum metuit, Diodōrus enim magis- 5
ter sevērus est, quī discipulōs suōs virgā verberat; eō
modō magister sevērus discipulōs improbōs pūnire so-
let. Discipulī sunt puerī quī in lūdum eunt. Mārcus et
Quīntus sunt duo discipulī. Aliī discipulī sunt Titus et
Sextus. 10

sevērus -a -um
discipulus -i mvirga
-ae f

nōn-dum = adhūc nōn

sella
-ae f

cōn-sidere = sedēre incipere (↔ surgere)

Sextus, quī ante Mārcum et Titum ad lūdum advenit,
prīmus lūdum intrat. Sextus sōlus est, nam cēterī disci-
pulī nōndum adsunt.

Magister intrāns Sextum sōlum in sellā sedentem vi-
det. Sextus dē sellā surgēns magistrum salūtat: “Salvē, 15
magister!”

Magister: “Salvē, Sexte! Cōnside!”

	Sextus in sellā cōnsīdit. Discipulus tacitus ante magistrum sedet.	tacitus -a -um = tacēns
20	Magister interrogat: “Cūr tū sōlus es, Sexte?” “Ego sōlus sum, quod cēterī discipulī omnēs absunt” respondet Sextus. Exclāmat magister: “Ō, discipulōs improbōs...!”	ex-clāmāre
	Sextus: “Num ego discipulus improbus sum?”	
25	Magister: “Immō tū probus es discipulus, Sexte, at Mārcus et Quīntus et Titus improbī sunt!” Hīc Titus ad lūdum advenit et iānuam pulsat antequam intrat: discipulus nōn statim intrat, sed pīnum iānuam pulsat; tum lūdum intrat et magistrum salūtat:	at = sed iānua -ae f = ōstium
30	“Salvē, magister!” Magister: “Ō Tite! Sextus iam adest...”	tum = deinde iam ↔ nōndum
	Titus: “At Mārcus et Quīntus nōndum adsunt!”	
	Magister: “Tacē, puer! Claude iānuam et cōnsīde! Aperīte librōs, puerī!”	
35	Sextus statim librum suum aperit, sed Titus, qui librum nōn habet, “Ego” inquit “librum nōn habeō.” Magister: “Quid? Sextus librum suum habet, tū librum tuum nōn habēs? Cūr librum nōn habēs?”	
	Titus: “Librum nōn habeō, quod Mārcus meum librum habet.”	
40	II Post Titum Mārcus ad lūdum advenit, neque is iānuam pulsat antequam intrat. Mārcus statim intrat, nec magistrum salūtat.	
	“Ō Mārce!” inquit Diodōrus, “Cūr tū iānuam nōn	

tergum
-īn

audītis-ne

vērus -a -um

vērum -īn = id quod
vērum est
quod = id quod

posterior -ius *comp*
< post
lacrimāre puerō (*dat*) nōn
convenit = lacrimae
puerō nōn conveniunt

dēsinere ↔ incipere

red-īre = rūrsus īre
(red- = re-)

audīs-ne

pulsās cum ad lūdum venīs, nec mē salūtās cum mē 45
vidēs?"

At Mārcus "Ego" inquit "iānuam nōn pulsō cum ad lūdum veniō, nec tē salūtō cum tē videō, quia nec Sextus nec Titus id facit."

Sextus et Titus: "Quid?" 50

Mārcus (ad Sextum et Titum): "Vōs iānuam nōn pulsātis cum ad lūdum venītis, nec magistrum salūtātis cum eum vidētis. Audītisne id quod dīcō?"

Tum Sextus et Titus "Id quod dīcis" inquiunt "vērum nōn est: nōs iānuam pulsāmus cum ad lūdum venīmus, et magistrum salūtāmus cum eum vidēmus. Nōnne vērum dīcimus, magister?" 55

Magister: "Vōs vērum dīcītis. Quod Mārcus dīcit nōn est vērum. Discipulus improbus es, Mārce! Necesse est tē pūnīre. Statim ad mē venī!" 60

Diodōrus, magister sevērus, tergum puerī virgā verberat. (Tergum est posterior pars corporis.) Tergum dolet Mārcō, neque ille lacrimat, nam lacrimāre puerō Rōmānō nōn convenit.

Mārcus clāmat: "Ei! Iam satis est! Dēsine, magister!" 65

Magister puerum verberāre dēsinit et "Ad sellam tuam redī" inquit, "atque cōnsīde!"

Mārcus ad sellam suam redit, neque cōnsīdit, sed tacitus ante sellam stat.

"Audīsne, Mārce? Ego tē cōnsīdere iubeō. Cūr nōn cōnsīdis?" interrogat magister. 70

Mārcus: "Nōn cōnsīdō, quod sedēre nōn possum."	pos-sum
Diodōrus: "Cūr sedēre nōn potes?"	pot-es
Mārcus: "Sedēre nōn possum, quod mihi dolet..."	pot-est
75 pars tergī īferior in quā sedēre soleō."	īferior -ius <i>comp</i> < īfrā
Haec verba audientēs Titus et Sextus rīdent.	quid? = cūr?
Diodōrus: "Quid rīdētis, Tite et Sexte?"	
Titus: "Rīdēmus, quod Mārcō dolet..."	
Diodōrus: "Tacēte! Eam corporis partem nōmināre	
80 nōn convenit! — Sed ubi est frāter tuus, Mārce?"	
Mārcus: "Is domī est apud mātrem suam. Quīntus dīcit 'sē aegrūm esse'."	domī ↔ in lūdō
Diodōrus: "Sī aeger est, in lūdum īre nōn potest. At vōs bene valētis. Iam aperīte librōs!"	Q.: "Ego aeger sum" Q. dīcit 'sē aegrūm esse'
85 Titus: "Mārcus meum librum habet."	
Diodōrus: "Quid tū librum Titī habēs, Mārce?"	
Mārcus: "Ego eius librum habeō, quod is meum mālum habet. Redde mihi mālum meum, Tite!"	
Titus rīdēns "Mālum" inquit "tibi reddere nōn pos-	
90 sum, id enim iam in ventre meō est!"	red-dere = rūrsus dare
Mārcus īrātus Titum pulsāre incipit, sed magister "Dēsine, Mārce!" inquit, "Titus tibi mālum dare nōn potest, at ego tibi <i>malum</i> dare possum, nisi hīc et nunc Titō librum redditis!"	malum -ī n = mala rēs; m. dare tibi : tē pūnīre nisi = sī nōn
95 Mārcus Titō librum reddit.	
III Discipulī librōs aperiunt. Item librum suum aperit magister ac recitāre incipit. Puerī autem priōrem librī partem tantum audiunt, nam antequam magister par-	prior -ius ↔ posterior; prior pars : initium

pars posterior : finis

magister recitat
discipuli dormiunt

quod = id quod

lectulus = parvus lectus

tem libri posteriorem recitare incipit, omnes pueri dormiunt!

100

Magister recitare desinit et exclamat: “O improbi discipuli! Dormitis! Quod recito non auditis!”

Marcus magistrum iratum “Ego” inquit “non dormio. Immō vigilō et tē audiō, magister.”

Item Sextus et Titus “Neque nos dormimus” inquiunt, “Vigilamus et omnia verba tua audimus. Bene recitātās, Diodore! Bonus es magister!” 105

Magister laetus “Verum est quod dicitis” inquit, “ego bene recitō ac bonus sum magister — at vōs male recitātis ac malī discipuli estis!” 110

Discipuli: “Immō bonī discipulī sumus! Bene recitāmus!”

Diodorus: “Tacetē! Ubi estis, pueri?”

Discipuli: “In ludō sumus.”

Diodorus: “Verum dicitis: in ludō estis — non domī 115 in lectulis! In lectulō dormire licet, hīc in ludō non licet dormire!”

Magister iratus discipulōs virgā verberat.

- Discipulī: "Ei, ei! Quid nōs verberās, magister?"
 120 Diodōrus: "Vōs verberō, quod aliō modō vōs excitāre nōn possum. Ad sellās vestrās redīte atque cōnsidite!"
 Discipulī ad sellās suās redeunt, neque cōnsidunt.
 Magister: "Quid nōn cōnsiditis?"
 Discipulī: "Nōn cōnsidimus, quod sedēre nōn possu-
 125 mus."
 Diodōrus: "Quid? Sedēre nōn potestis? Ergō vōs hō-
 ram tōtam tacitū stāte, dum ego sedēns partem librī pos-
 teriōrem recitō! Nec enim stantēs dormīre potestis!"

nōs acc (= nōm)

vōs acc (= nōm)

red-ire -it -eunt

pos-sumus

pot-estis

pos-sunt

GRAMMATICA LATINA

130 Persōnae verbī

Puerī rīdent. Puella nōn rīdet.

Puerī: "Cūr tū nōn rīdēs, cum nōs rīdēmus?"

Puella: "Ego nōn rīdeō, quia vōs mē rīdētis!"

- 'Rīdeō rīdēmus' dīcitur persōna prīma, 'rīdēs rīdētis' per-
 135 sōna secunda, 'rīdet rīdent' persōna tertia.

Singulāris Plūralis

Persōna prīma	rīdeō	rīdē mus
Persōna secunda	rīdē s	rīdē tis
Persōna tertia	rīde t	rīde nt

- 140 Exempla: [1] clāmō clāmā|mus; [2] rīdeō rīdē|mus; [3] dīcō dīc|imus; faciō faci|mus; [4] audiō audi|mus.

Malus discipulus in lūdō clāmat et rīdet. Quī id nōn facit, et omnia verba magistrī audīt, bonus est discipulus.

- 145 Bonus discipulus malō dīcit: "Ego bonus discipulus sum: in lūdō nec clāmō nec rīdeō, et omnia verba magistrī audiō. At tū malus discipulus es: in lūdō clāmās et rīdēs nec verba magistrī audīs! Vērum dīcō! Nōnne hoc facis?" Malus discipulus: "Quod dīcis vērum nōn est: ego hoc nōn faciō!"

persōna (pers)

ego nōs
tū vōsrīdeō rīdēmus
rīdēs rīdētis
rīdet rīdent

	sing.	plūr.
I	-ō	-mus
II	-s	-tis
III	-t	-nt

[1] clāmā re	clāmā mus
clāmō	clāmā tis
clāmā s	clāma nt
clāma t	
[2] rīdē re	
rīdeō	rīdē mus
rīdē s	rīdē tis
rīde t	rīde nt
[3] dīc ere	
dīcō	dīc imus
dīc s	dīc itis
dīc it	dīc unt

face re	
faci ō	faci mus
faci s	faci tis
faci t	faci unt
[4] audi re	
audi ō	audi mus
audi s	audi tis
audi t	audi unt
esse	
sum	sumus
es	estis
est	sunt
[1] -ō	-āmus
-ās	-ātis
-at	-ant
[2] -eō	-ēmus
-ēs	-ētis
-et	-ent
[3] -ō	-imus
-is	-itis
-it	-unt
-iō	-īmus
-is	-ītis
-it	-īunt
[4] -iō	-īmus
-is	-ītis
-it	-īunt
ire	
eō īmus	
is ītis	
ī eunt	
posse	
pos-sum	pos-sumus
pot-es	pot-estis
pot-est	pot-sunt

Malī discipulī in lūdō clāmant et rīdent. Qui id nōn faciunt, et omnia verba magistrī audiunt, bonī sunt discipulī. 150

Bonī discipulī malīs dīcunt: "Nōs bonī discipulī sumus: in lūdō nec clāmāmus nec rīdēmus, et omnia verba magistrī audiāmus. At vōs malī discipulī estis: in lūdō clāmātis et rīdētis nec verba magistrī audītis! Vērum dīcimus! Nōnne hoc faciatis?" Malī discipulī: "Quod dīcītis vērum nōn est: nōs hoc nōn facimus!"

[1] Ut 'clāmō clāmāmus' dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -āre.

[2] Ut 'rīdeō rīdēmus' dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -ēre.

[3] Ut 'dīcō dīcīmus' dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -ere, praeter ea quae -i- habent ante -ō et -unt, ut 'faciō faciunt': accipere, aspicere, capere, facere, fugere, iacere, incipere, parere, cēt.

[4] Ut 'audiō audīmus' dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -īre, praeter verbum īre (pers. I sing. eō, pers. III plūr. eunt), item ab-īre, ad-īre, ex-īre, red-īre, cēt.

Ut 'sum sumus' dēclīnantur verba quōrum īfīnītīvus dēsinit in -esse, ut ab-esse, ad-esse, in-esse, cēt., et posse (pers. I pos-sum pos-sumus, II pot-es pot-estis, III pot-est pos-sunt). 170

PENSVM A

Mārcus ad lūdum ven- nec iānuam puls-. Magister: "Cūr tū iānuam nōn puls-, cum ad lūdum ven-?" Mārcus: "Ego iānuam nōn puls- cum ad lūdum ven-, quod nec Sextus nec Titus id facit. Audīte, Sexte et Tite: vōs iānuam nōn puls- cum ad lūdum ven-!" Sextus et Titus: "Nōs iānuam puls- cum ad lūdum ven-!" Magister: "Tacēte! Aperīte librōs!" Titus: "Ego librum nōn hab-." Magister: "Cūr librum nōn hab-, Tite?" Titus: "Librum nōn hab-, quod Mārcus meum librum hab-!" Mārcus: "Sed vōs mēas rēs hab-!" Titus et Sextus: "Nōs rēs tuās nōn hab-!"

Magister discipulōs dormīre vidēns exclāmat: "Ō pueri!

Dorm—! Ego recit—, vōs nōn aud—!” Mārcus: “Ego tē recitāre aud—. Nōn dorm—.” Titus et Sextus: “Nec nōs dorm—. Tē recitāre aud—. Bene recit—, magister.” Magister: “Ego bene recit—, at vōs male recit—! Malī discipulī es—!” Discipulī: “Vērum nōn dīc—, magister. Bonī discipulī s—: in lūdō nec clām— nec rīd—, et tē aud—!”

PENSVM B

Māne puerī in — eunt. Puerī quī in lūdum eunt — sunt. Qui lūdum habet — est. Mārcus magistrum metuit, nam Diodōrus magister — est qui puerōs improbōs — verberat.

Intrat magister. Sextus dē — surgit. Cēterī discipulī — adsunt. Magister —: “Ō, discipulōs improbōs!” Sextus: “Num ego improbus —?” Magister: “— discipulus improbus nōn es, — [= sed] cēterī discipulī improbī sunt!”

Post Sextum venit Titus, — [= deinde] Mārcus. Mārcus — [= ostium] nōn pulsat, — lūdum intrat, nec magistrum salūtat. Magister: “Discipulus improbus —, Mārce! — ad mē venī!” Magister — Mārcī verberat. Tergum est — pars corporis. Magister puerum verberāre —. Mārcus ad sellam suam — neque —. Magister: “— [= cūr] nōn cōnsīdis?” Mārcus: “Sedēre nōn —, quod pars tergī — mihi dolet!”

PENSVM C

Quō puerī māne eunt?

Quis est Diodōrus?

Cūr puerī magistrum metuunt?

Quis discipulus prīmus ad lūdum advenit?

Quid facit Titus antequam lūdum intrat?

Cūr Titus librum suum nōn habet?

Quis est discipulus improbissimus?

Cūr Quīntus in lūdum īre nōn potest?

Cūr magister recitāre dēsinit?

Tūne magister an discipulus es?

Num tū iānuam pulsās antequam cubiculum tuum intrās?

Vocabula nova:

lūdus	
magister	
discipulus	
virga	
sella	
iānuam	
vērum	
tergum	
malum	
lectulus	
sevērus	
tacitus	
vērus	
posterior	
īnferior	
prior	
pūnire	
cōnsidere	
exclāmāre	
dēsinere	
redire	
reddere	
recitāre	
licēre	
sum	
es	
sumus	
estis	
ego	
tū	
nōs	
vōs	
nōndum	
statim	
tum	
quid?	
domī	
antequam	
at	
sī	
nisi	

nāvis Rōmāna

TEMPESTAS

inter-esse

quōrum : ex quibus
situs -a -um: situm est

= est (ubi?)

sive = vel

appellāre = nōmināre

inferus -a -um ↔ superus -a -um

ad = apud

Tiberis -is m (acc -im,
abl -i)

paulum ↔ multum

nāvis -is f

nāvigāre < nāvis

maritimus -a -um = ad
mare situs
portus -ūs mlocus -ī m
in-fluereeō locō (abl) = in eō
locō, illic

Italia inter duo maria interest, quōrum alterum, quod /
suprā Italiam situm est, 'mare Superum' sive 'Hadriāti-
cum' appellātur, alterum, īfrā Italiam situm, 'mare
Īferum' sive 'Tūscum'. Tōtum illud mare longum et
lātum quod inter Eurōpam et Āfricam interest 'mare 5
nostrum' appellātur ā Rōmānīs.

Urbs Rōma nōn ad mare, sed ad Tiberim flūmen sita
est vīgintī mīlia passuum ā marī. Quod autem paulum
aquaē est in Tiberī, magnae nāvēs in eō flūmine nāvi-
gāre nōn possunt. Itaque parvae tantum nāvēs Rōmam 10
adeunt.

Ōstiam omnēs nāvēs adīre possunt, id enim est oppi-
dum maritimum quod magnum portum habet. Ad ōs-
tium Tiberis sita est Ōstia. ('Ōstium' sive 'ōs' flūminis
dīcitur is locus quō flūmen in mare īfluit; Ōstia sita est 15
eō locō quō Tiberis in mare Īferum īfluit.)

Alia oppida maritima quae magnōs portūs habent sunt Brundisium, Arīminum, Genua, Puteolī. Haec omnia oppida in ūrā maritimā sita sunt. (Ūra maritima 20 est finis terrae, unde mare incipit. Portus est locus in ūrā maritimā quō nāvēs ad terram adīre possunt.) In ūrā Italiae multī portūs sunt. Ex omnibus terrīs in portūs Italiae veniunt nāvēs, quae mercēs in Italianam vehunt. (Mercēs sunt rēs quās mercātōrēs emunt ac vēndunt.)

25 Nōn modo mercēs, sed etiam hominēs nāvibus vehuntur. Portus Ōstiēnsis semper plēnus est hominum quī in aliās terrās nāvigāre volunt. Is qui nāvigāre vult adit nautam qui bonam nāvem habet. Sī āēr tranquillus est, necesse est ventum opperīrī. (Ventus est āēr qui 30 movētur.) Cum nūllus ventus super mare flat, tranquillum est mare; cum magnus ventus flat, mare turbidum est. Tempestās est magnus ventus qui mare turbat ac flūctūs facit qui altiōrēs sunt quam nāvēs. Nautae tempestātēs metuunt, nam magni flūctūs nāvēs aquā im- 35 plēre possunt. Tum nāvēs et nautae in mare merguntur.

Puteolī -ōrum *m pl*ūra -ae *f*

ūra = ūra maritima

merx mercis *f*Ōstiēnsis -e < Ōstia
semper = omni temporenauta -ae *m*

tranquillus -a -um

= quiētus

opperīrī = exspectare

ventus -ī *m*flāre: ventus flat (= mo-
vētur)

turbidus -a -um: (mare)

t.um ↔ tranquillum

tempestās -ātis *f*turbāre = turbidum fa-
cereflūctus -ūs *m*im-plēre = plēnum fa-
cerenāvis et nautae in mare
merguntur

marī turbidō (*abl.*) = dum
mare turbidum est
opperiuntur = exspectant

ventō secundō (*abl.*) =
dum ventus secundus
est
ē-gredi = exire; ēgredi-
untur = exeunt

puppis -is *f* (*acc.* -im,
abl. -ī)

medium mare = media
maris pars
gubernātor -oris *m* = is
qui nāvem gubernat

orīrī: sōl oritur = sōl
in caelum ascendit
oriēns -entis *m* ↔
occidēns -entis *m*

'septem
triōnēs' ♫ " α ♫
" ♫ ♫

septen-triōnēs -um *m pl*
↔ meridiēs
occidere ↔ orīrī

contrārius -a -um
< contrā

dextra -ae *f* = manus d.
sinistra -ae *f* = manus s.

serēnus -a -um: (caelum)
s. um = sine nūbibus
simul = ūnō tempore

Nautae nec marī turbidō nec marī tranquillō nāvigāre
volunt; itaque in portū ventum secundum opperiuntur
(id est ventus qui ā tergō flat). Ventō secundō nāvēs ē
portū ēgrediuntur: vēla ventō implentur ac nāvēs plēnīs
vēlīs per mare vehuntur. 40

Pars nāvis posterior puppis dīcitur. In puppi sedet II
nauta qui nāvem gubernat. Quōmodo nāvis in mediō
marī gubernārī potest, cum terra nūlla vidētur? Guber-
nātor caelum spectat: in altō marī sōl aut stēllae eī ducēs
sunt. Ea pars caelī unde sōl oritur dīcitur oriēns. Par- 45
tēs caelī sunt quattuor: oriēns et occidēns, meridiēs et

septentriōnēs. Occidēns est pars caelī quo sōl occidit.
Meridiēs dīcitur ea caelī pars ubi sōl meridiē vidētur;
pars contraria septentriōnēs appellātur ā septem stēllīs
quae semper in eā caelī parte stant. Iīs qui ad septenti- 50
ōnēs nāviant, oriēns ā dextrā est, ā sinistrā occidēns,
meridiēs ā tergō. Oriēns et occidēns partēs contrāiae
sunt, ut meridiēs et septentriōnēs. —

Hodiē caelum serēnum et ventus secundus est. Nāvēs
multae simul ē portū Ōstiēnsī ēgrediuntur. Inter eōs 55

hominēs qui nāvēs cōnscendunt est Mēdus, qui ex Italiā proficīscitur cum amīcā suā Lȳdiā. Mēdus, qui Graecus est, in patriam suam redīre vult. Graecia nōn modo ipsius patria est, sed etiam Lȳdiae.

60 Mēdus et Lȳdia ex Italiā proficīsentēs omnēs rēs suās sēcum ferunt: pauca vestimenta, paulum cibī nec multum pecūniae. Praetereā Lȳdia parvum librum fert, quem sub vestimentīs occultat.

65 Sōle oriente nāvis eōrum ē portū ēgreditur multīs hominibus spectantibus. Nāvis plēnīs vēlīs altum petit. Aliae nāvēs eam sequuntur.

70 Mēdus in puppim ascendit. Lȳdia eum sequitur. Ex altā puppī sōlem orientem spectant. Iam procul abest Ōstia, hominēs qui in portū sunt vix oculīs cernī pos-
75 sunt. Mēdus montem Albānum, qui prope villam Iūliī situs est, cernit et “Valē, Italia!” inquit, “Valēte montēs et vallēs, campī silvaeque! Ego in terram eō multō pul- chriōrem, in patriam meam Graeciam!” Mēdus laetātur neque iam dominum suum sevērum verētur.

75 Lȳdia collēs in quibus Rōma sita est procul cernit et “Valē, Rōma!” inquit, “Nōn sine lacrimīs tē relinquō, nam tū altera patria es mihi.” Lȳdia vix lacrimās tenēre potest.

80 Mēdus faciem Lȳdiae intuētur et “Nōnne gaudēs” inquit, “mea Lȳdia, quod nōs simul in patriam nostram redīmus?”

Lȳdia Mēdum intuēns “Gaudeō” inquit “quod mihi

cōn-scendere = ascen-
dere
proficīscī = abīre

ipse -a -um, gen -īus

multum pecūniae =
magna pecūnia
praeter-eā = praeter eās
rēs
sōle oriente = dum sōl
oritur
multīs spectantibus =
dum multū spectant
altum -ī n = altum mare
sequī = venīre post; eam
sequuntur = post eam
veniunt

vix = prope nōn
cernere = vidēre (id
quod procul abest)

ire: eō īmus
īs ītis
it eunt
laetārī = laetus esse,
gaudēre
verērī = timēre

intuērī = spectāre

licet (+ dat)

lābī = cadere

complectī: eam complectitur = brachia circum corpus eius pōnit

paulō post = post paulum (temporis)
quam in partem? = in quam partem?

sōle duce = dum sōl dux est, sōle dūcente

loquī = verba facere
(dīcere); ↔ tacēre
āter -tra -trum = niger
fit = esse incipitfulgur
-uris n

in-vocāre

paulum = paulum temporis
tonitrus -ūs m = quod audītur post fulgur

licet tēcum venīre. At nōn possum laetārī quod omnēs amīcās meās Rōmānās relinquō. Sine lacrimīs Rōmā proficīscī nōn possum.” Dē oculīs Lȳdiae lacrimae lā- 85 buntur.

Mēdus eam complectitur et “Tergē oculōs!” inquit, “Ego, amīcus tuus, qui tē amō, tēcum sum. In patriam nostram īmus, ubi multī amīcī nōs oppriuntur.” Hīs verbīs Mēdus amīcam suam trīstem cōnsolātur. 90

Paulō post nihil ā nāve cernitur praeter mare et caelum. Mēdus gubernātōrem interrogat: “Quam in partem nāvigāmus?” Ille respondet: “In merīdiem. Ecce sōl oriēns mihi ā sinistrā est. Sōle duce nāvem gubernō. Bene nāvigāmus ventō secundō atque caelō serēnō.” 95

Dum ille loquitur, Mēdus occidentem spectat et nū- III bēs ātrās procul suprā mare orīrī videt; simul mare tranquillum fit. “Nōn serēnum est caelum” inquit, “Ecce nūbēs ātræ...”

Gubernātor statim loquī dēsinit et nūbēs spectat; tum 100 vēla aspiciēns exclāmat: “Quid (malum!) hoc est? Nūbēs ātræ ab occidente oriuntur et ventus simul cadit! Ō Neptūne! Dēfende nōs ā tempestāte!” Nauta Neptūnum, deum maris, verētur.

“Cūr Neptūnum invocās?” inquit Mēdus, “Prope 105 tranquillum est mare.”

Gubernātor: “Adhūc tranquillum est, sed exspectā paulum: simul cum illīs nūbibus ātrīs tempestās orīrī solet cum tonitrū et fulguribus. Neptūnum invocō,

110 quod ille dominus maris ac tempestatum est." Nauta perterritus tempestatem venientem operitur.

Paulō post tōtum caelum ātrum fit, ac fulgur ūnum et alterum, tum multa fulgura caelum et mare illūstrant. Statim sequitur tonitrus cum imbre, et simul magnus 115 ventus flāre incipit. Mare tempestāte turbātur, ac nāvis, quae et hominēs et mercēs multās vehit, flūctibus iactātur et vix gubernārī potest. Nautae multum aquae ē nāve hauriunt, sed nāvis nimis gravis est propter mercēs. Hoc vidēns gubernātor "Iacite mercēs!" inquit nau-120 tīs, qui statim mercēs gravēs in mare iacere incipiunt, spectante mercātore, qui ipse quoque nāve vehitur. Ille trīstis mercēs suās dē nāve lābī et in mare mergī videt. Nēmō eum cōnsolātur! Nāvis paulō levior fit, simul vērō tempestās multō turbidior et flūctūs multō altiōrēs fiunt. 125 Mēdus perterritus exclāmat: "Ō Neptūne! Servā mē!" sed vōx eius vix audītur propter tonitrum. Nāvis aquā implērī incipit, neque enim nautae satis multum aquae haurīre possunt.

Cēterīs perterritīs, Lȳdia caelum intuētur et clāmat: 130 "Servā nōs, domine!"

Mēdus: "Quis est ille dominus quem tū invocās?"

Lȳdia: "Est dominus noster Iēsūs Chrīstus, qui nōn modo hominibus, sed etiam ventīs et mari imperāre potest."

135 Mēdus: "Meus dominus nōn est ille! Ego iam nūlliūs dominī servus sum. Nēmō mihi imperāre potest!"

iactāre = iacere atque iacere

haurīre
propter *pp+acc*

spectante mercātore = dum mercātor spectat

...vērō = sed...: simul
vērō = sed simul
fit fiunt

servāre

cēterīs perterritīs = dum cēterī perterritī sunt

nūllus -a -um, *gen* -īus

nec vērō = sed nōn

locō (*abl.*) movēre = ē
locō movēre

iterum = rūrsus

fit fiunt, *inf.* fierī

Hīc magnus flūctus nāvem pulsat. Mēdus Lȳdiam lābentem complectitur ac sustinēre cōnātur, nec vērō ipse pedibus stāre potest. Mēdus et Lȳdia simul lābuntur. Mēdus surgere cōnātur, nec vērō sē locō movēre 140 potest, quod Lȳdia perterrita corpus eius complectitur.

Lȳdia iterum magnā vōce Chrīstum invocat: “Ō Chrīste! Iubē mare tranquillum fierī! Servā nōs, domine!”

Mēdus ōs aperit ac Neptūnum iterum invocāre vult, sed magnus flūctus ōs eius aquā implet. Mēdus loquī 145 cōnātur neque potest.

Tum vērō ventus cadere incipit! Iam flūctūs nōn tantī sunt quantī paulō ante. Nautae fessī aquam haurīre dēsinunt ac laetantēs mare iterum tranquillum fierī aspi- ciunt.

150

dēpōnēns -entis (*dēp.*)

[1] -ārī: -ātūr -antūr

[2] -ērī: -ētūr -entūr

[3] -ī: -ītūr -untūr

[4] -īrī: -ītūr -iuntūr

ēgredi ēgrediuntur
orīrī oritūr*Vocabula nova:*

nāvis

portus

locus

ōra

merx

nauta

ventus

tempestās

flūctus

vēlūm

puppis

gubernātor

GRAMMATICA LATINA

Verba dēpōnēntia

Mēdus laetātur (= gaudet) nec dominum verētur (= timet).

Nauta nōn proficiscitur (= abit), sed ventum secundum operītur (= exspectat).

155

‘Lāetārī’, ‘verērī’, ‘proficisci’, ‘opperīrī’ verba dēpōnēntia sunt. Verbum dēpōnēns est verbum quod semper formam verbī passīvī habet (praeter participium: laetāns, verēns, proficiscēns, opperiēns) atque in locō verbī āctīvī pōnitur.

Alia exempla verbōrum dēpōnēntium: cōnsolārī, cōnārī, intuērī, sequī, loqui, lābī, complectī, ēgredī, orīrī.

Mēdus ex Italiā proficiscēns sōlem orientem intuētur. Nāvis ē portū ēgreditur; aliae nāvēs eam sequuntur. Dum Lȳdia loquitur, lacrimae dē oculīs eius lābuntur. Mēdus eam complectitur et cōnsolārī cōnātur.

165

PENSVM A

Nautae, quī Neptūnum ver-, tempestātem opper-. Mēdus et Lȳdia ex Italiā proficīsc-. Lȳdia Mēdum in puppim ascendentem sequ-. Dum nauta loqu-, Mēdus occidentem intu-, unde nūbēs ātræ ori-. Simul tempestās or-. Mercātor trīstis mercēs suās in mare lāb- videt; nēmō eum cōnsōl- potest.

Quī ab amīcīs proficīsc- laet- nōn potest.

PENSVM B

Brundisium est oppidum — (in — maritimā situm) quod magnum— habet. Portus est — quō— ad terram adīre possunt.

Cum nūllus — flat, mare — est. — est magnus ventus quī mare — et altōs — facit. Gubernātor est — quī in — nāvis sedēns nāvem —. Partēs caelī sunt — et —, — et meridiēs. Oriēns est ea caelī pars unde sōl —, occidēns est ea pars quō sōl —.

Mēdus et Lȳdia nāvem — atque ex Italiā —. Ventus — est, nāvis plēnīs — ex portū —; sed in altō mari tempestās —: magnus ventus — incipit et tōtum mare turbidum —. Nautae aquam ē nāve — et — in mare iaciunt. Mēdus Neptūnum —: “Ō Neptūne! — mē!” Nāvis flūctibus — nec — [= sed nōn] mergitur.

PENSVM C

Quae nāvēs Rōmam adīre possunt?
Quid est ‘ōstium’ flūminis?
Num Tiberis in mare Superum īfluit?
Quandō nāvēs ē portū ēgrediuntur?
Ubi sedet gubernātor et quid agit?
Quae sunt quattuor partēs caelī?
Quās rēs Mēdus et Lȳdia sēcum ferunt?
Quō Mēdus cum amīcā suā īre vult?
Cūr trīstis est Lȳdia?
Quem deum invocant nautae?
Cūr mercēs in mare iaciuntur?
Num nāvis eōrum mergitur?

oriēns	
occidēns	
septentriōnēs	
altum	
tonitrus	
fulgur	
situs	
superus	
īferus	
maritimus	
tranquillus	
turbidus	
contrārius	
serēnus	
āter	
interesse	
appellāre	
nāvigāre	
īfluere	
opperīrī	
flāre	
turbāre	
implēre	
ēgredi	
gubernāre	
orīrī	
occidere	
cōscendere	
proficīsci	
sequī	
cernere	
laetārī	
verērī	
intuērī	
lābī	
complectī	
cōnsōlārī	
loquī	
invocāre	
iactāre	
haurīre	
servāre	
cōnārī	
fieri fit fiunt	
paulum	
semper	
simul	
vix	
praetereā	
iterum	
sīve	
vērō	
propter	
dēpōnēns	

discipulus digitis
computat

NVMERI DIFFICILES

discere: discipulus
discit
docēre: magister docet

ne-scire = nōn scīre
doctus -a -um
in-doctus = nōn doctus

quis-que = et ūnus et alter
et tertius...; acc quem-que
quisque ante suam sellam
nēmō eōrum = nēmō ex
iīs

dicere, *imp* dīc! dīcite!

tollere

In lūdō puerī numerōs et litterās discunt. Magister pue- 1
rōs numerōs et litterās docet. Magister puerōs multās
rēs docēre potest, nam is multās rēs scit quās puerī
nesciunt. Magister est vir doctus. Puerī adhūc indoctī
sunt.

Qui paulum aut nihil discere potest, stultus esse dīci-
tur. Qui discere nōn vult atque in lūdō dormit, piger
esse dīcitur. Discipulus qui nec stultus nec piger est,
sed prūdēns atque industrius, multās rēs ā magistrō
discere potest. — 10

Magister Diodōrus recitāre dēsinit et puerōs aspicit,
qui tacitī stant ante suam quiske sellam; nēmō eōrum
dormit. Magister discipulum quemque cōsīdere iubet,
prīmum Sextum, deinde Titum, postrēmō Mārcum.

Magister: "Nunc tempus est numerōs discere. Prī- 15
mum dīc numerōs ā decem ūsque ad centum!"

Quisque puer manum tollit, prīmum Sextus, tum Ti-
tus, postrēmō Mārcus. Magister Titum interrogat.

5

10

15

Titus: "Decem, un-decim, duodecim, trēdecim, quat-
20 tuordecim, quīndecim, sēdecim, septendecim, duodē-
vīgintī, un-dēvīgintī, vīgintī, vīgintī unus, vīgintī duo..."

Hīc magister eum interpellat: "Necesse nōn est om-
nēs numerōs dīcere; ā vīgintī dīc decimum quemque
numerum tantum, Tite!"

25 Titus: "Vīgintī, trīgintā, quadrāgintā, quīnquāgintā,
sexāgintā, septuāgintā, octōgintā, nōnāgintā, centum."

Magister: "Bene numerās, Tite. Iam tū, Sexte, dīc
numerōs ā centum ad mīlle!"

Sextus: "Longum est tot numerōs dīcere!"

30 Magister: "At satis est decem numerōs dīcere, id est
centēsimum quemque."

Sextus: "Centum, ducentī, trecentī, quadringentī,
quīngentī, sescentī, septingentī, octingentī, nōngentī,
mīlle."

35 Magister: "Quot sunt trīgintā et decem?"

Omnēs puerī simul respondent, nēmō eōrum manum
tollit. Titus et Sextus unō ōre dīcunt: "Quadrāgintā."

Mārcus vērō dīcit: "Quīnquāgintā." Quod Mārcus dīcit
rēctum nōn est. Respōnsum Titī et Sextī rēctum est: iī
40 rēctē respondent. Respōnsum Mārcī est prāvum: is
prāvē respondet.

II Magister Titum et Sextum laudat: "Vōs rēctē respon-
dētis, Tite et Sexte. Discipulī prūdentēs atque industriī
estis." Deinde Mārcum interrogat: "Quot sunt trīgintā
45 et septem?"

X	decem
XI	un-decim
XII	duo-decim
XIII	trē-decim
XIV	quattuor-decim
XV	quīn-decim
XVI	sē-decim
XVII	septen-decim
XVIII	duo-dē-vīgintī
XIX	un-dē-vīgintī
XX	vīgintī
XXX	trīgintā
XL	quadrāgintā
L	quīnquāgintā
LX	sexāgintā
LXX	septuāgintā
LXXX	octōgintā
XC	nōnāgintā
C	centum

tot (*indēcl*) = tam multī
-ae -a

centēsimus -a -um = c
(100.)

c	centum
cc	du-centī -ae -a
ccc	tre-centī -ae -a
cccc	quadringentī -ae -a
d	quīn-gentī -ae -a
dc	ses-centī -ae -a
dcc	septin-gentī -ae -a
dccc	octin-gentī -ae -a
DCCCC	nōn-gentī -ae -a
M/C/C/C	mīlle

rēctus -a -um
respōnsum -i n = quod
respondētur
prāvus -a -um ↔ rēctus
prāvē ↔ rēctē

laudāre

trīgintā septem
= xxxvii (37)

facilis -e

duo-dē-quadrāgintā
= xxxviii (38)

ūn-dē-quadrāgintā
= xxxix (39)
cōgitāre

stultus es
stultē respondēs

reprehendere ↔ laudāre

numquam = nūllō tem-
pore
numquam ↔ semper

dif-ficilis -e ↔ facilis

saepe = multūs tempo-
ribus

Mārcus: "Ad hoc rēctē respondēre possum: trīgintā et septem sunt trīgintā septem."

"Rēctē respondēs, Mārce" inquit magister, "Quot sunt trīgintā et octō?"

Mārcus: "Facile est ad hoc respondēre."

Magister: "Nōn tam facile quam tū putās!"

Mārcus: "Trīgintā et octō sunt trīgintā octō."

Magister: "Prāvē dīcis! Trīgintā et octō sunt duodē-
quadrāgintā. Quot sunt trīgintā et novem?"

Mārcus: "Trīgintā novem."

Magister: "Ō Mārce! Id quoque prāvum est. Trīgintā et novem sunt ūndēquadrāgintā. Cūr nōn cōgitās ante-
quam respondēs?"

Mārcus: "Semper cōgitō antequam respondeō."

Magister: "Ergō puer stultus es, Mārce! Cōgitāre nōn 60
potes! Nam stultē et pravē respondēs!" Magister Mār-
cum nōn laudat, sed reprehendit.

Mārcus: "Cūr ego semper ā tē reprehendor, num-
quam laudor? Titus et Sextus semper laudantur, num-
quam reprehenduntur."

Magister: "Tū ā mē nōn laudāris, Mārce, quia num-
quam rēctē respondēs. Semper prāvē respondēs, ergō
reprehenderis!"

Mārcus: "At id quod ego interrogor nimis difficile
est. Atque ego semper interrogor!"

Magister: "Tū nōn semper interrogāris, Mārce. Titus
et Sextus saepe interrogantur."

50

55

60

65

70

Mārcus: "Nōn tam saepe quam ego."

Titus: "Nōs quoque saepe interrogāmur, nec vērō
75 prāvē respondēmus. Itaque nōs ā magistrō laudāmur,
nōn reprehendimur."

Mārcus: "Et cūr vōs semper laudāminī? Quia id quod
vōs interrogāminī facile est — ego quoque ad id rēctē
respondēre possum. Praetereā magister amīcus est pa-
80 tribus vestrīs, patrī meō inimīcus. Itaque vōs numquam
reprehendimini, quamquam saepe prāvē respondētis;
ego vērō numquam laudor, quamquam saepe rēctē re-
spondeō!"

Sextus: "At frāter tuus saepe laudātur, Mārce."

85 Magister: "Rēctē dīcis, Sexte: Quīntus bonus disci-
pulus est, et industrius et prūdēns." Quīntus ā magistrō
laudātur, quamquam abest.

III Sextus: "Nōnne tū laetāris, Mārce, quod frāter tuus
etiam absēns ā magistrō laudātur?"

90 Mārcus: "Ego nōn laetor cum frāter meus laudātur!
Et cūr ille laudātur hodiē? Quia discipulum absentem
reprehendere nōn convenit!"

Magister īrātus virgam tollēns "Tacēte, puerī!" in-
quit, "Nōnne virgam meam verēminī?"

95 Mārcus: "Nōs nec tē nec virgam tuam verēmur!"

Magister, quī verba Mārcī nōn audit, ex sacculō suō
duōs nummōs prōmit, assem et dēnārium, et "Ecce"
inquit nummōs ostendēns "as et dēnārius. Ut scītis,
ūnus sēstertius est quattuor assēs et ūnus dēnārius quat-

quamquam ↔ quia

absēns -entis = quī abest

prōmere = sūmere (ē
locō)

as assis m

dēnārius -ī m

1 sēstertius = IV assēs

1 dēnārius = IV sēstertiū

duo-dē-quīnquāgintā
= XLVIII (48)

oportēre: oportet =
necessere est, convenit

Sextus: "Ego respōnsum
sciō"
Sextus dicit 'sē respōn-
sum scīre'

certus -a -um

in-certus = nōn certus

tuor sēstertiī. Quot assēs sunt quattuor sēstertiī, Tite?" 100

Titus digitīs computat: "...quattuor...octō...duode-
cim...sēdecim: quattuor sēstertiī sunt sēdecim assēs."

Magister: "Et decem dēnāriī quot sēstertiī sunt?"

Titus: "Quadrāgintā."

Magister: "Quot dēnāriī sunt duodēquīnquāgintā 105
sēstertiī?"

Titus magistrō interrogantī nihil respondet.

Magister: "Respōnsum tuum opperior, Tite. Cūr
mihi nōn respondēs?"

Titus: "Nōndum tibi respondeō, quod prīnum cōgi- 110
tāre oportet. Duodēquīnquāgintā est numerus diffi-
cīlis!"

Sextus manum tollēns "Ego respōnsum sciō" inquit.

Magister: "Audī, Tite: Sextus dīcit 'sē respōnsum
scīre.' Sed exspectā, Sexte! Nōn oportet respondēre 115
antequam interrogāris."

Titus: "Duodēquīnquāgintā sēstertiī sunt dēnāriī...
quattuordecim? an quīndecim? Nōn certus sum!" Titus
nōn certus, sed incertus est, et respōnsum incertum dat
magistrō. 120

Magister: "Respōnsum certum magistrō dare opor-
tet. Respōnsum incertum nūllum respōnsum est. Nunc
tibi licet respondēre, Sexte."

Quamquam difficilis est numerus, Sextus statim rēctē
respondet: "Duodēquīnquāgintā sēstertiī sunt duo- 125
decim dēnāriī."

Magister iterum Sextum laudat: "Bene computās,
Sexte! Semper rēctē respondēs. Ecce tibi assem dō."

Diodōrus assem dat Sextō, et dēnārium in sacculō re-
130 pōnit.

Mārcus: "Discipulō tam industriō dēnārium dare
oportet. Largus nōn es, magister. Pecūniā tuā nōn
largīris."

Diodōrus: "Nōn oportet pecūniā largīrī discipulīs."

Mārcus: "Quārē igitur tot numerōs difficilēs dis-
cimus?"

Magister: "Quia necesse est computāre scīre, ut mul-
tīs exemplīs tibi dēmōnstrāre possum. Sī tria māla ūnō
asse cōnstant et tū decem assēs habēs, quot māla emere
140 potes?"

Mārcus: "Tot assēs nōn habeō — nōn tam largus est
pater meus; nec mihi licet tot māla emere."

Magister: "Id nōn dīcō. Ecce aliud exemplum: Sī tū
sex assēs cum frātre tuō partīris, quot sunt tibi?"

Mārcus: "Quīnque!"

Magister: "In aequās partēs pecūniām partīrī oportet.
Sī vōs sex assēs aequē partīminī, quot tibi sunt?"

Mārcus: "Pecūniām meām exiguām nōn largior nec
partīor cum aliīs!"

150 Postrēmō magister "Ō Mārce!" inquit, "hōc modō
nihil tē docēre possum! Tam stultus ac tam piger es
quam asinus!"

dare: dō damus
dās datīs
dat dant
re-pōnere = rūrsus
pōnere

largus -a -um = quī
multum dat
largīrī = multum dare

quā-rē? = cūr?

dē-mōnstrāre = mōns-
trāre (verbīs)

partīrī = dīvidere (in
partēs)

aequē partīrī = in aequās
partēs dīvidere

GRAMMATICA LATINA

Persōnae verbī passīvī

-or
-ris
-mur
-minī

	sing.	plūr.
I	-or	-mur
II	-ris	-minī
III	-tur	-ntur
[1] iactā rī	iactā mur	
iactā or	iactā ris	iactā minī
iactā ris	iactā tur	iacta ntur
[2] vidē rī	vidē mur	
vide or	vide ris	vide minī
vide ris	vide tur	vide ntur
[3] merg i	merg imur	
merg or	merg eris	merg imini
merg eris	merg itur	merg untur
[4] audi rī	audi mur	
audi or	audi ris	audi minī
audi ris	audi tur	audi ntur

[1]	-or	-āmur
	-āris	-āminī
	-ātūr	-āntur
[2]	-eor	-ēmur
	-ēris	-ēminī
	-ētūr	-ēntur
[3]	-or	-imur
	-eris	-imini
	-itūr	-untur
	-ior	-imur
	-eris	-imini
	-itūr	-iuntur
[4]	-ior	-imur
	-īris	-īminī
	-itūr	-iuntur

Ego ā magistrō laudor = magister mē laudat. 155

Tū ā magistrō laudāris = magister tē laudat.

Nōs ā magistrō laudāmur = magister nōs laudat.

Vōs ā magistrō laudāminī = magister vōs laudat.

Singulāris Plūrālis

Persōna pīma laud|or laudā|mur

Persōna secunda laudā|ris laudā|minī

Persōna tertia laudā|tur lauda|ntur

Exempla: [1] iact|or iactā|mur; [2] vide|or vidē|mur; [3] merg|or merg|imur; [4] audi|or audi|mur.

Nauta, quī flūctibus iactātur ac mergitur: "Flūctibus iactor 165 ac mergor! Servā mē, Neptūne, quī prope ades, quamquam nec vidēris nec audīris ab hominibus." Neptūnus: "Flūctibus iactāris, nauta, nec vērō mergeris! Nam ego adsum, quamquam nec videor nec audior." Deus ab hominibus nec vidētur nec audītur.

Nautae, quī flūctibus iactantur ac merguntur: "Flūctibus iactāmur ac mergimur! Servāte nōs, o deī bonī, quī prope adestis, quamquam nec vidēminī nec audīminī ab hominibus." Deī: "Flūctibus iactāminī, nautae, nec vērō mergimini! Nam nōs adsumus, quamquam nec vidēmur nec audīmur." 175 Deī ab hominibus nec videntur nec audiuntur.

[1] Ut 'laudor laudāmur' dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īfīnitīvus dēsinit in -ārī.

[2] Ut 'videor vidēmur' dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īfīnitīvus dēsinit in -ērī. 180

[3] Ut 'mergor mergimur' dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īfīnitīvus dēsinit in -ī (praeter ea quae -i-habent ante -or et -untur, ut 'capior capiuntur', 'ēgredior ēgre-diuntur').

[4] Ut 'audior audīmur' dēclīnantur verba passīva et dēpōnentia quōrum īfīnitīvus dēsinit in -īrī (sed 'orīrī oritur').

Exempla verbōrum dēpōnentium: [1] laet|or laetā|mur;

[2] vere|or verē|mur; [3] sequ|or sequ|imur; [4] parti|or parti|mur.

- 190 Lȳdia: "Ego Neptūnum nōn vereor. Tūne eum verēris, nauta?" Nauta: "Omnēs nautae deum maris verēmur." Lȳdia: "Cūr Neptūnum verēminī?"

Nautae Neptūnum verentur, Lȳdia eum nōn verētur.

vereor	verēmur
= timeō	= timēmus
verēris	verēminī
= timēs	= timētis
verētur	verentur
= timet	= timent

PENSVM A

Mārcus ā magistrō nōn laud–, sed reprehend–. Mārcus: "Cūr ego semper reprehend–, numquam laud–? Titus et Sextus semper laud–, numquam reprehend–." Magister: "Tū nōn laud–, sed reprehend–, quia prāvē respondēs." Mārcus: "Sed ego semper interrog–!" Sextus: "Tū nōn semper interrog–; nōs saepe interrog– nec prāvē respondēmus: itaque ā magistrō laud–, nōn reprehend–." Mārcus: "At facile est id quod vōs interrog–: itaque rēctē respondētis ac laud–!" Titus: "Nōs magistrum ver–. Nōnne tū eum ver–?" Mārcus: "Ego magistrum nōn ver–. Cūr vōs eum ver–?"

PENSVM B

Discipulus est puer qui —. Vir qui puerōs — magister est. Magister est vir — qui multās rēs — quās puerī —. Sextus nec stultus nec piger, sed — atque — est. Magister interrogat, discipulus qui respondēre potest manum —. Nōn — respondēre antequam magister interrogat. Magister: "— numerōs ā decem — ad centum!" — puer manum tollit, primum Sextus, deinde Titus, — Mārcus. Sextus numerōs dicit: "X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI, XVII, XVIII, XIX, XX, XXX, XL, L, LX, LXX, LXXX, XC, c." Sextus bonus discipulus est, qui semper — respondet; itaque magister eum —. Mārcus, qui semper — respondet, ā magistrō —: "— rēctē respondēs, Mārce! Cūr nōn — antequam respondēs?" Mārcus: "Cūr Titum nōn interrogās? Is nōn tam — interrogātur quam ego." Magister: "Iam eum interrogō: quot sunt XXI et LXVIII?" Titus: "LXXXVII? an LXXXVIII?" Titus nōn —, sed — est ac

Vocabula nova:
respōnsum
as
dēnārius
doctus
indoctus
piger
prūdēns
industrius
rēctus
prāvus
facilis
difficilis
absēns
certus
incertus
largus
centēsimus
trēdecim
quattuordecim
quīndecim
sēdecim
septendecim
duodēvigintī
ūndēvigintī
quadrāgintā
quīnquāgintā
septuāgintā
quadringentī
quīngentī
sescentī
septingentī
octingentī
nōngentī
discere
docēre

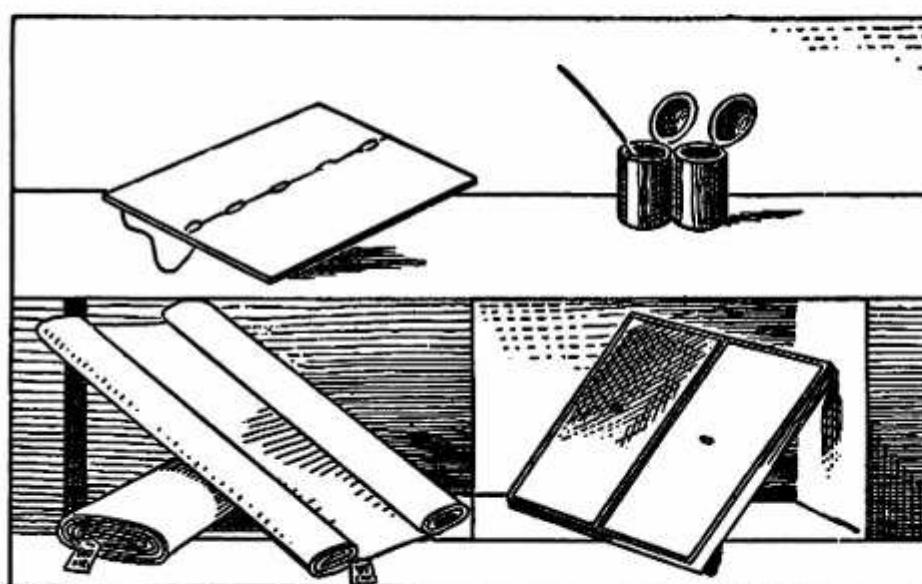
scire
nescire
tollere
interpellare
laudare
cogitare
reprehendere
promere
oportere
computare
repone
largiri
demonstrare
partiri
quisque
tot
postremo
recte
prave
aequae
usque
numquam
saepe
quamquam
quare

magistrō — incertum dat. Sextus vērō rēctē respondet, — difficile est id quod interrogātur. Quod Mārcus interrogātur nōn difficile, sed — est.

Ūnus — est IV sēstertiī, ūnus sēstertius IV —.

PENSVM C

Quid puerī discunt in lūdō?
Cūr Sextus ā magistrō laudātur?
Cūr Mārcus reprehenditur?
Estne facile id quod Titus interrogātur?
Cūr Titus nōn statim respondet?
Uter rēctē respondet, Titusne an Sextus?
Quot sunt ūndētrīgintā et novem?
Trēs sēstertiī quot sunt assēs?
Quot dēnāriī sunt octōgintā sēstertiī?
Num facilēs sunt numerī Rōmānī?
Tūne ā magistrō tuō laudāris?

LITTERAE LATINAE

- 1 Discipulī nōn modo numerōs, sed etiam litterās discunt. Parvī discipulī, ut Mārcus et Titus et Sextus, litterās Latīnās discunt. Magnī discipulī litterās Graecās et linguam Graecam discunt. Lingua Graeca difficilis est.
- 5 Ecce omnēs litterae Latīnae, quārum numerus est vīgintī trēs, ab A ūisque ad Z: A, B, C, D, E, F, G, H, I, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V, X, Y, z. Litterae sunt aut vōcālēs aut cōsonantēs: vōcālēs sunt A, E, I, O, V, Y; cēterae sunt cōsonantēs. (Etiam I et V cōsonantēs sunt in
- 10 vocābulīs IAM, VEL, VOS, QVAM, cēt.)

Litterae Y et z in vocābulīs Graecīs modo reperiuntur (ut in hōc vocābulō *zephyrus*, id est nōmen ventī quī ab occidente flat). Y et z igitur litterae rārae sunt in lingūā Latīnā, in lingūā Graecā frequentēs. K littera, quae fre-

15 quēns est in lingūā Graecā, littera Latīna rārissima est,

litterae dīcuntur	
A 'ā'	N 'en'
B 'bē'	O 'ō'
C 'cē'	P 'pē'
D 'dē'	Q 'cū'
E 'ē'	R 'er'
F 'ef'	S 'es'
G 'gē'	T 'tē'
H 'hā'	V 'ū'
I 'ī'	X 'ix'
K 'kā'	Y 'ypsilon'
L 'el'	Z 'zēta'
M 'em'	

(littera) vōcālis -is f

(littera) cōsonāns

-antis f

[in hōc librō U u = V vōcālis (cōsonāns V v)]

zephyrus -im

rārus -a -um

frequēns -entis ↔ rārus

Kaesō -ōnis *m*

quae-que syllaba : et
prīma et secunda et
tertia syllaba
idem ea-dem idem (< is
ea id + -dem): *idem*
numerus (*m*), *eadem* littera
(*f*), *idem* vocābulum (*n*)
per sē : sōla

facere/fierī (*act/pass*):
vōcālis syllabam *facere*
potest; sine vōcāli syl-
labā fierī nōn potest

iungere ↔ dīvidere

con-iungere = iungere

uter- utra- utrum-que,
gen utrius-que

varius -a -um ↔ idem

idem ea-dem idem, *acc*
eun-dem *ear*-dem idem
(< *cum*- *eam*-dem)
erus -ī *m* = dominus

utraque lingua : lingua
Graeca et Latīna

quis- quae- quod-que,
acc quem- quam- quod-
que, *gen* cuius-que
sīc = hōc modō

nam K in ūnō vocābulō Latīnō tantum reperītur, id est *kalendae* (itemque in praenōmine *Kaesō*, quod praenōmen Rōmānōrum rārissimum est).

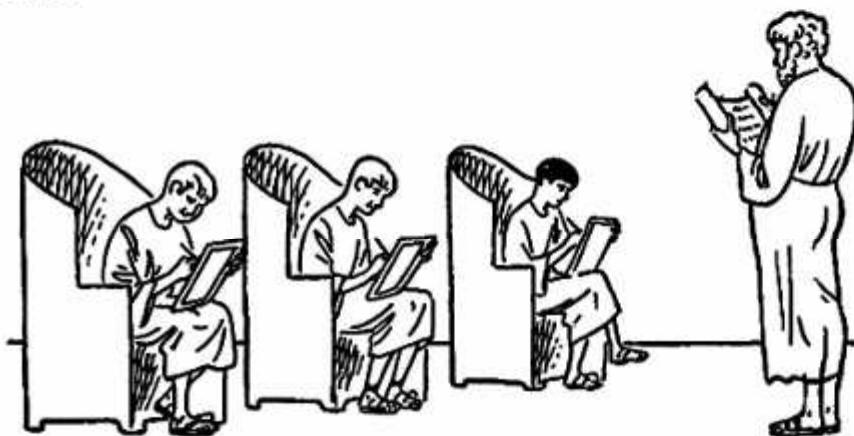
Hoc vocābulum *amīca* quīnque litterās habet et trēs syllabās: *a-mī-ca*. Quaeque syllaba vōcālem habet, ergō numerus syllabārum et vōcāliū idem est. In prīmā et in postrēmā syllabā huius vocābulī eadem vōcālis est: *a*. Vōcālis est littera quae per sē syllabam facere potest, ut *a* syllabam prīmam facit in vocābulō *amīca*. Sine vōcāli syllaba fierī nōn potest. Cōsonāns per sē syllabam nōn facit, sed semper cum vōcāli in eādem syllabā iungitur. In exemplō nostrō *m* cum *i* iungitur in syllabā secundā *mī*, et *c* cum *a* in syllabā tertīā *ca*.

Cum syllabae iunguntur, vocābula fiunt. Cum vocābula coniunguntur, sententiae fiunt. Ecce duae sententiae: *Lingua in ūre inest* et *Lingua Latīna difficilis est*. Vocābulum prīnum utriusque sententiae idem est, sed hoc idem vocābulum duās rēs variās significat. Item varia vocābula eandem rem vel eundem hominem significāre possunt, ut *ōstium* et *iānua*, *dominus* et *erūs* (sed *erūs* est vocābulum multō rārius quam *dominus*).

Quī litterās nescit legere nōn potest. Magister, qui puerōs legere docet, ipse et librōs Latīnōs et Graecōs legere potest, nam is utramque linguam scit. Quōmodo parvus discipulus hanc sententiam legit: *Mīles Rōmānus fortiter pugnat?* Discipulus quamque litteram cuiusque vocābulī sīc legit: “M-I mī, L-E-S les: mī-les, R-O Rō, M-A

mā, Rō-mā-, N-V-S nus: Rō-mā-nus..." Ita quodque vocābulum cuiusque sententiae ā discipulō legitur. (In hāc 45 sententiā vocābulum *fortiter* novum est, sed qui vocābulum *fortis* scit, hoc vocābulum quoque intellegit, nam mīles fortis est mīles qui fortiter pugnat.)

In lūdō puerī nōn modo legere, sed etiam scribere discunt. Quisque discipulus in tabulā suā scrībit eās 50 sententiās quās magister ei dictat. Ita puerī scribere discunt.

Magister discipulīs imperat: "Prōmite rēgulās vestrās et līneās rēctās dūcite in tabulīs. Tum scrībite hanc sententiam: *Homō oculōs et nāsum habet.*"

55 Quisque puer stilum et rēgulam prōmit et dūcit līnam rēctam in tabulā suā; tum scrībere incipit. Discipulī eandem sententiam nōn eōdem modō, sed variīs modīs scrībunt. Sextus ūnus ex tribus puerīs rēctē scrībit: HOMO OCVLOS ET NASVM HABET. Titus sīc scrībit: HOMO 60 HOCVLOS ET NASVM HABET. Mārcus vērō sīc: OMO OCLOS ET NASV ABET.

II Magister: "Date mihi tabulās, pueri!"

ita = eō modō

intelligere

*fortis fortiter: mīles
fortis fortiter pugnat*

discipulī scrībunt
magistrō dictante

linea rēcta

ūnus : sōlus
trēs tria, abl tribus

dare, *imp dā!* date!

quālis -e

tālis -e (= quī ita est)

pulcher, *comp* pulchrior,
sup pulcherrimus -a -um

simul = eōdem tempore

piger, *comp* pigrior,
sup pigerrimus -a -um

Discipulī magistrō tabulās suās dant. Is tabulam cuiusque puerī in manūs sūmit litterāsque eōrum aspicit. Quālēs sunt litterae Sextī? Pulchrae sunt. Quālēs sunt litterae Mārcī et Titī? Litterae eōrum foedae sunt ac vix legī possunt. Magister suam cuique discipulō tabulam reddit, prīmum Sextō, tum Titō, postrēmō Mārcō, atque “Pulchrē et rēctē scrībis, Sexte” inquit, “Facile est tālēs litterās legere. At litterae vestrae, Tite et Mārce, legī nōn possunt! Foedē scrībitis, pigrī discipulī!” Magister Titum et Mārcum sevērē reprehendit.

Titus: “Certē pulcherrimae sunt litterae Sextī, sed meae litterae pulchriōrēs sunt quam Mārcī.”

Magister: “Reddite mihi tabulās, Tite et Mārce!” 75

Titus et Mārcus tabulās suās reddunt magistrō, qui eās simul aspicit. Magister litterās Titī comparat cum litterīs Mārcī, et “Litterae vestrae” inquit “aequē foedae sunt: tū, Tite, neque pulchrius neque foedius scrībis quam Mārcus.” 80

Titus: “At certē rēctius scrībō quam Mārcus.”

Magister: “Facile est rēctius quam Mārcus scrībere, nēmō enim prāvius scrībit quam ille! Nōn oportet sē comparāre cum discipulō pigerrimō ac stultissimō! Comparā tē cum Sextō, qui rēctissimē et pulcherrimē scrībit.” Tum sē vertēns ad Mārcum: “Tū nōn modo foedissimē, sed etiam prāvissimē scrībis, Mārce! Nescis Latīnē scrībere! Puer pigerrimus es atque stultissimus!” Iam Mārcus multō sevērius reprehenditur quam Titus.

90 Mārcus (parvā vōce ad Titum): “Magister dīcit ‘mē prāvē scrībere’: ergō litterās meās legere potest.”

At magister, qui verba Mārcī exaudit, “Litterās tuās turpēs” inquit “legere nōn possum, sed numerāre possum: quattuor litterās deesse cernō. Aspice: in vocābulō 95 prīmō et in vocābulō postrēmō eadem littera H deest.”

Mārcus: “At semper dīcō ‘omō abet’.”

Magister: “Nōn semper idem dīcimus atque scrībimus. In vocābulō secundō V deest, in quārtō M. Quid significant haec vocābula turpia *oclōs* et *nāsu*? Tālia verba 100 Latīna nōn sunt! Nūllum rēctum est vocābulum praeter ūnum *et*, atque id vocābulum est frequentissimum et facillimum! Quattuor menda in quīnque vocābulīs! Nēmō alter in tam brevī sententiā tot menda facit!”

Magister stilō suō addit litterās quae dēsunt; ita 105 menda corrigit. Tum vērō “Nec sōlum” inquit “prāvē et turpiter, sed etiam nimis leviter scrībis. Hās līneās tenuēs vix cernere possum. Necesse est tē stilum gravius in cēram premere.” (Discipulī in cērā scrībunt, nam tabulae eōrum cērā operiuntur. Cēra est māteria mollis 110 quam apēs, bēstiolaē industriae, faciunt.)

Mārcus: “Stilum graviter premō, sed cēra nimis dūra est. Aliam tabulam dā mihi! Haec cēra prope tam dūra est quam ferrum.” (Ferrum est māteria dūra ex quā cultrī, gladiī, stilī aliaeque rēs multae efficiuntur.)

115 Magister Mārcō eandem tabulam reddit et “Cēra tua” inquit “tam mollis est quam Sextī, et facile est eius

ex-audīre = audīre (quod parvā vōce dīcitur)

turpis -e = foedus

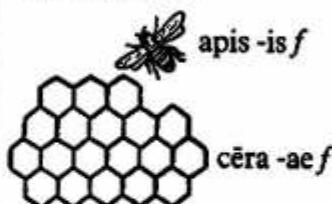
de-esse (: ab-esse)
de-est dē-sunt

facilis, comp facilior,
sup facillimus -a -um
mendum -ī n: m. facere
= prāvē scrībere

ad-dere < ad + dare

corrigerē = rēctum facere

leviter scrībere = levī
manū scrībere

bēstiola -ae f = parva
bēstia

dūrus -a -um ↔ mollis -e

ferrum -ī n

ef-ficere -iō = facere
(< ex + facere)

deciēs = 10×

-iēs [x]:
 quotiēs? totiēs:
 deciēs = 10×
 noviēs = 9×
 octiēs = 8×
 septiēs = 7×
 sexiēs = 6×
 quīnquiēs = 5×
 quater = 4×
 ter = 3×
 bis = 2×
 semel = 1×

animadvertere = vidēre
vel audire

semel = 1×

super-esse ↔ de-esse

litterās legere. Sūme tabulam tuam et scribe H litteram deciēs!"

Mārcus deciēs H scribit: H H H H H H H H H H. Tum III magister eum v sexiēs scribere iubet, et Mārcus, qui 120 eandem litteram totiēs scribere nōn vult, v v v v scribit. Quotiēs Mārcus v scribit? Mārcus, ut piger discipulus, quater tantum v scribit. Deinde magister eum tōtum vocābulum NASVM quīnquiēs scribere iubet, et Mārcus scribit NASVM NASVM NASVM NASV NASV. Mārcus ter 125 rēctē et bis prāvē scribit.

Tum Titus, qui duās litterās deesse videt, sīc incipit: "Magister! Mārcus bis..." — cum Mārcus stilum dūrum in partem corporis eius mollissimam premit! Titus tacet nec finem sententiae facere audet. Magister vērō 130 hoc nōn animadvertis.

Magister: "Iam tōtam sententiam rēctē scribe!"

Mārcus interrogat: "Quotiēs?"

Magister breviter respondet: "Semel."

Mārcus tōtam sententiam iterum ab initiō scribere 135 incipit: HOMO HOCVLOS...

Magister: "Quid significat *hoclōs*? Illud vocābulum turpe nōn intellegō!"

Mārcus: "Num hīc quoque littera deest?"

Magister: "Immō vērō nōn deest, at superest H litte- 140 ra! Num tū *hoclōs* dīcis?"

Mārcus, ut puer improbus, magistrō verba sua redit: "Nōn semper dīcimus idem atque scribimus!"

Magister: "Tacē, improbe! Dēlē illam litteram!"

145 Mārcus stilum vertit et litteram h dēlet. Simul Titus idem mendum eōdem modō corrigit in suā tabulā, neque vērō magister hoc animadvertis.

dēlēre ↔ addere

Zēnō

Postrēmō Mārcus "Quārē" inquit "nōs scribere docēs, magister? Mihi necesse nōn est scribere posse.

150 Numquam domī scribō."

Magister: "Num pater tuus semper domī est?"

Mārcus: "Nōn semper. Saepe abest pater meus."

Magister: "Cum pater tuus abest, oportet tē epistulās ad eum scribere."

155 Sextus: "Ego frequentēs epistulās ad patrem meum absentem scribō." Sextus puer probus est ac tam impiger quam apis.

frequentēs : multās

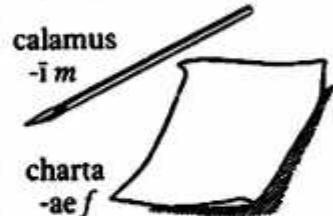
im-piger = industrius
(↔ piger)

im- (ante p, m, b) = in-

Zēnō -ōnis m

Latīnē scire = linguam
Latīnam scire

idem servus : is quoque
servus

papȳrus -ī f

Mārcus: "Ego ipse nōn scribō, sed Zēnōnī dictō.

Zēnō est servus doctus qui et Latīnē et Graecē scit.

160 Idem servus mihi recitare solet."

Magister calatum et chartam prōmit et ipse scribere incipit; is enim calamō in chartā scribit, nōn stilō in cērā ut discipulī. (Charta ex papȳrō efficitur, id est ex altā herbā quae in Aegyptō apud Nīlum flūmen reperitur.

165 Charta et papȳrus vocābula Graeca sunt.)

Mārcus magistrum scribere animadvertis eumque interrogat: "Quid tū scribis, magister?"

"Epistulam" inquit ille "ad patrem tuum scribō. Bre-
viter scribō 'tē esse discipulum improbum'."

170 Magistrō scribente, Mārcus "Prāvē scribis" inquit,

"syllaba *im* superest. Dēlē illam syllabam et scribe 'discipulum *probum*'!"

Magister: "Tacē, puer improbissime! Nihil dēleō, immō vērō vocābulum addō: 'tē discipulum improbum atque *pigrum* esse' scribō!"

175

"Scribe 'probum' atque *impigrum*!" inquit Mārcus, nec vērō haec verba ā magistrō audiuntur.

Diodōrus, qui diem epistulae addere vult, discipulōs interrogat: "Qui diēs est hodiē?"

Titus: "Hodiē kalendae Iūniae sunt."

180

Magister: "Rēctē dīcis. Kalendae sunt hodiē. Ergō date mihi mercēdem!" (Mercēs est pecūnia quam magister quōque mēnse ā patribus discipulōrum accipit. Discipulī kalendīs cuiusque mēnsis mercēdem magistrō suō afferre solent.)

185

Sextus et Titus statim magistrō mercēdem dant. Mārcus vērō mercēdem sēcum nōn fert. Magister, antequam epistulam signat, pauca verba addit.

"Quid nunc scribis?" interrogat Mārcus.

"Scribō 'tē mercēdem ad diem nōn afferre'" responde- 190
det magister, atque epistulam signat ānulum suum in cēram imprimēns.

epistulae (*dat*) addere =
ad epistulam addere

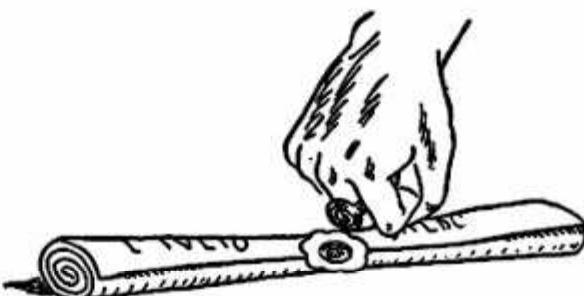
kalendae Iūniae = diēs
prīmus mēnsis Iūniī

mercēs -ēdis f

signāre (epistulam)
= cērā claudere

im-primere < in + pre-
mere

magister
epistulam
signat

GRAMMATICA LATINA

Adverbium

- 195 Discipulus *stultus* est qui *stulte* respondet.
Miles fortis est qui *fortiter* pugnat.
‘*Stultus*’ et ‘*fortis*’ adiectiva sunt. ‘*Stulte*’ et ‘*fortiter*’ sunt adverbia.
Adiectivum: -us -a -um (dēcl. I/II). Adverbium: -ē.
200 Adiectivum: -is -e (dēcl. III). Adverbium: -iter.
Exempla:
Sextus rēctē et *pulchrē* scribit, *Titus* et *Mārcus prāvē* et *turpiter* scribunt ac *sevērē* reprehenduntur. *Magister Latīnē* et *Graecē* scit. *Sōl clārē* lūcet. *Magister breviter* respondet.
- 205 Puer crassus nōn leviter, sed graviter cadit.
Certē Titus rēctius et *pulchrius* scribit quam *Mārcus*, nēmō *prāvius* aut *turpius* scribit quam ille; *Mārcus prāvissimē* et *turpissimē* scribit, *Sextus rēctissimē* et *pulcherrimē*. Nēmō *fortius* pugnat quam *Rōmānī*: *Rōmānī fortissimē* pugnant.
- 210 ‘*Rēctius*’, ‘*fortius*’ est comparatīvus adverbi, ‘*rēctissimē*’, ‘*fortissimē*’ superlatīvus est. Comparatīvus: -ius. Superlatīvus: -issimē.

PENSVM A

Sextus rēct- respondet, *Mārcus prāv-* respondet et *sevēr-* reprehenditur. Nēmō *rēct-* aut *pulchr-* scribit quam *Sextus*; is *rēctissim-* et *pulcherrim-* scribit. *Lūna plēna clār-* lūcet, sed *sōl clār-* lūcet quam *lūna* et cēterae stellae; *sōl clārissim-* lūcet.

Hostēs nōn tam fort- pugnant quam *Rōmānī*. Mīlitēs nostri fort- pugnant quam hostēs. Nostrī fortissim- pugnant. *Mārcus nimis lev-* scribit. Magister brev- scribit ‘*Mārcum improbum esse*.’

PENSVM B

Ex xxiii litteris Latīnī vi — sunt: A E I O V Y; cēterae sunt —. Cōsonāns semper cum vōcālī —. K, Y, Z litterae — sunt in

stultē < *stultus* -a -um
fortiter < *fortis* -e

adverbium -ī n (adv)
< ad + verbum

-ē
-iter

rēctē
rēctius
rēctissimē

fortiter
fortius
fortissimē

-ius
-issimē

Vocabula nova:
vōcālis
cōsonāns
zephyrus
sententia
erūs
mēndum
cēra
māteria
apis
ferrum
epistula
calamus
charta
papȳrus
mercēs
rārus
frequēns
varius
turpis

mollis
durus
quālis
tālis
impiger
iungere
coniungere
significāre
legere
intelligere
scribere
dictāre
comparāre
exaudire
deesse
addere
corrīgere
premere
efficere
animadvertere
superesse
dēlēre
signāre
imprimere
īdem
eadem
idem
quaēque
quodque
sic
ita
quotiēs
totiēs
semel
bis
ter
quater
quīnquiēs
sexiēs
deciēs
adverbium

— Latīnā, in lingūā Graecā —. Vocābula *ōstium* et *iānua* — rem significant; *lingua* duās rēs — significat. Magister librōs Latīnōs et Graecōs — potest.

Discipulī hanc — in tabulī suis —: *Homō oculōs et nāsum habet*. Magister tabulam — puerī aspicit, et Sextī et Titī et Mārcī. In tabulā Mārcī IV litterae —. Magister litterās quae dēsunt —; — [= eō modō] magister menda Mārcī —. Tum Mārcus scribit — [= hōc modō]: HOMO HOCVLOS... Magister: “Ō Mārce! Hīc nōn —, immō — littera H!” Mārcus stilum vertēns H litteram —. Tum magister calamus et — sūmit et — ad patrem Mārcī scribit.

Cēra est — mollis. Ferrum est māteria —.

PENSVM C

Quot sunt litterae Latīnae?
Estne D vōcālis an cōnsonāns?
Quot syllabās habet vocābulum ‘apis’?
Quōmodo parvus discipulus legit?
Quis discipulus rēctissimē scribit?
Quālēs sunt litterae quās Titus scribit?
Quālis discipulus est Mārcus?
Cūr Mārcus nōn HOMO, sed OMO scribit?
Quotiēs Mārcus litteram H scribit?
Stilōne in tabulā scribit magister?
Quid magister scribit?
Estne facilis grammatica Latīna?
Tūne rēctius scribis quam Mārcus?

tēctum

columnae

signa

MARITVS ET VXOR

- 1 Iūlius cum uxōre suā in peristylō ambulat. Uxor eius est Aemilia. Iūlius marītus Aemiliae est. Marītus et uxor inter columnās et signa ambulant. Tēctum peristylī altīs columnīs sustinētur, inter quās tria pulchra signa stant:
 5 ūnum Iūnōnis, alterum Cupīdinis, tertium Veneris. Iūnō et Venus deae sunt. Cupīdō est filius Veneris et Mārtis, quamquam Venus Mārtis coniūnx nōn est, sed alterīus deī, cui nōmen est Vulcānus. Venus enim mala uxor est, quae aliōs deōs amat praeter coniugem suum
 10 Vulcānum. Mārs et Vulcānus sunt filii Iūnōnis et Iovis; Iūnō enim coniūnx Iovis est. Sed Iuppiter malus marītus est, qui multās aliās deās amat praeter Iūnōnem, coniugem suam. Nēmō deōrum pēior marītus est quam Iuppiter, neque ūlla dea pēior uxor est quam Venus.
 15 Inter omnēs deōs deāsque Iuppiter pessimus marītus est ac Venus pessima uxor.

uxor -ōris *f*marītus Aemiliae
= vir Aemiliae
columna -ae *f*
signum -ī *n*
tēctum -ī *n*Iūnō -ōnis *f*
Cupīdō -inis *m*
Venus -eris *f*
deus -ī *m*; dea -ae *f*
con-iūnx -iugis *f/m*
= uxor/marītus
alter -era -erum,
gen -erīus
Vulcānus -ī *m*Iuppiter Iovis *m*malus, *comp* pēior -ius,
sup pessimus -a -um
ūllus -a -um: neque ūllus
= et nūllus

māter familiās = māter
(domina) familiae
mātrōna -ae f = fēmina
quae marītum habet
amor -ōris m < amāre

pulchritūdō -inis f
< pulcher
omnēs -ium m pl
↔ nēmō

bonus, *comp* melior -ius,
sup optimus -a -um
Aemilia: "Iūlius bonus
vir est, *melior* quam
ullus alius vir: Iūlius
est *optimus* omnium
virōrum!"

vocāre = appellāre

trēs tria, *gen* trium
duo -ae -o, *gen* duōrum
-ārum -ōrum
ūnus -a -um, *gen* -īus
pater ūnius filii/filiae;
duōrum filiōrum/duārum
filiārum; trium filiōrum
/filiārum

magnus, *comp* māior -ius,
sup māximus -a -um
parvus, *comp* minor -us,
sup minimus -a -um

pater familiās = pater
(dominus) familiae
adulēscēns -entis m = vir
qui nōndum XXX annōs
habet
virgō -inis f = fēmina
quae marītum nōndum
habet

ab-erat
domus -ūs f, *abl* -ō,
pl acc -ōs

Mātrēs familiās Iūnōnem invocant, ea enim dea est
mātrōnārum. Venerem et Cupīdinem invocant aman-
tēs, nam Venus et Cupīdō amōrem in cordibus homi-
num excitāre possunt. Cupīdō enim est deus amōris, et 20
Venus, pulcherrima omnium deārum, dea amōris ac
pulchritūdinis est. Pulchritūdō Veneris ab omnibus
laudātur.

Iūlius est bonus marītus quī uxōrem suam neque ūl-
lam aliam fēminam amat. Certē Iūlius marītus melior 25
quam Iuppiter est! Item Aemilia bona uxor est quae
marītum suum neque ūllum alium virum amat. Certē
Aemilia uxor melior est quam Venus! Aemilia Iūlium
'virum optimum' appellat. Item Iūlius uxōrem suam
'optimam omnium fēminārum' vocat. 30

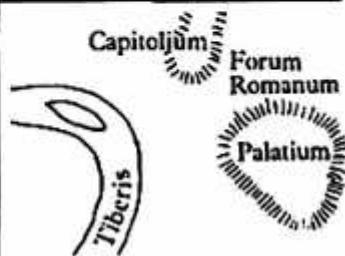
Iūlius et Aemilia sunt parentēs trium līberōrum: duō-
rum filiōrum et ūnius filiae. Līberī adhūc parvī sunt.
Mārcus octō annōs habet. Quintus est puer septem an-
nōrum. Iūlia quīnque annōs habet. Quintus nōn tantus
est quantus Mārcus nec tam parvus quam Iūlia. Quīn- 35
tus māior est quam Iūlia et minor quam Mārcus. Māxi-
mus liberōrum est Mārcus, minima est Iūlia.

Ante decem annōs Iūlius pater familiās nōn erat, tunc
enim nec uxōrem nec līberōs habēbat. Iūlius adulēscēns
vīgintī duōrum annōrum erat. Aemilia mātrōna nōn
erat, sed virgō septendecim annōrum, quae Rōmae
apud parentēs suōs habitābat. Domus eōrum nōn pro-
cul aberat ab aliā domō, in quā Iūlius cum parentibus

suīs habitābat. Iūlius et Aemilia in eādem urbe habitā-
45 bant, nōn in eādem domō.

In urbe Rōmā multae domūs sunt et multa templa
deōrum. In mediā urbe inter collēs Capitōlium et Palā-
tium est forum Rōmānum, quō hominēs ex tōtā Italiā
atque ex omnibus prōvinciis Rōmānis conveniunt. In
50 Capitōliō est templum Iovis Optimī Māximī; circum
forum Rōmānum sunt alia multa templa deōrum. In
Palātiō sunt domūs magnificae. Rōmae plūrēs hominēs
habitant quam in ullā aliā urbe imperiī Rōmāni. Urbs
Rōma plūrimōs hominēs et plūrimās domōs habet. Arī-
55 minum, Capua, Ōstia magna sunt oppida, sed minōra
quam Rōma. Ōstia est oppidum minus quam Rōma,
sed māius quam Tūsculum. Rōma urbs māxima atque
pulcherrima est tōtius imperiī Rōmāni.

II Pater Iūlii, quī iam mortuus est, magnam pecūniām
60 habēbat multāsque vīllās magnificās possidēbat praeter
domum Rōmānam: is homō dīves erat. Pater Aemiliae
erat homō pauper, quī ūnam domum exiguum possidē-
bat. Aemilia igitur virgō pauper erat, sed tamen Iūlius
eam amābat. Cūr Iūlius, adulēscēns dīves, virginem
65 pauperem amābat? Quia ea virgō proba ac fōrmōsa erat.
Nec Iūlius amōrem suum occultābat, nam Aemiliam
'amicam' appellābat et multa dōna eī dabat. Sed tamen
Aemilia nōn Iūlium amābat, sed alium virum Rōmā-
num. Ergō Iūlius miser erat et nocte male dormiēbat.
70 Vir quī ab Aemiliā amābātur Crassus Dīves nōminā-

templum -ī n = domus
deī
forum -ī n = locus in urbe
apertus quō multī con-
veniunt
con-venīre = in eundem
locum venire
Optimus Māximus: Iovis
cognōmen
magnificus -a -um =
magnus et pulcher
multī, comp plūrēs -a,
sup plūrimī -ae -a

tōtus -a -um, gen -īus

possidēre = habēre
dīves -itis = pecūniōsus
pauper -eris ↔ dīves
tamen : quamquam ea
pauper erat
tamen ↔ itaque

dōnum -ī n = rēs quae
datur

miser -era -erum

cotidiē = omni diē,
quōque diē

flōs flōris *m*: rosa flōs
est; rosae et līlia
flōrēs sunt

re-mittere

annō (*abl*) post = post
annum
coniugēs -um *m pl* =
maritus et uxor

beātus -a -um ↔ miser

ōsculārī (eam) = ōscu-
lum dare (ei)

bātūr. Aemilia Crassum amābat, neque vērō ab eō amā-
bātūr, quod parentēs Aemiliae pauperēs erant. Itaque
ea quoque misera erat.

Aemilia numquam Iūliū salūtābat, cum eum in forō
Rōmānō vidēbat, quamquam ipsa ā Iūliō salūtābāt. 75
Iūlius cotidiē epistulās ad Aemiliām scribēbat, in qui-
bus pulchritūdō eius laudābātur verbīs magnificīs, ac
simul cum epistulīs rosās aliōsque flōrēs pulcherrimōs
ad eam mittere solēbat. Initiō Aemilia epistulās Iūlii
nōn legēbat nec dōna eius accipiēbat, sed omnia ad eum 80
remittēbat; sed post paucōs diēs neque epistulae neque
flōrēs remittēbantur...

Annō post Iūlius et Aemilia coniugēs erant sub eō-
dem tēctō habitantēs. Iūlius uxōrem suam amābat et ab
eā amābātur. 85

Etiam nunc, decem annīs post, beātī sunt coniugēs.
Iūlius Aemiliām amat et ab eā amātur, neque amor con-
iugum hodiē minor est quam tunc.

Iūlius uxōrem ōsculātūr et “Ō Aemilia” inquit, “mea III
optima uxor! Decem annī longum est tempus, sed amor 90

meus tempore nōn minuitur. Ut tunc tē amābam, ita etiam nunc tē amo."

Tum Aemilia, quae verbīs Iūlī dēlectātur, "Ō Iūlī" inquit, "mī optime vir! Meus amor ergā tē multō māior
95 est hodiē quam tunc! Tempus amōrem meum nōn minuit, immō vērō auget!"

Ad hoc Iūlius rīdēns "Ita est ut dīcis" inquit, "nam tunc ego tē amābam, tū mē nōn amābās! Ego miserimus eram omnium adulēscētūm, quod tū numquam
100 mē salūtābās, cum mē vidēbās, quamquam ego semper tē salūtābam, cum tē vidēbam. Neque epistulās, quās cotīdiē tibi scrībēbam, legēbās, neque flōrēs, quōs tibi multōs mittēbam, accipiēbās, sed omnēs ad mē remittēbās! Propter amōrem nocte vix dormiēbam — semper
105 dē tē cōgitābam..."

Aemilia item dē illō tempore cōgitāns "Ego quoque" inquit "tunc miserrima eram. Amābam enim alium vi-
rum Rōmānum, quī mē nōn amābat, quod virgō pauper
eram."

110 Iūlius: "Ille vir pessimus tē dignus nōn erat!"

Aemilia: "Rēctē dīcis, mī Iūlī. Tū sōlus amōre meō dignus erās, tū enim mē amābās, mihi epistulās scrībēbās ac flōrēs mittēbās, quamquam pecūniā nūllam habēbam. Certē nōn propter pecūniā mē amābās, Iūlī!
115 At nunc tē sōlum nec ūllum alium virum amo. Fēmina
beāta sum, quod marītūm bonum habeō, et quia nōs
trēs liberōs habēmus et cum magnā familiā in hāc vīllā

minuere = minōrem fa-
cere

Iūlius, meus, *voc* Iūlī!
mī!: "Ō Iūlī, mī vir!"
ergā *ppr + acc*

augēre = māiōrem fa-
cere; ↔ minuere

miser, *comp* miserior,
sup miserrimus

dignus -a -um (+ *abl.*
tē/amōre tuō d.)

haec (*n pl*) = haec rēsx annīs (*abl*) ante
= ante x annōspauper, *comp*-erior,
sup-errimus
dives, *comp* dīvitior,
sup dīvitissimus

minus pulcher (↔ pulchrior) = nōn tam pulcher

gracilis -e = tenuis

ēsse: edō
ēs
ēst
ēst
edimūs
ēstis
edunt

magnificā habitāmus, quae familiā nostrā digna est. Hoc peristylum magnificum, hae columnae, haec signa, hī flōrēs — haec omnia cotidiē mē dēlectant! Ō, quam beātī hīc sumus, Iūli! Quantus est deōrum ergā nōs amor!"

Iūlius: "Est ut dīcis, Aemilia. Decem annīs ante apud parentēs nostrōs habitābāmus, ipsī parentēs nōndum erāmus nec familiām habēbāmus. Tū et parentēs tuī pauperēs erātis, in exiguā domō habitābātis nec ullam villam habēbātis, sed tamen ego tē amābam..."

Aemilia: "Quārē ego, virgō pauperrima, ā tē, adulēscente dīvitissimō, amābar?"

Iūlius iterum Aemiliām ūsculāns "Tū ā mē amābāris" inquit, "quod pulcherrima erās omnium virginum Rōmānārum, prope tam pulchra quam ipsa Venus!"

Aemilia: "Num hodiē minus pulchra sum quam tunc eram?"

Iūlius faciem uxōris intuēns "Certē" inquit "mātrōna tam pulchra es quam virgō erās, mea Aemilia. Omnes pulchritūdinem tuam laudant." Tum vērō fōrmam eius spectāns: "At minus gracilis es quam tunc: eō enim tempore gracilior erās quam hoc signum Veneris."

Aemilia signum Veneris aspicit, cuius corpus gracilis ac minus est quam ipsius. "Certē tam gracilis hodiē nōn sum" inquit, "sed quārē mē crassiōrem fierī putās?"

Iūlius rīdēns respondet: "Quia nunc cibum meliōrem es quam tunc edēbas!"

145 Aemilia: "Id quod nunc edō nec melius nec pēius est quam quod apud parentēs meōs edēbam."

Iūlius: "Ergō plūs ēs quam tunc, Aemilia."

Postrēmō Aemilia "Certē plūs edō quam solēbam" inquit, "sed nec plūs nec minus quam opus est. Nimis 150 stultus vir es, Iūli! Nōnne intellegis nōn modo amōrem nostrum, sed etiam familiam tempore augēri? Num opus est mē plūs dīcere?"

Amor dōnum est Veneris. Līberī dōna Iūnōnis sunt.

multum, *comp* plūs plūris, *sup* plūrimum -ī paulum, *comp* minus -ōris, *sup* minimum -ī opus est = necesse est /oportet

GRAMMATICA LATINA

155 Verbī tempora

Tempus praesens et praeteritum

Tempus praesens (nunc): Māne *est*. Sōl *lūcer*. Omnes *vigilant*, nēmō *dormit*. Avēs *canunt*.

Tempus praeteritum (tunc): Ante trēs hōrās nox *erat*. 160 Stēllae *lūcēbant*, sōl nōn *lūcēbat*. Nēmō *vigilābat*, omnēs *dormiēbant*. Avēs nōn *canēbant*.

Praeteritum (pers. III): singulāris *-bat* *-ēbat*, plūrālis *-bant* *-ēbant*.

Praeteritum

165 [A] Āctīvum.

Exempla: [1] computā|re: computā|bat; [2] pārē|re: pārē|bat; [3] scrib|ere: scrib|ēbat; [4] dormī|re: dormi|ēbat.

Ante vīgintī annōs Iūlius discipulus tam improbus *erat* quam Mārcus nunc est: in lūdō dormiēbat, male computābat, 170 foedē scribēbat, neque magistrō suō pārēbat.

Mārcus: "Num tū melior discipulus *erās*, pater, quam ego sum? Nōnne tū in lūdō dormiēbās? Num semper magistrō pārēbās, bene computābās et pulchrē scribēbās?" Iūlius: "Ego

praesens -entis (*praes*)
praeteritus -a -um

praeteritum -ī n =
tempus praeteritum
-bat -bant
-ēbat -ēbant

[1]	computā ba m
	computā bā s
	computā ba t
	computā bā mus
	computā bā tis
	computā ba nt
[2]	pārē ba m
	pārē bā s
	pārē ba t
	pārē bā mus
	pārē bā tis
	pārē ba nt

[3]	scrib̄ ēba m scrib̄ ēbā s scrib̄ ēba t scrib̄ ēbā mus scrib̄ ēbā tis scrib̄ ēba nt
[4]	dormi ēba m dormi ēbā s dormi ēba t dormi ēbā mus dormi ēbā tis dormi ēba nt
	esse era m erā mus erā s erā tis era t era nt
[1,2]	-ba m -bā mus -bā s -bā tis -ba t -ba nt
[3,4]	-ēba m -ēbā mus -ēbā s -ēbā tis -ēba t -ēba nt
[1]	laudā ba r laudā bā ris laudā bā tur laudā bā mur laudā bā mini laudā ba ntur
[2]	timē ba r timē bā ris timē bā tur timē bā mur timē bā mini timē ba ntur
[3]	reprehend ēba r reprehend ēbā ris reprehend ēbā tur reprehend ēbā mur reprehend ēbā mini reprehend ēba ntur
[4]	pūni ēba r pūni ēbā ris pūni ēbā tur pūni ēbā mur pūni ēbā mini pūni ēba ntur
[1,2]	-ba r -bā mur -bā ris -bā mini -bā tur -ba ntur
[3,4]	-ēba r -ēbā mur -ēbā ris -ēbā mini -ēbā tur -ēba ntur

numquam in lūdō dormiēbam, semper magistrō pārēbam, bene computābam et pulchrē scribēbam! Certē ego discipulus 175 multō melior eram quam tū nunc es!"

Quīntus: "Quid? Num vōs meliōrēs discipulī erātis quam nōs sumus? Nōnne vōs in lūdō dormiēbātis? Num semper magistrō pārēbātis, bene computābātis et pulchrē scribēbātis?"

Iūlius: "Nōs numquam in lūdō dormiēbāmus, semper magistrō 180 pārēbāmus, bene computābāmus et pulchrē scribēbāmus! Certē nōs discipulī multō meliōrēs erāmus quam vōs nunc estis!"

Iūlius vērum nōn dīcit: ante vīgintī annōs discipulī tam malī erant quam nunc sunt: in lūdō dormiēbānt, male computābānt, foedē scribēbānt, neque magistrō suō pārēbānt! 185

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
Persōna prima	-bam	-bāmus	-ēbam	-ēbāmus
Persōna secunda	-bās	-bātis	-ēbās	-ēbātis
Persōna tertia	-bat	-bānt	-ēbat	-ēbānt

[B] Passīvum.

Iūlius magistrum suum nōn timēbat, sed ipse ā magistrō timēbātur! Itaque nōn reprehendēbātur nec pūniēbātur, sed laudābātur ā magistrō.

Mārcus: "Num tū semper ā magistrō tuō laudābāris? Nōnne reprehendēbāris ac pūniēbāris?" Iūlius: "Ego ā magistrō 195 meō saepe laudābar, numquam reprehendēbar aut pūniēbar. Ego magistrum nōn timēbam, sed ipse ab eō timēbar!" Mārcus: "Tūne ā magistrō timēbāris?" Iūlius: "Nōs omnēs ā magistrō timēbāmur. Itaque nōn reprehendēbāmur nec pūniēbāmur, sed semper laudābāmur!" Mārcus: "Nōn vērum dīcis! 200 Vōs nōn timēbāmini ā magistrō nec semper laudābāmini, sed reprehendēbāmini ac pūniēbāmini!"

In illō lūdō discipulī ā magistrō timēbāntur! Itaque nōn reprehendēbāntur nec pūniēbāntur, sed semper laudābāntur.

	Sing.	Plūr.	Sing.	Plūr.
Persōna prima	-bar	-bāmur	-ēbar	-ēbāmur
Persōna secunda	-bāris	-bāminī	-ēbāris	-ēbāminī
Persōna tertia	-bātur	-bāntur	-ēbātur	-ēbāntur

PENSVM A

Ante X annōs Iūlius apud parentēs suōs habit— nec uxōrem hab—. Iūlius et Aemilia Rōmae habit—. Iūlius Aemiliam am— nec ab eā am—. Ea numquam Iūlium salūt— cum eum vid—, quamquam ipsa ab eō salūt—. Aemilia epistulās Iūlii nōn leg— nec dōna eius accipi—, sed omnia remitt—.

Iūlius: “Tunc ego tē am— nec ā tē am—, nam tū alium virum am— nec ab eō am—. Ego miser er— et tū misera er—. Tunc apud parentēs nostrōs habit—. Tū et parentēs tuī in parvā domō habit—. Vōs ā mē salūt—, quamquam pauperēs er—.”

PENSVM B

Iūlius, quī — Aemiliae est, — suam nec — aliam fēminam amat. Quīntus — quam Mārcus et — quam Iūlia est.

— peristylī XVI altīs — sustinētur. Inter columnās III — stant. Iūnō, — [= uxor] Iovis, — mātrōnārum est. Nēmō deōrum — marītus est quam Iuppiter. Inter omnēs deōs Iuppiter — marītus est.

Ante X annōs Aemilia nōn mātrōna, sed — erat. Tunc Iūlius — XXII annōrum erat. Pater Iūlii vir — [= pecūniōsus] erat. Quī nōn dīves, sed — est, in parvā — habitat. Rōmae multī hominēs habitant, — quam in ūllā aliā urbe. Rōma est urbs — imperiī Rōmānī.

PENSVM C

Quae est coniūnx Iovis?

Num Iuppiter bonus marītus est?

Cuius filius est Cupīdō?

Estne Quīntus māior quam Mārcus?

Ubi parentēs Iūlii habitābant?

Cūr Iūlius tunc miser erat?

Cūr Aemilia Iūlium nōn amābat?

Num Iūlius Aemiliam propter pecūniām amābat?

Cūr Aemilia nunc beāta est?

Hodiēne Aemilia minus pulchra est quam tunc?

Vocabula nova:	
uxor	
marītus	
columna	
signum	
tēctum	
dea	
coniūnx	
mātrōna	
amor	
pulchritūdō	
adulēscēns	
virgō	
domus	
templum	
forum	
dōnum	
flōs	
melior	
pēior	
optimus	
pessimus	
māior	
minor	
māximus	
minimus	
magnificus	
plūrēs	
plūrimi	
dīves	
pauper	
miser	
beātus	
dignus	
gracilis	
convenire	
possidēre	
mittere	
remittere	
ōsculāri	
minuere	
augēre	
opus esse	
mī	
ūllus	
tamen	
cotīdiē	
minus	
plūs	
ergā	
praesēns	
praeteritum	

vīcēsimus -a -um
= xx (20.)

cūnae

parvulus -a -um = parvus
fārī = loquī
īnfāns -antis m/f
cūnae -ārum f/pl

somnus -i m

necessārius -a -um
< necesse
carēre + abl: cibō c.
= sine cibō esse
postulāre = poscere
vāgire = 'vā' facere,
plōrare (ut īnfāns)

lac lactis n

alere (īfantem) = cibum
dare (īfantī)
sī-ve = vel sī
mulier -eris f = fēmina

aliēnus -a -um = nōn
suus, alterius
nūtrīx -īcis f

nōlunt (< ne-volunt)
= nōn volunt

PARENTES

Puerī parvulī quī nōndum fārī possunt īfantēs dīcuntur. Parvulus īnfāns in cūnīs cubāre solet. Cūnae sunt lectulus īfantis. Īnfāns multās hōrās dormit nōn sōlum nocte, sed etiam diē; nam longus somnus īfantī tam necessārius est quam cibus. Īnfāns neque somnō neque 5 cibō carēre potest. Quōmodo īnfāns, quī fārī nōn potest, cibum postulat? Īnfāns quī cibō caret magnā vōce vāgit. Ita parvulus īnfāns cibum postulat. Tum māter accurrit atque īfantem ad pectus suum appōnit. Īnfāns lac mātris bībit. Parvulus īnfāns, cui dentēs nūllī sunt, nōn 10 pāne, sed lacte vīvit.

Sī māter īfantem suum ipsa alere nōn potest sīve nōn vult, īnfāns ab aliā muliere alitur, quae eī in locō mātris est. Mulier quae aliēnum īfantem alit nūtrīx vocātur. Multī īfantēs Rōmānī nōn ā mātribus suīs, 15 sed ā nūtrīcibus aluntur. Multae mātrēs īfantēs suōs ipsae alere nōlunt.

Ante quīnque annōs Iūlia parvula īfāns erat. Tunc īfantem in cūnīs habēbat Aemilia. Nunc ea parvulō
20 īfānte caret: cūnae vacuae sunt.

Sed post paucōs mēnsēs novus īfāns in cūnīs erit. Aemilia rūrsus parvulum īfantem habēbit neque cūnae vacuae erunt. Tum Iūlius et Aemilia quattuor līberōs habēbunt. Aemilia laeta cūnās movēbit et parvā vōce
25 cantābit: "Lalla". Pater īfantem suum in manibus portābit eumque nōn minus amābit quam māter. Pater et māter īfantem suum aequē amābunt.

Annō post pater et māter ab īfānte suō appellābuntur. Aemilia autem 'mamma' appellābitur, nōn 'māter',
30 neque Iūlius 'pater', sed 'tata' appellābitur; neque enim īfāns ipsa nōmina 'patris' et 'mātris' dīcere poterit. īfāns igitur parentibus suis dīcet: "Mamma! Tata!" Neque sōlum prīma verba, sed etiam prīmōs gradūs faciet īfāns. Initiō pater eum sustinēbit ac manū dūcet,
35 mox vērō īfāns sōlus ambulāre incipiet neque ā parentibus sustinēbitur neque manū dūcētur. īfāns ambulāns ā parentibus laetīs laudābitur. Simul īfāns plūra verba discet et mox rēctē loquī sciet.

Utra īfantem Aemiliae alet, māterne an nūtrīx? īfāns ā mātre alētur. Aemilia ipsa īfantem vāgientem ad pectus suum appōnet. īfāns lac mātris bibet, nōn nūtrīcis. Tum māter īfantem in cūnās impōnet. Vesperiī duae ancillae cūnās in cubiculum parentum portābunt atque ante lectum eōrum ponent. Sī īfāns bene dor-

pot-erit

gradus -ūs m

mox = brevī tempore
post

prīmī gradūs īfantis

vesperī (adv) ↔ māne

col-loquī (< cum + loquī) = inter sē loquī

futūrus -a -um: (tempus)
futūrum ↔ praeteritum
sermō -ōnis m = id quod dicitur, verba

(ego) volō, (tū) vīs,
(is) vult
nōlō (< ne-volō) = nōn volō

filiola -ae f = parva filia

profectō = certē

nēmō, acc nēminem magis ↔ minus

rārō (adv) ↔ saepe velle: volō volumus vīs vultis vult volunt adversus prp+acc manēre (= nōn abīre)

→ ||
ad ūstium versus =
adversus ūstium
nōlī abīre! = manē!

pergere (= nōn dēsinere)
colloquium -ī n<colloquī

miet nec vāgiet, parentēs quoque bene dormient neque ab īfante vāgiente ē somnō excitābuntur. —

Iūlius adhūc in peristylō cum uxōre colloquitur. Aemilia fessa in sellā cōnsīdit. Marītus et uxor iam nōn dē tempore praeteritō colloquuntur, sed dē tempore futūrō. Sermō eōrum est dē rēbus futūris.

Iūlius, quī iam intellegit Aemiliam novum īfantem exspectāre, “Ō Aemilia!” inquit, “Mox parvulum filium habēbimus.”

Aemilia: “Filiū? Iam duōs filiōs habēmus. Ego alteram filiam habēre volō, plūrēs quam duōs filiōs nōlō! Cūr tū filium habēre vīs, Iūli? Nōnne laetus eris, sī filiolam habēbis? Num parvulam filiam minus amābis quam filium?”

Iūlius: “Profectō laetus erō, sī alteram filiam habēbō. Nēminem magis amābō quam parvulam filiam.”

Aemilia: “Iam filiōs tuōs magis amās quam tuam Iūliam filiolam: Mārcum et Quīntum saepe laudās, sed Iūliam rārō laudās, quamquam proba est puella. Vōs virī filiōs modo habēre vultis, filiās nōn amātis!” Aemilia surgit atque gradum adversus ūstium facit.

Iūlius: “Manē hīc apud mē, Aemilia!”

Aemilia alterum gradum ad ūstium versus facit, tum incerta cōsistit.

Iūlius: “Nōlī abīre! Tēcum colloquī volō.”

Aemilia nōn abit, sed apud marītum manet. Coniuges colloquī pergunt. Ecce colloquium eōrum:

Iūlius: "Nōs virī nōn filiōs tantum, sed etiam filiās habēre volumus, nec filiās minus amāmus quam filiōs. Certē mulierēs rārius ā līberīs suīs discēdunt..."

75 Aemilia: "Multae mātrēs īfantēs suōs apud nūtrīcēs relinquunt, ego vērō manēbō apud īfantem meum: numquam ab eō discēdam! Sī aeger erit, ipsa eum cū-rābō tōtamque noctem apud eum vigilābō; nēmō īfantem aegrū tam bene cūrāre potest quam māter ipsa."

80 Iūlius: "Nōnne ab īfante sānō discēdēs?"

Aemilia: "Minimē! Bona māter semper apud īfantem suum manēre dēbet. Sive īfāns valet sīve aegrōtat, māter ipsa eum cūrāre et alere dēbet — hoc est mātris officium!"

85 Iūlius: "Tūne ipsa īfantem tuum lacte tuō alēs?"

Aemilia: "Profectō īfantem meum ipsa alam. Ego faciam officium meum! Neque sōlum diē, sed etiam nocte apud īfantem erō: semper cum eō dormiam."

90 Iūlius: "Quid? Nōs et īfāns in eōdem cubiculō dormīmus? Vix ūnam hōram dormīre poterimus, sī īfāns vāgiet. Sī tū et īfāns tuus in cubiculō nostrō dormiētis, ego profectō in aliō cubiculō dormiam, ubi ab īfante vāgiente nōn excitābor!"

95 Aemilia: "Ō Iūlī! Ita loquitur homō qui officium suum nescit!"

Iūlius: "Meum officium est pecūniām facere ac magnam familiām alere, nōn cum īfante vāgiente cubāre! Somnus virō industriō necessārius est!"

rārō *adv, comp* rārius,
sup rārissimē

minimē = certē nōn
(discēdam)
sī-ve ... sī-ve = sī ...
vel sī
dēbēre

officium -ī n: mātris
officium est = māter
dēbet

pot-erimus

pergere : loquī pergere
plūra : plūra verba

ūnā cum = simul cum
occurrere + dat:

Syra Aemiliae in ūstio occurrit

silēre = tacēre

silentium -ī n (< silēns)
↔ sermō

ad-vehere

domum = ad domum
suam

re-vertī = red-īre

Aemilia ūrāta "Nōlī pergere!" inquit, "Plūra ā tē audi- 100
re nōlō!" atque iterum ad ūstium versus ūre incipit.

"Manē, Aemilia!" inquit Iūlius, "Nōlī ita mē relin-
quere!" sed illa adversus ūstium ūre pergit.

Tum vērō Syra, quae eō ipso tempore peristylum in- III
trat ūnā cum Iūliā, dominae in ūstiō occurrit.

Aemilia ante Syram et Iūliam cōsistēns "Quid vul- 105
tis?" inquit, "Cūr nōn manētis in hortō?"

Syra: "Quia mox imbre habēbimus: ecce caelum
nūbibus ātrīs operītur. Sī in hortō manēbimus, ūmidae
erimus. Vōs quoque ūmidī eritis, dominī, sī hīc in peri-
stylō manēbitis."

Iūlius caelum spectāns "Rēctē dīcis" inquit, "Illae
nūbēs imbre afferent. Venīte mēcum in ātrium! Mox
sōl rūrsus lūcēbit."

Iūlius ātrium intrat; Aemilia eum sequitur ūnā cum
Iūliā et Syrā. In ātriō Iūlius et Aemilia silentēs imbre 115
in impluvium cadentem aspiciunt. Iūlia silentium pa-
rentum animadvertisit, et "Quid silētis?" inquit, "Estisne
trīstēs? Ego vōs cōsōlābor!"

Aemilia: "Cōgitāmus dē... miserīs nautīs, quōrum of-
ficiū est nāvīgāre, sīve mare tranquillum sīve turbī- 120
dum est. Multī nautae nunc in mare merguntur, dum
rēs necessāriās ex terrīs alienīs in Italiam advehere cō-
nantur. Ō, miserōs nautās, quī numquam domum re-
vertentur! Ō, miserōs līberōs nautārum, quī post hanc
tempestātem patrēs suōs nōn vidēbunt!"

110

125

Iūlia: "Ego laetor quod pater meus nauta nōn est et domī apud nōs manēre potest."

Iūlius, qui crās Rōmam ībit, "Nōn semper" inquit "mihi licet apud vōs manēre, Iūlia. Necesse est mihi 130 crās rūrsus ā vōbīs discēdere, nec vērō in terrās alienās ībō, ut nauta."

Iūlia: "Quō ībis, tata? Quandō revertēris? Ego et māmma tē sequēmur!"

Iūlius: "Quārē mē sequēminī? Rōmam proficīscar, 135 unde tertīō quōque diē revertar, sī poterō."

Iūlia: "Nōlī ā nōbīs discēdere! Vel sī necesse erit domō abīre, nōn modo tertīō quōque diē, sed cotīdiē ad nōs revertī dēbēs. Hoc postulō ā tē! Nōlō tē carēre, tata. Cotīdiē tibi occurram."

Iūlius: "Audīsne, Aemilia? Iūlia dīcit 'sē patre suō carēre nōlle', ergō mē nōn minus dīligit quam tē. Atque ego profectō filiam meam aequē dīligō ac filiōs. Nec alteram filiam minus dīligam."

Iūlia: "Quam 'alteram filiam' dīcis? Mihi soror nōn 145 est."

Iūliō silente, Aemilia "Nōnne gaudēbis, Iūliola" inquit, "sī parvulam sorōrem habēbis?"

Iūlia: "Sorōrem habēre nōlō! Nam sī sorōrem habēbō, ea sōla ā vōbīs amābitur, ego nōn amābor!"

Aemilia: "Certē tū nōn minus ā nōbīs amāberis: tū et parvula soror aequē amābimini."

Iūlia: "Sī aequē amābimur, laeta erō. Sed multō ma-

domī = in domō suā

crās = diē post hunc diem

vōs, abl vōbīs: ā vōbīs

īre: ībō ībimus
ībis ībitis
ībit ībunt

pot-erō

nōs, abl nōbīs: ā nōbīs

domō = ā domō suā

nōlle inf (< ne- + velle)
= nōn velle
diligere = amāre (ut parentēs liberōs suōs)
aequē (ac) = nec magis
nec minus (quam)

Iūliō silente = dum
Iūlius silet
Iūliola = parva Iūlia

filiolus -i m = parvus
filius

nōlumus (< ne-volumus)
= nōn volumus

decēre = dignus esse;
eam decet = eā dignus
est, eī convenit
nōli! (sg) nōlīte! (pl)

gis laetābor, sī frātrem habēbō, mamma! Nōnne tū quoque laetāberis, tata, sī filiolum habēbis?”

Iūlius silet. Aemilia vērō, antequam Iūlia silentium 155 patris animadvertisit, “Nōlī dīcere ‘tatam’ et ‘mammam’, Iūliola!” inquit, “Ea nōmina ā tē audīre nōlumus. Ita loquuntur parvulī īfantēs, nec sermō īfantum tē decet. ‘Patrem’ et ‘mātrem’ dīcere oportet.”

Iūlia: “Sī īnfāns nōn sum, nōlīte mē ‘Iūliolam’ vo- 160 cāre! Id nōmen mē nōn decet. Mihi nōmen est ‘Iūlia’.”

Aemilia: “Rēctē dīcis, Iūlia. Tū igitur ā nōbīs ‘Iūlia’ vocāberis, et nōs ā tē ‘pater’ et ‘māter’ vocābimur.”

Iūlia: “Ita semper ā mē vocābimini, tata et mamma!”

GRAMMATICA LATINA

165

Verbī tempora

Tempus futūrum

Tempus praesēns: Diēs est. Sōl lūcet. Omnēs vigilant. Nēmō dormit. Avēs canunt.

Tempus futūrum: Mox nox erit. Sōl nōn lūcēbit, sed stellae 170 lūcēbunt. Omnes dormient. Nēmō vigilabit. Nulla avis canet.

Futūrum (pers. III): singulāris -bit -et, plūrālis -bunt -ent.

[A] Āctīvum.

Exempla: [1] computā|re: computā|bit; [2] pārē|re: pārē|bit; [3] scrib|ere: scrib|et; [4] dormī|re: dormi|et.

175

Malus discipulus: “Ab hōc diē bonus discipulus erō, magister: numquam in lūdō dormiam, semper tibi pārēbō, bene computābō et pulchrē scribam!” Magister: “Quid? Tūne bonus discipulus eris? Id fierī nōn potest! Crās rūrsus in lūdō dormiēs, male computābis, foedē scribēs, nec mihi pārēbis!” Crās discipulus tam malus erit quam hodiē est: in lūdō dormiet, male computābit, foedē scribet, nec magistrō pārēbit.

futūrum (fut.)

[1]	computā bō
	computā bīs
	computā bīt
	computā bīmus
	computā bītis
	computā bīunt
[2]	pārē bō
	pārē bīs
	pārē bīt
	pārē bīmus
	pārē bītis
	pārē bīunt
[3]	scrib a m
	scrib e s
	scrib e t
	scrib e mūs
	scrib e tis
	scrib e nt

Malī discipulī: "Ab hōc diē bonī discipulī erimus, magister: numquam in lūdō dormiēmus, semper tibi pārēbimus, bene 185 computābimus et pulchrē scribēmus!" Magister: "Quid? Vōs ne bonī discipulī eritis? Id fierī nōn potest! Crās rūrsus in lūdō dormiētis, male computābitis, foedē scribētis, nec mihi pārēbitis!" Crās discipulī tam improbī erunt quam hodiē sunt: in lūdō dormient, male computābunt, foedē scribent, nec ma- 190 gistrō pārēbunt.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Persōna prima</i>	-bō	-bimus	-am	-ēmus
<i>Persōna secunda</i>	-bis	-bitis	-ēs	-ētis
<i>Persōna tertia</i>	-bit	-bunt	-et	-ent

195 [B] Passīvum.

Filius: "Ab hōc diē bonus discipulus erō. Ergō ā magistrō laudābor, nōn reprehendar." Pater: "Tū nōn laudāberis, sed reprehendēris ā magistrō!" Crās discipulus rūrsus ā magistrō reprehendētur, nōn laudābitur.

200 Filiī: "Ab hōc diē bonī discipulī erimus. Ergō ā magistrō laudābimur, nōn reprehendēmur." Pater: "Vōs nōn laudābimini, sed reprehendēminī ā magistrō!" Crās discipulī rūrsus ā magistrō reprehendentur, nōn laudābuntur.

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Persōna prima</i>	-bor	-bimur	-ar	-ēmur
<i>Persōna secunda</i>	-beris	-biminī	-ēris	-ēminī
<i>Persōna tertia</i>	-bitur	-buntur	-ētur	-entur

PENSVM A

Mox novus īnfāns in cūnīs Aemiliae er-. Aemilia rūrsus īnfāntem hab-. Tum quattuor liberī in familiā er-. Iūlius et Aemilia quattuor liberōs hab-. Aemilia īnfāntem suum am-. Iūlius et Aemilia īnfāntem suum aequē am-. Annō post īnfāns pīma verba disc- et pīmōs gradūs faci-. īnfāns ambulāns ā parentibus laud-.

Aemilia: "Ego īnfāntem meum bene cūr-: semper apud eum man-, numquam ab eō discēd-." Iūlius: "Certē bona

[4]	dormi a m
	dormi ē s
	dormi e t
	dormi ē m̄s
	dormi ē t̄s
	dormi e nt̄
esse	erō erimus
	eris eritis
	erit erunt

[1,2]	-b ō	-b imus
	-b is	-b itis
	-b it	-b unt̄
[3,4]	-a m	-ē m̄s
	-ē s	-ē t̄s
	-e t	-e nt̄

laudā b or
laudā b eris
laudā b itur
laudā b imur
laudā b imini
laudā b untur
reprehend a r
reprehend ē ris
reprehend ē tur
reprehend ē m̄ur
reprehend ē mini
reprehend e ntur

[1,2]	-b or	-b imus
	-b eris	-b imini
	-b itur	-b untur
[3,4]	-a r	-ē m̄ur
	-ē ris	-ē mini
	-ē tur	-e ntur

Vocabula nova:
 īnfāns
 cūnae
 somnus
 lac
 mulier
 nūtrix
 gradus
 sermō
 filiola
 filiolus
 colloquium
 officium
 silentium
 parvulus
 necessārius
 alienus
 futūrus
 ūmidus
 fārī
 carēre
 postulāre
 vāgire
 alere
 colloqui
 volō
 vīs
 volumus
 vultis
 manēre
 pergere
 cūrāre
 dēbēre
 occurrere
 silēre
 advehere
 revertī
 diligere
 decēre
 nōlle
 domō
 mox
 magis
 rārō
 crās
 adversus
 ad... versus
 nōlī nōlīte
 sīve... sīve
 profectō
 minimē
 ūnā cum

māter er-, Aemilia: īfantem tuum ipsa cūr- nec eum apud nūtricem relinqu-.” Aemilia: “Etiam nocte apud īfantem er-, semper cum eō dorm-. Nōs et īnfāns in eōdem cubiculō dorm-.” Iūlius: “Nōn dormiēmus, sed vigil! Nam certē ab īfante vāgiente excit-!” Aemilia: “Ego excit-, tū bene dormi- nec excit-!”

PENSVM B

Parvulus puer quī in — iacet — appellātur. īnfāns quī cibō — magnā vōce —. Nōn pānis, sed — cibus īfantum est. Nūtrix est — [= fēmina] quae nōn suum, sed — īfantem —. Multāe mātrēs īfantēs suōs ipsae alere —.

Marītus et uxor iam nōn dē tempore praeteritō —, sed dē tempore —. Aemilia: “Cūr tū filium habēre —, Iūli? Ego alteram filiam habēre —, plūrēs quam duōs filiōs — [= nōn volō]. Vōs virī filiōs tantum —! Filiōs — diligitis quam fīliās!” Iūlius — [= tacet]. Aemilia īrāta — adversus ōstium facit, sed Iūlius “— hīc apud mē!” inquit, “— discēdere!” Aemilia manet ac loquī —: “Bona māter apud īfantem suum manēre —, hoc mātris — est. Nēmō enim īfantem melius — potest quam māter ipsa.”

PENSVM C

Ubi parvulus īnfāns cubat?
 Quid facit īnfāns quī cibō caret?
 Quid est cibus īfantium parvulōrum?
 Num omnēs īfantēs ā mātribus suīs aluntur?
 Quae sunt prīma verba īfantis?
 Quandō Aemilia novum īfantem habēbit?
 Cūr Aemilia ā marītō suō discēdere vult?
 Cūr Iūlius in aliō cubiculō dormīre vult?
 Quid Aemilia officium mātris esse dīcit?
 Cūr Syra et Iūlia in hortō nōn manent?
 Cūr Iūlia sorōrem habēre nōn vult?

PVGNA DISCIPVLORVM

- 1 Ecce puer qui ē lūdō domum revertitur. Quis est hic puer? Mārcus est, sed difficile est eum cognōscere, nam sordidus est et sanguis dē nāsō eius fluit. Hodiē māne vestīmenta Mārcī munda erant atque tam candida quam
5 nix nova, nunc vērō sordida et ūmida sunt. Cūr vestis Mārcī ūmida est? Vestis ūmida est, quod Mārcus per imbreū ambulāvit. Nec modo Mārcus, sed etiam Titus et Sextus per imbreū ambulāvērunt. Omnes discipulī vestīmentis ūmidīs domum revertuntur.
- 10 Sed cūr sanguis dē nāsō fluit Mārcō? Sanguis ei dē nāsō fluit, quod Mārcus ā Sextō pulsātus est. Nōnne Mārcus Sextum pulsāvit? Prīnum Sextus ōs Mārcī pugnō pulsāvit, deinde Mārcus et Titus Sextum pulsāvērunt. Sextus, qui māior est quam cēterī discipulī,
15 cum Mārcō et Titō pugnāvit et ab iīs pulsātus est. Puerī pugnāvērunt in viā angustā quae Tūsculō ad villam Iūliī fert.

mundus -a -um = pūrus
candidus -a -um = albus
(ut nix)
vestis -is f = vestīmenta

Mārcus ā Sextō pulsātus est
(pass) = Sextus Mārcum
pulsāvit (act)

pugnāre cum = pugnāre
contrā
angustus -a -um ↔ lātus
via fert = via dūcit (ad)

genū -ūs *n*, *pl* genua
-uum

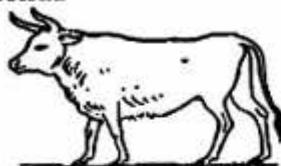
humus -īf = terra; humī
(*loc*) = in humō

genū

cruor -ōris *m* = sanguis
cōn-spicere -iō = vidēre
meus filius, *voc* mī fili!

cornua

bōs bovis *m/f*

cornū -ūs *n* (*dēcl IV*):

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>
<i>nōm</i>	cornū	cornua
<i>acc</i>	cornū	cornua
<i>gen</i>	cornūs	cornuum
<i>dat</i>	cornū	cornibus
<i>abl</i>	cornū	cornibus

Nōn modo vestis, sed etiam faciēs et manūs et genua Mārcī sordida sunt. Cūr tam sordidus est puer? Sordidus est quod humī iacuit; humus enim propter imbreū ūmida et sordida est. Et Mārcus et Sextus humī iacuērunt. Prīnum Mārcus iacuit sub Sextō. Titus vērō Mārcum vocāre audīvit ac Sextum oppugnāvit. Mox Sextus ipse humī iacēns ā duōbus puerīs pulsātus est; magnā vōce patrem et mātrem vocāvit, nec vērō parentēs eum audīvērunt: vōx Sextī ā nūllō praeter puerōs audīta est.

Mārcus ātrium intrāns nōn statim ā patre suō cognōscit, sed cum prīnum filius patrem salūtāvit, Iūlius vōcem filiī cognōscit. Tum cruōrem in faciē eius cōspiciēns exclāmat pater: “Ō mī fili! Quis tē pulsāvit?”

Mārcus: “Bōs īrātus cornū mē pulsāvit!”

Iūlius: “Id vērum nōn est! Is quī tē pulsāvit cornua nōn gerit. Ā quo pulsātus es?”

Mārcus: “Ā Sextō pulsātus sum.”

Iūlius: “Intellegēbam tē nōn cornibus, sed pugnīs pulsātum esse. At cūr tū pulsātus es? Certē nōn sine causā Sextus tē pulsāvit. Incipe ab initiō: ille prīnum ā tē pulsātus est!”

Mārcus: “Minimē! Prīnum ille mē pugnō pulsāvit sine causā, deinde ego illum pulsāvī!”

Iūlius: “Tūne sōlus Sextum pulsāvistī?”

Mārcus: “Ego et Titus eum pulsāvimus.”

Iūlius: “Quid? Vōs duo ūnum pulsāvistis? Duo cum ūnō pugnāvistis?”

45 Mārcus sē et Titum excūsāre cōnātur: "At pugnāvi-mus cum puerō māiore. Sōlus Sextum vincere nōn pos-sum, nam is multō māior ac validior est quam ego. Sextus tam validus est quam bōs!"

Iūlius: "Et tū tam sordidus es quam porcus! Cūr sor-dida est vestis tua nova? Humīne iacuistī?"

Mārcus: "Humī iacuī: Sextus mē tenuit. Sed is quo-que humī iacuit: nōs eum tenuimus!"

Iūlius: "Iam satis audīvī dē pugnā vestrā indignā. Nam certē nōn decet pulsāre puerum minōrem, sed 55 duōs puerōs cum ūnō pugnāre indignissimum est — hoc nūllō modō excūsāri potest! Nōlī mihi plūs nārrāre dē hāc rē! Age, ī in cubiculum tuum ac mūtā vestīmen-ta! Dāvus tibi alia vestīmenta dabit."

Mārcus Dāvum sequitur in cubiculum, ubi cruōrem 60 et sordēs ē faciē, manibus, genibus lavat ac vestīmenta mūtat. Puer vestem sordidam pōnit aliamque vestem mundam et candidam induit.

Interim Aemilia ātrium intrat. Māter familiās statim sordēs et vestīgia Mārcī in solō cōnspicit et "Sordidum 65 est hoc solum!" inquit, "Aliquis pedibus sordidis in solō mundō ambulāvit! Quis per ōstium intrāvit? aliquis ē familiā nostrā?"

"Porcus intrāvit!" ait Iūlius.

Aemilia: "Quid ais?"

70 Iūlius: "Porcum intrāvisse' āiō."

Aemilia: "Ain' tū? Porcusne ātrium intrāvit?"

ex-cūsāre ↔ accūsāre

porcus -ī m

humī-ne

pugna -ae f < pugnāre
in-dignus -a -um = nōn
dignus
nōn decet = indignum
est

sordēs -ium f pl

(vestem) pōnere
↔ induere

interim = dum haec
aguntur
solum -ī n

ali-quis (: nesciō quis)
ali-quid (: nesciō quid)

ait = dīcit
āiō —
ais —
ait āiunt

ain'? = ais-ne?

post-quam ↔ ante-quam

lūdō-ne

sum	fuī
es	fuistī
est	fuit
esse	fuisse

falsus -a -um ↔ vērus
mentīrī = falsum dīceremulta (*n pl*) = multae rēs
cētera (*n pl*) = cēterae rēs
nōs, dat nōbīsquā dē causā? = dē quā
causā? = cūr?
omnia (*n pl*) = omnēs rēs
(↔ nihil)crēdere = vērum esse
putāre

Iūlius: “‘Porcus’ quī intrāvit est tuus Mārcus filius!”
Iūlius ‘Mārcum intrāvisse’ dīcit, at nōn dīcit ‘eum ā Sextō pulsātum esse et humī iacuisse.’

Aemilia, quae iam intellegit puerum sordidum ā pa- 75
tre ‘porcum’ appellātum esse, “Ubi est Mārcus?” in-
quit, “Cūr nōndum mē salūtāvit?”

Iūlius: “Mārcus lavātur et vestem mūtāvit.”

Mārcus, postquam vestem mūtāvit, mundus redit et III
mātrem salūtat. 80

“Salvē, mī filī!” inquit māter, “Bonus es puer, quod statim vestem mūtāvistī. In lūdōne quoque bonus puer fuistī?”

Mārcus: “Profectō bonus puer fuī, māter. Laudātus sum ā magistrō.” Mārcus dīcit ‘sē bonum puerum fuisse 85 et laudātum esse’, quamquam puer improbus fuit et ā magistrō verberātus est. Quod dīcit nōn vērum, sed falsum est: Mārcus mentītur.

Iūlius: “Quid magister vōs docuit hodiē?”

Mārcus: “Multā nōs docuit: legere et scribere et com- 90
putāre et cētera. Prīnum magister nōbīs aliquid recitā-
vit, nesciō quid: nihil enim audīvī praeter initium!”
Mārcus dīcit ‘sē nihil audīvisse praeter initium’, id quod vērum est.

Aemilia: “Quā dē causā nōn omnia audīvistī?” 95

Iūlius: “Hahae! Magistrō recitante, Mārcus dormī-
vit!” Iūlius ‘Mārcum dormīvisse’ dīcit, nec vērō māter id crēdit.

Aemilia: "Audīsne, Mārce? Pater dīcit 'tē in lūdō
100 dormīvisse'! Nōnne falsum est quod dīcit pater? Num
tū vērē in lūdō dormīvistī?"

Mārcus: "Ita est ut dīcit pater. Nec vērō ego sōlus
dormīvī: omnēs dormīvimus!"

Aemilia: "Ain' vērō? In lūdō dormīvistis? Malī disci-
105 pulī fuistis! Nōnne pūnītī estis ā magistrō?"

Mārcus: "Certē malī discipulī fuimus ac pūnītī su-
mus: omnēs verberātī sumus ā magistrō. Adhūc mihi
dolet tergum. Sed paulō post magister litterās meās
laudāvit. Tabellam vōbīs ostendam. Ecce tabella mea."

110 Mārcus parentibus nōn suam, sed aliēnam tabellam
ostendit. Cuius est ea tabella? Sextū est: Mārcus enim
tabellās eōrum mūtāvit inter pugnam! Nōn Mārcus,
sed Sextus scripsit litterās quae in eā tabellā leguntur.
Aemilia vērō, quae tabellam Mārcī esse crēdit, ā filiō
115 suō improbō fallitur. Nōn difficile est mātrem Mārcī
fallere!

Aemilia: "Tūne ipse hās litterās pulcherrimās scrip-
sistī?"

Mārcus: "Ipse scripsī profectō. Mihi crēde!"

120 Mārcus mentītur; nam id quod Mārcus 'sē ipsum
scripsisse' dīcit, ā Sextō scriptum est. Sed Aemilia,
quae litterās ā Mārcō scriptās esse crēdit, "Aspice,
Iūlī!" inquit, "Mārcus ipse haec scripsit et ā magistrō
laudātus est. Quid dīxit magister, Mārce? Nārrā nōbīs
125 omnia!"

tabella -ae f = parva
tabula
vōs, dat vōbīs

scrips- < scribs-

crēdere + dat: mihi
crēde! = crēde id
quod dīcō!

script- < scribt-

haec (n pl) = hae rēs
dīx- < dīcs-

Mārcus iterum mentītur: "Dīxit 'mē pulcherrimē et rēctissimē scripsisse'." (Nōs vērō scīmus magistrum aliud dīxisse!)

Iūlius, quī Mārcum discipulum pigerrimum esse scit, iam dē verbīs eius dubitāre incipit. Aemilia vērō nihil 130 dubitat, sed omnia crēdit!

Aemilia: "Cēterī discipulī nōnne rēctē scripsērunt?"

Mārcus: "Minimē! Titus et Sextus prāvē scripsērunt et malī discipulī fuērunt, nec ā magistrō laudātī sunt. Ego sōlus laudātus sum!" 135

Iūlius: "Vōsne omnēs eadem vocābula scripsistis?"

Mārcus: "Omnēs eadem scripsimus, sed ego sōlus rēctē scripsi — ut iam vōbīs dīxi."

Iam Iūlius, quī Sextum discipulum industrium ac prūdentem esse scit, Mārcō nōn crēdit. Mārcus patrem suum fallere nōn potest. Ergō Iūlius, quī interim tabellam in manū sūmpsīt, "Mentīris, Mārce!" inquit, "Hoc tuā manū scriptum nōn est. Falsa sunt omnia quae nōbīs nārrāvistī!" 140

Aemilia vērō "Quā dē causā" inquit "eum falsa dīx- 145
isse putās? Cūr nōn crēdis filiō tuō?"

Sed antequam Iūlius ad haec respondēre potest, aliquis iānuam pulsat. Quis pulsat? Vidē capitulum quod sequitur!

dubitāre = incertus esse;
dubitāre (dē) ↔ crē-
dere

sūmps- < sūms-

falsa (*n pl*) = rēs falsae

150 GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

Praeteritum perfectum et imperfectum

Nox obscura erat: nulla luna caelum illustrabat; caelum neque luna neque stellis illustrabatur.

155 Tum fulgor caelum illustravit; caelum obscurum fulgere clarissimō illustratum est.

‘Illustrabat, illustrabatur’ est praeteritum imperfectum.
‘Illustravit, illustratum est’ praeteritum perfectum est.

Perfectum

160 [A] Āctīvum.

Mārcus dīcit ‘sē Sextum pulsāvisse’: “Ego Sextum pulsāvī.” Iūlius: “Tūne sōlus eum pulsāvistī?” Mārcus: “Ego et Titus eum pulsāvimus.” Iūlius: “Vosne ūnum pulsāvistis?” Prīnum Mārcum pulsāvit Sextus, tum Mārcus et Titus eum

165 pulsāvērunt.

Infīnitīvus perfectī: pulsāv|isse.

	Singulāris	Plūrālis
<i>Persōna pīma</i>	pulsāv i	pulsāv imus
<i>Persōna secunda</i>	pulsāv istī	pulsāv istis
<i>Persōna tertia</i>	pulsāv it	pulsāv ērunt

Exempla: [1] recitā|re: recitāv|isse; [2] pārē|re: pāru|sse;
[3] scrib|ere: scrips|isse; [4] audī|re: audīv|isse.

175 Mārcus malus discipulus fuit: male recitāvit, foedē scripsit, in lūdō dormīvit, nec magistrō pāruit. Sed Mārcus dīcit ‘sē bonum discipulum fuisse, bene recitāuisse, pulchrē scripsisse, magistrō pāruisse, nec in lūdō dormīvisse’: “Ego bonus discipulus fuī, bene recitāvī, pulchrē scripsī, magistrō pārui, nec in lūdō dormīvī!” Iūlius: “Mentīris, Mārce! Tū malus discipulus fuistī, male recitāvistī, foedē scripsistī, in lūdō dormīvistī, nec magistrō pāruistī!”

Mārcus et Titus malī discipulī fuērunt, male recitāvērunt, foedē scripsērunt, in lūdō dormīvērunt, nec magistrō pāruērunt. Mārcus et Titus: “Nōs bonī discipulī fuimus, bene reci-

perfectum (*perf*)
im-perfectum (*imperf*)

pulsāvisse	
pulsāvī	pulsāvimus
pulsāvistī	pulsāvistis
pulsāvit	pulsāvērunt

-isse

I -ī	-imūs
II -istī	-istis
III -it	-ērunt
[1] recitā-: recitāv-	
[2] pārē-: pāru-	
[3] scrib-: scrips-	
[4] dormī- dormīv-	

[1] recitāv isse	
recitāv i	-āv imus
recitāv istī	-āv istis
recitāv it	-āv ērunt
[2] pāru sse	
pāru i	pāru imus
pāru istī	pāru istis
pāru it	pāru ērunt
[3] scrips isse	
scrips i	scrips imus
scrips istī	scrips istis
scrips it	scrips ērunt
[4] dormīv isse	
dormīv i	dormīv imus
dormīv istī	dormīv istis
dormīv it	dormīv ērunt

fu isse	
fu i	fu imus
fu isti	fu istis
fu it	fu erunt

laudāt|us est
laudāt|us = quī laudātus
est
laudāt|i sunt
laudāt|i = quī laudātū
sunt
laudāt|us -a -um

laudāt|us sum
laudāt|us es
laudāt|us est
laudāt|i sumus
laudāt|i estis
laudāt|i sunt
-t|um esse

laudāt|um esse
-tus | sum -tū | sumus
-ta | es -tae | estis
est | sunt
-tum est -ta sunt

tāvimus, pulchrē scripsimus, magistrō pāruimus, nec in lūdō dormīvimus!” Iūlius: “Mentimini, pueri! Vōs malī discipuli 185 fuistis, male recitāvistis, foedē scripsistis, in lūdō dormīvistis, nec magistrō pāruistis!”

[B] Passīvum.

Pater filium/filiam laudāvit = filius laudātus est/filia laudāta est ā patre. Filius laudātus/filia laudāta gaudet. 190

Pater filiōs/filiās laudāvit = filiī laudātī sunt/filiae latidātē sunt ā patre. Filiī laudātī/filiae latidātē gaudent.

‘Laudāt|us -a -um’ est participium perfectī. Participium perfectī est adiectīvum dēclīnātiōnis I/II. Alia participia perfectī: pulsāt|us, appellāt|us, verberāt|us, script|us, audit|us, 195 pūnit|us. Cum participium perfectī cum tempore praesentī verbī ‘esse’ coniungitur, fit perfectum passīvī.

Discipulus dīcit ‘sē laudātūm esse’: “Ā magistrō laudātus sum.” Pater: “Tūne laudātus es?”

Discipulī dīcunt ‘sē laudātōs esse’: “Ā magistrō laudātī su- 200 mus.” Pater: “Vōsne laudātī estis?”

Infīnitīvus: laudātūm esse

	Singulāris	Plūrālis
Persōna prīma	laudātūs sum	laudātī sumus
Persōna secunda	laudātūs es	laudātī estis
Persōna tertia	laudātūs est	laudātī sunt

PENSVM A

Mārcus ūmidus est, quod per imbreū ambul-, ac sordidus, quod humī iac-. Discipulī ūmidī sunt, quod per imbreū ambul-, ac sordidī, quod humī iac-.

Mārcus: “Ā Sextō puls- sum.” Iūlius: “Nōnne tū Sextum puls-?” Mārcus: “Prīnum Sextus mē puls-, tum ego illum puls-. Ego et Titus Sextum puls-.” Iūlius: “Quid? Vōs duo ūnum puls-? Et cūr sordida est vestis tua? Humīne iac-?” Mārcus: “Humī iac-: Sextus mē ten-.”

Aemilia: “Quid magister vōs doc- hodiē?” Mārcus: “Ma- gister aliquid recit-, sed ego initium tantum aud-.” Aemilia:

"Cūr nōn omnia aud-?" Iūlius: "Mārcus in lūdō dorm-!"
 Aemilia: "Audīsne? Pater dīcit 'tē in lūdō dorm-.' Tūne vērē dorm-?" Mārcus: "Certē dorm-, māter. Omnes dorm-! Sed paulō post magister laud- litterās meās." Mārcus mātri litterās quās Sextus scrips- ostendit. Aemilia: "Tūne ipse hoc scrips-?" Mārcus: "Ipse scrips-. Cēterī puerī prāvē scrips-."

PENSVM B

Hodiē māne Mārcus — erat, vestimenta eius tam — erant quam nix. Nunc nōn modo — [= vestimenta], sed etiam faciēs et manūs et — sordida sunt, atque — [= sanguis] ei dē nāsō fluit. Nam Sextus, qui tam — est quam bōs, Mārcum pulsāvit sine — (ut ait Mārcus). Mārcus, qui — iacuit, tam sordidus est quam —. Difficile est eum —.

In cubiculō suō Mārcus lavātur et vestem —. — [= dum haec aguntur] Aemilia ātrium intrat et vestīgia puerī —. Aemilia: "Quid hoc est? — pedibus sordidīs in — mundō ambulāvit!" Mārcus, — vestem mūtāvit, in ātrium redit. Puer mātri — [= parvam tabulam] Sextī ostendit et 'sē ipsum eās litterās —' dīcit. Id quod Mārcus dīcit nōn vērum, sed — est; Mārcus —, sed Aemilia filiō suō —. Iūlius vērō dē verbīs eius —; Mārcus patrem suum — nōn potest.

PENSVM C

Cūr Mārcus rediēns ūmidus et sordidus est?

Ā quo pulsātus est?

Cūr Mārcus sōlus Sextum vincere nōn potest?

Quōmodo Mārcus sē excūsāre cōnātur?

Quid agit Mārcus in cubiculō suō?

Quid Aemilia in solō cōspicit?

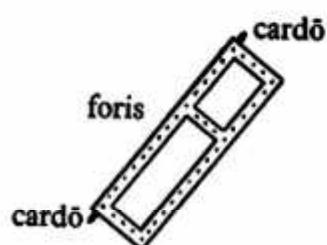
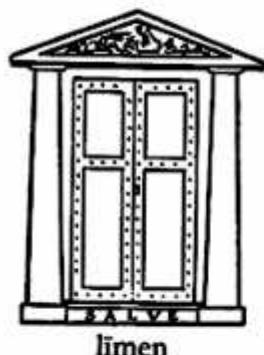
Quid tum Iūlius dīcit uxōrī?

Quid Mārcus parentibus suis ostendit?

Quis litterās quae in eā tabulā sunt scripsit?

Cūr Iūlius filium suum nōn laudat?

Vocabula nova:
vestis
genū
humus
cruor
bōs
cornū
causa
porcus
pugna
sordēs
solum
tabella
mundus
candidus
angustus
validus
indignus
falsus
cognōscere
cōspicere
excūsāre
vincere
nārrāre
mūtāre
mentīrī
crēdere
fallere
dubitāre
fuisse
āiō ais ait
ain'
aliquis
aliquid
humī
interim
postquam
perfectum
imperfectum

foris -is *f*līmen -inis *n*
cardō -inis *m*

vertī = circum movērī

iānitor -ōris *m* = ōstiāriussī quis = sī aliquis
extrā *ppr+acc*ad-mittere
intrā *ppr+acc* ↔ extrā

ferōx -ōcis = ferus

anteā=ante hoc tempus,
antiquīs temporibusferreus -a -um = ex ferrō
factusaurum -ī *n*

CAVE CANEM

Iānua vīllae ē duābus foribus cōnstat. Sub foribus est *I* līmen, in quō SALVE scriptum est. Foris duōs cardinēs habet, in quibus vertī potest; cum foris in cardinibus vertitur, iānua aperītur aut clauditur. Servus cuius officium est forēs aperīre et claudere ac vīllam dominī 5 cūstōdīre, ōstiārius vel iānitor appellātur.

Sī quis vīllam intrāre vult, iānuam pulsat et extrā iānuam exspectat, dum iānitor forēs aperit eumque in vīllam admittit. Iānitor intrā iānuam sedet cum cane suō, quī prope tam ferōx est quam lupus; itaque necesse 10 est eum catēnā vincīre. Anteā dominī sevērī nōn sōlum canēs, sed etiam iānitōrēs suōs catēnīs vinciēbant.

Catēna quā canis vincītur ex ferrō facta est. Catēna cōnstat ē multīs ānulīs ferreīs quī inter sē coniunguntur. Ānulī quibus digitī īornantur nōn ex ferrō, sed ex aurō 15

factū sunt. Aurum est magnū pretiū sicut gemmae. Ānulus aureus multō pulchrior est quam ānulus ferreus.

Forēs ē lignō factae sunt sicut tabulae. Lignum est māteria dūra, sed minus dūra quam ferrum. Qui rēs 20 ferreās vel ligneās facit, faber appellātur. Deus fabrōrum est Vulcānus. —

Iānua clausa est. Iānitor, qui forēs clausit postquam Mārcus intrāvit, iam rūrsus dormit! Iānitōre dormiente, canis vigilāns iānuam cūstōdit. Extrā forēs stat tabellārius (sicut appellātur servus qui epistulās fert, nam anteā in tabellīs scribēbantur epistulae). Is baculō ligneō forēs pulsat atque clāmat: "Heus! Aperī hanc iānuam! Num quis hīc est? Num quis hanc aperit iānuam? Heus tū, iānitor! Quīn aperīs? Dormīsne?"

30 Cane lātrante iānitor ē somnō excitātur.

Tabellārius iterum forēs pulsat magnā vōce clāmāns: "Heus, iānitor! Quīn mē admittis? Putāsne mē hostem esse? Ego nōn veniō villam oppugnātum sicut hostis, nec pecūniām postulātum veniō."

35 Tandem surgit iānitor. "Quis forēs nostrās sicut pulsat?" inquit.

Tabellārius (extrā iānuam): "Ego pulsō."

Iānitor (intrā iānuam): "Quis 'ego'? Quid est tibi nōmen? Unde venīs? Quid vīs aut quem quaeris?"

40 Tabellārius: "Multā simul rogitās. Admitte mē! Posteā respondēbō ad omnia."

Iānitor: "Respondē prius! Posteā admittēris."

sīc-ut = ut

aureus -a -um = ex aurō factus

ligneus -a -um = ex lignō factus
faber -brī m

claudere clausisse
clausum (esse)

heus! : audī!

num quis = num aliquis

quīn? = cūr nōn?
quīn aperīs? = cūr nōn aperīs? aperī!

-tūm: villam oppugnātum
= quia villam oppugnāre volō

tandem = postrēmō (post longum tempus)

rogitāre = interrogāre (multa)
post-eā = deinde

prius adv ↔ posteā

-tū: nōmen facile dictū
est = facile est nōmen
dicere; vōx difficilis
auditū est = difficile
est vōcem audire

dicere dixisse dictum
(esse)
erūs -i m = dominus

dormītum īre = ad
somnum īre

forīs adv = extrā forēs

fremere = 'rrr' facere
ut canis īrātus
re-tinēre < re- + tenēre

cavēre

re-sistere = cōsistere
et manēre
solvere ↔ vincīre

imāgō
-inis f

terrēre=timentem facere
propius comp < prope
ac-cēdere = ad-ire

monēre -uisse -itum

Tabellārius: "Nōmen meum nōn est facile dictū: Tlē-
polemus nōminor."

Iānitor: "Quid dīcis? Cleopolimus? Vōx tua difficilis 45
est auditū, quod forēs intersunt."

Tabellārius: "Mihi nōmen est Tlēpolemus, sicut iam
dictum est. Tūsculō veniō. Erum tuum quaerō."

Iānitor: "Sī erum salūtātum venīs, melius est aliō
tempore venīre, nam hāc hōrā erūs meus dormītum īre 50
solet, post brevem somnum ambulātum exībit, deinde
lavātum ībit."

Tlēpolemus: "Sī quis per hunc imbre ambulat, nōn
opus est posteā lavātum īre! At nōn veniō salūtātum.
Tabellārius sum." 55

Tandem iānitor forēs aperit et Tlēpolemum forīs in II
imbre stantem videt. Canis īrātus dentēs ostendit ac
fremit: "Rrrr...!" nec vērō tabellārium mordēre potest,
quod catēnā retinētur.

Iānitor: "Cavē! Canis tē mordēbit!" Sīc iānitor homi- 60
nem intrantem dē cane ferōcī monet.

Tlēpolemus in līmine resistēns "Retinē canem!" in-
quit, "Nōlī eum solvere! Nec vērō opus est mē monēre
dē cane, ego enim legere sciō." Tabellārius solum intrā
līmen aspicit, ubi CAVE CANEM scriptum est īfrā imāgi- 65
nem canis ferōcis. "Neque haec imāgō neque canis vē-
rus mē terret!" inquit, et propius ad canem accēdit.

"Manē forīs!" inquit iānitor, "Nōlī ad hunc canem
accēdere! Iam tē monuī!"

70 Tabellārius vērō, quamquam sīc ā iānitōre monitus est, alterum gradum ad canem versus facit — sed ecce canis in eum salit catēnam rumpēns! Homō territus ex ōstiō cēdere cōnātur, sed canis īrātus pallium eius dentibus prehendit et tenet.

75 “Ei! Canis mē mordet!” exclāmat tabellārius, quī iam neque recēdere neque prōcēdere audet: canis fremēns eum locō sē movēre nōn sinit.

Iānitor rīdēns “Quīn prōcēdis?” inquit, “Nōlī resisterē! Ego tē intrāre sinō. Iānuam aperuī. Prōcēde in 80 vīllam!” Sīc iānitor virum territūm dērīdet.

“Id facilius est dictū quam factū” inquit tabellārius, atque alterum gradum facere audet, sed canis statim in pedēs posteriōrēs surgit atque pedēs priōrēs in pectore eius pōnit! Tabellārius, tōtō corpore tremēns, ex ōstiō 85 cēdit: sīc canis eum ē vīllā pellit. “Removē canem!” inquit ille, “Iste canis ferōx mē intrāre nōn sinit.”

Iānitor eum tremere animadvertis iterumque dērīdet: “Quid tremis? Hicne canis tē terruit?”

salire
rumpere
terrēre -uisse -itum
cēdere = īre
pallium -ī n
prehendere

canis saliēns catēnam
rumpit et pallium
Tlēpolemī dentibus
prehendit

prō- [→] ↔ re- [←]
prō-cēdere ↔ re-cēdere
sinere

aperīre -uisse -rtum
dē-rīdēre

re-movēre
iste -a -ud: iste canis
= ille canis apud tē

hicine = hic-ne

sub + abl/acc:
sub tēctō esse
sub tēctum īre

solvere -visse solūtum
arbitrārī = putāre

rumpere rūpisse ruptum

posse potuisse

nūper = paulō ante
emere ēmisse ēemptum
scindere scidisse scissum
iste -a -ud

venīre vēnisse

num quid = num aliquid

ferre: ferō ferimus
fers fertis
fert ferunt

aureus -ī m = nummus
aureus (I aureus = xxv
dēnārii = c sēstertii)

sci-licet = ut sciunt
omnēs

hic haec hoc + -ne:
hicine?
haecine?
hocine?

forās adv = ē foribus,
ē domō

Tlēpolemus: "Nōlī putāre mē ab istō cane territum
esse! Sī tremō, nōn propter canem ferōcem, sed propter
imbrem frigidum tremō. Admitte mē sub tēctum, iāni-
tor — amābō tē! Vincī istum canem ferōcem! Cūr eum
solvistī?" Tabellārius enim canem ā iānitōre solūtum
esse arbitrātur.

Iānitor catēnam manū prehendit canemque paulum ā
tabellāriō removet. "Nōlī arbitrārī" inquit "mē canem
solvisse. Canis ipse catēnam suam rūpit. Ecce catēna
rupta."

Tlēpolemus: "Num canis catēnam ferream rumpere
potest? Id nōn crēdō. At certē vestem scindere potuit: 100
vidēsne pallium meum novum, quod nūper magnō pre-
tiō ēmī, scissum esse ā cane tuō?"

Iānitor: "Istud pallium nōn est magnī pretiī, neque id
nūper ēmptum esse crēdō. Sed quid tū vēnistī? Num
quid tēcum fers?"

Tlēpolemus: "Stultē rogītās, iānitor, nam iam tibi
dīxī 'tabellārium mē esse'. Quid tabellāriōs ferre arbi-
trāris? aureōsne iānitōribus? Profectō nōs aurum nōn
ferimus."

Iānitor: "Vōs scīlicet epistulās fertis." 110

Tlēpolemus: "Rēctē dīcis. Epistulam afferō ad Lū-
cium Iūlium Balbum. Hocine erō tuō nōmen est?"

Iānitor. "Est. Quīn mihi istam epistulam dās?"

Tlēpolemus: "Prius vincī canem et sine mē intrāre!
Nōlī iterum mē forās in imbrem pellere!" 115

Iānitor, postquam canem vīnxit, “Nōn ego” inquit, “sed hic canis tē forās pepulit. Nōlī nārrāre ‘tē ā iānitōre forās pulsum esse’!”

Cane vīnctō, tabellārius tandem intrat epistulamque
120 ostendit iānitōrī; qui statim epistulam prehendit et in
ātrium ad dominum suum fert.

vīncīre vīnxisse vīnctum
pellere pepulisse pulsum

cane vīnctō = postquam
canis vīnctus est

GRAMMATICA LATINA

Supīnum

[I] Amīcī salūtātum veniunt (= quia salūtāre volunt).

125 ‘Salūtātum’ supīnum vocātur. Supīnum in -tum dēsinēns significat id quod aliquis agere vult et pōnitur apud verba ‘ire’, ‘venīre’, ‘mittere’ et alia.

Exempla: Rōmānī cotīdiē lavātum eunt. Mīlitēs oppidum oppugnātum mittuntur. Vesperi omnēs dormītum eunt. Mē-
130 dus et Lȳdia ad tabernam eunt ānulum ēemptum.

[II] Id est facile dictū = facile est id dīcere.

‘Dictū’ est alterum supīnum in -tū dēsinēns, quod apud adiectīva ‘facīlis’ et ‘diffīcīlis’ et pauca alia reperītur.

Exempla: Multa sunt faciliōra dictū quam factū. Vōx diffi-
135 cilis audītū est.

salūtātum

-tum

dictū

-tū

PENSVM A

Hōrā nōnā erus ambulā– īre solet. Tabellāriī nōn mittuntur pecūniām postulā–. Hostēs castra expugnā– veniunt. Multi barbarī Rōmām veniunt habitā–.

Syra: “Verba medicī diffīcīlia sunt audi–.” Ea rēs est facīlis. Nōmen barbarū diffīcile dic– est.

Verba: terrēre –isse –um; claudere –isse –um; dīcere –isse –um; solvere –isse –um; emere –isse –um; rumpere –isse –um; aperīre –isse –um; vīncīre –isse –um; pellere –isse –um; scindere –isse –um; venīre –isse; posse –isse.

Vocabula nova:

foris
limen
cardō
iānitor
catēna
aurum
lignum
faber
tabellārius
imāgō
pallium
aureus

ferōx
 ferreus
 aureus
 ligneus
 cūstōdīre
 admittere
 vincīre
 rogitāre
 fremere
 mordēre
 retinēre
 cavēre
 monēre
 resistere
 solvere
 terrēre
 accēdere
 salīre
 rumpere
 cēdere
 prehendere
 recēdere
 prōcēdere
 sinere
 dērīdere
 tremere
 pellere
 removēre
 arbitrāri
 scindere
 iste
 scilicet
 anteā
 posteā
 prius
 tandem
 nūper
 forīs
 forās
 sīcut
 quīn
 extrā
 intrā
 supīnum

PENSVM B

Iānua cōnstat ē duābus —, quae in — vertuntur. Ōstiārius vel — dīcitur servus quī hominēs in vīllam —. Canis eius prope tam — quam lupus est; itaque necesse est eum catēnā — [*<ferrum*] —. Ānulus Lȳdiae nōn ex ferrō, sed ex — factus est. Servus quī epistulās fert — dīcitur, nam — epistulae in tabellīs scrībēbantur.

Tabellārius — ianuam stat. Iānitor, quī — iānuam sedet, tabellārium dē cane ferōcī —: “Cavē! Canis tē —!” In solō intrā — scriptum est ‘— canem’ īfrā — canis. “Nec haec — nec canis vērus mē —” inquit tabellārius, ac propius ad canem —. Canis catēnam — et vestem eius dentibus —. Tabellārius neque — neque — audet. Iānitor: “— prōcēdis? Ego tē intrāre —!” Sīc iānitor hominem territum —. Ille alterum gradum facit, sed canis eum ex ōstiō —. Tlēpolemus tōtō corpore — ex ōstiō —. — [= postrēmō] iānitor canem vincit.

PENSVM C

Quid est iānitōris officium?
 Cūr necesse est canem eius vincīre?
 Ex quā māteriā cōnstat iānua?
 Vulcānus quis est?
 Quid in solō intrā līmen vidētur?
 Quid tabellārius sēcum fert?
 Unde venit Tlēpolemus et quem quaerit?
 Quōmodo iānitor ē somnō excitātur?
 Quid agit Iūlius post merīdiem?
 Cūr canis saliēns catēnā nōn retinētur?
 Quid facit iānitor antequam tabellārius intrat?

EPISTVLA MAGISTRI

I Iūlius, quī canem lātrāre audīvit, iānitōrem ātrium intrantem interrogat: “Quis advēnit?”

Iānitor: “Tabellārius advēnit Tūsculō. Ecce epistula quam illinc ad tē tulit.” Hoc dīcēns iānitor epistulam 5 dominō suō trādit.

Iūlius: “Quidnam hoc est? Quisnam Tūsculō epistulam ad mē mīsit?”

Iānitor: “Nesciō. Tantum sciō epistulam Tūsculō missam et ā tabellāriō ad tē lātam esse.”

10 Iūlius: “Nōn opus est idem bis dīcere. Ego id quod semel dictum est bene intellegō. Recēde hinc ad canem tuum!” Sīc Iūlius iānitōrem dīmittit.

Dominus cēram aspiciēns signum magistrī cognōscit (est enim parva eius imāgō) et “Missa est” inquit “ā 15 magistrō Diodōrō. Nōlō hās litterās legere, nam certē

ad-venīre -vēnisce

illinc = ab illō locō
ferre tulisse lātum
trā-dere = dare (dē manū in manū)
quid-nam? = quid?
quis-nam? = quis?
mittere mīssisse missum

signum
magistrī

hinc = ab hōc locō

dī-mittere = ā sē mittere,
iubēre discēdere

litterae -ārum fpl
= epistula

dēbēre + dat: eī dēbeō
: eī dare dēbeō

con-tinēre = in sē habēre
integer -gra -grum: (sig-
num) i.um = nōn
ruptum
signō integrō (abl)=dum
signum integrum est
ea (n pl) = eae rēs

salūs -ūtis f: (eī) salūtem
dīcere = (eum) salūtare

umquam = ullō tempore
(neque umquam = et
numquam)

nēmō magister = nullus
magister

kalendīs Iūniīs = diē
prīmō mēnsis Iūniī

vultus -ūs m = faciēs
pallidus -a -um = albus
(dē colōrē vultūs
dīcitur)
pallēre = pallidus esse
ob prp+acc = propter

legere lēgisse lēctum

magister poscit pecūniām quam eī dēbeō. Duōrum
mēnsium mercēdem magistrō dēbeō."

Aemilia: "At fortasse epistula aliās rēs continet. Quis
scit? Fortasse magister aliquid scripsit dē Mārcō? Signō
integrō, nēmō scit." 20

Iūlius signum rumpit et epistulam aperit. Ecce ea
quae in epistulā magistrī scripta sunt:

Diodōrus Iūliō salūtem dīcit.

*Discipulus improbus atque piger est tuus Mārcus filius.
Male recitat, foedē et prāvē scribit, computāre nūllō modō 25
potest, neque umquam rēctē respondet cum eum interrogāvi.
Filiū tuum nihil docēre possum quia ipse nihil discere
vult. Nēmō magister pēiōrem discipulum umquam docuit.
Valē.*

*Scribēbam Tūsculī kalendīs Iūniīs. Hic diēs mē monet dē 30
pecūniā quam mihi dēbēs. Quārē Mārcus hodiē mercēdem
sēcum nōn tulit? Mercēs numquam mihi trāditur ad diem.
Iterum valē.*

Interim Mārcus, cuius vultus ad nōmen magistrī co-
lōrem mūtāvit, pallidus et tremēns patrem legentem 35
spectat. Cūr pallet puer? Pallet ob timōrem. (Quī timet
pallēre solet.)

Item Aemilia vultum Iūliī sevērum intuētur. Post-
quam ille epistulam lēgit ūsque ad finēm, uxor eum
interrogat: "Quid scripsit magister?" 40

Iūlius: "Prior epistulae pars dē aliā rē est; in parte pos- II
teriōre magister mē monet dē pecūniā quam eī dēbeō."

Aemilia: "Cūr nōn solvis pecūniā quae magistrō dēbētur? Certē magister, quī filiōs nostrōs tam bene
45 scribēre et legere docet, mercēdem suam meret. Sed quidnam scriptum est in priōre epistulae parte? Nōnne magister Mārcum laudat?"

Iūlius: "Hāc epistulā nūlla laus continētur, nec enim puer piger atque improbus laudem meret! Tūne putās
50 tē hīs litterīs laudārī, Mārce?"

Mārcus vultum ā patre āvertit nec ūllum verbum respondet, at genua trementia et vultus pallidus respōnsum plānum est, quod pater facile intellegit. Saepe silentium est respōnsum plānissimum.

55 Tacente Mārcō, Aemilia "Quid fēcit Mārcus?" inquit, "Dīc mihi omnia!"

Iūlius: "Mārcus prope omnia fēcit quae facere nōn dēbuit! Haec epistula omnem rem plānam facit. — O Mārce! Iam plānē intellegō falsa esse omnia quae nōbīs
60 nārrāvistī: magister plānīs verbīs scribit 'tē discipulum improbissimum fuisse ac foedē et prāvē scripsisse'!"

Mārcus: "At tabulam vōbīs ostendī..."

Iūlius: "Aspice hanc tabulam: vidēsne nōmen 'Sextī' litterīs plānīs in parte superiōre īscriptum? Tūne solēs
65 nōmina aliēna īscribere in tabulā tuā? Haec nōn tua, sed Sextī tabula est. Hocine negāre audēs?"

Mārcus, quī iam nōn audet mentīrī, nihil negat, sed omnia fatētur: "Rēctē dīcis, pater. Tabula Sextī est. Tabulās mūtāvī inter pugnam."

solvere pecūniā = dare
pecūniā quae dēbētur

merēre -uisse -itum

laus laudis *f* = verba
laudantia
rēs epistulā continētur =
epistula rem continet

ā-vertere

plānus -a -um = qui
facile intellegitur
facile *adv*

facere -iō fēcisse factum

dēbēre -uisse -itum

omnis -e = tōtus

ostendere -disse
superior -ius *comp*
↔ inferior
in-scribere

negāre = dicere 'nōn
vērum esse'

fatērī ↔ negāre

per-dere ↔ servare

per-dere -didisse

factum -i n = id quod
factum est
pudēre: mē pudet = intellegō mē indignē fēcisse
/indignē factum esse

rubēre = ruber esse

pudor -ōris m < pudēre
pudēre + gen: factū suī
: ob factum suum

post-hāc = post hoc
tempus

futūrus sum = erō
pāritūrus sum = pārēbō
pugnātūrus sum = pugnābō
dormītūrus sum = dormiam
prō-mittere -mīssisse
-missum

pugnātūrum esse

ante-hāc = ante hoc
tempus; ↔ post-hāc
facere, imp fac! facite!

prōmissum -i n = quod
prōmissum est

Aemilia: "Pugnam? Quam pugnam nārrās?"

70

Iūlius: "Mārcus mihi iam nārrāvit 'sē cum Sextō pugnāvisse.' — Nōnne tibi satis fuit vestem tuam novam perdere? Etiamne tabulam aliēnam...?"

Mārcus: "Tabulam Sextī nōn perdidī, pater. Vidē:
integra est tabula."

75

Iūlius: "At certē pater Sextī putābit eum perdidisse tabulam suam. Fortasse Sextus ā patre suō pūniētur ob hanc rem. Intellegisne factum tuum indignum esse? Nōnne tē pudet hoc fēcisse? Profectō mē pudet hoc ā meō filiō factum esse!"

80

Mārcus, quī paulō ante ob timōrem pallēbat, iam rubet propter pudōrem. Puerum pudet factū suī. (Is quem factōrum suōrum pudet rubēre solet.)

Mārcus: "Certē malus puer fuī, sed posthāc bonus III
puer futūrus sum: semper vōbīs pāritūrus sum, num- 85
quam pugnātūrus sum in viā nec umquam in lūdō dormītūrus sum. Hoc vōbīs prōmittō, pater et māter! Mihi crēdite!"

Mārcus 'sē malum puerum fuisse' fatētur ac simul prōmittit 'sē posthāc bonum puerum futūrum esse, 90
semper sē parentibus pāritūrum esse nec umquam in viā pugnātūrum nec in lūdō dormītūrum esse' — id quod saepe antehāc prōmīsit!

Iūlius: "Prīnum fac quod prōmīstī, tum tibi crēdēmus!" Iūlius nōn crēdit Mārcum prōmissum factūrum 95
esse.

Mārcus: "Omnia quae prōmīsi factūrus sum. Nōlī mē verberāre! Iam bis verberātus sum ā magistrō."

"Ergō verbera magistrī nōn satis fuērunt!" inquit Iūlius, "Profectō verbera meruistī!" Tum oculōs ā filiō āvertēns: "Abī hinc ab oculīs meīs! Dūc eum in cubiculum eius, Dāve, atque inclūde eum! Posteā fer mihi clāvem cubiculi!"

Postquam Dāvus puerum ex ātriō dūxit, dominus "Haec omnia" inquit "facta sunt, quod Mēdus herī domō fūgit nec hodiē Mārcum in lūdum euntem et illinc redeuntem comitārī potuit. Posthāc Mārcum sine comite ambulāre nōn sinam. Crās Dāvus eum comitābitur; is certē bonus comes erit."

Mārcō in cubiculum ductō atque inclūsō, Dāvus redit et "Mārcus" inquit "inclūsus est. Ecce clāvis cubiculi."

Iūlius clāvem sūmit ac surgit. Aemilia, quae putat eum ad Mārcum īre, "Quō īs, Iūlī?" inquit, "Mārcumne verberātum īs?" Aemilia Mārcum ā patre verberātum īrī putat. "Nōlī eum verberāre! Nōn putō eum posthāc in viā pugnātūrum neque in lūdō dormītūrum esse."

Iūlius: "Putāsne iam mūtātum esse istum puerum? Ego eum nec mūtātum esse nec posthāc mūtātum īrī crēdō! Quamquam herī ā mē semel verberātus est atque hodiē bis ā magistrō, nec verbera patris nec magistrī eum meliōrem fēcērunt."

Aemilia: "Ergō nōn opus est iterum eum verberāre. Nec laudibus nec verberibus melior fierī potest."

factūrus sum = faciam

verbera -um n pl

in-clūdere < in + claudere

clāvis -is f

dūcere dūxisse ductum

herī = diē ante hunc diem (↔ crās)
fugere -iō fūgisse
īre, part iēns euntis
comitārī: eum c. = cum
eō īre
comes -itis m = is qui
comitātur

in-clūdere -sisse -sum
Mārcō...ductō/inclūsō =
postquam Mārcus ...
ductus/inclūsus est

māter putat filium ā
patre verberātum īrī =
māter putat patrem fi-
lium verberātūrum esse

scriptūrus sum =
scribam

cui-nam? = cui?

trā-dere -didisse -ditum

'respōnsum ā Mārcō trā-
ditum īrī' = 'Mārcum
respōnsum trāditūrum
esse'

dēbitus -a -um = quī
dēbetur

"mercēdem solvere nōlō"

negāre + dat = dare nōlle
quam ob rem? = ob
quam rem? quārē?

af-ferre at-tulisse al-lātum
(< ad-)
quō-nam? = quō?
quae-nam? = quae?

epistulā lēctā=postquam
epistula lēcta est (ab eā)

Iūlius: "Nōlī timēre, Aemilia! Mārcum in cubiculō
relinquam. Iam epistulam scriptūrus sum." Iūlius dīcit 125
'sē epistulam scriptūrum esse.'

Aemilia: "Cuinam scriptūrus es?"

Iūlius: "Magistrō scilicet. Crās Dāvus, Mārcī comes,
epistulam meam sēcum feret, quae ā Mārcō ipsō trādē-
tur magistrō. Tabellārius, quī epistulam magistrī trādi- 130
dit, tempus perdit, sī forīs respōnsum meum opperītur.
Dīmitte eum, Dāve! Dīc eī 'respōnsum meum crās ā
Mārcō trāditum īrī'."

Aemilia: "Nōnne Mārcus simul cum epistulā tuā
mercēdem dēbitam trādet magistrō?" 135

Iūlius: "Minimē! Ego enim plānē respondēbō 'mē
mercēdem solvere nōlle'!"

Aemilia: "Quid ais? Nōnne tē pudet pauperī magistrō
mercēdem negāre? Quam ob rem mercēdem dēbitam
solvere nōn vīs? Causam afferre oportet." 140

Iūlius: "Magister ipse mihi causam attulit."

Aemilia: "Quōnam modō? Quaenam causa allāta est ā
magistrō?"

Iūlius: "In hīs litterīs magister ipse fatētur 'sē filium
meum nihil docēre posse': ergō mercēdem nōn meruit. 145
Pecūniām quae merita nōn est nōn solvam. Nōlō pecū-
niām meam perdere!"

Epistulam sūmēns Aemilia "Itane scribit magister?"
inquit; tum, epistulā lēctā, "Hoc tē nōn excūsat, nam
plānē scribit 'Mārcum ipsum nihil discere velle', et quī 150

nihil discere vult, nihil discere potest. Nōn modo posse, sed etiam velle opus est: quod nōn vīs, nōn potes."

Iūlius rīdēns "Rēctē dīcis" inquit, "Ego enim pecūniā solvere nōlō: ergō solvere nōn possum!"

- 155 Hoc dīcēns Iūlius epistulam magistrī scindit.

Iūlius epistulam scindit

GRAMMATICA LATINA

Participium et infinitivus futuri

[A] Actīvum.

- Miles: "Fortiter pugnatūrus sum." Miles dīcit 'sē fortiter pugnatūrum esse.'

'Pugnatūrus -a -um' est participium futūri. Participium futūri est adiectīvum dēclinātiōnis I/II. 'Pugnatūrum esse' est infinitivus futūri, quī cōnstat ex participiō futūri et 'esse'.

- Exempla: pāritūrus, dormītūrus, factūrus, scriptūrus, futūrus.

Mārcus: "Posthāc bonus discipulus futūrus sum..." Mārcus dīcit 'sē posthāc bonum discipulum futūrum esse, semper magistrō pāritūrum esse nec umquam in lūdō dormītūrum esse.' Magister nōn crēdit eum prōmissum factūrum esse.

- Puerī: "Posthāc bonī discipulī futūri sumus..." Puerī dīcunt 'sē posthāc bonōs discipulōs futūrōs esse, semper magistrō pāritūrōs esse nec umquam in lūdō dormītūrōs esse.' Magister nōn crēdit eōs prōmissum factūrōs esse.

[B] Passīvum.

- Iūlius: "Sextus ā magistrō laudābitur." Iūlius dīcit 'Sextum ā magistrō laudātum īrī.'

'Laudātum īrī' est infinitivus futūri passīvī, quī ex supīnō et 'īrī' cōnstat.

PENSVM A

Mārcus: "Posthāc bonus puer fu- sum et vōbīs pāri- sum." Mārcus prōmittit 'sē bonum puerum fu- esse et sē pārentibus

pugnatūr|us sum = pug-
nābō
pugnatūr|um esse

-tūr|us -a -um
-tūr|um esse

[1] pugnatūr|um esse

[2] pāritūr|um esse

[3] factūr|um esse

[4] dormītūr|um esse
futūr|um esse

laudātum īrī

-tum īrī

Vocabula nova:
 signum
 litterae
 vultus
 laus
 factum
 pudor
 prōmissum
 verbera
 clavis
 comes
 integer
 pallidus
 plānus
 superior
 trādere
 dīmittere
 dēbēre
 continēre
 salūtem dīcere
 pallēre
 solvere
 merēre
 āvertere
 īscrībere
 negāre
 fatēri
 perdere
 pudēre
 rubēre
 prōmittere
 inclūdere
 comitāri
 illinc
 hinc
 quidnam?
 quisnam?
 fortasse
 umquam
 posthāc
 antehāc
 herī
 ob

pāri- esse.' Aemilia putat Mārcum ā Iūliō verberā- īrī, sed Iūlius 'sē epistulam scrip- esse' dīcit.

Verba: dūcere -isse -um; legere -isse -um; mittere -isse -um; inclūdere -isse -um; facere -isse -um; ferre -isse -um; afferre -isse -um; trādere -isse -um; perdere -isse; ostendere -isse; fugere -isse.

PENSVM B

Iānitor dominō epistulam — [= dat]. Iūlius — rumpit; iam signum — nōn est. Mārcus — et tremēns — patris legentis aspicit. Epistula magistrī omnem rem — facit. Iūlius: "Sextī est haec tabula; num hoc — audēs?" Puer nihil negat, sed omnia —. Iūlius: "Indignum est — tuum. Nōnne tē — factū tuī?" Mārcus, qui paulō ante — timōrem pallēbat, iam — ob —. Mārcus: "— semper bonus puer erō, hoc vōbīs —!"

Hodiē Mēdus Mārcum ad lūdum — nōn potuit, nam — domō fūgit; itaque Mārcus sine — ambulāvit. Magister pecūniām quam Iūlius eī — postulat. Iūlius: "Magistrō pecūniām — nōlō, neque enim is mercēdem —. Pecūniām meām — nōlō."

PENSVM C

Ā quō epistula missa est?
 Quōmodo Iūlius epistulam aperit?
 Quid magister scripsit dē Mārcō?
 Cuius nōmen in tabulā īscrīptum est?
 Quā ob rem rubet Mārcus?
 Negatne Mārcus sē malum discipulum fuisse?
 Quid Mārcus parentibus suis prōmittit?
 Quō Dāvus puerum dūcit?
 Quārē Iūlius surgit?
 Quid Iūlius magistrō respondēbit?
 Cūr mercēdem solvere nōn vult?

PVER AEGROTVS

- 1 Interim Quīntus lectō tenētur. Puer aegrōtus iterum iterumque super lectum sē convertit nec dormīre potest sīve in latere dextrō cubat sīve in latere sinistrō. Itaque ē lectō surgere cōnātur, sed pēs dēnuō dolēre incipit.
- 5 Puer territus pedēs nūdōs aspicit et “Quid hoc est?” inquit, “Pēs dexter multō māior est quam pēs laevus!” Quīntus mīrātur quod pedēs, quī herī parēs erant, hodiē tam imparēs sunt. Tum puer aegrōtus in lectō recumbit. Villa quiēta est: nūllus sonus audītur ab ullā
- 10 parte; etiam avēs, tempestāte subitā territae, in hortō silent.

At subitō silentium clāmōre et strepitū māximō rum-pitur, nam Mārcus in cubiculō suō, quod iūxtā cubiculum Quīntī est, magnā vōce clāmat et forem manibus 15 pedibusque percutit. Quīntus, quī tantum strepitum mīrātur, Syram vocat; quae continuō accurrit.

Syra: “Quid est, Quīnte? Putāvī tē dormīre.”

Quīntus: “Mēne dormīre per tantum strepitum?

aegrōtus -a -um = aeger
con-vertere = vertere
latus -eris *n*
dē-nuō (< dē novō)
= rūrsus

laevus -a -um = sinister
pār paris = aequus
im-pār ↔ pār
re-cumbere ↔ surgere
(ē lectō)

subitus -a -um = nōn
exspectātus
subitō *adv*
streptus -ūs *m* = sonus
magnus
iūxtā *prep+acc* = apud

per-cutere -iō = pulsāre
continuō = statim

mē-ne dormīre putāvisti?

quid agitur? = quid fit?

valdē < validē

frangere = rumpere
(rem dūram)

aliter = aliō modō

sē, dat sibi

dolor -ōris m < dolēre

cōnārī -ātum esse

dolēre -uisse
intuērī, imp -re:
intuēre! = aspice!
cadere cecidissemāior pede laevō=māior
quam pēs laevus

frangere frēgisse frāctum

os ossis n

flēre = lacrimāre

patī -ior: dolōrem p.
= dolōrem ferre

et-sī = quamquam

dolor gravis=d. magnus
intus ↔ foriscōnsolārī, loquī, imp -re:
Q. imperat: "Cōnsolāre
mē! loquere mēcum!"laetārī, imp -re:
laetāre! = gaudē!

Quid agitur, Syra? Quam ob rem Mārcus sīc clāmat ac forem tam valdē percutit?"

20

Syra: "Nōlī hoc mīrārī: Mārcus forem frangere cōnātur, quod aliter exīre nōn potest. Sed tū quid agis? Doletne tibi pēs adhūc?"

Puer 'pedem sibi dolēre' ait: "Valdē mihi dolet pēs, ob dolōrem ē lectō surgere nōn possum."

25

Syra: "Tūne ē lectō surgere cōnātus es?"

Quīntus: "Certē surgere cōnātus sum, at necesse fuit mē continuō recumbere, ita pēs doluit. Intuēre pedēs meōs, Syra! Comparā eōs! Antequam dē arbore cecidī, parēs erant, nunc pēs dexter māior est pede laevō."

30

Syra: "Ego nōn mīror pedem tuum aegrūm esse, quod dē tam altā arbore cecidistī; at mīror tē crūs nōn frēgisse. Facile os frangere potuistī."

Quīntus: "Quis scit? Fortasse os frāctum est, nam pedem vix movēre possum sine dolōribus."

35

Syra: "Ossa tua integra sunt omnia. Nōlī flēre! Puerum Rōmānum sine lacrimīs dolōrem patī decet."

Quīntus: "Nōn fleō, etsī dolōrem gravem patior. Trīstis sum, quod mihi necesse est intus cubāre, dum aliī puerī foris lūdunt. Cōnsolāre mē, Syra! Cōnsīde hīc iūxtā lectum et loquere mēcum!"

40

Syra iūxtā lectum ad latus puerī laevum cōnsīdit eumque sīc cōnsolātur: "Nōlī trīstis esse quod hīc intus cubās: immō laetāre tē nōn inclūsum esse in cubiculō ut frātrem tuum! Nec Mārcō licet cum aliīs puerīs lūdere."

45

	Quīntus: "Is nōn aegrōtat nec dolōrēs patitur."	
	Syra: "Etsī valet, certē tergī dolōrēs passus est."	patī passum esse
50	Quīntus: "Estne verberātus Mārcus? Cūr eī nōn licet exīre? Quid factum est postquam frāter meus domum rediit? Omnia ignōrō. Dum hīc sōlus cubō, nihil nōscere possum, etsī omnia scīre cupiō."	fieri factum esse red-īre -iisse ignōrāre = nescire cupere -iō = velle iam (+ fut) = continuō īre iisse (< īvisse)
II	Syra: "Iam nārrābō tibi omnia quae facta sunt: Frāter tuus hodiē sine comite in lūdum iit..."	comitārī -ātum esse
	Quīntus: "Nōnne Mēdus eum comitātus est?"	
55	Syra: "Mēdus herī domō fūgit — putō quia amīcam suam, quae Rōmae habitat, vidēre cupīvit."	cupere -īvisse vix umquam = prope numquam
	Quīntus: "Quōmodo Mēdus, quī vix umquam Rōmae fuit, puellam Rōmānam nōscere potuit?"	certō adv ali-qua fēmina, acc ali- quam fēminam nōscere nōvisse loquī locūtum esse ut hominēs āiunt
60	Syra: "Nesciō quōmodo, sed certō sciō eum aliquam fēminam nōvisse, nam saepe dē eā locūtus est. Nihil difficile est amantī, ut āiunt.	
	"Mēdus igitur hodiē Mārcum comitārī nōn potuit. Nūper Mārcus sōlus rediit, sed pater filium suum red-euntem vix cognōvit neque eum ūsculātus est ut solet,	cognōscere cognōvisse cognitum
65	nam Mārcus nōn modo ūmidus erat quod per imbreū ambulāverat, sed etiam sordidus atque cruentus quod humī iacuerat et ā Sextō pulsātus erat. Puerī enim in viā pugnāverant: prīnum Mārcum pulsāverat Sextus, tum Mārcus et Titus Sextum pulsāverant. Hōc audītō, do-	cruentus -a -um < cruor
70	minus Mārcum sevērē reprehendit."	reprehendere -disse -ēnsum
	Quīntus: "Māter quid dīxit?"	
	Syra: "Māter tua nōn aderat, sed paulō post intrāvit.	ad-erat

lavāre lāvisse lautum
(= lavātum)
vidēre vīdisse vīsum

cēterum = praetereā, sed
pēior cēteris (*abl*) =
pēior quam cēteri

mentīri mentītum esse

ali-quis, *acc* ali-quem

tumultus -ūs *m* = clāmor
et strepitus
verēri veritum esse

mordēre momordisse
morsum
lupō ferōcior = ferōcior
quam lupus

saepe, *comp* saepius,
sup saepissimē
nōvisse ↔ ignōrāre

dare dedisse datum
lūdere lūsisse

Tunc Mārcus iam laetus erat et vestem mūtāverat, domina eum sordidum atque cruentum nōn vīdit. Mārcus vērō ‘sē bonum discipulum fuisse’ dīxit, etsī in lūdō 75 dormīverat nec magistrum recitantem audīverat — cēterum in hāc rē is nōn pēior fuerat cēteris, nam omnēs dormīverant! Postrēmō litterās pulchrās quās Sextus scripserat mātrī ostendit atque dīxit ‘sē ipsum eās litterās scripsisse.’ Tam turpiter frāter tuus mentītus est!” 80

Quīntus: “Quōmodo scīs Mārcum mentītum esse et eās litterās ā Sextō scriptās esse?”

Syra: “Quia nōmen ‘Sextī’ in tabellā scriptum erat. Et paulō post tabellārius advēnit...”

Quīntus: “Nūper aliquem iānuam pulsāre et canem 85 valdē lātrāre audīvī. Tum subitō magnā vōce clāmāvit aliquis. Quidnam tantus ille tumultus significāvit?”

Syra: “Tabellārius clāmāvit quod canem veritus est, nec sine causā, nam canis eum momordit et vestem eius scidit. Is canis lupō ferōcior est!” 90

Quīntus: “Ego canem iānitōris nōn vereor neque umquam ab eō morsus sum.”

Syra: “Id nōn mīror, nam canis saepissimē tē vīdit. Canis tē nōvit, ignōrat illum.”

Quīntus: “Canis mē nōn modo nōvit, sed etiam dīlit, nam multa eī ossa dedī et saepe cum eō lūsī. Cēterum quid attulit tabellārius?”

Syra: “Epistulam attulit in quā magister scripserat ‘Mārcum discipulum pigerrimum fuisse atque foedē et

100 prāvē scripsisse.' Tum Mārcus, qui p̄imō omnia negāverat, 'sē mentītum esse' fassus est."	p̄imō <i>adv</i> = initō fatērī fassum esse
Quīntus: "Profectō verbera meruit!"	
Syra: "Magister eum iam bis verberāverat, nec igitur pater eum dēnuō verberāre voluit, sed in cubiculum inclūsit. Cēterum facile tibi est frātrem tuum reprehendere, dum ipse hīc in mollī lectulō cubās. Tūne ipse semper bonus discipulus es?"	velle voluisse
Quīntus: "Melior sum frātre meō! Herī laudātus sum, quia pulchrē scripseram et recitāveram."	melior frātre meō = m. <i>quam</i> frāter meus
110 Syra: "Tūne sōlus pulchrē scripserās et recitāverās?"	
Quīntus: "Immō omnēs praeter Mārcum laudātī sumus, quod pulchrē scripserāmus et recitāverāmus."	
Syra: "Sī vōs laudātī estis, quod pulchrius scripserātis et recitāverātis quam Mārcus, nōnne ille tam rēctē scripserat quam vōs? Ego Mārcum bene nōvī, nec putō eum vōbīs stultiōrem esse."	
Quīntus: "At certē pigrior est nōbīs!"	stultior vōbīs (<i>abl</i>) = stultior quam vōs

GRAMMATICA LATINA

Verbī tempora

120 *Plūsquāmperfēctum*

[A] Āctīvum.

Puer ūmidus est quod per imbrē ambulāvit.

Puer ūmidus erat quod per imbrē ambulāverat

'Ambulāvit' praeteritum perfectum est. 'Ambulāverat' est 125 tempus praeteritum plūsquāmperfēctum. Plūsquāmperfēctum dēsinit in *-erat* (pers. III sing.), quod ad īfīnitīvum perfectī sine *-isse* additur.

ambulāverat

plūs-quām-perfectum
-erat

[1]	recitāv era m recitāv era s recitāv era t recitāv erā mus recitāv erā tis recitāv era nt
[2]	pāru era m pāru era s pāru era t pāru erā mus pāru erā tis pāru era nt
[3]	scrips era m scrips era s scrips era t scrips erā mus scrips erā tis scrips era nt
[4]	dormīv era m dormīv era s dormīv era t dormīv erā mus dormīv erā tis dormīv era nt fu era m fu erā mus fu era s fu erā tis fu era t fu era nt

-era|m -erā|mus
-erā|s -erā|tis
-era|t -era|nt

verberāt|us erat

verberāt|i erant

verberāt|us eram
verberāt|us erās
verberāt|us erat
verberāt|i erāmus
verberāt|i erātis
verberāt|i erant

-tus|eram -ti|erāmus
-ta|erās -tae|erātis
-erat -erant
-tum erat -ta erant

Exempla: [1] recitāv|erat; [2] pāru|erat; [3] scrips|erat; [4] dormīv|erat.

Herī magister puerum laudāvit, quia bonus discipulus fue- 130 rat: bene recitāverat et scripserat, magistrō pāruerat, nec in lūdō dormīverat.

Bonus discipulus malō: “Herī magister mē laudāvit, quia bonus discipulus fueram: bene recitāveram et scripseram, ma- gistrō pārueram, nec in lūdō dormīveram. At tē verberāvit 135 magister, quia malus discipulus fuerās: male recitāverās et scripserās, in lūdō dormīverās, nec magistrō pāruerās.”

Herī magister puerōs laudāvit, quia bonī discipulī fuerant: bene recitāverant et scripserant, magistrō pāruerant, nec in lūdō dormīverant. 140

Bonī discipulī malīs: “Herī magister nōs laudāvit, quia bonī discipulī fuerāmus: bene recitāverāmus et scripserāmus, magistrō pāruerāmus, nec in lūdō dormīverāmus. At vōs ver- berāvit magister, quia malī discipulī fuerātis: male recitāverā- tis et scripserātis, in lūdō dormīverātis, nec magistrō pārue- 145 rātis.”

	Singulāris	Plūrālis
Persōna prīma	-eram	-erāmus
Persōna secunda	-erās	-erātis
Persōna tertia	-erat	-erant
[B] Passīvum.		150

Magister Mārcum verberāverat = Mārcus verberātus erat ā magistrō. Magister puerōs verberāverat = puerī verberātī erant ā magistrō.

Filius: “Pater mē verberāvit, etsī iam ā magistrō verberātus 155 eram.” Māter: “Cūr verberātus erās?”

Filiī: “Pater nōs verberāvit, etsī iam ā magistrō verberātī erāmus.” Māter: “Cūr verberātī erātis?”

	Singulāris	Plūrālis
Persōna prīma	verberātus eram	verberātī erāmus
Persōna secunda	verberātus erās	verberātī erātis
Persōna tertia	verberātus erat	verberātī erant

PENSVM A

Mārcus rediēns sordidus erat quod humī iac— et cruentus quod Sextus eum puls—. Puerī in viā pugn—. Tergum Mārcō dolēbat quod magister eum verber—. Mārcus ā magistrō verber— — quod in lūdō dorm— nec magistrum recitantem aud—. Mārcus: “Magister mē verberāvit quod in lūdō dorm— nec eum recitatem aud—, sed mē laudāvit quod bene comput— et scrips—.”

Verba: lavāre —isse —um; vidēre —isse —um; mordēre —isse —um; dare —isse —um; reprehendere —isse —um; frangere —isse —um; cognōscere —isse —um; nōscere —isse; lūdere —isse; cadere —isse; ire —isse; cupere —isse; velle —isse; patī —um esse; loqui —um esse; fatēri —um esse.

PENSVM B

Puer — [= aeger] dormīre nōn potest sīve in — dextrō iacet sīve in — [= sinistrō]. Itaque surgere cōnātur, sed in lectō —, nam pēs — [= rūrsus] dolēre incipit. Mārcus clāmat et forem valdē — [= pulsat], ita puer inclūsus forem — cōnātur. Quīntus clāmōrem et — audit et Syram vocat; quae — accurrit. Puer dīcit ‘pedem — dolēre’: “Pēs mihi dolet, ob — dormīre nōn possum. Fortasse — crūris frāctum est.” Syra: “Nōlī —!” Quīntus: “Nōn fleō, — [= quamquam] dolōrem gravem —.”

PENSVM C

Cūr Quīntus mīrātur pedēs suōs aspiciēns?
 Quam ob rem pēs eius aegrōtat?
 Estne frāctum os crūris?
 Quārē Mārcus forem frangere cōnātur?
 Quid Syra Quīntō nārrat dē Mārcō?
 Cūr Mārcus rediēns cruentus erat?
 Quārē Mēdus ē vīllā fūgit?
 Quid Syra dē cane iānitōris putat?
 Cūr canis Quīntum dīligit?
 Cūr Iūlius Mārcum nōn verberāvit?

Vocabula nova:

latus
sonus
strepitus
dolor
os
tumultus
aegrōtus
laevus
pār
impār
subitus
cruentus
converte
mīrārī
recumbere
percutere
frangere
flēre
patī
ignōrāre
nōscere
cupere
iūxtā
dēnuō
subitō
continuō
certō
prīmō
valdē
aliter
intus
etsī
cēterum
plūsquamperfectum

GRAECIA

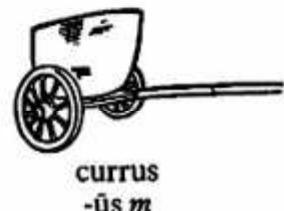
THESEVS ET MINOTAVRVS

I Syra, postquam facta Mārcī nārrāvit, abīre vult, sed Quīntus “Nōlī” inquit “mē relinquere! Tē hīc manēre volō. Nārrā mihi aliquam fābulam!”

Syra: “Quam fābulam mē tibi nārrāre vīs? Fābulam-
5 ne dē lupō et agnō quī forte ad eundem rīvum vēnē-
runt? an fābulam dē puerō quī cupīvit regere equōs qui
currum Sōlis per caelum trahunt?”

Tacente Quīntō, Syra pergit: “An cupis audīre fābu-
lam dē Achille, duce Graecōrum, qui Hectorem, ducem
10 Trōiānum, interfēcit atque corpus eius mortuum post
currum suum trāxit circum moenia urbis Trōiae? an
fābulam dē Rōmulō, qui prīma moenia Rōmāna aedifi-
cāvit...”

Quīntus: “...et Remum frātrem interfēcit quia moe-
nia humilia dērīdēbat! Omnēs istās fābulās antīquās
15 saepe audīvī. Iam vērō nec dē hominibus nec dē bēstīis

currus
-ūs *m*

fābula -ae *f* (< fāri)

agnus -ī *m* = parvula ovis
forte = nesciō cūr, sine
causā

regere = gubernāre

Sōl : deus sōlis
trahere trāxisse tractum

Achillēs -is *m*

Hector -oris *m*

Trōiānus -a -um < Trōia
-ae *f*, urbs Asiae

inter-ficere -iō -fēcisse
-fectum = mortuum fa-
cere

moenia -ium *n pl* = mūri

Rōmulus -ī *m*

Remus -ī *m*

humilis -e ↔ altus

mōnstrum -ī n

vorāre = tōtum ēsse

timidus -a -um = qui
timetThēseus -ī m
Mīnōtaurus -ī mōlim = aliquō tempore,
tempore antiquō
terribilis -e < terrēre
taurus -ī m = bōs
masculus
labyrinthus -ī m

taurus

aedificium -ī n < aedi-
ficārepatēre = apertus esse
Daedalus -ī m
Athēniēnsis -e < Athē-
nae -ārum / pl, urbs
Graeciae
qui : Daedalus
com-plūrēs -a = plūrēs
quam duo
mīrabilis -e < mīrārīquot-annīs = omnī annō,
quōque annō

audīre cupiō. Nārrā mihi fābulam dē aliquō ferōcī mōnstrō, cui caput bēstiae et corpus hominis est et quod hominēs vīvōs vorat! Tālem fābulam audīre cupiō."

Syra: "At tāle mōnstrum tē terrēbit, Quīnte." 20

Quīntus: "Nōlī putāre mē puerum timidum esse! Ti-
mor mōnstrōrum puerum Rōmānum nōn decet!""Nārrābō tibi fābulam dē Thēseō et Mīnōtaurō" in-
quit Syra, et sīc nārrāre incipit:"In īsulā Crētā ōlim vīvēbat mōnstrum terrible, 25
nōmine Mīnōtaurus, cui caput taurī, corpus virī erat.
Mīnōtaurus in magnō labyrinthō habitābat."

Quīntus: "Quid est labyrinthus?"

Syra: "Est magnum aedificium quod frequentibus mūrīs in plūrimās partēs dīviditur. Nēmō qui tāle aedi-
ficiū semel intrāvit rūrsus illinc exīre potest, 30 etsī iānua patet. Labyrinthus ille in quo Mīnōtaurus inclūsus te-
nēbatur, ā Daedalō, virō Athēniēnsī, aedificātus erat.
Qui iam antequam ex urbe Athēnīs in Crētam vēnit,
complūrēs rēs mīrabilēs fēcerat. 35"Mīnōtaurus nihil praeter hominēs vīvōs edēbat. Ita-
que complūrēs adulēscētēs virginēsque quotannīs

Athēnīs in Crētam mittēbantur, quī omnēs in labyrinthō ā mōnstrō illō saevō vorābantur. Nāvis quā Athēniēnsēs illūc vehēbantur vēla ātra gerēbat, nam eō colōre significātur mors.”

II Quīntus: “Quam ob rem tot Athēniēnsēs ad mortem certam mittēbantur?”

Syra: “Rēx Mīnōs, quī tunc Crētam regēbat, paucīs annīs ante urbem Athēnās bellō expugnāverat. Post expugnātiōnem urbis Mīnōs, cupidus aurī atque sanguinis, nōn modo magnam pecūniā, sed etiam hominēs vīvōs ab Athēniēnsibus postulāverat. Rēx enim Athēniēnsibus male volēbat, quod filius eius paulō ante ab iīs necātus erat.

“Eō tempore Thēseus, vir patriae amāns atque glōriae cupidus, Athēnīs vīvēbat. Quī nūper Athēnās vēnerat neque ibi fuerat cum urbs ā rēge Mīnōe expugnāta est. Thēseus, quī patrem Mīnōtauri, taurum album, iam necāverat, novam glōriam quaerēns Mīnōtaurum ipsum quoque interficere cōstituit. Itaque ūnā cum cēterīs Athēniēnsibus nāvem vēlīs ātrīs īrnātam cōscendit et in Crētam profectus est. Ibi continuō rēgem Mīnōem adiit, quī eum ā militib⁹ in labyrinthum dūcī iussit.

“Mīnōs autem filiam virginem habēbat, cui nōmen erat Ariadna. Quae cum p̄īmū Thēseum cōspexit, eum amāre coepit cōstituitque eum servāre.

“Ariadna igitur, antequam Thēseus labyrinthum intrāvit, ad eum accessit et sīc loquī coepit: “Contrā Mī-

Athēnīs (*abl*) = ab/ex
urbe Athēnīs
saevus -a -um = ferōcissimus
illūc = ad illum locum
mors mortis f

rēx rēgis m: vir quī terrā/urbē regit
Mīnōs -ōis m: rēx Crētāe expugnātiō -ōnis f
< expugnāre
cupidus -a -um < cūpere; aurī cupidus = quī aurum cupit

velle: volēbat (*imperf*)
bene/male velle + dat = amīcus/inimīcus esse
nēcāre = interficere
patriae amāns = quī patriam amat
glōria -ae f = magna laus
Athēnīs = in urbe Athēnīs
Athēnās = ad/in urbem
Athēnās
ibi = illīc

cō-stituere -uisse -ūtum
vēlīs īrnātus = vēla īrēns
cōscendere -disse
proficisci -fectum esse

iubēre iussisse iussum
eum ā militib⁹ dūcī iussit = militēs eum dūcere iussit
cō-spicere -iō -spexisse
-spectum
incipere -iō coepisse
coeptum

ac-cēdere -cessisse

auxilium -i n

occidere -disse -sum =
interficere (gladiō)
cīvis -is m/f = quī/quae
in eādem urbe habitat

parātus -a -um

exitus -ūs m < exīre

reperīre repperisse
repertum
filum -i n = linea tenuis

hūc = ad hunc locum
haec locūta = postquam
haec locūta est
opperīre! = exspectā!

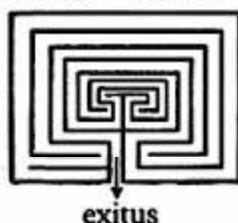
brevī adv = brevī tem-
pore, mox

pollicērī = prōmittere

mora -ae f: sine morā
= continuō
petere -īvisse -ītum

Mīnōtaurō occīsō = post-
quam M.us occīsus est
sequī secūtum esse
filum secūtus : postquam
filum secūtus est, filum
sequēns

nex necis f < necāre

nōtaurum ego tibi auxilium ferre nōn possum..." "Deī" 65
inquit Thēseus "mihi auxilium ferent contrā illum. Ho-
diē certē Mīnōtaurum occīdam atque cīvēs meōs ā
mōnstrō illō terribilī servābō. Bonum gladium gerō. Ad
pugnam parātus sum." Tum Ariadna "Hoc nōn dubitō" 70
inquit, "sed quōmodo exitum labyrinthī posteā repe-
riēs? Nēmō adhūc per sē viam ē labyrinthō ferentem
repperit. Ego vērō tibi auxilium feram: ecce filum ā
Daedalō factum quod tibi viam mōnstrābit. Auxiliō
huius filī hūc ad mē redībis." Haec locūta, Ariadna
Thēseō filum longum dedit; atque ille "Opperīre mē" 75
inquit "hīc ad iānuam! Nōlī timēre! Ego mortem nōn
timeō. Sine timōre mortis contrā hostem eō. Brevī hūc
redībō, neque sine tē, Ariadna, in patriam revertar.
Illūc tē mēcum dūcam neque umquam tē relinquam.
Hoc tibi polliceor." 80

"Tum Thēseus, filum Ariadnae post sē trahēns, laby-
rinthum intrāvit ac sine morā Mīnōtaurum in mediō
labyrinthō exspectantem petīvit, quem post brevem
pugnam gladiō occīdit. Mīnōtaurō occīsō, Thēseus fi-
lum Ariadnae secūtus exitum labyrinthī facile repperit. 85
Ita Thēseus ob amōrem patriae cīvēs suōs ā mōnstrō
saevissimō servāvit.

"Haec sunt quae nārrantur dē nece Mīnōtauri."

Hīc Quīntus "Perge" inquit "nārrāre dē Thēseō et III
Ariadnā! Nōnne illa Thēseum secūta est?" 90

Syra: "Thēseus ē labyrinthō exiēns "Mīnōtaurus ne-

cātus est” inquit, “Laetāminī, cīvēs mē! Intuēminī glādium meum cruentum! Sequimini mē ad portum! Ibi nāvis mea parāta est ad nāvigandum.” Tum Ariadnam 95 cōspiciēns “Et tū” inquit “sequere mē! Proficīscere mēcum Athēnās!” Ariadna, quae nihil magis cupiēbat, “Parāta sum ad fugiendum” inquit, atque sine morā nāvem Thēsei cōscendit. Thēseus nāvem solvit et cum filiā rēgis nāvigāvit Naxum; ibi vērō nocte silentī Ariad-100 nam dormientem reliquit atque ipse Naxō profectus est. Māne Ariadna ē somnō excitāta amīcum in lītore quae-sīvit neque eum repperit. Puella misera ab humili lītore

laetāminī! = gaudēte!
intuēminī! = spectāte!
sequimini mē! = venite
mēcum!

nāvigāre: *ad nāvigandum*

et = etiam; et tū
= etiam tū

fugere: *ad fugiendum*

Naxus -īf
Naxum = *ad insulam*
Naxum
Naxō = *ab insulā Naxō*
relinquere -līquisse
-līctum
lītus -oris n
quaerere -sīsse -sītum

lītus

saxum

in altum saxum ascēdit, unde prōspiciēns nāvem Thē-sei procul in marī vīdit. Tum, etsī vōx eius ā nullō au-105 dīrī poterat, Ariadna amīcum suum fugientem vocāvit: “Thēseu! Thēseu! Reverte ad mē!” neque ullum re-spōnsum ei redditum est praeter vōcem ipsīus quam dūra saxa reddidērunt. Brevī nāvis ē cōspectū eius abiit neque iam ullum vēlum in marī cernēbātur. Ari-110 adna igitur in lītus dēscendit atque hūc et illūc currēns

saxum -ī n
prō-spīcere -īō = ante sē
aspīcere
ascēdere -disse

Thēseus, *voc* Thēseu!
reverte! = redi!

red-dere -didisse -ditum

cōspectus -ūs m < cō-
spīcere; ē cōspectū =
ab oculīs

dē-scēdere -disse [↓]
↔ ascendere [↑]

maerēre ↔ gaudēre
ante omnēs : magis
quam omnēs aliōs

dēserere -uisse -rtum
= relinquere

oblīvīscī -lītum esse
quis...? : nēmō...!

pollicērī -itum esse
cupiditās -ātis f
< cupidus

ob amōrem virī : quia
virum amō/amāvī

oblīvīscī + gen/acc: o.
hominis, o. reī/rem

nārrātiō -ōnis f
< nārrāre

Naxī = in insulā Nāxō
Aegeus -ī m

gerere gessisse gestum
arbitrātus = quī arbitrātus est

multīs cum lacrimīs capillum et vestem scindēbat, ut hominēs quī maerent agere solent — ita maerēbat virgō miserrima, quae ā virō quem ante omnēs amābat sōla relicta erat inter ferās īnsulae sīcut agnus timidus inter saevōs lupōs.”

115

Quīntus: “Cūr Thēseus amīcam suam ita dēseruit?”

Syra: “Tālēs sunt virī, mī puer. Montēs aurī fēminīs pollicentur, tum prōmissa oblīvīscuntur ac fēminās sine nummō dēserunt! Quis tam facile prōmissum oblīvīscitur quam vir quī fēminam amāvit? Ego quoque ōlim 120 dēserta sum ab amīcō pecūniōsō quī mihi magnās rēs pollicitus erat. Nōlī vērō putāre mē ob cupiditātem pecūniae amāvisse eum, ego eum amābam quia eum probum virum esse crēdēbam. Etiam nunc maereō ob amōrem illīus virī.”

125

Quīntus: “Oblīvīscere illīus virī improbī quī tē tam turpiter dēseruit!”

Syra: “Nōn facile est amōris antīquī oblīvīscī. Sed hoc tū nōndum intellegis, mī Quīnte. Redeō ad nārrātiōnem fābulae, quam prope oblīta sum, dum dē aliīs 130 rēbus loquor.

“Ariadnā Naxī relicta, Thēseus ad patriam suam nāvigābat. Interim pater eius Aegeus, rēx Athēniēnsium, ab altō saxō in mare prōspiciēbat. Brevī nāvis filiī in cōspectum vēnit, sed nāvis rediēns eadem vēla ātra 135 gerēbat quae abiēns gesserat: Thēseus enim post necem Mīnōtaurī vēla mūtāre oblītus erat! Itaque Aegeus, ar-

bitrātus mortem filii eō colōre significārī, sine morā dē
saxō sē iēcit in mare, quod ā nōmine eius etiam nunc
140 ‘mare Aegaeum’ vocātur.

“Post mortem rēgis Aegeī filius eius Thēseus rēx
Athēniēnsium factus est. Quī multōs annōs Athēnās
magnā cum glōriā rēxit.”

Hīs verbīs Syra finem nārrātiōnis facit.

iacere -iō iēcisse iactum

145 GRAMMATICA LATINA

Verba dēpōnentia

Imperātīvus.

Laetā re! = gaudē!	Laetā minī! = gaudēte!
Intuē re! = spectā!	Intuē minī! = spectāte!
Revert ere! = redī!	Revert imini! = redīte!
Partī re! = dīvide!	Partī minī! = dīvidite!

150 ‘Laetāre laetāminī’ et cētera sunt imperātīvī verbōrum dēpōnentium. Imperātīvus verbī dēpōnentis: singulāris -re, plūrālis -minī.

regere rēxisse rēctum

finem nārrātiōnis facit
= nārrāre dēsinit

[1] laetā|rī
laetā|re laetā|minī
[2] intuē|rī
intuē|re intuē|minī
[3] revert|i
revert|ere revert|imini
[4] partī|rī
partī|re partī|minī
-re -minī

PENSVM A

Mēdus (ad Lȳdiam): “In Graeciam ībō. Comit– mē! Proficīsc– mēcum! Hoc mihi pollic–! Oblīvīsc– Rōmae! Ōscul– mē!”

Mēdus (ad nautās): “Iam proficīsc–, nautae! Ventus secundus est: intu– caelum! Laet–!”

Verba: trahere –isse –um; petere –isse –um; quaerere –isse –um; occīdere –isse –um; relinquere –isse –um; interficere –isse –um; cōstituere –isse –um; dēserere –isse –um; cōspicere –isse –um; incipere –isse –um; reddere –isse –um; reperire –isse –um; iubēre –isse –um; gerere –isse –um; iacere –isse –um; regere –isse –um; accēdere –isse; ascendere –isse; proficīsci –um esse; sequī –um esse; oblīvīsci –um esse.

Vocabula nova:
fābula
agnus
currus
moenia
mōnstrum
taurus
labyrinthus
aedificium
mors

rēx
expugnātiō
glōria
auxiliū
cīvis
exitus
fīlum
mora
nex
lītus
saxum
cōspectus
cupiditās
nārrātiō
humilis
timidus
terribilis
mīrabilis
saevus
cupidus
parātus
regere
trahere
interficere
aedificare
vorāre
patēre
necāre
cōstituere
occidere
pollicēri
prōspicere
dēscendere
maerēre
dēserere
oblīvīscī
coepisse
complūrēs
forte
quotannīs
ōlim
ibi
illūc
hūc
brevī

PENSVM B

Quīntus — dē lupō et — audīre nōn vult nec fābulam dē Achille, qui Hectorem — et corpus eius mortuum post — suum circum — [= mūrōs] Trōiae —.

Labyrinthus est magnum — unde nēmō exīre potest, etsī iānua —. Thēseus, qui patrem Mīnōtauri, — album, iam necāverat, Mīnōtaurum ipsum quoque — [= interficere] —. Antequam Thēseus, ad pugnam —, labyrinthum intrāvit, Ariadna, filia —, eī — longum dedit. Ita Ariadna Thēseō — tulit, nam ille fīlum sequēns — labyrinhī repperit. Post — Mīnōtauri Thēseus cum Ariadnā Naxum nāvigāvit atque — [= illīc] eam — [= relīquit]. Ariadna ab altō — prōspiciēbat, sed — [= mox] nāvis Thēsei ē — eius abiit. Puella misera in — dēscendit, ubi — et — currēns capillum scindēbat, ut faciunt eae quae —. Thēseus post — patris multōs annōs Athēnās —.

PENSVM C

Quid fēcit Achillēs?

Quid fēcit Rōmulus?

Quālem fābulam Quīntus audīre cupit?

Ubi habitābat Mīnōtaurus?

Quid est labyrinthus?

Quid Mīnōtaurus edēbat?

Cūr tot Athēniēnsēs ad eum mittēbantur?

Quis Athēniēnsēs ā Mīnōtaurō servāvit?

Quōmodo Thēseus exitum labyrinhī repperit?

Sōlusne Thēseus ē Crētā profectus est?

Ubi Thēseus Ariadnam relīquit?

Ā quō mare Aegaeum nōmen habet?

DAEDALVS ET ICARVS

I Quīntus: "Nōnne rēx Mīnōs Thēseum cum Ariadnā fugientem persecūtus est?"

Syra: "Certē rēx eōs persecūtī coepit, sed nāvis Thēsei nimis celeris fuit. Mīnōs, quamquam celeriter nāvigāvit, nōn tam celer fuit quam Thēseus neque eum cōsequī potuit. Tum rēx īrātus cēpit Daedalum, qui filium cōfēcerat et Ariadnae dederat, eumque in labyrinthum inclūdī iussit ūnā cum eius Īcarō filiō; vērum pater et filius mīrabilī modō ē labyrinthō fūgērunt. Crās tibi 10 nārrabō dē fugā eōrum, hodiē plūs temporis ad nārrandum nōn habeō: iam hōram cōsūmpsī in nārrandō."

Quīntus: "Neque tempus melius cōsūmēre potuistī! Nōn oportet in mediā fābulā finem nārrandī facere. Quoniam māiōrem fābulae partem iam nārrāvistī, par- 15 tem reliquam quoque nārrāre dēbēs. Ego parātus sum ad audiendum."

Ad hoc Syra "Ergō" inquit, "quoniam tam cupidus es audiendī, reliquam fābulam tibi nārrābō:

per-sequī = (fugientem)
sequī

celer -eris -ere:
equus celer (*m*)
nāvis celeris (*f*)
pīlum celere (*n*)
capere-iō cēpisse captum

cōn-sicere -iō -fēcisse
-fectum = facere
vērum = sed
Īcarus -ī *m*

fuga -ae *f* < fugere
ad nārrandum = ad nārrātiōnem
cōn-sūmēre
in nārrandō = in nārrātiōne

finis nārrandī = finis
nārrātiōnis
quoniam = quia
reliquus -a -um = cēterus

cupidus audiendī = qui
audīre cupīt
reliqua fābula = reliqua
fābulae pars

in-venire = reperire

audāx -ācis = audēns
 āera acc (= āerem)
 cf-fugere < ex + fugere
 cōsilium -ī n: c. eius =
 quod facere cōstituit
 cōsidere -sēdisse

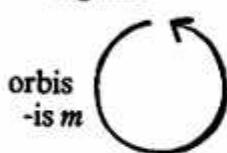
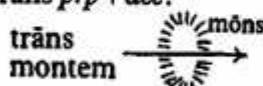
carcer -eris m
 per nōs : sine auxiliō
 quis-quam = ullus homō
 (neque q. = et nēmō)
 iuvāre iūvisse: eum i.
 = ei auxilium ferre
 haud = nōn

paene = prope
 diī = deī

carcer

ex-cōgitāre

liber -era -erum
 trāns prp+acc:

imitārī: avēs i. = facere
 ut avēs
 ē-volāre

quidem = certē
 studiōsus -a -um =
 cupidus discendī

“Daedalus in labyrinthō inclūsus cum filiō suō intrā mūrōs errābat nec exitum invenīre poterat, etsī ipse 20 labyrinthum aedificāverat. Quoniam igitur aliae viae clausae erant, ille vir audāx per āera effugere cōstituit. Īcarus autem, quī cōnsilium patris ignōrābat, humī cōnsēdit et “Fessus sum” inquit “ambulandō in hōc carcere, quem ipse nōbīs aedificāvistī, pater. Ipsī per 25 nōs hinc effugere nōn possumus, neque quisquam nōs in fugiendō iuvāre poterit, ut Thēseum iūvit Ariadna. Haud longum tempus nōbīs reliquum est ad vivendum, nam cibus noster paene cōnsūmptus est. Ego iam paene mortuus sum. Nisi diī nōs iuvābunt, numquam vīvī 30 hinc ēgrediēmur. Ō diī bonī, auxilium ferte nōbīs!”

“Daedalus vērō “Quid iuvat deōs invocāre” inquit, II “dum hīc quiētus sedēs? Quī ipse sē iuvāre nōn vult, auxilium deōrum nōn meret. At nōlī timēre! Ego cōsiliū fugae iam excōgitāvī. Etsī clausae sunt aliae viae, 35 ūna via nōbīs patet ad fugiendum. Intuēre illam aquilam quae in magnum orbem circum carcerem nostrum volat! Quis est tam liber quam avis quae trāns montēs, vallēs, flūmina, maria volāre potest. Quīn avēs caelī imitāmur? Mīnōs, quī terrae marīque imperat, dominus 40 āeris nōn est: per āera hinc ēvolābimus! Hoc est cōsiliū meum. Nēmō nōs volantēs persecū poterit.” “Ego quidem studiōsus sum volandī” inquit Īcarus, “sed ālāe necessāriae sunt ad volandum. Quoniam diī nōbīs ālās nōn dedērunt, volāre nōn possumus. Hominēs sumus, 45

nōn avēs. Nēmō nisi deus nātūram suam mūtāre potest. Avēs nātūrā volāre possunt, hominēs nōn item.” Tūm Daedalus “Quid ego facere nōn possum?” inquit, “Profectō arte meā ipsa nātūra mūtāri potest. Multās rēs 50 mīrābilēs iam cōnfēcī, quae artem meam omnibus dēmōnstrant, nōn sōlum aedificia magnifica, ut hunc labyrinthum, vērum etiam signa quae sē ipsa movēre possunt tamquam hominēs vivī. Ālās quoque cōnficere possum, quamquam opus haud facile est.” “Audāx qui- 55 dem est cōnsilium tuum” inquit Icarus, “sed omne cōnsilium fugiendī mē dēlectat, ac tū id quod semel excōgitāvistī perficere solēs.” “Certē cōnsilium meum perficiam” inquit pater, “Ecce omnia habeō quae necessāria sunt ad hoc opus: pennās, cēram, ignem. Igne cēram 60 molliam, cērā mollī pennās iungam et in lacertīs fīgam.”

“Daedalus igitur arte mīrābilī sibi et filiō suō ālās ingentēs cōnfēcit ex pennīs, quās cērā iūnxit et in lacertīs fixit. Postquam finem operis fēcit, “Opus iam perfec-tum est” inquit, “ecce exemplum artis meae novissi-mum. Avēs quidem nōn sumus, sed avēs imitābimur in volandō. Ventō celerius trāns mare volābimus, nūlla avis nōs cōsequī poterit.”

“Icarus studiōsus volandī ālās hūc illūc mōvit, nec sē suprā humum levāre potuit. “Ālae mē sustinēre nōn 70 possunt” inquit, “Tū docē mē volāre!” Statim Daedalus sē ālīs levāvit et “Nisi ālās rēctē movēs” inquit, “volāre nōn potes. Imitāre mē! Haud difficilis est ars volandī.

nisi deus : praeter deum
nōn item : nōn possunt

ars artis f: ars mea = id
quod facere possum

ignis
-is m
tam-quam = sīcut
opus -eris n

cōnsilium fugiendi
= cōnsilium fugae
per-ficere -iō -fēcisse
-fēctum < per + facere

mollire = mollem facere
lacertus -i m = bracchium
superius
ingēns -entis = valdē
magnus
iungere iūnxisse iūnctum
figere fixisse fixum

movēre mōvisse mōtum

levāre (< levis)
= tollere

sūrsum[↑]↔deorsum[↓]

puerum ōsculātus = post-quam puerum ōsculātus est

īfīmus -a -um *sup* < īferus, *comp* inferior
sīn = sī autemsummus -a -um *sup* ↔ īfīmus; *comp* superior
ūrere ussisse ustum = igne cōnsūmēre
cautus -a -um ↔ audāx
estō! estōte! = es! este!
(*imp*)aliquis : aliquī vir
su-spicere -iō = sūrsum
aspicere

libertās -ātis / < liber

dē-spicere (↔ suspicere)
= deorsum aspicere
multitūdō -inis / (< multū)
= magnus numerus

tibi vidētur : tū putās

rēs magna esse mihi vidētur = rem magnam esse putō

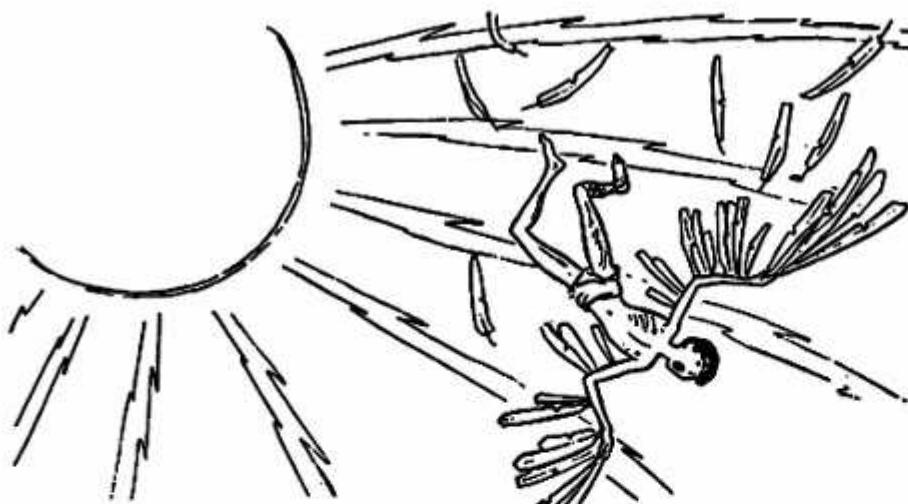
paen-īnsula -ae / < paene
īnsula
Isthmus -ī m

Movē ālās sūrsum deorsum hōc modō!” Ita pater filium suum artem volandī docuit tamquam avis pullōs suōs. Tum puerum ōsculātus “Parātī sumus ad volandum” 75 inquit, “sed prius hoc tē moneō: volā post mē in mediō āere inter caelum et terram, nam sī in īfīmō āere prope mare volābis, pennae ūmidae fīent, sīn volābis in summō āere prope caelum, ignis sōlis cēram mollet atque pennās ūret. Nōlī nimis audāx esse in volandō! 80 Cautus estō, mī fīlī! Iam sequere mē! Carcerem nostrum effugimus — līberī sumus!”

“Haec verba locūtus Daedalus cum fīlīo sūrsum ē III labyrinthō īvolāvit, neque quisquam fugam eōrum animadvertisit nisi aliquī pāstor, quī forte suspiciēns eōs 85 tamquam magnās avēs volantēs vīdit ac deōs esse arbitrātus est. Mox pater et fīlius Crētam reliquērunt, neque vērō rēctā viā Athēnās in patriam suam volāvērunt, sed novā libertāte dēlectatī in magnum orbem suprā mare Aegaeum volāre coepērunt. Īcarus dēspiciēns 90 multitūdinem īsulārum mīrātus est: “Ō, quot parvae īnsulae in marī ingentī sunt!” Daedalus vērō “Illae īnsulae” inquit “haud parvae sunt, quamquam parvae esse videntur. Certē Mēlos īnsula, quae īfrā nōs est, nōn tam parva est quam tibi vidētur.” Īcarus: “Sed illa īnsula quae nōbīs ā sinistrā est multō māior esse mihi vidētur. Quae est illa īnsula?” Daedalus: “Peloponnēsus est, Graeciae pars, nec vērō īnsula est, sed paenīnsula, nam Peloponnēsus terrā angustā, quae Isthmus vocā-

100 tur, cum reliquā Graeciā coniungitur. Prope Isthmum sita est Corinthus, urbs pulcherrima, nec procul absunt Athēnae, patria nostra." "Sī altius volābimus, nōn sōlum Graeciam, sed paene tōtum orbem terrārum spectābimus" inquit puer temerārius atque etiam altius sē levāvit. Illinc nōn sōlum magnās Eurōpae et Asiae partēs dēspiciēbat mīrāns, vērum etiam ōram Āfricae procul cernēbat, deinde suprā sē sōlem in caelō serēnō lūcētem suspexit. Statim puer, cupidus sōlem proprius aspi-ciendī, quamquam pater eum monuerat, in summum 110 caelum ascendit..."

Hīc Quīntus, quī exitum fābulae studiōsē exspectat, interrogat: "Quid tum accidit?"

Syra: "Tum factum est id quod necesse erat accidere: ignis sōlis propinquī cēram, quā pennae iūnctae et fixae erant, mollīvit et pennās ussit. Puer territus, lacertōs nūdōs quatīens, in mare cecidit ac mersus est, neque pater eī auxilium ferre potuit. Ea maris Aegaeī pars in quā Īcarus mersus est ā nōmine eius 'mare Īcarium'

Corinthus -īf

orbis terrārum = omnēs
terrae (Eurōpa, Asia,
Āfrica)
temerārius -a -um =
nimis audāx

-spicere -iō -spexisse
-spectum

exitus = finis

accidere -disse = fieri:
accidit = fit/factum est

orbis terrārum

propinquus -a -um = quī
prope est

quatere -iō = celeriter
hūc illūc movēre
mergere mersisse
mersum

Īcarius -a -um < Īcarus

invenire -vēnisse
-ventum

omnis -e = tōtus

tempus dormiendī est =
tempus est dormīrecāsus -ūs m < cadere
valdē, *comp* magis,
sup māximē

ab-errāre

quārē nārrātur fābula?
monendī causā nārrātur

re-vocāre

volāre sibi vidētūr = sē
volāre videt/putatappellātur. Item īnsula propinqua, in cuius lītore cor-
pus puerī inventum est, etiam nunc ‘Īcaria’ vocātur.

120

“Ecce omnem fābulam habēs dē puerō temerāriō quī
libertātem quaerēns mortem invēnit. Iam tempus dor-
miendī est. Nōnne fessus es longās fābulās audiendō?”Quīntus caput quatit et “Nōn sum fessus, nec illa
fābula longa esse mihi vidētur. Ex omnibus fābulīs haec 125
dē cāsū Īcarī mē māximē dēlectat, etiam magis quam
illa dē filiō Sōlis, quī currum patris regere cōnātus item
dē summō caelō cecidit, quod ab orbe sōlis stultē aber-
rāverat. Semper valdē dēlector tālēs fābulās audiendō.”Syra: “Ego nōn minus dēlector nārrandō illās fābulās, 130
nōn modo quod ipsae per sē pulcherrimae esse mihi
vidēntur, sed etiam quia exitūs fābulārum hominēs teme-
rāriōs optimē monent. Tālis enim est hominum nātūra,
et quidem māximē puerōrum. Nōn sōlum dēlectandī
causā, vērum etiam monendī causā nārrātur fābula dē 135
filiō Daedalī, nam quod illī puerō accidit, idem omnī
puerō accidere poterit, nisi patrī suō pāret. Nōlī Īcarum
imitārī, mī Quīnte! Semper cautus estō! Vērum haud
necessē est tē ā mē monērī post id quod herī tibi accidit.
Certē ille cāsus tuus melius tē monet quam ūlla fābula!” 140Hīs verbīs puerō monitō, Syra tandem nārrandī fi-
nem facit. Neque Quīntus eam abeuntem revocat, sed
in lectō recumbit oculōsque claudit. Mox puer in som-
nīs sibi vidētūr ālīs ḫornātus trāns montēs et flūmina
volāre.

145

GRAMMATICA LATINA

Gerundium

Hōrā in nārrandō cōnsūmptā, Syra plūs temporis ad nārrandum nōn habet et finem facit nārrandī.

- 150 'Nārrandum' est gerundium; quod pōnitur in locō īfīnītī et sīc dēclinātur: accūsātīvus -ndum, genetīvus -ndī, ablātīvus (et datīvus) -ndō.

Exempla:

- Ovidius, semper parātus ad amandō, librum dē amandō
155 scripsit, quī appellātur 'Ars amandī.'

Magister, qui artem docendī scit, parātus est ad docendum.
Magister ipse discit aliōs docendō.

Industriī estōte in scribendō, discipuli! Tempus scribendī
est. Estisne parātī ad scribendum?

- 160 Iam tempus dormiendī est, sed Quīntus nōn est fessus
audiendō neque parātus ad dormiendum.

Scribere scribendō, dicendō dīcere discēs.

PENSVM A

Nāvēs necessāriae sunt ad nāvig-. Iūlia dēlectātur in hortō ambul- et flōrēs carp-. Mēdus cōsilium fugi- excōgitāvit; Lȳdia eum iūvit in fugi-. Paulum satis est ad beātē vīv-.

Verba: iungere -isse -um; figere -isse -um; mergere -isse -um; ūrere -isse -um; movēre -isse -um; capere -isse -um; invenīre -isse -um; cōsiderē -isse; iuvāre -isse; accidere -isse.

PENSVM B

Daedalus exitum labyrinthī — [= reperīre] nōn poterat nec — [= ūllus homō] eum in fugiendō — poterat. — igitur aliae viae clausae erant, vir — [= audēns] per āera — cōnstituit. — patris filium dēlectāvit. Tum Daedalus ālās cōnfēcit ex — quās cērā iūnxit et in lacertīs —. Postquam hoc — perfēcit, Daedalus filium suum — volandī docuit: "— mē! Movē ālās — — hōc modō! Ars volandī — [= nōn] difficilis est. Sed antequam hinc —, hoc tē moneō: nōlī volāre in — āere prope

nārrandum		
nārrandī		
nārrandō		
-ndum	-ndī	-ndō
[1] amā re		
ama nd um		
ama nd i		
ama nd ō		
[2] docē re		
doce nd um		
doce nd i		
doce nd ō		
[3] scrib ere		
scrib end um		
scrib end i		
scrib end ō		
[4] dormī re		
dormi end um		
dormi end i		
dormi end ō		
dīcere = loquī		

Vocabula nova:

fuga
cōsilium
carcer
orbis
nātūra
ars
opus
penna
ignis
lacertus
lībertās
multitūdō
paenīnsula
cāsus
celer
reliquus
audāx
līber
studiōsus
ingēns
īfimus
summus
cautus

temerārius
propinquus
persequī
cōsequī
cōficere
cōsūmēre
invenīre
effugere
iuvāre
excōgitāre
imitārī
ēvolāre
perficere
mollire
figere
levāre
ūrere
suspicere
dēspicere
accidere
quatere
aberrāre
revocāre
vidērī
estō
quisquam
sūrsum
deorsum
haud
paene
quidem
tamquam
quoniam
vērum
sīn
trāns
gerundium

mare nec in — āere prope sōlem. Iam sequere mē! — nos-trum relinquimus, — sumus!”

Īcarus in summum caelum ascendēns nōn sōlum Grae-ciam, — [= sed] etiam Asiam ac — [= prope] tōtum — terrārum dēspiciēbat. Tum vērō id quod pater timuerat — [= factum est]: — sōlis propinquī cēram — atque pennās —.

Ecce fābula mīrabilis dē puerō — quī — quaerēns mortem invēnit.

PENSVM C

Quis Daedalum in labyrinthum inclūdī iussit?

Quōmodo Daedalus effugere cōstituit?

Cūr hominēs volāre nōn possunt?

Ex quibus rēbus Daedalus ālās cōfēcit?

Cūr ālāe Īcarum sustinēre nōn poterant?

Quid pater et filius volantēs vīdērunt?

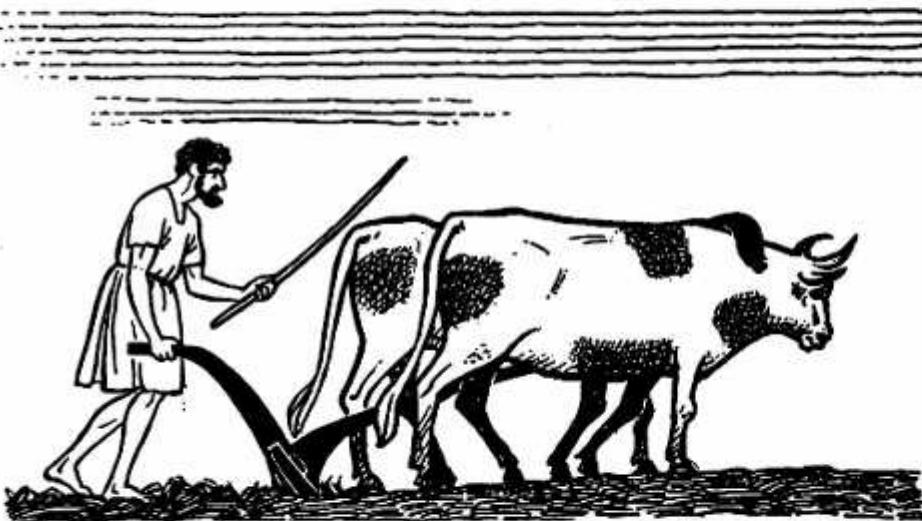
Estne Peloponnēsus magna īnsula?

Quārē Īcarus in summum caelum ascēdit?

Quid tum puerō accidit?

Ubi corpus puerī inventum est?

Num haec fābula dēlectandī causā modo nārrātur?

RES RVSTICAE

I Quid agit pater familiās post merīdiem? Prīnum quiēscit, tum ambulat, dēnique lavātur. Iūlius igitur, postquam paulum quiēvit, ambulātum exit. Iam dēsiit imber, avēs rūrsus in hortō canunt. Dominus hūc illūc in
5 hortō suō amoenō ambulat, deinde exit in agrōs, quī hortum cingunt.

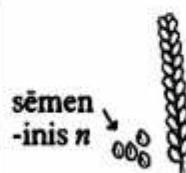
In agrī frūmentum crēscit vēre et aestāte. Mēnse Augustō frūmentum metitur et ex agrī vehitur. Deinde agrī arantur et novum frūmentum seritur. Quī agrōs
10 arant ac frūmentum serunt et metunt, agricultae appellantur. Agricola est vir cuius negōtium est agrōs colere.

Agriculta arāns post arātrum ambulat. Arātrum est īstrūmentum quō agrī arantur. Arātor duōs validōs bovēs quī arātrum trahunt prae sē agit. Quōmodo frū-
15 mentum seritur? Agriculta sēmen manū spargit. Ex par-
vīs sēminibus quae in agrōs sparsa sunt frūmentum crēscit. Mēnse Augustō frūmentum mātūrum est. Quō-

arātrum -ī n

frūmentum -ī n

quiēscere -ēvisse = nihil
agere, quiētus esse,
dormire
dēnique = postrēmō

dēsinere -siisse

amoenus -a -um = pul-
cher
ager -grī m
cingere: locum cingere
= circum locum esse
crēscere crēvisse
= māior fierī

serere ↔ metere

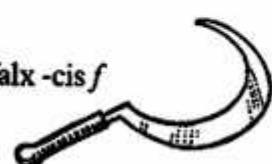
agricola -ae m

negōtium -ī n = officium,
opus
īstrūmentum -ī n

arātor -ōris m = quī arat
prae prp + abl = ante
agere = euntem facere
spargere -sisse -sum

mātūrus -a -um

falx -cis f

utī ūsum esse (+ abl)

regiō -ōnis f = pars
terraeLatīnī -ōrum m = qui
Latium incolunt
rudis -e = indoctus-ve = vel: aliās-ve
= vel aliās

frūgēs -um f pl

fertilis -e (< ferre)
= qui frūgēs fert

loca -ōrum n pl = regiō

pāscere = herbā alere

pecus -oris n = ovēs,
porcī, bovēspābulum -ī n = cibus
pecoris et equōrum

lāna -ae f

cōpia -ae f: magna

cōpia = multum

in-vehere

solum = terra, humus

parum = nōn satis

bis ter-ve = bis vel ter

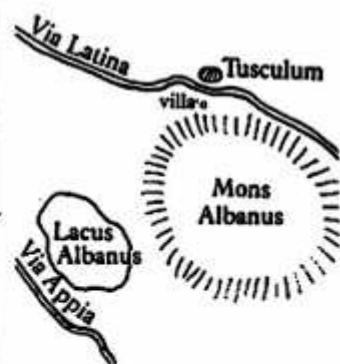
Aegyptus -ī f

modo metitur frūmentum? Falce metitur. Falx est īstrūmentum quō agricola metit. Quō īstrūmentō serit agricola? Qui serit nūllō īstrūmentō ūtitur praeter manū. Qui arat arātrō ūtitur; qui metit falce ūtitur; qui serit manū suā ūtitur.

Deus agricolārum est Sāturnus, qui olim rēx caelī fuit, sed ā filiō suō Iove ē caelō pulsus in Italiam vēnit, ubi eam regiōnem quae Latium appellātur optimē rēxit Latīnōsque, hominēs ut tunc erant rudēs ac barbarōs, agrōs colere docuit. In forō Rōmānō est templum Sāturnī.

Ager qui multum frūmentī aliāsve frūgēs ferre potest, fertilis esse dīcitur. Italia est terra fertilis, sed multa loca Italiae nōn arantur nec ūllās frūgēs ferunt praeter herbam. Iīs locīs ovēs, porcī, bovēs pāscuntur, nam herba est pecoris pābulum, et facilius est pecus pāscere quam agrōs colere. Praetereā lānā ovium ūtuntur hominēs, nam ē lānā vestēs efficiuntur. Itaque pecus māiōris pretii est quam frūmentum, et qui pecus pāscit plūs pecūniae facit quam qui agrōs colit.

Frūmentum minōris pretii est, quia magna cōpia frūmentī ex Āfricā in Italiam invehitur. Solum Āfricae fertile est, nisi aquā caret, sed multīs locīs Āfricae parum aquae est. Ergō necesse est agrōs aquā flūminum rigāre. Agricolae qui agrōs prope Nilum flūmen colunt bis terve in annō metere possunt, Aegyptus enim terra fertilissima est, quia solum eius aquā Nīlī rigātur.

45 Agri Iuliī, quī sub monte Albānō sitī sunt, nōn sōlum frūmentum, sed etiam vītēs ferunt. Iī agrī in quibus vītēs crēscunt vīneae dīcuntur. Frūgēs vīneārum sunt ūvae, quae mēnse Septembri mātūrae sunt. Ex ūvīs mātūrīs vīnum efficitur.

II Iūlius, quī nūper ex urbe in praedium suum Albānum vēnit, circā agrōs et vīneās suās ambulat. Suprā eum est mōns Albānus, post montem lacus Albānus, quī vīllīs magnificīs cingitur. Nūllā in parte Italiae tot et tantae vīllae sitae sunt quam in Latiō et māximē circā 55 lacum illum amoenum. Nē in Campāniā quidem plūrēs vīllae sunt, quamquam multī Rōmānī in ērā maritimā eius regiōnis vīllās possident; nam plūrimī Rōmānī sub urbe Rōmā habitāre volunt in vīllīs suburbānīs.

Iūlius aspīcit agricolās quī in agrīs et in vīneīs opus 60 faciunt, gaudēns quod ipsī, ut dominō dīvitī, nōn

praedium -ī n = villa
cum agrīs
circā prp + acc = circum

nē = nōn; nē... quidem
= etiam nōn

sub urbe = prope urbem

sub-urbānus -a -um =
sub urbe situs

ipse -a -um, dat -ī

labōrāre = opus facere;
 ↔ quiēscere
 labor -ōris *m* = opus
 existimāre = cēnsēre
 = putāre
 p̄e agricolis bēatus =
 bēatior quam agricultorū

rūs rūris *n* (↔ urbs) =
 agrī, silvae, campī...
 rūrī (*loc*) ↔ in urbe
 ōtium -ī *n* ↔ negōtium
 (neg-ōtium < nec +
 ōtium)
 urbānus -a -um < urbs

colōnus -ī *m* < colere

prō *ppr+abl*: prō dominō
 = in locō dominī

qui- quae- quod-dam:
 qui-dam colōnus =
 unus ex colōnīs

dominus imperat ut colō-
 nus accēdat = dominus
 colōnum accēdere iubet

abs = ā: abs tē = ā tē
 poscere poposcisse

prae metū =
 ob metum

necesse est in agrīs labōrāre. Quamquam nūllō modō
 labōrem agricolārum sordidum indignumve esse exīsti-
 mat, tamen sē p̄e agricolis bēatum esse cēnset. Neque
 enim labōrat dominus, sed quiēscit, cum in praediō suō
 est. Rūs quiētum et amoenum eum dēlectat. In urbe 65
 Iūlius semper in negōtiō est, sed rūrī in ōtiō cōgitat dē
 negōtiis urbānīs. Itaque Iūlius, qui ōtium rūris valdē
 amat, cum p̄imum cōfecta sunt negōtia urbāna, in
 praedium suum suburbānum proficīscitur.

Agri Iūlii nōn ā dominō ipsō coluntur, sed ā colōnīs. 70
 Colōnus est agricola quī nōn suōs, sed aliēnōs agrōs prō
 dominō absentī colit et mercēdem dominō solvit prō
 frūgibus agrōrum.

Colōnī Iūlii sunt agricultorū validī quī industriē labō-
 rant omnēsque mercēdem ad diem solvere solent. At 75
 hōc annō quīdam colōnus mercēdem nōndum solvit.
 Iūlius eum colōnum in agrō cōspicit et “Hūc accēde,
 colōne!” inquit. Dominus imperat ut colōnus accēdat,
 tum interrogat: “Cūr nōndum solvistī mercēdem quam
 ter quaterve iam abs tē poposcī? Octingentōs sēstertiōs 80
 mihi dēbēs. Solve eōs!” Iūlius colōnō imperat ut mercē-
 dem solvat.

Colōnus pallidus prae metū loquī nōn potest.
 Iūlius: “Audīsne? Imperō tibi ut mercēdem solvās.
 Quīn respondēs?” 85

Colōnus: “Nūlla est mihi pecūnia. Nē assem quidem
 habeō.”

Iūlius: "Nisi hīc et nunc solvis mercēdem dēbitam,
servīs meīs imperābō ut tē agrīs meīs pellant. Iam trēs
90 mēnsēs exspectō ut ea pecūnia mihi solvātur. Etsī vir
patiēns sum, hic finis est patientiae meae!"

Colōnus ad pedēs dominī sē prōicit eumque ūrat ut
patientiam habeat: "Patientiam habē, domine! Nōlī ā
mē postulāre ut tantum pecūniae statim solvam! Intrā
95 duōs trēsve mēnsēs omnia accipiēs. Nōlī mē ē domō
meā rapere! Octō līberī mihi sunt, quōs ipse cūrāre
dēbeō. Cūra īfantium multum temporis magnamque
patientiam postulat, itaque parum temporis habeō ad
opus rūsticum."

100 Iūlius: "Quid? Num uxor abs tē postulat ut tū prō
mātre īfantēs cūrēs? Itane īfantēs suōs neglegit? Mā-
tris officium est īfantēs cūrāre. Tū vērō cūrā ut agrī
bene colantur et mercēs ad diem solvātur!"

Colōnus: "Uxor mea officium suum nōn neglegit nec
105 postulat ut ego īfantēs cūrem; sed nunc nec īfantēs
cūrāre nec quidquam aliud agere potest, quia aegrōtat:
intrā paucōs diēs novum īfantem exspectat. Nōlī mē ab
uxōre gravidā rapere! Per omnēs deōs tē ūrō!"

Hīs precibus dominus sevērus tandem movētur. Co-
110 lōnō imperat ut taceat atque surgat, tum "Quoniam"
inquit "uxor tua grāvida est, abī domum! Prīnum cūrā
ut uxor et līberī valeant, tum vērō labōrā ut pecūniām
omnēm solvās intrā finēm huius mēnsis, id est intrā
trīcēsimūm diēm!"

agrīs : ex agrīs

patiēns -entis < patī
patientia -ae f < patiēns
prō-icere (-iicere) -iō
< prō- + iacere

tantum -i n = tam
multum

rapere -iō -uisse raptum
cūra -ae f

rūsticus -a -um < rūs

neglegere -ēxisse -ēctum
↔ cūrāre

quid-quam = ūlla rēs
(neque q. = et nihil)

gravidus -a -um: (fēmi-
na) grāvida = quae ī-
fantem exspectat
precēs -um f pl = verba
ōrantia, quod ūrātur

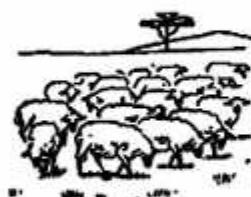
trīcēsimus -a -um
= xxx (30.)

dī-mittere -mīssisse
-missum

prōd-esse prō-fuisse
(+ dat) = bonum esse
calor -ōris *m* = āēr cali-
dus, tempus calidum
nocēre -uisse ↔ prōdesse
frīgus -oris *n* ↔ calor

vīnum bonum *est*: calor
efficit ut v. bonum *sit*
satis dē vīneīs *dictum est*

siccus -a -um ↔ ūmidus

grex gregis *m*
= multitūdō bēstiārum

nē = ut nē

nē-ve = vel nē, et nē

Colōnō dīmissō, Iūlius alium agricolam vocat eum- III
que dē rēbus rūsticīs rogitat, ac pīnum dē vīneīs:
“Quōmodo vīneae sē habent hōc annō?”

“Optimē” inquit agricola, “Aspice hanc vītem: tot et
tantaē ūvae magnam vīnī cōpiam prōmittunt, ac vīnum
bonum futūrum esse exīstimō, nam sōl duōs iam mēn- 120
sēs prope cotīdiē lūcet ūsque ā māne ad vesperum. Ni-
hil enim vīneīs magis prōdest quam sōl et calor, nec
quidquam iīs magis nocet quam imber et frīgus.”

Iūlius: “Calor sōlis nōn ipse per sē efficit ut vīnum
bonum sit. Vītēs probē cūrāre oportet. Itaque vōs mo- 125
neō ut industriē in vīneīs labōrētis. Sed satis dē vīneīs.
Frūmentum quāle erit?”

“Nōn ita bonum” inquit alter agricola, “Solum nimis
siccum est nec rigārī possunt agrī quod procul absunt ā
rīvō. Imber brevis quem hodiē habuimus frūmentō prō- 130
fuit quidem, sed parum fuit. Item sicca est herba, pecus
parum pābulī invenit. Sed scīsne ovem herī paene rap-
tam esse ā lupō?”

Iūlius: “Quid? Lupusne ovem ē grege rapuit?”

Agricola: “Ovis ipsa ē grege aberrāverat. Nec vērō 135
lupus ovī nocuit, nam pāstor eam in silvā repperit atque
ē dentibus lupī servāvit!”

Iūlius: “Ō, pāstōrem pigerrimum, quī officium suum
ita neglēxit! Pāstōris officium est cūrāre nē ovēs aber-
rent nēve silvam petant. Ego vērō cūrābō nē ille pāstor 140
posthāc officium neglegat!”

Agricola: "Nōlī nimis sevērus esse! Nōn cēnseō illum pāstōrem prae cēterīs pigrum esse."

Iūlius: "Rēctē dīcis: nam pigrī ac neglegentēs sunt 145 omnēs! At ego faciam ut industriī sint!"

Agricola: "Certē pāstōrēs minus labōrant quam agricultorēs. Nōbīs nūllum est ōtium, nec opus est nōs monēre ut industriī sīmus nēve quiēscāmus."

Iūlius: "Nōlī cēnsēre opus pāstōrum facilius esse. 150 Cūra pecoris magnum est negōtium, nōn ōtium, ut pāstōrēs nēquam in mollī herbā dormientēs putant. Ego vērō cūrābō nē ille pāstor neglegēns sit nēve dormiat! Faciam ut tergum eī doleat! Arcesse eum!"

Sed eō ipsō tempore pāstor gregem prae sē agēns ē 155 campīs revertitur. Cum prīmum is prope vēnit, "Optimē advenīs" inquit dominus īrātus baculum prae sē tenēns, "nam verbera meruistī!"

Pāstor humī sē prōiciēns dominum ūrat nē sē verberet: "Nōlī mē verberāre, ere! Nihil fēci!"

160 "At propter hoc ipsum" inquit Iūlius "tē verberābō, homō nēquam, quod nihil fēcisti! Officium tuum est cūrāre nē ovēs aberrent nēve ā lupō rapiantur. Precēs tibi nōn prōsunt. Prehendite eum, agricultorē, et tenēte!" Iūlius duōbus agricultorēs imperat ut pāstōrem prehendant 165 et teneant.

Tum vērō, dum pāstor territus verbera exspectat, ovēs sine pāstōre relictæ dē viā in agrōs aberrant ac frūmentum immātūrum carpere incipiunt. Agricultorē

prae cēterīs piger = cēterīs pigror
neglegēns -entis = qui officium neglegit

nē-quam *indēcl* = improbus

optimē: optimō tempore

prōd-est prō-sunt

im-mātūrus -a -um < in-mātūrus

prohibere = retinere
mittere ↔ prehendere

modo = nūper

officiō (*abl.*) prohibere =
ab officiō prohibere

quam celerrimē potest =
tam celeriter quam
māximē fieri potest

sevērus esse
in-hūmānus -a -um

coniūctīvus -ī m (*coni*)

[1] intret
[2] taceat
[3] claudat
[4] audiat

-et
-at

[1] cōgit|e|m
cōgit|ē|s
cōgit|e|t
cōgit|ē|mūs
cōgit|ē|tis
cōgit|e|nt

hoc videntēs clāmant: "Prohibē ovēs tuās ab agrīs nos-
trīs, pāstor!" — tum pāstōrem mittunt atque celeriter 170
ovēs in agrīs sparsās persequuntur.

Pāstor sōlus cum dominō relictus "Modo dīxistī" in-
quit "meum officium esse cavēre nē ovēs aberrent. Nōlī
mē officiō meō prohibere!"

Iūlius: "Ego tē nōn prohibēbō officium facere. Fac ut 175
ovēs ex agrīs agantur! Age, curre, pāstor!"

Vix haec dīixerat Iūlius, cum pāstor quam celerrimē
potest ad ovēs suās currit. Dominus rīdēns eum curren-
tem aspicit, tum ad villam revertitur. Etsī dominus se-
vērus exīstimātur, tamen inhūmānus nōn est. 180

GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus praesēns.

[A] Āctīvum.

Dominus: "Intrā, serve! Claude forem! Tacē et audi!" Do- 185
minus servō imperat ut intret, forem claudat, taceat et audiat.
Servus intrat, forem claudit, tacet et audit.

'Intrat', 'tacet', 'claudit', 'audit' est indicātīvus. 'Intret',
'taceat', 'claudat', 'audiat' coniūctīvus est. Coniūctīvus
praesentis (pers. III sing.) [1] -et, [2, 3, 4] -at. 190

Exempla: [1] cōgitā|re: cōgit|et; [2] respondē|re: respon-
de|at; [3] scrib|ere: scrib|at; [4] audi|re: audi|at.

Magister: "Studiōsus estō, discipule! Prīnum audi quod
interrogō, tum cōgitā, dēnique surge et respondē!" Magister
discipulum monet ut studiōsus sit: prīnum audiat, tum cōgi- 195
tet, dēnique surgat et respondeat. Discipulus silet. Magister:

“Audīsne, puer? Moneō tē ut studiōsus sīs: prīmum audiās, tum cōgitēs, dēnique surgās et respondeās.” Discipulus: “Nōn opus est mē monēre ut audiam et cōgitem atque ut 200 studiōsus sim. Sed respondēre nesciō. Nōlī igitur ā mē postulāre ut surgam et respondeam!”

Magister: “Studiōsī estōte, discipulī! Prīmum audīte quod interrogō, tum cōgitāte, dēnique surgite et respondēte!” Magister discipulōs monet ut studiōsī sint: prīmum audiant, tum 205 cōgitent, dēnique surgant et respondeant. Discipulī silent. Magister: “Audītisne, puerī? Moneō vōs ut studiōsī sītis: prīmum audiātis, tum cōgitētis, dēnique surgātis et respondeātis.” Discipulī: “Nōn opus est nōs monēre ut audiāmus et cōgitēmus atque ut studiōsī sīmus. Sed respondēre nescimus. 210 Nōlī igitur ā nōbīs postulāre ut surgāmus et respondeāmus!”

	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>	<i>Sing.</i>	<i>Plūr.</i>
<i>Persōna prima</i>	-em	-ēmus	-am	-āmus
<i>Persōna secunda</i>	-ēs	-ētis	-ās	-ātis
<i>Persōna tertia</i>	-et	-ent	-at	-ant

215 [B] Passīvum.

Dominus imperat ut servus improbus teneātur et verberētur, deinde ut vinciātur et inclūdātur.

Dominus imperat ut servi improbi teneantur et verberentur, deinde ut vinciantur et inclūdantur.

220 Iānitor tabellārium monet ut caveat nē ā cane mordeātur: “Cavē nē ā cane mordeāris!” Tabellārius: “Tuum negōtium est cūrāre nē ego mordear. Vincī canem! Ego cūrābō ut tū vinciāris et inclūdāris et verberēris ab erō tuō!” Iānitor: “Num tuum negōtium est cūrāre ut ego vinciār et inclūdār et ver- 225 berer?”

Iānitōrēs tabellāriōs monent ut caveant nē ā cane mordeātur: “Cavēte nē ā cane mordeāminī!” Tabellārii: “Vestrū negōtium est cūrāre nē nōs mordeāmur. Vincītē canem! Nōs cūrābimus ut vōs vinciāminī et inclūdāminī et verberēminī ab 230 erō vestrō!” Iānitōrēs: “Num vestrū negōtium est cūrāre ut nōs vinciāmur et inclūdāmur et verberēmur?”

[2]	responde	a m
	responde	ā s
	responde	a t
	responde	ā mus
	responde	ā tis
	responde	a nt

[3]	surg	a m
	surg	ā s
	surg	a t
	surg	ā mus
	surg	ā tis
	surg	a nt

[4]	audi	a m
	audi	ā s
	audi	a t
	audi	ā mus
	audi	ā tis
	audi	a nt
	esse	sī m
	esse	sī s
	esse	sī t
		sī m
		sī s
		sī t

[1]	-e m	-ē mus
	-ē s	-ē tis
	-e t	-e nt
[2,3,4]	-a m	-ā mus
	-ā s	-ā tis
	-a t	-a nt

[1]	verber	e r
	verber	ē ris
	verber	ē tur
	verber	ē mur
	verber	ē mini
	verber	e ntur

[2]	morde	a r
	morde	ā ris
	morde	ā tur
	morde	ā mur
	morde	ā mini
	morde	a ntur

[3]	includ	a r
	includ	ā ris
	includ	ā tur
	includ	ā mur
	includ	ā mini
	includ	a ntur

[4]	vinci	a r
	vinci	ā ris
	vinci	ā tur
	vinci	ā mur
	vinci	ā mini
	vinci	a ntur

[1]	-e r	-ē mur
	-ē ris	-ē mini
	-ē tur	-e ntur
[2,3,4]	-a r	-ā mur
	-ā ris	-ā mini
	-ā tur	-a ntur

	Sing.	Plur.	Sing.	Plur.
Persōna p̄ima	-er	-ēmur	-ar	-āmur
Persōna secunda	-ēris	-ēminī	-āris	-āminī
Persōna tertia	-ētur	-entur	-ātur	-antur

235

Vocabula nova:

ager
frūmentum
agricola
negōtium
arātrum
instrūmentum
sēmen
falx
regiō
frūgēs
pecus
pābulum
lāna
cōpia
vītis
vīnea
ūva
vīnum
praedium
labor
rūs
ōtium
colōnus
patientia
cūra
precēs
calor
frīgus
grex
amoenus
mātūrus
rudis
fertilis
suburbānus
urbānus
patiēns
rūsticus
gravidus
siccus
neglegēns
nēquam
immātūrus
inhūmānus

PENSVM A

Iūlius colōnō imperat ut mercēdem solv-. Ille dominum ūrat ut patientiam habe-: “Nōlī postulāre ut tantam pecūniā statim solv-!” Dominus colōnō imperat ut tace- et surg-, tum “Prīnum cūrā” inquit “ut uxor et liberī vale-, tum vērō cūrā ut agrōs bene col- et mercēdem solv-!”

Dominus colōnōs monet ut labōr- nēve quiēsc-: “Moneō vōs ut labōr- nēve quiēsc-!”

Māter filiam monet ut cauta s-: “Moneō tē ut cauta s-!”
Fābula nōs monet nē temerāriī s-.

Verba: spargere -isse -um; rapere -isse -um; neglegere -isse -um; dēsinere -isse; quiēscere -isse; crēscere -isse; poscere -isse; prōdesse -isse.

PENSVM B

Mēnse Augustō — metitur, deinde — arantur et novum frūmentum —. Agricola quī — post arātrum ambulat duōs bovēs — [= ante] sē agēns; arātrum est — quō agrī arantur. Agricola quī serit nūllō īstrūmentō — et sēmen manū —. Quī — falce ūtitur. Agricola est vir cuius — est agrōs —. Ex Aegyptō, quae terra — est, magna — frūmentī in Italiā —. Frūgēs vīneārum sunt —, ex quibus — efficitur. — sōlis vīneīs —, — [↔ calor] vīneīs —.

Iūlius in — suō Albānō nōn labōrat, sed —. — quiētum et — [= pulchrum] eum dēlectat. Colōnus aliēnōs agrōs — dominō absentī colit.

Pāstor est vir quī pecus — et cūrat. — pecoris magnum negōtium est, nōn —, ut pigrī pāstōrēs — [= cēnsent]. Pāstōrēs nōn tam industriē — quam agricolae. Pāstōris officium est cūrāre — ovēs aberrent — [= et nē] ā lupō rapiantur.

PENSVM C

Quid est negotium agricultae?
 Quandō frumentum metitur?
 Num arātor ipse arātrum trahit?
 Quid est pābulum pecoris?
 Unde frumentum in Italiam invehitur?
 Quae regiō Africæ fertilissima est?
 Cūr necesse est agrōs rigāre?
 Quae sunt frūgēs vīneārum?
 Num Iūlius ipse in agrīs labōrat?
 Omnesne colōnī mercēdem solvērunt?
 Quot sēstertiōs colōnus Iūliō dēbet?
 Num uxor colōnī officium suum neglegit?
 Quid est officium pāstōris?
 Estne Iūlius dominus inhūmānus?

trīcēsimus
 quiēscere
 cingere
 crēscere
 metere
 arāre
 serere
 colere
 spargere
 ūti
 pāscere
 invehere
 rigāre
 labōrare
 exīstīmāre
 cēnsēre
 prōicere
 ūrāre
 rapere
 neglegere
 prōdesse
 nocēre
 prohibēre
 quīdam
 parum
 tantum
 dēnique
 circā
 prae
 prō
 abs
 -ve
 nē
 coniūctīvus

PERICVLA MARIS

Interim Mēdus et Lȳdia ventō secundō per mare īfē-
rum nāvīgārē pergunt ad fretum Siculum (id est fretum
angustum quō Sicilia ab Italiā disiungitur). Gaudent
omnēs quī eā nāvē vehuntur praeter mercātōrem cuius
mercēs necesse fuit ē nāvē ēicere.

Mēdus vērō multum cōgitat dē verbīs Lȳdiae et dē
tempestāte quae tam subitō cessāvit, postquam Lȳdia
dominum suum invocāvit. Ut tempestās mare tranqui-
lum turbāvit, ita verba Lȳdiae animum Mēdī turbāvē-
runt.

Lȳdia amīcum suum colōrem mūtāvisse animadvertisit
et “Quid pallēs?” inquit, “Utrum aegrōtās an territus
es?”

“Nōn aegrōtō” inquit Mēdus, “Corpus quidem sā-
num est mihi, animus vērō turbātus. Quis est ille domi-
nus tuus cui mare et ventī oboedīre videntur?”

fretum -ī n
Siculus -a -um = Siciliæ
dis-iungere (\leftrightarrow con-
iungere) = dīvidere

ē-icere (-iicere) -iō
-iēcisse -iectum
< ē + iacere

cessāre = opus neglegere,
minus agere; ventus
cessat : v. minuitur

animus -ī m \leftrightarrow corpus

utrum... an = -ne... an

ob-oedīre (< -audīre)
(+ dat) = pārēre

Lýdia: "Nōn meus tantum, sed omnium hominum est dominus, et Rōmānōrum et Graecōrum et barbarōrum."

- 20 Mēdus: "Utrum homō an deus est?"

Lýdia: "Chrīstus est Deī filius quī homō factus est. In oppidō Bethlehem nātus est in Iūdaeā, patriā Iūdaeōrum, quae inter Syriam et Aegyptum sita est. Eō vēnērunt rēgēs, quī stēllam eius vīderant in oriente, et invēnērunt puerum cum Mariā, mātre eius, et adōrāvērunt eum velut deum. Posteā Chrīstus ipse plānē dēmōnstrāvit sē esse filium Deī, nam discipulōs docēbat, quōrum magna turba eum sequēbātur, aegrōs sānābat..."

Mēdus: "Omnis medicus id facit."

- 30 Lýdia: "Qui medicus verbīs sōlīs potest facere ut hominēs caecī videant, surdī audiant, mūtī loquantur, claudi ambulent?"

Mēdus: "Potestne dominus tuus haec facere?"

Lýdia: "Profectō potest. In Iūdaeā Iēsūs nōn sōlum faciēbat ut caecī vidērent, surdī audīrent, mūtī loquerentur, vērum etiam verbīs efficiēbat ut mortuī surgeant et ambulārent. Ex ūniversā Iūdaeā hominēs aegrī, quī fāmam dē factīs eius mīrabilibus audīverant, ad eum conveniēbant. Postrēmō tamen Iēsūs Chrīstus ab 40 improbīs hominibus necātus est."

Mēdus: "Quid? Nōn vīvit dominus tuus?"

Lýdia: "Immō vērō vīvit, nam tertīo diē Iēsūs surrēxit ā mortuīs et quadrāgēsimō diē post in caelum

Bethlehem *n* indēcl
Iūdaea -ae *f*
Iūdaei -ōrum *m pl*
eō *adv* = illūc

ad-ōrāre

vel-ut = tamquam, sīcut

turba -ae *f* = multitūdō hominum

caecus -a -um = qui vidēre nōn potest
surdus -a -um = qui audire nōn potest
mūtus -a -um = qui loquī nōn potest
claudus -a -um = qui ambulāre nōn potest
Iēsūs -ū *m* (*acc* -um)

ūniversus -a -um = tōtus

fāma -ae *f* = quod narrātur dē aliquō

surgere surrēxisse

quadrāgēsimus -a -um = XL (40.)

im-mortālis -e ↔ mortālis -e (< mors)
nāscī nātūm esse ↔ mori
-ior mortuum esse

libellus -i m = parvus
liber

ex-tendere

ap-prehendere = pre-
hendere (manū)
qui-dam, abl quō-dam
Matthaeus -i m
vīvere vīxisse

dictum -i n = quod
dictum est, verbum
memorāre = nārrāre,
dīcere

discere didicisse

rogāre = ḍrāre

ē-volvere: librum ē.
= librum aperire
tollere = sūmere et
sēcum ferre

prīnceps -ipis m = vir
inter aliōs prīmus (qui
aliis imperat)

sus-citāre = excitāre
[Mauth. 9.18-19,23-26]
ūnus = quidam

ascendit. Immortālis est fīlius Deī sīcut pater eius,
Deus vīvus. Hominēs mortālēs nāscuntur ac moriuntur, 45
Deus immortālis semper vīvit. Sed ipsa male nārrō: ex
hōc libellō recitābō tibi aliquid.”

Lȳdia libellum, quem adhūc intrā vestem occultāvit,
prōmit et Mēdō ostendit. Qui manum extendēns libel-
lum apprehendit et “Qui liber est iste?” inquit. 50

Lȳdia: “Scriptus est ā quōdam Iūdaeō, nōmine Mat-
thaeō, qui simul cum Chrīstō vīxit et discipulus eius
fuit. In hōc librō Matthaeus, qui suīs oculīs auribusque
dominum nostrum vīderat et audīverat, dicta et facta
eius memorat.” 55

Mēdus, qui legere nōn didicit, Lȳdiae librum reddit II
eamque rogat ut aliquid sibi legat; quae continuō li-
brum ēvolvit et “Legam tibi” inquit “dē virō claudō cui
Iēsūs imperāvit ut surgeret et tolleret lectum suum et
domum ambulāret.” 60

Mēdus: “Modo dīxistī ‘Chrīstum etiam mortuīs im-
perāuisse ut surgerent et ambulārent.’ Plūra de eā rē
audīre cupiō.”

Lȳdia: “Audī igitur quod scriptum est dē Iaīrō, prī-
cipe quōdam Iūdaeōrum, qui Iēsum rogāvit ut filiam 65
suam mortuam suscitāret:

*Ecce prīnceps ūnus accessit, nōmine Iaīrus, et adōrābat
eum dīcens: “Filia mea modo mortua est, sed venī, impōne
manū tuā super illām, et vīvet.” Et surgēns Iēsūs sequē-
bātur eum cum discipulīs suīs. — Et veniēns Iēsūs in do-* 70

75 *mum p̄incipis, vidēns tibicinēs et turbam tumultuantem, dīcēbat: "Discēdite! Nōn enim mortua est puella, sed dormit." Et dēridēbant eum. Et, ēiectā turbā, intrāvit et tenuit manum eius et dīxit: "Puella, surge!" Et surrēxit puella. Et exiit fāma haec in ūniversam terram illam.*

Mēdus: "Per deōs immortālēs! Sī hoc vērum est, p̄inceps omnium deōrum est deus tuus; neque enim ūllus deus Rōmānus hominem mortālem ab Īnferīsus citāre potest — nē Iuppiter quidem tantam potestātem 80 habet, etsī ille deus māximus habētur."

Lȳdia: "Est ut dīcis; nec sōlum deus p̄inceps, sed Deus ūnus et sōlus est ille. Tōtus mundus in potestāte Deī est, et caelum et terra et mare."

Hīc gubernātor, qui sermōnem eōrum exaudīvit, 85 "Tanta" inquit, "ūnius deī potestās nōn est. Nam trēs diī, Neptūnus, Iuppiter, Plūtō, mundum ūniversum ita inter sē dīvisērunt, ut Iuppiter rēx caelī esset, rēx maris esset Neptūnus, Plūtō autem rēgnāret apud Īnferōs, ubi animae mortuōrum velut umbrae versārī dīcuntur."

90 Mēdus: "Num quis tam stultus est ut ista vēra esse crēdat? Perge legere ē libellō tuō, Lȳdia!"

Lȳdia iterum librum ēvolvit et "Ecce" inquit "quod nārrātur dē Chrīstō super mare ambulante:

95 *Nāvicula autem in mediō mari iactābātur flūctibus, erat enim ventus contrārius. Quārtā autem vigiliā noctis vēnit ad eōs Iēsūs ambulāns super mare. Discipulī autem videntēs eum super mare ambulantem turbātū sunt dīcentēs: "Phan-*

tumultuārī = tumultum facere

tibicen -cinis m

Īnferī-ōrum m = mortui, qui loca īfēra (sub terrā) incolere dīcuntur
potestās -ātis f

habērī = existimārī

mundus -i m = caelum et terra et mare

Plūtō -ōnis m: deus, rēx īnferōrum
dīvidere -vīssisse -vīsum

rēgnāre = rēx esse
anima: fōrma hominis mortuī ut ex animā facta

versārī = hūc et illūc movērī, errāre

[Matth. 14.24–33]
nāvicula -ae f = parva nāvis
(ventus) contrārius
↔ secundus
vigilia -ae f: quārta v. = nōna hōra noctis (nox in IV vigiliās dīviditur)

phantasma -atis *n* = anima
quae ambulare videtur
eis = iīs
cōstāns -antis
↔ turbātus
Petrus -ī *m*: Christū dis-
cipulus
ipse : ille

ut venīret = quia venire
volēbat
salvus -a -um = servātus;
salvum facere = servāre

-āstū = -āvistū
ascendentibus *eis* = dum
ascendunt

attentus -a -um = qui
studiōsē audit
per-suādēre -suāsissē
(+ dat): p. hominī =
facere ut homō crēdat

[*Matth. 28.18*]

[*Matth. 8.23–27*]

= et eum in nāviculam
ascendentem secūtī
sunt discipulī eius

salvāre = salvum facere
per-ire -eō -iisse = per-
dī, morī (↔ servāri)
tunc = tum
tranquillitās -ātis *f*
(< *tranquillus*)
↔ tempestās

tasma est!" et prae timōre clāmāvērunt. Statimque Iēsūs locūtus est *eis* dīcēns: "Cōstantēs estōte! Ego sum. Nōlīte timēre!" Respondēns autem ei Petrus dīxit: "Domine, sī tū 100 es, iubē mē ad tē venīre super aquam!" At ipse ait: "Venī!" Et dēscendēns Petrus dē nāviculā ambulābat super aquam, ut venīret ad Iēsum. Vidēns vērō ventum validum timuit, et incipiēns mergī clāmāvit dīcēns: "Domine! Salvum mē fac!" Et continuō Iēsūs extendēns manū apprehendit eum, 105 et ait illī: "Quārē dubitāstī?" Et ascendentibus *eis* in nāviculam, cessāvit ventus. Qui autem in nāviculā erant vēnērunt et adōrāvērunt eum dīcentēs: "Vērē filius Deī es."

Gubernātor, qui Mēdum attentum videt, "Num tū" III inquit "tam stultus es ut haec crēdās? Mihi nēmō per- 110 suādēbit hominem super mare ambulāre posse!"

Lȳdia: "Chrīstus nōn est homō, sed filius Deī, qui omnia facere potest. Ipse dīxit: "Data est mihi omnis potestās in caelō et in terrā." Modo nōs ē tempestāte servāvit, nōnne id tibi persuāsit eum habēre potestātem 115 maris et ventōrum? Audī igitur quod in eōdem librō nārrātur dē potestāte Chrīstī:

Et ascende eō in nāviculam, secūtī sunt eum discipulī eius. Et ecce tempestās magna facta est in mari, ita ut nāvicula operīrētur flūctibus — ipse vērō dormiēbat! Et 120 accessērunt ad eum discipulī eius et suscitāvērunt eum dīcen- tēs: "Domine, salvā nōs! Perīmus!" Ait illīs Iēsūs: "Quid timidi estis?" Tunc surgēns imperāvit ventīs et mari, et facta est tranquillitās magna. Hominēs autem mīrātī sunt

125 *dīcentēs: "Quālis est hic, quod ventī et mare oboediunt ei?"*

Gubernātor: "Mare et ventī nēminī oboediunt nisi Neptūnō. Ille cūrāvit ut nōs ē tempestāte servārēmur nēve mergerēmur—vel potius nōs ipsī quī mercēs ēiēcimus. Nōlīte vērō cēnsēre nōs iam extrā perīculum esse.

130 Tempestās quidem dēsiit, sed multa alia perīcula nōbīs impēndent, ut saxa quibus nāvēs franguntur, vorāginēs in quās nāvēs merguntur, praedōnēs maritimī quī nāvēs persequuntur, ut mercēs et pecūniā rapiant nautāsque occīdant. Semper in perīculō versāmūr."

135 Mēdus: "Sed hīc tūtī sumus ā praedōnībus."

Gubernātor: "Nūllum mare tūtum est ā praedōnībus, nē mare īferum quidem, quamquam rārī hūc pervenīunt. Nec tūtī sumus ā cēterīs perīculīs quae modo memorāvī. Brevī nāvigābimus per fretum Siculum, ubi ab

140 utrāque parte magnum perīculum impēndet nautīs: ab ūrā Italiae saxa perīculōsa quibus Scylla nōmen est, ab ūrā Siciliae vorāgō terribilis quae Charybdis vocātur. Multae nāvēs quae Scyllam iam vītāverant, deinde in Charybdim mersae sunt. At bonum animū habēte!

145 Ego, ut gubernātor cōstāns, cūrābō ut omnia perīcula vītēmus ac salvī in Graeciam eāmus."

Mēdus: "Omnēs id futūrum esse spērāmus. Quandō eō perveniēmus?"

Gubernātor: "Intrā sex diēs, ut spērō, vel potius octō.

150 Sed cūr tam cupidus es in Graeciam eundi? Ego Rōmae vivere mālō quam in Graeciā."

nēmō, dat nēminī

perīculum -īn

impēndēre (+dat)
vorāgō -inis f = locus
quō nāvēs flūctibus
vorantur (: merguntur)
praedō -ōnis m
ut ... rapiant = quia ...
rapere volunt

tūtus -a -um = sine
perīculō

per-venīre

perīculōsus -a -um
< perīculum
Scylla -ae f
Charybdis -is f (acc -im)
(perīculum) vītāre = nōn
adīre, effugere
(bonus) animus ↔ timor

īre, coni prae:
eam eāmus
eās eātis
eat eant

spērāre = rem bonam
futūram esse putāre
eō : in Graeciam

īre: eundi (gerundium);
cupidus es eundi = īre
cupis
mālō = magis volō

mā-vīs = magis vīs
servīre (+ dat) = servus
esse

mālumus = magis vo-
lumus

mālle = magis velle:
mālō mālumus
māvīs māvultis
māvult mālunt

pecūlium -i n = pecūnia
domini quae servō datur
sī quid = sī aliquid

persuādēre ut = verbīs
efficere ut
mā-vult = magis vult

in caelīs = in caelō

Mēdus: "Num Rōmae māvīs servīre quam līber esse
in Graeciā?"

Gubernātor: "Nōs cīvēs Rōmānī morī mālumus
quam servīre!"

Mēdus: "Nōlī putāre mē servīre mālle, nam ego quo-
que līber nātus sum, nec quisquam quī līber fuit lībertā-
tem spērāre dēsinit. In Italiā dominō sevērō serviēbam,
quī ā mē postulābat ut opus sordidum facerem nec mihi
pecūlium dabat. Sī quid prāvē fēceram, dominus impe-
rābat ut ego ab aliīs servīs tenērer et verberārer. Sed
herī ē villā fūgī, ut verbera vītārem, atque ut amīcam
meam vidērem ac semper cum eā essem. Multīs prōmis-
sīs eī persuāsī ut mēcum ex Italiā proficīserētur, Līdia
enim Rōmae vīvere māvult quam in Graeciā. Ōstiā igi-
tur hanc nāvem cōnsendimus, ut in Graeciam nāvigā-
rēmus."

Gubernātor Līdiām interrogat: "Tūne quoque do-
minō Rōmānō serviēbās?"

Līdia: "Minimē vērō. Ego nēminī serviō nisi dominō 170
nostrō quī est in caelīs. Nēmō potest duōbus dominīs
servīre. Certē nōn laetō animō Rōmā profecta sum, et
difficile fuit mihi persuādēre ut amīcās meās Rōmānās
dēsererem. Nec prōmissīs sōlis Mēdus mihi persuāsit ut
sēcum venīrem, sed etiam dōnō pulcherrimō. Ecce ānu-
lus aureus gemmātus quem amīcus meus prope centum
sēstertiīs ēmit mihi." Līdia manū extendēns digitū
ānulō aureō ornātū gubernātōrī ostendit.

Gubernātor ānulum tam pulchrum admirātur, tum
 180 conversus ad Mēdum "Profectō" inquit "dīves esse vi-
 dēris, ut servus! Num dominus ille sevērus, quī tibi
 imperābat ut opus sordidum facerēs, tantum pecūlium
 tibi dabat prō opere sordidō?"

Mēdus rubēns nescit quid respondeat, et velut homō
 185 surdus mūtusque ante eōs stat.

Lȳdia: "Quīn respondēs? Sacculum prōmpsistī pecū-
 niae plēnum — nōnne tua erat ista pecūnia?"

Mēdus turbātus, dum oculōs Lȳdiae vītāre cōnātur,
 mercātōrem celeriter accēdere videt.

190 GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus imperfectum

[A] Āctīvum.

Dominus servum monet ut sibi pāreat.

195 Dominus servum monēbat/monuit ut sibi pārēret.

'Pāreat' est coniūctīvus praesentis. 'Pārēret' coniūctīvus imperfectī est. Coniūctīvus imperfectī (pers. III sing.) -ret.

Exempla: [1] recitā|re: recitā|ret; [2] tacē|re: tacē|ret; [3] scrib|ere: scrib|eret; [4] audī|re: audī|ret.

200 Magister discipulum monuit ut tacēret et audīret et studiōsus esset. Tum eī imperāvit ut scriberet et recitāret.

Pater: "Nōnne magister tibi imperāvit, filī, ut scriberēs et recitārēs?" Filius: "Prīmum mē monuit ut tacērem et audīrem et studiōsus essem, tum mihi imperāvit ut scriberem et recitārem." Pater: "Num necesse erat tē monēre ut tacērēs et audīrēs et studiōsus essēs?"

Magister discipulōs monuit ut tacērent et audīrent et studiōsi essent. Tum imperāvit ut scriberent et recitārent.

ad-mīrārī = mīrārī (rem magnificam)

prōmere -mpsisse
 -mptum

pārēret

[1] recitā|re|m
 recitā|rē|s
 recitā|re|t
 recitā|re|m̄us
 recitā|rē|t̄is
 recitā|re|nt

[2] tacē|re|m
 tacē|rē|s
 tacē|re|t
 tacē|rē|m̄us
 tacē|rē|t̄is
 tacē|re|nt

[3] scrib|ere|m
 scrib|erē|s
 scrib|ere|t
 scrib|erē|m̄us
 scrib|erē|t̄is
 scrib|ere|nt

[4] audī re m		
audī rē s		
audī re t		
audī rē mus		
audi rē tis		
audi rē nt		
esse esse m	esse mus	
esse s	esse tis	
esse t	esse nt	
-re m	-rē mus	
-rē s	-rē tis	
-re t	-re nt	

Pater: "Nōnne magister vōbīs imperāvit, filiī, ut scriberētis et recitārētis?" Filiī: "Prīmum nōs monuit ut tacērēmus et 210 audīrēmus et studiōsī essēmus, tum nōbīs imperāvit ut scriberēmus et recitārēmus." Pater: "Num necesse erat vōs monēre ut tacērētis et audīrētis et studiōsī essētis?"

Singulāris *Plūrālis*

<i>Persōna pīma</i>	-rem	-rēmus
<i>Persōna secunda</i>	-rēs	-rētis
<i>Persōna tertia</i>	-ret	-rent

215

[B] Passīvum.

Dominus imperāvit ut servus tenērētur et verberārētur, deinde ut vincīrētur et inclūderētur.

220

Dominus imperāvit ut servi tenērentur et verberārentur, deinde ut vincīrentur et inclūderentur.

Mēdus: "Salvus sum. Neptūnus cūrāvit ut ego ē perīculō servārer nēve in mare mergerer." Līdia: "Nōlī putāre Neptūnum cūrāvisse ut tū servārēris nēve mergerēris. Nēmō nisi Chrīstus cūrāvit ut nōs ē perīculō servārēmur nēve in mare mergerēmur." Gubernātor: "Ego bene gubernandō cūrāvī ut vōs servārēminī nēve mergerēminī!"

225

Singulāris *Plūrālis*

<i>Persōna pīma</i>	-rer	-rēmur
<i>Persōna secunda</i>	-rēris	-rēminī
<i>Persōna tertia</i>	-rētur	-rentur

230

PENSVM A

Servus dominum ūrābat nē sē verberā-, sed dominus imperāvit ut tacē- et surg-, tum aliīs servīs imperāvit ut eum prehend- et tenē-.

Mēdus ā dominō fūgit, ut amīcam suam vidē- et semper cum eā es-. Mēdus: "Ā dominō fūgi, ut amīcam meam vidē- et semper cum eā es-."

Mīnōs imperāvit ut Daedalus et Īcarus in labyrinthum inclūd-. Īcarus: "Quis imperāvit ut nōs inclūd-?" Daedalus: "Mīnōs imperāvit ut ego inclūd- et ut tū mēcum inclūd-."

Vocabula nova:	
fretum	
animus	
turba	
fāma	
libellus	
dictum	
prīnceps	
tībīcen	
potestās	
mundus	
nāvīcula	
vigilia	

Verba: dīvidere —isse —um; ēicere —isse —um; prōmere —isse —um; vīvere —isse; discere —isse; persuādēre —isse; surgere —isse.

PENSVM B

Lýdia Rōmae vīvere — quam in Graeciā, sed Mēdus multīs prōmissīs eī — ut sēcum proficiscerētur. In Italiā Mēdus dominō sevērō —.

Nāvis nōndum extrā — est. Multa perīcula nautīs —. — maritimī nāvēs persequuntur; nūllum mare — est ā praedōnibus.

Hominēs mortālēs nāscuntur et —, diī vērō — sunt. Nūllus deus Rōmānus hominem mortuum ab īferīs — [= excitātē] potest, nē Iuppiter quidem tantam — habet, etsī ille deus māximus — [= existimātus]. Trēs diī ūniversum — inter sē dīvisērunt.

Chrīstus in oppidō Bethlehem — est. Ille verbīs sōlīs efficiēbat ut hominēs — vidērent, — audīrent, — loquerentur, — ambulārent.

PENSVM C

Fretum Siculum quid est?

Ubi nātus est Chrīstus?

Quid Iaīrus Chrīstum rogāvit?

Quae perīcula nautīs impendent?

Cūr nautae praedōnēs maritimōs metuunt?

Quālī dominō Mēdus in Italiā serviēbat?

Quārē Mēdus ā dominō suō fūgit?

Num Lýdia laetō animō Rōmā profecta est?

Quōmodo Mēdus eī persuāsit ut sēcum venīret?

Cūr Mēdus nescit quid respondeat?

Quem Mēdus accēdere videt?

Tūne in Graeciā vīvere māvis quam in patriā tuā?

phantasma
tranquillitās
vorāgō
perīculum
praedō
pecūlium
caecus
surdus
mūtus
claudus
ūniversus
mortālis
immortālis
cōstāns
salvus
attentus
tūtus
perīculōsus
quadrāgēsimus
disiungere
ēicere
cessāre
oboedire
adōrāre
nāscī
mori
extendere
apprehendere
memorāre
rogāre
ēvolvere
suscitāre
tumultuārī
habērī
rēgnāre
versārī
persuādēre
salvāre
perīre
impendēre
pervenīre
vītare
spērāre
servīre
mālle
admirārī
potius
utrum
velut

dē-terrēre

ad-icere (-iicere) -iō
= addereaestimāre: magnī ae. =
magnī pretii esse cēn-
sēre

vīta -ae f < vīvere

re-manēre = manēre

nōn-nūllī -ae -a = haud
paucī, complūrēspretiōsus -a -um =
magnī pretiilucrum -ī n: l. facere =
pecūniā suā augēre
spēs -eī f = id quod
spērātur

NAVIGARE NECESSE EST

Multae nāvēs multīque nautae quotannīs in marī per-eunt. In fundō maris plūrimae nāvēs mersae iacent. Nec tamen ullīs perīculīs ā nāvigandō dēterrentur nautae. “Nāvigāre necesse est” āiunt, et mercātōrēs, quī ipsī perīcula maris adīre nōn audent, haec adiciunt: “Vīvere nōn est necesse!” Mercātōrēs mercēs suās magnī aesti-mant, vītam nautārum parvī aestimant!

Nec vērō omnēs mercātōrēs domī remanent, cum mercēs eōrum nāvibus vehuntur. Nōnnūllī in terrās ali-ēnās nāvigant, quod mercēs pretiōsās nautīs crēdere nō-lunt, sīcūt mercātor ille Rōmānus quī eādem nāve vehi-tur quā Mēdus et Lȳdia. Is laetus Ōstiā profectus est cum mercib⁹s pretiōsīs quās omnī pecūniā suā in Italiā ēmerat eō cōnsiliō ut eās māiore pretiō in Graeciā vē-deret. Ita spērābat sē magnum lucrum factūrum esse. Iam vērō ea spēs omnis periit, nam flūctibus mersae

sunt mercēs in quibus omnem spem posuerat. Subitō mercātor ē dīvitissimō pauperrimus factus est. Nōn mīrum est eum maestum esse.

20 Mercātor ad gubernātōrem accēdēns multīs cum lacrimīs queritur: "Heu, mē miserum! Omnia quae possidēbam in fundō maris sunt. Quid faciam? Quid spērem? Quōmodo uxōrem et līberōs alam? Nē as quidem mihi reliquus est: omnia āmīsī. Heu!"

25 "Dēsine querī!" inquit gubernātor, "Nōn enim omnia āmīsistī sī uxor et līberī tuī salvī sunt. Nōnne līberōs plūris aestimās quam mercēs istās? Dīvitiās āmittere miserum est, at multō miserius līberōs āmittere."

Tālibus verbīs nauta mercātōrem maestum cōnsolārī 30 cōnātur, sed frūstrā, nam ille prōtinus "Nōlī tū mē cōnsolārī" inquit, "qui ipse imperāvistī ut mercēs meae iacerentur!"

Gubernātor: "Iactūrā mercium nāvis servāta est."

Mercātor: "Rēctē dīcis: meae mercēs ēiectae sunt, ut 35 nāvis tua salva esset!"

Gubernātor: "Mercēs iēcimus ut nōs omnēs salvī es-sēmus. Iactūrā mercium nōn modo nāvis, sed etiam vīta omnium nostrum servāta est. Mercēs quidem per-iērunt, sed nēmō nostrum periit. Ergō bonum animum 40 habē! Laetāre ūnā nōbīscum tē vītam nōn āmīsisse si-mul cum mercibus! Hominēs fēlīcēs sumus."

Mercātor: "Vōs quidem fēlīcēs estis, nēmō enim vestrum assem āmīsit. Mīrum nōn est vōs laetārī. At

pōnere posuisse positum
mīrus -a -um: mīrum =
quod mīrantem facit
maestus -a -um = mae-rēns, trīstis

heu! (dolōrem animī significat)

ā-mittere -mīssisse
-missum ↔ accipere

plūris aestimāre = māiō-ris pretiī esse cēnsēre
dīvitiae -ārum f (<dīves)
= magna pecūnia

prōtinus = statim

iactūra -ae f < iacere

omnēs nōs, gen omnium
nostrum
nēmō nostrum = nēmō
ex nōbīs
nōbīs-cum = cum nōbīs

fēlīx -īcis = cui rēs
bona accidit
nēmō vestrum = nēmō
ex vōbīs

ē-ripare -iō -ripuisse
 -reptum < ē + rapere
 laetitia -ae f < laetus
 af-ficere -iō -fēcisse
 -fectum
 tristitia -ae f < tristis;
 t.ā afficere = tristem
 facere; t.ā affīcī =
 tristis fierī
 nāvigātiō -ōnis f < nāvi-
 gāre

dolor (animī) ↔ laetitia
 dolōre afficere = dolentem (: maestum) facere

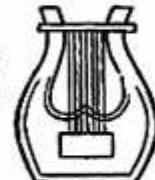
dī = dū

precārī (< precēs)
 = ḫrāre

vōbīs-cum = cum vōbīs
 per-turbāre = valdē
 turbāre

delphīnus
 -i m

Arīon -onis m

fidēs
 -ium
 f pl

nōtus -a -um: is mihi
 nōtus est = eum nōvī
 ignārus -a -um = ignō-
 rāns, rudis
 nōbilis -e = multū nōtus
 Lesbos -i f
 Orpheus -i m
 an = num
 ignōtus -a -um ↔ nōtus

fidicen -inis m = quī
 fidibus canit

nōlīte mē monēre ut laetus sim, postquam omnia mihi
 ēripiūstis! Laetitia vestra mē nōn afficit." 45

Gubernātor: "Nec quisquam nostrum trīstitiā tuā af-
 ficitur. Semper gaudeō cum dē līberīs meīs cōgitō, qui
 māximā laetitiā afficiuntur cum patrem suum ē nāvigā-
 tiōne perīculōsā salvum redīre vident."

Mercātor: "Ego quoque liberōs meōs amō nec eōs 50
 dolōre afficere volō. Sed quōmodo vīvāmus sine pecū-
 niā? Quōmodo cibum et vestem emam īfantibus meīs?
 Ō dī immortālēs! Reddite mihi mercēs!"

Gubernātor: "Quid iuvat deōs precārī ut rēs āmissae
 tibi reddantur? Frūstrā hoc precāris." 55

Mercātor: "Quid ergō faciam? Ipse dē nāve saliam,
 an in eādem nāve maneam vōbīscum?" Vir ita perturbā-
 tus est ut sē interroget, utrum in mare saliat an in nāve
 remaneat.

"Salī modo!" inquit gubernātor, "Nēmō nostrum tē II
 prohibēbit. At certē nōn tam fēlīx eris quam Arīon, qui
 delphīnō servātus est."

Mercātor, qui Arīonem ignōrat, "Quisnam est Arī-
 on?" inquit, "Nē nōmen quidem mihi nōtum est."

Gubernātor: "Ignārus quidem es sī illum ignōrās. 65
 Arīon, vir nōbilis Lesbī nātus, tam pulchrē fidibus ca-
 nēbat ut alter Orpheus appellārētur. An tam ignārus es
 ut etiam Orpheus tibi ignōtus sit?"

Mercātor: "Minimē vērō. Orpheus quidem omnibus
 nōtus est. Is fidicen nōbilissimus fuit qui tam pulchrē 70

canēbat ut bēstiae ferae, nātūram suam oblītae, accēderent, ut eum canentem audīrent, ac rapidī fluviī cōsisterent, nē strepitū cantum eius turbārent. Orpheus etiam ad Īferōs dēscendit ut uxōrem suam mortuam
75 inde redūceret... Sed perge nārrāre dē Arīone."

Gubernātor, cum omnēs attentōs videat, hanc fābulam nārrat:

"Cum Arīon, nōbilissimus suī temporis fidicen, ex Italiā in Graeciam nāvigāret magnāsque dīvitiās sēcum
80 habēret, nautae pauperēs, quī hominī dīvitī invidēbant, eum necāre cōstituērunt. Ille vērō, cōnsiliō eōrum cognitō, pecūniām cēteraque sua nautīs dedit, hoc sōlum ūrāns ut sibi ipsī parcerent. "Ecce" inquit "omnia quae possideō iam vestra sunt. Dīvitiās meās habēte, parcite
85 vītae! Permittite mihi in patriam revertī! Hoc sōlum precor." Nautae precibus eius ita permōtī sunt ut manūs quidem ab eō abstinent; sed tamen imperāvērunt ut statim in mare dēsilīret! Ibi homō territus, cum iam vītam dēspērāret, id ūnum ūrāvit ut sibi licēret vestem
90 ūrnātam induere et fidēs capere et ante mortem carmen canere. Id nautae, studiōsī cantum eius audiēdī, eī permisērunt. Ille igitur, pulchrē vestītus et ūrnātus, in celsā puppī stāns carmen clārā vōce ad fidēs cecinit. Ut Orpheus cantū suō ferās ad sē alliciēbat, ita tunc Arīon
95 canendō piscēs allēxit ad nāvem. Postrēmō autem cum fidibus ūrnāmentīsque, sīcūt stābat canēbatque, in mare dēsiluit.

oblītae : cum oblīvisce-rentur
rapidus -a -um (< rapere)
= celerrimus
nē = ut nē (: quia... turbāre
nōlēbant)
cantus -ūs m < canere

inde = illinc
re-dūcere
cum videat = vidēns,
quia videt

cum... nāvigāret = dum
nāvigat

in-vidēre (+ dat) = in-imīcus esse ob bonum
aliēnum

parcere (+ dat) = nōn
necāre, salvum esse
sinere

per-mittere (eī) = sinere
(eum)
per-movēre: permōtī
sunt : animī eōrum
p. sunt
abs-tinēre < abs + tenēre
dē-silīre -uisse < dē
+ salīre
dē-spērāre ↔ spērāre
carmen -inis n = verba
quae canuntur

celsus -a -um = altus
canere cecinisse
al-licere -iō -lēxisse
-lectum

repente = subitō
sub-ire eum = sub eum
ire
dorsum -ī n = tergum
bēstiae
vehere vēxisse vectum
ex-pōnere
Periander -dri m

parum : haud
crēdere -didisse
quasi = tamquam
fallāx -ācis = qui fallit

inde : ex Italiā

appārēre -uisse = in cōspectum venīre
stupēre = valdē mirārī
maleficium -ī n = malum
factum
cōnfiterī -fessum esse
= fatērī

dubitō num fābula vēra
sit = nōn crēdō fābulam
vēram esse

sī-ve... sī-ve

salūs -ūtis f < salvus
in modum = modō (abl)
dē salūte dēspērāre
= salūtem d.
nōn-numquam = haud
rārō, satis saepe

bonō animō (abl) esse =
bonum animum habēre

anima : vīta

“Tum vērō nova et mīra rēs accidit: delphīnus, cantū allectus, repente hominem natantem subiit eumque in dorsō suō sedentem vēxit et in lītore Graeciae salvum exposuit. Inde Arīōn prōtinus Corinthum petīvit, ubi rēgem Periandrum, amīcum suum, adiit eīque rem sīc ut acciderat nārrāvit. Rēx haec parum crēdidit, et Arīōnem quasi virum fallācem cūstōdīrī iussit. Sed post-quam nautae Corinthum vēnērunt, rēx eōs interrogāvit ‘num scīrent ubi esset Arīōn et quid faceret?’ Respon-dērunt ‘hominem, cum inde abīrent, in terrā Italiā fu-issee eumque illīc bene vīvere, aurēs animōsque homi-nūm cantū suō dēlectāre atque magnum lucrum facere.’ Cum haec falsa nārrārent, Arīōn repente cum fidibus ḫōrnāmentīsque cum quibus sē in mare iēcerat appāruit. Nautae stupentēs, cum eum quem mersum esse putā-bant ita vīvum appārēre vidērent, prōtinus maleficium suum cōfessī sunt.”

Hīc Mēdus “Etsī nōtum est” inquit “nōnnūllōs homi-nēs delphīnīs vectōs esse, tamen dubitō num haec fā-bula vēra sit.”

Gubernātor: “Sīve vēra sīve falsa est, valdē mē dēlec-tat fābula dē fēlīcī salūte Arīonis, nam sīcut ille mīrum in modum servātus est, cum iam dē salūte dēspērāret, ita hominēs nōnnumquam contrā spēm ē māximīs perī-culīs ēripiuntur. Hāc fābulā monēmur ut semper bonō animō sīmus nēve umquam dē salūte dēspērēmus. Dum anima est, spēs est.”

125 Haec verba tandem mercātōrem perturbātum aliquid cōnsolārī videntur.

III Tum vērō Lȳdia ad Mēdum versa “Modo tē interrogāvī” inquit “tuane esset pecūnia quā hunc ānulum ēmistī. Cūr nōndum mihi respondistī?”

130 Ita repente interrogātus Mēdus ‘sē pecūniām ē sacculō domini surripuisse’ cōfītētur.

“Ō Mēde!” exclāmat Lȳdia, “Für es! Iam mē pudet tē, fūrem nēquissimum, amāvisse!”

At Mēdus “Nōlī” inquit “mē fūrem appellāre, mea 135 Lȳdia! Dominus enim aliquid pecūliī mihi dēbēbat. Pe- cūlium dēbitum sūmere fūrtum nōn est.”

Sed Lȳdia pergit eum fūrtī accūsāre: “Fūrtum fēcistī, Mēde! Frūstrā tē excūsāre cōnāris.”

Mēdus: “Sī fūrtum fēcī, tuā causā id fēcī. Eō enim 140 cōsiliō nummōs surripiū ut dōnum pretiōsum tibi emerem. Nōnne hoc beneficium potius quam malefi- cium esse tibi vidētur?”

Lȳdia: “Facile est aliēnā pecūniā dōna pretiōsa emere. Tāle dōnum mē nōn dēlectat. Hunc ānulum iam 145 gerere nōlō: in mare eum abiciam!” Hoc dīcēns Lȳdia ānulum dē digitō dētrahit, sed gubernātor prōtinus bracchium eius prehendit. Simul Mēdus ānulum ē manū Lȳdiae lāpsum capit.

Lȳdia īrāta exclāmat: “Abstinē manum, nauta!” at ille 150 “Nōlī stultē agere!” inquit, “Nēmō tibi ānulum ita abiectum reddet — nisi forte tam fēlīx eris quam Poly-

sur-ripere -iō -ripuisse
-reptum <sub+rapere
für fūris *m*

nēquam, comp nēquior,
sup nēquissimus

fūrtum -ī *n* = maleficium
fūris
accūsāre + gen: fūrtī ac-
cūsāre = dē fūrtō a.

bene-ficium -ī *n* ↔ male-
ficium

ab-icere (-iicere) -iō
-iēcissee -iectum < ab
+ iacere
dē-trahere

lābī lāpsum esse

Polycratēs -is *m*

tyrannus -ī *m* = rēx
sevērissimus
Samius -a -um
< Samos -ī

sē-sē = sē

fēlicitās -ātis / < fēlix

suādēre -sisse (+ dat) =
persuādēre cōnārī
iactūram facere reī = rem
abicerē/āmittere
invidia -ae / < invidēre
ā-vertere : prohibēre

piscātor -ōris *m* = quī
piscēs capit

dōnāre (< dōnum) = dare

secāre -uisse sectum
= cultrō dividere

re-cognōscere

quis-quam, acc quem-
quam = ullum hominem
fortūna -ae / f. hominis
= quod forte hominī ac-
cidit

cratēs, tyrannus Samius, cuius ānulus, quem ipse in mare abiēcerat, mīrum in modum inventus est nōn in fundō maris, sed in ventre piscis!"

Lȳdia: "Cūr ille tyrannus ānulum suum abiēcit?" 155

Gubernātor: "Ānulum abiēcit, cum sēsē nimis fēlīcem esse cēnsēret. Nihil malī umquam eī acciderat ac tanta erat potestās eius, tanta glōria tantaeque dīvitiae, ut nōn sōlum aliī tyrannī, sed etiam dī immortālēs eī invidērent. Tūm amīcus eius, rēx Aegyptī, cum fēlīcitātem atque glōriam eius ingentem vidēret, tyrannō suāsit, ut iactūram faceret eius reī quā māximē omnium dēlectābatur: ita deōrum invidiam āvertī posse spērābat. Polycratēs igitur nāvem cōncendit et ānulum quem pretiōsissimum habēbat in mare abiēcit." 165

"Paucīs post diēbus aliquī piscātor in eōdem mari piscem cēpit quī tam fōrmōsus erat ut piscātor eum nōn vēnderet, sed tyrannō dōnāret. Vērum antequam piscis ad mēnsam tyrannī allātus est, servus quī piscem secābat eī ānulum attulit 'quem in ventre piscis inventum esse' dīxit. Polycratēs, cum ānulum suum recognōscebat, māximā laetitiā affectus est."

Mēdus: "Nēmō umquam eō tyrannō beātior fuit!"

Gubernātor: "Nōlī quemquam ante mortem beātum dīcere! Hoc nōs docet fortūna illīus tyrannī. Polycratēs enim paulō post ā quōdam virō fallācī, quī eum falsīs prōmissīs Samō in Asiam allēxerat, terribilem in modum necātus est. Ita nōnnumquam vita beāta morte

miserrimā finitur. Varia quidem est hominum fortūna,
 180 sed homō prūdēns bonam et malam fortūnam aequō
 animō fert nec alterius fortūnae invidet."

Dum gubernātor loquitur, altera nāvis procul in mari
 appāret. Mēdus eum apprehendit et "Dēsine loqui!"
 inquit, "Cūrā negōtium tuum! Quīn prōspicis? Vidēsne
 185 nāvem illam vēlōcem quae ā septentriōnibus nōbīs ap-
 propinquat?"

"Per deōs immortālēs!" inquit gubernātor, cum pri-
 mum nāvem appropinquantem prōspexit, "Illa nāvis
 vēlōx nōs persequitur. Certē nāvis praedōnum est. Om-
 190 nia vēla date, nautae!"

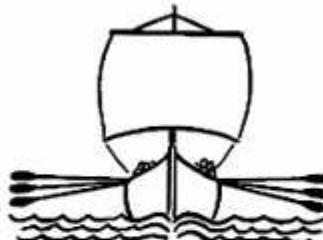
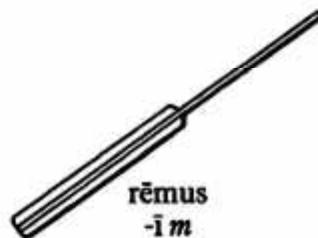
Nāvis autem vēlis sōlis nōn tam vēlōciter vehitur
 quam ante tempestātem, nam vēla ventō rapidō scissa
 sunt. Itaque gubernātor imperat ut nāvis rēmīs agātur.
 Mox rēmīs vēlisque vehitur nāvis quam vēlōcissimē po-
 195 test, sed tamen altera nāvis, cuius rēmī quasi ālāe inge-
 tēs sūrsum deorsum moventur, magis magisque appro-
 pinquat.

Gubernātor perterritus exclāmat: "Ō dī bonī! Quid
 faciāmus? Brevī praedōnēs hīc erunt."

200 Tum mercātor, cum gubernātōrem pallidum videat,
 "Bonō animō es!" inquit, "Nōlī dēspērāre! Spēs est,
 dum anima est."

finire (< finis): rem f.
 = finem facere reī
 varius = qui mūtātur
 aequus animus = animus
 cōstāns
 ferre = patī

vēlōx -ōcis = celer
 ap-propinquāre (+ dat)
 = prope venire

GRAMMATICA LATINA

'Ut', 'nē' cum coniunctivō

[A] Tempus praesens.

205

Iūlius Dāvō imperat *ut puerum excitet*. Aemilia Syram monet *nē puellam excitet*.

Dāvus clāmat, *ut puerum excitet*. Syra tacet, *nē puellam excitet*.

Dāvus *ita (tam clārē, tantā vōce) clāmat ut puerum excitet*. 210
Syra *tam quiēta est ut puellam nōn excitet*.

[B] Tempus praeteritum.

Iūlius Dāvō imperāvit *ut puerum excitāret*. Aemilia Syram monuit *nē puellam excitāret*.

Dāvus clāmāvit, *ut puerum excitāret*. Syra tacēbat, *nē puel- 215 lam excitāret*.

Dāvus *ita clāmāvit ut puerum excitāret*. Syra *tam quiēta erat ut puellam nōn excitāret*.

Vocabula nova:

fundus
vīta
lucrum
spēs
dīvitiae
iactūra
laetitia
tristitia
nāvigātiō
delphinus
fidēs
fidicen
cantus
carmen
dorsum
maleficium
salūs
fūr
fūrtum
beneficium
tyrannus
fēlicitās
invidia
piscātor
fortūna
rēmus

PENSVM A

Magister puerōs monet — pulchrē scrib—. Sextus tam pulchrē scribit — magister eum laud—. Magister ipse calatum sūmit, — litterās scrib—.

Daedalus ālās cōfēcit — ē labyrinthō ēvol—. Icarus tam altē volāvit — sōlī appropinqu—, quamquam pater eum monuerat — temerārius es—.

Herī Quīntus arborem ascendit, — nīdum quaer—, etsī pater eum monuerat — cautus es—. Medicus Quīntō imperāvit — oculōs claud—, — cultrum medicī vid—. Quīntus tam pallidus erat — Syra eum mortuum esse put—.

Sōl ita lūcēbat — pāstor umbrām pet—, — in sōle ambul—.

Tantus atque tālis deus est Iuppiter — Optimus Māximus appell—.

Verba: *vehere -isse -um; pōnere -isse -um; āmittere -isse -um; allicere -isse -um; ēripere -isse -um; secāre -isse -um; suādere -isse; dēsilire -isse; canere -isse; crēdere -isse; cōfitēri -um esse; lābī -um esse*.

PENSVM B

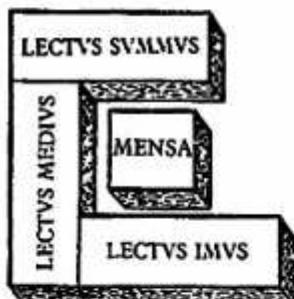
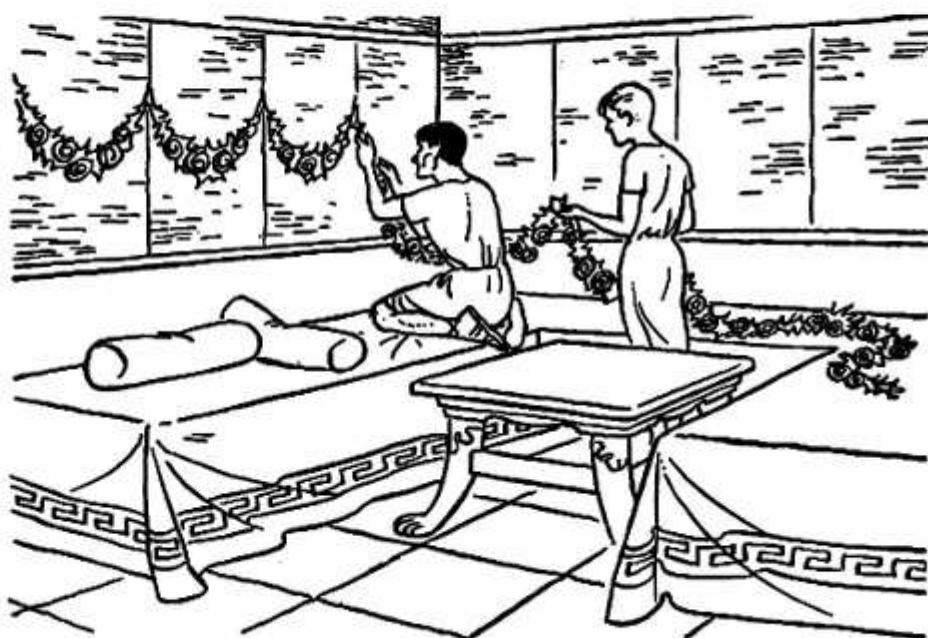
Orpheus, fidicen —, tam pulchrē canēbat ut ferae — [= prope venīrent] ac fluvīi — cōsisterent. Etiam ad — dēscendit, ut — [= illinc] uxōrem suam —. Nēmō tam — est ut Orpheum ignōret.

Ariōn quoque omnibus — est. Cum ille magnās — sēcum in nāve habēret, nautae pauperēs hominī dīvitī — eumque necāre cōnstituērunt. Ariōn, cum — suam in perīculō esse sentīret, pecūniām nautīs — [= dedit] eōsque ḫrāvit ut sibi —. Precibus — nautae eī permīsērunt ut ante mortem — caneret. Hōc factō, Ariōn in mare —; sed delphīnus eum in — sedentem ad lītus vēxit. Ita ille servātus est, cum iam salūtem —. Nautae, cum Ariōnem — [= in cōspectum venīre] vidērent, — [= statim] — suum cōfessī sunt.

PENSVM C

Quōmodo mercātōrēs lucrum faciunt?
Cūr mercātor Rōmānus trīstis est?
Quārē mercēs ēiectae sunt?
Quid mercātor deōs precātur?
Quārē ad Īferōs dēscendit Orpheus?
Num nautae Ariōnem gladiīs interfēcērunt?
Quōmodo Ariōn servātus est?
Quid nōs monet haec fābula?
Cūr Polycratēs ānulum suum abiēcit?
Ubi ānulus eius inventus est?

pretiōsus
mīrus
maestus
fēlix
nōtus
ignārus
nōbilis
ignōtus
rapidus
celsus
fallāx
vēlōx
dēterrēre
adicere
aestimāre
remanēre
querī
āmittere
ēripere
afficere
precārī
perturbāre
reducere
invidēre
parcere
permittere
permovēre
abstinēre
dēsilire
dēspērāre
allicere
subīre
expōnere
appārēre
stupēre
cōfitērī
surripere
abīcere
dētrahere
suādēre
dōnāre
secāre
recognōscere
finīre
appropinquāre
nōnnūlli
sēsē
frūstrā
inde
prōtinus
repente
quasi
nōnnumquam

triclinium
-ī n

CONVIVIVM

revertī -tisse/-sum esse
balneum -ī n = locus ubi
corpus lavātur

hospes -itis m

re-cipere -iō = accipere,
admittere
in-exspectātus -a -um
= nōn exspectātus

cēna -ae f

circiter adv < circum:
c. IX = plūs minus IX
[±9]

tardus -a -um = quī ad
tempus nōn venit
diū = per longum
tempus

induere -uisse -ūtum;
indūtus = vestitus

Ex agrīs reversus Iūlius continuō balneum petit, atque I
prīmum aquā calidā, tum frīgidā lavātur. Dum ille post
balneum vestem novam induit, Cornēlius et Orontēs,
amicī et hospitēs eius, cum uxōribus Fabiā et Paulā
adveniunt. (Hospitēs sunt amicī quōrum alter alterum 5
semper bene recipit domum suam, etiam sī inexpectā-
tus venit.)

Hodiē autem hospitēs Iūlii exspectātī veniunt, nam
Iūlius eōs vocāvit ad cēnam. (Cēna est cibus quem Rō-
mānī circiter hōrā nōnā vel decimā sūmunt.) 10

Aemilia ātrium intrāns hospitēs salūtat et marītum
suum tardum excūsat: “Iūlius tardē ex agrīs revertit
hodiē, quod nimis diū ambulāvit. Ergō nōndum exiit ē
balneō. Sed brevī lautus erit.”

Tum Iūlius laetus et novā veste indūtus intrat et amī- 15

cōs salvēre iubet: "Salvēte, amīcī! Gaudeō vōs omnēs iam adesse. Quam ob rem tam rārō tē videō, mī Cornēlī?"

20 Cornēlius: "Nōnnumquam tē vīsere voluī, nec prius urbem relinquere potuī prae multīs et magnīs negōtiīs meīs. Nunc dēmum, postquam herī ad vīllam Tūsculānam rediī, paulum requiēscere possum et amīcōs vīsere. Post tanta negōtia magis quam umquam ūtiō fruor."

25 Iūlius: "Tūne quoque Rōmā venīs, Orontēs?"
Orontēs: "Nūper longum iter fēcī in Graeciam. Īdibus Māiīs dēmum ex itinere Rōmam revertī, unde hodiē veniō."

30 Iūlius: "Ergō vōs mihi aliquid dē rēbus urbānīs no-vissimīs nūntiābitis."

Cornēlius: "Et tū nōs docēbis dē rēbus rūsticīs, ut agricola studiōsus et dīligēns."

Iūlius frontem contrahit et "Agricola" inquit "ipse nōn sum, sed multīs agricolīs praesum ac diligenter cūrō ut colōnī agrōs meōs bene colant."

35 Orontēs, qui vīta rūsticā nōn fruitur, "Prūdenter facis" inquit "quod agrōs ipse nōn colis. Sī necesse est in agrīs labōrāre, vīta rūstica nōn iūcunda, sed molesta est. Ego numquam īstrūmentō rūsticō ūsus sum."

II Iūlius: "Dē rēbus rūsticīs et urbānīs colloquēmur in-40 ter cēnam. Prīmum omnium cēnābimus. Sex hōrae iam sunt cum cibum nōn sūmpsī. Venter mihi contrahitur propter famem."

salvēre iubēre = salūtare

vīsere = vīsum īre

dēmum = dēnique,
tandem
Tūsculānus -a -um
< Tūsculum
re-quiēscere
frūi (+ abl) = dēlectāri

iter itineris n < īre

Iūlius
frontem
contrahit

nūntiāre (< nūntius)
= (verba) afferre

dīligēns -entis
↔ neglegēns
con-trahere
prae-esse (+ dat) = do-minus esse, imperāre
-ēns -entis, adv -enter
(< -entliter): diligēns,
adv diligenter; prūdēns,
adv prūdenter

iūcundus -a -um = qui
dēlectat
molestus -a -um
↔ iūcundus
ūti ūsum esse

cēnāre = cēnam sūmēre

famēs -is f

pos-sim

carēre -uisse

sitis -is *f*, acc -im,
abl -ī
 paulis-per ↔ diū

equidem = ego quidem

bonum -ī *n* (↔ malum)
 = bona rēs

per-ferre = ferre (ūsque
 ad finem), diū patī
 ē-ligere -lēgisse -lēctum

cocus
 -ī *m*

coquere coxisse coctum
 ex-ōrnāre = ūrnāre

parāre = parātum facere
 culīna -ae *f* = locus ubi
 cibus coquitur
 minister -trī *m*

Cornēlius: "Sex hōrae nihil est. Homō sex diēs cibō carēre potest, nec tamen fame moritur."

Iūlius: "Dubitō num ego tam diū famem ferre pos- 45 sim. Sex hōrās cibō caruisse iam molestum est. Magnum malum est famēs."

Cornēlius: "Id nōn negō, sed multō molestior est si-
 tis. Sine cibō diū vīvere possumus, sine aquā paulisper
 tantum." 50

Orontēs rīdēns "Equidem" inquit "sine aquā iūcundē
 vīvere possum, sine vīnō nōn item! Magnum bonum est
 vīnum."

Cornēlius: "Nēmō negat vīnum aquā iūcundius esse,
 sed tamen aquam bibere mālō quam sitim patī. Num tū 55
 sitim perferre māvis quam aquam bibere?"

Orontēs: "Melius quidem est aquam bibere quam sitī
 perīre. Ex malīs minimum ēligere oportet. Nec vērō
 iūcundē vīnō nisi cotīdiē bonō vīnō fruor. Vīnum vīta
 est." 60

Cornēlius: "Nōn vīvimus, ut bibāmus, sed bibimus,
 ut vīvāmus."

Hīc Aemilia "Necesse est" inquit "paulisper famem
 et sitim ferre, dum cibus coquitur et triclinium ex-
 ūrnātur." 65

(Servus cuius negōtium est cibum coquere atque cē-
 nam parāre in culīnā, cocus appellātur. Aliī servī, minis-
 trī qui vocantur, cibus parātum ē cūlīnā in triclinium
 portant. In tricliniō sunt trēs lectī, lectus summus, me-

70 dius, īmus, et mēnsa in mediō. Ante convīvium triclinium flōribus exōrnātur et vestis pretiōsa super lectōs sternitur. Neque enim sedentēs cēnāt Rōmānī, sed in lectīs cubantēs. Quot convīvae in singulīs lectīs accubant? In singulīs lectīs aut singulī aut bīnī aut ternī 75 convīvae accubāre solent. Cum igitur paucissimī sunt convīvae, nōn pauciōrēs sunt quam trēs, cum plūrimī, nōn plūrēs quam novem — nam ter ternī sunt novem.)

Iūlius: “Hōra decima est. Cēnam iam pīdem parātam esse oportuit! Nimis tardus est iste cocus!”

80 Aemilia: “Tuumne hoc negōtium est an meum? Uter nostrum in culīnā praeest? Nōndum hōra decima est. Patienter exspectā, dum servī lectōs sternunt. Cēnābimus cum pīnum cocus cēnam parāverit et servī triclinium ūrnāverint. Brevī cēna parāta et triclinium ūrnā- 85 tum erit.”

III Tandem puer ‘cēnam parātam esse’ nūntiat. “Triclinium intrēmus!” inquit Iūlius, atque convīvae laetī triclinium flōribus exōrnātum et veste pulcherrimā strātum intrant. Rosae et līlia et alia multa flōrum genera in 90 mēnsā sparsa sunt inter vāsa et pōcula argentea; nec enim quidquam nisi argentum mēnsam decet virī nōbīlis. (Argentum quidem minōris pretiī est quam aurum, nec vērō quisquam ex vāsīs aureīs cēnat nisi hominēs dīvitissimī atque glōriōsī, ut rēgēs Orientis.)

95 Iūlius, dominus convīviī, cum Aemiliā in lectō mediō accumbit; in aliīs duōbus lectīs bīnī convīvae accum-

īmus -a -um = īfīmus
medium -ī n = medius
locus
convīvium -ī n = cēna
quae amīcīs datur
sternere strāvisse strātum
convīva -ae m/f = quī/
quae in convīviō adest
ac-cubāre = ad mēnsam
cubāre
singulī -ae -a = I et I...
bīnī -ae -a = II et II...
ternī -ae -a = III et III...

ter ternī = 3×3
pīdem = multō ante
tardus ↔ celer

lectum sternere = vestem
super lectum sternere

vāsa
argentea
puer = servus
intrēmus! = quīn
intrāmus?

genus -eris n
vās vāsīs n; pl vāsa -ōrum
argenteus -a -um = ex
argentō factus
argentum -ī n: ex argentō
fiunt dēnārii

glōriōsus -a -um = nimis
glōriae cupidus

ac-cumbere = accuban-
tem sē pōnere

holus -eris *n* = herba
quam edunt hominēs

placēre (+ dat) = iūcundus esse
carō carnis *f*
acūtus -a -um: (culter)
a. = qui bene secat

sānē = certē

sāl salis *m*
carnī : in carnem
a-spergere < ad + spar gere
cibum sale aspergere =
cibō salem aspergere

calida -ae *f* = aqua calida
sundere fūdisse fūsum
merus -a -um: (*vīnum*)
merum = *vīnum* sine
aqua
miscēre -uisse mixtum
pōtāre = bibere

liberāre = liberum facere

bibāmus! = quīn bibimus?

Falernus -a -um

bunt: Cornēlius et Fabia in lectō summō ad sinistram Iūlii, Orontēs et Paula ad dextram Aemiliae in lectō īmō. Tum dēmum incipit cēna.

Prīnum ūva convīvis appōnuntur; deinde piscēs cum 100
holeribus; sequitur caput cēnae: porcus quem Iūlius
ipse ē grege ēlēgit; postrēmō mēnsa secunda: nucēs,
ūvae, varia genera mālōrum. Cibus optimus est atque
convīvis placet, māximē vērō laudātur carō porci, quam
minister cultrō acūtō secat convīvis spectantibus. 105

“Haec carō valdē mihi placet” inquit Fabia cum prī-
mum carnem gustāvit, “Cucus iste sānē negōtium suum
scit.”

“Ego cocum nōn laudō” inquit Orontēs et salem carnī
aspergit, “quī sale nōn ūtitur! Optima quidem est carō, 110
sed sale caret.” Orontēs cibum sale aspergere solet, ut
sitim augeat! (Sāl est māteria alba quae in marī et sub
terrā invenītur.)

Iam ministri vīnum et calidam in pōcula fundunt.
Rōmāni vīnum cum aquā miscent neque vīnum merum 115
bibere solent. Sōlus Orontēs, cui nōn placet vīnum mix-
tum, merum pōtat, sed is Graecus est atque libertīnus.
(Libertīnus est quī servus fuit et liberātus est; in lectō
īmō accubant libertīnī.)

Iūlius pōculum tollēns “Ergō bibāmus!” inquit, “Hoc 120
vīnum factum est ex optimīs ūvīs meārum vīneārum.
Nec vīnum meum pēius esse mihi vidētur quam vīnum
illud Falernum quod vīnum Italiae optimum habētur.”

(*Falernum est vīnum ex agrō Falernō, regiōne Campā-niae.*)

Statim Cornēlius “Sānē optimum” inquit “vīnum est tuum, etiam melius quam Falernum”, itemque Fabia “Sānē ita est” inquit, nam ea omnibus dē rēbus idem sentit quod marītus.

At Paula vīnum gustāns “Hoc vīnum” inquit “nimis acerbum est: ḍos mihi contrahitur. Ego vīnum dulce amō; semper mel vīnō misceō.” Statim minister mel apportat, quod Paula in pōculum suum fundit. (Mel est quod apēs ex flōribus quaerunt; nihil melle dulcius est.)

Iūlius: “Idem nōn omnibus placet. Sed quidnam tū sentīs, Orontēs? Utrum vīnī genus melius esse tibi vidētur, Falernum an Albānum?”

“Equidem” inquit Orontēs “sententiam meam nōn ante dīcam quam utrumque gustāverō.”

Ad hoc Iūlius “Rēctē mē monēs” inquit “ūnum vīnī genus parum esse in bonā mēnsā. Profectō utrumque gustābis. Age, puer, prōfer Falernum quod optimum habeō! Tum dēmum hoc vīnum cum illō comparāre poterimus, cum utrumque gustāverimus. Ergō pōcula exhauste, amīcī! Cum prīnum meum vīnum pōtāverītis, Falernum pōtābitis!”

Pōculum Orontis prīnum Falernō complētur, nam is iam prīdem pōculum suum exhausit. Deinde ministri Falernum in cētera pōcula fundunt. Omnēs, postquam vīnum gustāvērunt, idem sentiunt: vīnum Falernum

Falernum -ī n = vīnum

*F.
ager = terra, regiō*

*acerbus -a -um
↔ dulcis -e
mel mellis n
vīnō (dat) : in vīnum
ap-portāre < ad-portāre*

*sententia mea = id quod
sentiō
ante ... quam = ante-
quam*

prō-ferre = prōmere

*ex-haurīre -sisse -stum
↔ implēre*

com-plēre = implēre

inter sē aspiciunt = alter
alterum aspicit

multō melius esse vīnō Albānō! Cornēlius et Orontēs inter sē aspiciunt. Neuter eōrum sententiam suam aper-
tē dīcere audet.

Tum Orontēs sīc incipit: “Nesciō equidem utrum melius sit. Dulcius quidem est Falernum, nec vērō 155 tuum vīnum nimis acerbum esse cēnseō...”

At Cornēlius prūdenter “Utrumque” inquit “aequē bonum est. Neutrum melius esse mihi vidētur.”

GRAMMATICA LATINA

Verbi tempora

Futūrum perfectum

160

[A] Āctīvum.

pugnāverit

-erit

[1] recitāv|er|ō
recitāv|er|i:s
recitāv|er|i:t
recitāv|er|i:mus
recitāv|er|i:tis
recitāv|er|i:nt

[2] pāru|er|ō
pāru|er|i:s
pāru|er|i:t
pāru|er|i:mus
pāru|er|i:tis
pāru|er|i:nt

[3] scrips|er|ō
scrips|er|i:s
scrips|er|i:t
scrips|er|i:mus
scrips|er|i:tis
scrips|er|i:nt

[4] audīv|er|ō
audīv|er|i:s
audīv|er|i:t
audīv|er|i:mus
audīv|er|i:tis
audīv|er|i:nt

Dux mīlitem laudābit, sī fortiter pugnāverit.

‘Laudābit’ tempus futūrum est. ‘Pugnāverit’ est tempus futūrum perfectum. Futūrum perfectum dēsinit in -erit 165 (pers. III sing.), quod ad īfīnītīvum perfectī sine -isse ad- icitur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pāru|erit; [3] scrips|erit; [4] audīv|erit.

Discipulus laudābitur sī magistrō pāruerit et industrius fue- 170 rit: sī rēctē scripserit, bene recitāverit et attentē audīverit.

Magister: “Tē laudābō sī mihi pārueris et industrius fueris.”

Discipulus: “Quid mihi faciēs sī piger fuerō nec tibi pāruerō?”

Magister: “Sī prāvē scripseris et male recitāveris nec attentē audīveris, tē verberābō!” Discipulus: “Ergō mē laudābis sī 175 rēctē scripserō, bene recitāverō et attentē audīverō.”

Discipulī laudābuntur sī magistrō pāruerint et industriī fue- 180 rint: sī rēctē scripserint, bene recitāverint et attentē audīverint.

Magister: “Vōs laudābō sī mihi pārueritis et industriī fueri- tis.” Discipulī: “Quid nōbīs faciēs sī pigrī fuerimus nec tibi pāruerimus?” Magister: “Sī prāvē scripseritis et male recitāve-

ritis nec attentē audīveritis, vōs verberābō!" Discipulī: "Ergō nōs laudābis sī rēctē scripserimus, bene recitāverimus et attentē audīverimus."

185

Singulāris Plūrālis

<i>Persōna p̄ima</i>	-erō	-erimus
<i>Persōna secunda</i>	-eris	-eritis
<i>Persōna tertia</i>	-erit	-erint

[B] Passīvum.

190 Pater gaudēbit sī filius ā magistrō laudātus erit (= sī magister filium laudāverit).

Pater gaudēbit sī filiī ā magistrō laudātī erunt (= sī magister filiōs laudāverit).

195 Pater: "Gaudēbō, fili mī, sī laudātus eris." Filius: "Quid mihi dabis sī laudātus erō?"

Pater: "Gaudēbō, filiī meī, sī laudātī eritis." Filiī: "Quid nōbīs dabis sī laudātī erimus?"

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūrālis</i>
<i>Persōna p̄ima</i>	laudātus erō	laudātī erimus
<i>Persōna secunda</i>	laudātus eris	laudātī eritis
<i>Persōna tertia</i>	laudātus erit	laudātī erunt

<i>fu er ō</i>	<i>fu eri mus</i>
<i>fu eri s</i>	<i>fu eri tis</i>
<i>fu eri t</i>	<i>fu eri nt</i>

-er ō	-eri mus
-eri s	-eri tis
-eri t	-eri nt

laudāt|us erit

laudāt|i erunt

-tus	erō	-tī	erimus
-ta	eris	-tae	eritis
	erit		erunt
-tum	erit	-ta	erunt

laudāt us erō	laudāt us eris	laudāt us erit
laudāt i erimus	laudāt i eritis	laudāt i erunt

Vocabula nova:

balneum

hospes

cēna

iter

famēs

sitis

bonum

triclinium

culīna

cocus

minister

medium

convīvium

convīva

genus

vās

argentum

holus

nux

carō

sāl

calida

PENSVM A

Syra: "Iam dormī, Quīnte! Cum bene dormīv-, valēbis."

Quīntus: "Nōn dormiam antequam tū mihi fābulam nārrāv-.

Cum fābulam audīv-, bene dormiam. Cum bene dormīv-, brevī sānus erō, nisi medicus mē necāv-!"

Patria salva erit sī mīlitēs nostrī fortiter pugnāv-. Dux: "Nisi vōs fortiter pugnāv-, mīlitēs, hostēs castra nostra ex-pugnābunt." Mīlitēs: "Num quid nōbīs dabitur, sī fortiter pugnāv-?"

Verba: induere -isse -um; ēligere -isse -um; coquere -isse -um; sternere -isse -um; fundere -isse -um; miscēre -isse -um; exhaustīre -isse -um; revertī -isse/-um esse; ūtī -um esse.

merum
 libertinus
 mel
 inexpectatus
 tardus
 diligens
 iucundus
 molestus
 imus
 argenteus
 gloriōsus
 acutus
 merus
 acerbus
 dulcis
 recipere
 salvare iubere
 visere
 requiescere
 frui
 nuntiare
 contrahere
 praeesse
 cernare
 perferrere
 eligere
 coquere
 exornare
 parare
 sternere
 accubare
 accumbere
 placere
 gustare
 aspergere
 fundere
 miscere
 potare
 liberare
 apportare
 proferre
 exhaustire
 complere
 singuli
 binī
 ternī
 circiter
 diū
 paulisper
 dēnum
 pridem
 equidem
 sānē

PENSVM B

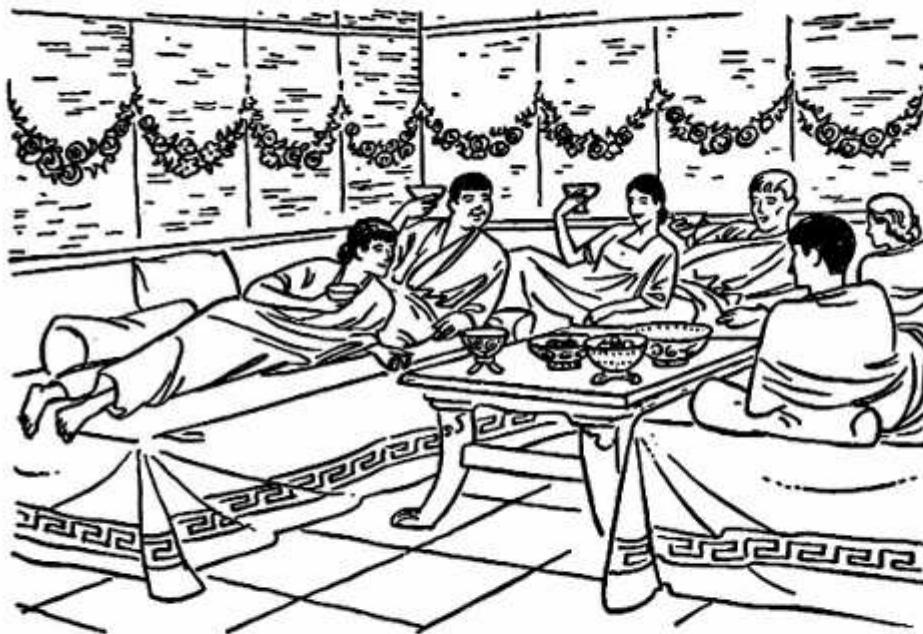
Iūlius Cornēlium et Orontem, amicōs et — suōs, cum uxōribus ad — vocāvit. Cum hospitēs veniunt, Iūlius in — lavātur. Aemilia eōs — iubet [= salūtat] et maritum suum — excūsat. Cornēlius ad villam suam reversus ōtiō —. Orontēs, qui ex longō — revertit, vitam rūsticam nōn —, sed — esse cēset. Hospitēs in ātriō exspectant, dum cibus —. Servus qui in — cibum coquit, — appellātur. In — sunt trēs lectī: lectus summus, medius, —; in singulīs lectīs — aut — aut ternī — accubant. Rōmānī in lectīs cubantēs —.

Tandem puer ‘cēnam parātam esse’ —. In mēnsā sunt — et pōcula ex — facta. Cibus omnibus —, māximē autem — laudātur. — [= servi] vīnum in pōcula —. Orontēs vīnum merum — [= bibit], cēterī convīvae aquam vīnō —.

Sine cibō homō — vivere potest, sine aquā — tantum. — mala rēs est, sed multō pēior est —. Ex malīs minimum — oportet.

PENSVM C

Qui sunt Cornēlius et Orontēs?
 Ubi est Iūlius cum hospitēs adveniunt?
 Quid est balneum?
 Nōnne iūcunda est vīta rūstica?
 Quid est cocī negōtium?
 Num Rōmānī in sellīs sedentēs cēnant?
 Quot lectī sunt in tricliniō?
 Quot convīvae in singulīs lectīs accubant?
 Ex quā māteriā pōcula et vāsa facta sunt?
 Tūne vīnum aquā calidā mixtum bibis?

INTER POCVLA

I Nōn sōlum dē cibō et pōtiōne est sermō convīvārum.
Iūlius hospitēs suōs dē rēbus urbānīs interrogat: “Quid novī ex urbe? Octō diēs iam sunt cum Rōmae nōn fuī,
nec quisquam interim mihi litterās inde mīsit. Quam ob
5 rem nec ipse praesēns nec absēns per litterās quidquam cognōvī dē eō quod nūper Rōmae factum est.”

Aemilia: “Nēmō tibi quidquam scribet dē rēbus urbānīs, nisi prius ipse epistulam scripseris.”

Orontēs: “Opus nōn est epistulās exspectāre, nam
10 facile aliquid novī per nūntiōs cognōscere potes. Cūr nōn servum aliquem Rōmam mittis?”

Iūlius: “Servī sunt malī nūntiī: saepe falsōs rūmōrēs nūntiant. Numquam servōs meōs Rōmam mittō.”

Cornēlius: “Quid? Herī quendam servum tuum vīdī
15 in viā Latīnā. Faciem recognōvī, saepe eum hīc vīdī.”

pōtiō -ōnis *f* = quod pōtātur

praesēns -entis
↔ absēns

nūntius -ī *m* = is qui nūntiat

rūmor -ōris *m* = rēs ex aliīs audita quae nār-rātūr

qui-dam, acc quen-dam
(< quem-dam)

ab aliquō quaerere = ali-
quem interrogāre
ali-quī -qua -quod

Midās -ae *m*
qui- quae- quod-dam,
abl quō- quā- quō-dam,
gen cuius-dam
avārus -a -um = cupidus
pecūniae
optāre = cupere

minimē = nūllō modō

Bacchus -ī *m*: deus vīnī

quid-quid = omnis rēs
quae

tangere tetigisse tāctum

mūnus -eris *n* = dōnum

im-patiēns -entis < in-
paciēns

quam-ob-rem = cūr

cui: Aemiliae

simul atque = eōdem
tempore quō, cum
prīmum

Iūlius ā Cornēliō quaerit ‘quod nōmen eī sit?’

Cornēlius: “Aliquod nōmen Graecum, putō. ‘Midās’ fortasse, nec vērō certus sum. Semper nōmina oblīvis-
cor, nam mala memoria mihi est.”

Orontēs: “Midās est nōmen rēgis, dē quō haec fābula 20
nārrātur: In quādam urbe Asiae oīlim vīvēbat rēx qui-
dam avārus, nōmine Midās, qui nihil magis optābat
quam dīvitiās...”

Iūlius, qui fābulam audīre nōn vult, Orontem inter-
pellat: “Nōn Midās” inquit, “sed Mēdus est nōmen 25
cuiusdam servī meī, qui herī...”

Orontēs vērō, minimē turbātus, nārrāre pergit:
“Tum Bacchus deus, qui ob quoddam beneficium rēgī
bene volēbat, “Dabō tibi” inquit “quidquid optāveris.”
Statim Midās “Ergō dā mihi” inquit “potestātem quid- 30
quid tetigerō in aurum mūtandī. Hoc sōlum mihi optō.”
Bacchus, etsī rēgem avārum mūnus pessimum optā-
visse cēnsēbat, tamen prōmissum solvit.”

Iūlius impatiēns “Tacē, Orontēs!” inquit, “Omnēs
illam fābulam nōvimus.”

At Aemilia, quae fābulam ignōrat, ab Oronte quaerit
‘quamobrem id mūnus pessimum sit?’

Cui Orontēs “Stultē id quaeris” inquit, “Midās enim,
quamquam terram, lignum, ferrum manū tangendō in
aurum mūtare poterat, fame et siti moriēbātur, cum 40
cibus quoque et pōtiō, simul atque ā rēge tācta erat,
aurum fieret. Postrēmō rēx miser deum ôrāvit ut mūnus

illud īfēlīx revocāret. Bacchus igitur eī suāsit ut in quōdam flūmine lavārētur; cuius flūminis aqua, simul
45 atque corpore rēgis tācta est, colōrem aureum accēpit."

Iūlius: "Hicinē fīnis fābulae est?"

Orontēs: "Huius quidem fābulae fīnis est, sed aliam fābulam dē eōdem rēge nōvī. Deus Apollō effēcerat ut Midās aurēs asinīnās habēret..."

50 Iūlius: "Satis est! Fābulās tuās Graecās audīre nōlūmus. Redeāmus ad meum Mēdum servum, quī herī au-fūgit aliquantum pecūniae sēcum auferēns."

Cornēlius: "Quantum pecūniae abstulit?"

Iūlius: "Centum circiter sēstertiōs. Atque ego illī
55 servō praeter cēterōs fidēbam! Posthāc servō Graecō nūllī cōfidam, neque enim fidē meā dignī sunt: īfidi et nēquam sunt omnēs! In familiā meā ūnum sōlum servum fidum esse crēdō."

II Hic Aemilia marītum interpellat et "St, Iūli!" inquit,
60 "Nōlī servum praeſentem laudāre!"

Iūlius Dāvum cōnspiciēns "Sed is servus adest" in-
quit, "Nōlō eum laudāre praeſentem. Mēdus vērō plānē
īfidissimus omnium est. Profectō eum verberābō at-
que omnibus modīs cruciābō, sī eum invēnerō prius-
65 quam Italiam reliquerit. Nisi pecūniā mihi reddiderit,
in cruce fīgetur!"

Cornēlius: "Etiam sī adhūc Rōmae latet, difficile erit servum fugitīvum in tantā urbe reperīre. Rōmae enim tot servī sunt quot hominēs līberī."

īn-fēlīx -īcis ↔ fēlīx

ac-cipere -iō -cēpisse
-ceptum

Apollō -inis m

asinīnus -a -um < asinus

au- < ab-: au-fugere, au-
ferre
ali-quantum = haud pau-
lum (nesciō quantum)
quantum = quam multum
au-ferre abs-tulisse ab-
lātum

fidere (+ dat/abl)
= crēdere
cōn-fidere = fidere
fidēs -eī f = animus
fidēns
fidus -a -um ↔ īn-fidus

cruciāre = dolōribus
afficere
prius-quam = antequam

crux -ucis f

latēre = sē occultāre,
occultāri
fugitīvus -a -um = qui
aufūgit
tot... quot = tam multī
... quam

iuvenis -īs m = vir cir-
citer XXX annōrum
crēdere = putāre

Ovidius -ī m
[I.59]
tot puellās... quot

praemium -ī n = mūnus
quod datur prō bene-
ficiō
re-trahere

statuere -uisse -ūtum

tantum quantum = tam
multum quam
nimius -a -um = nimis
magnum

clēmēns -entis ↔ sevērus

ignōscere (+ dat): alicui
i. = maleficia alicuius
oblivisci/nōn pūnire

ōdisse (perf) ↔ amāre

nec enim umquam =
numquam enim

Aemilia: "Fortasse Rōmam abiit ob amōrem alicuius 70
mulieris. Iuvenis est Mēdus: quid nōn faciunt iuvenēs
amōris causā? Crēdō eum apud puellam Rōmānam la-
tēre."

Orontēs: "Ergō numquam reperiētur, nam vērum est
quod scripsit Ovidius in librō quī vocātur 'Ars amandī': 75
Quot caelum stēllās, tot habet tua Rōma puellās."

Iūlius: "Profectō magnum praemium dabō eī qui ser-
vum meum fugitīvum hūc retrāxerit."

Cornēlius: "Quantum pecūniae dabis? Certum pre-
mium statuere oportet." 80

Iūlius: "Tantum quantum ille surripuit."

Orontēs: "Centum tantum sēstertiōs? Sānē nōn ni-
mium praemium prōmittis!"

Aemilia autem marītō suō suādet ut clēmēns sit:
"Nōlī Mēdum cruciāre, sī eum invēneris. Clēmēns estō, 85
mī Iūli! Centum sēstertiī haud magna pecūnia est, ut ait
Orontēs, nec aliud quidquam surripuit Mēdus."

Iūlius: "An cēnsēs eum praemium meruisse quod
manūs abstinuit ā gemmīs tuīs? Nimis clēmentēs sunt
mulierēs: quam facile virīs nēquissimīs ignōscunt! At 90
nostra melior est memoria!"

Aemilia: "Nōvistīne hoc dictum: 'Dominō sevērō tot
esse hostēs quot servōs'? Servī enim dominum clēmen-
tem amant, sevērum ūdērunt."

Iūlius: "Servī mē metuunt quidem, nec vērō ūdērunt. 95
Nec enim umquam sine causā servum pūnīvī. Sum do-

minus iūstus. Servus dominum iniūstum ūdit, iūstum et sevērum metuit, nōn ūdit. Nē servō quidem iniūriam facere oportet, sed necesse est servōs infidōs aut fugitī-
 100 vōs sevērē pūnīre, nec enim quidquam nisi poena sevēra eius generis servōs ā maleficiis dēterrēre atque in officiō tenēre potest. Neque quisquam mē accūsābit sī servum meum cruciāverō aut interfēcerō, id enim est iūs dominī Rōmānī. Servum aliēnum necāre nōn licet,
 105 ut scriptum est in lēgibus, nec vērō ūlla lēx dominum vetat servum suum improbum interficere."

Cornēlius: "Nec ūlla lēx id permittit. Nōn idem est permittere ac nōn vetāre. Solō, vir sapiēns et iūstus, qui Athēniēnsibus lēgēs scripsit, nūllam poenam statuit in
 110 parricīdās. Num ideō cēnsēs cīvī Athēniēnsī licuisse patrem suum necāre?"

Iūlius: "Ita sānē nōn cēnseō. At quamobrem Solō nūllam poenam in parricīdās statuit? Quia nēmō Athēniēnsis umquam post hominum memoriam patrem suum occīderat, nec ille vir sapientissimus arbitrābatur quemquam posteā tam inhūmānum scelus factūrum esse. At profectō aliud est patrem suum necāre, longē aliud servum scelestum capite pūnīre, illud enim turpisimū scelus, hoc supplicium iūstum est. Ōlim iūs erat
 120 patrī familiās nōn modo servōs, sed etiam līberōs suōs interficere. Eius reī exemplum memorātur Titus Mānilius Torquātus, qui filium suum cōram exercitū necārī iussit quia contrā imperium patris cum hoste pugnāve-

iūstus -a -um ↔ in-iūstus
 in-iūria -ae f = factum
 iniūstum

nec enim quidquam =
 nihil enim
 pūnīre < poena -ae f
 eius generis servī
 = tālēs servī

iūs iūris n (↔ iniūria) =
 quod licet et iūstum est
 lēx lēgis f

vetāre ↔ permittere

Solō -ōnis m
 sapiēns -entis = prūdēns
 et doctus

parricīda -ae m = qui
 patrem suum occīdit
 id-eō = ob eam rem

scelus -eris n = grave
 maleficium
 scelestus -a -um < scelus

capite pūnīre = pūniendī
 causā interficere
 supplicium -i n = poena
 sevērissima, poena ca-
 pitis (: vītae)

cōram prp+abl: c. aliquō
 = ante oculōs alicuius

crūdēlis -e = saevus
atque inhūmānus

vetus -eris = antīquus

in-validus -a -um

necandus/pūniendus -a
-um: vir necandus/pūni-
endus est = virum necā-
ri/pūnīri oportet

nam-que = nam
mōs mōris m = id quod
fieri solet

cruci : in cruce

dēbilis -e ↔ validus

Chrīstiānus -a -um
< Chrīstus; m pl qui
Chrīstum adōrant

super + abl = dē

ēducāre=(līberōs) alere,
cūrāre, docēre

rat! Sānē pater crūdēlis fuit Mānlius, sed illō suppliciō sevērissimō cēterī mīlitēs dēterrēbantur nē officium dē- 125 sererent.”

Aemilia: “Nōtum est veterēs Rōmānōs etiam ergā līberōs suōs crūdēlēs fuisse, nec vērō quisquam hodiē exemplum sūmit ab illō patre crūdēlissimō.”

Orontēs: “At etiam nunc patrī licet īfantem suum 130 invalidum in montibus expōnere.”

Aemilia: “Pater qui īfantem exposuit ipse necandus III est! Nōnne tālis pater tibi vidētur cruce dignus esse?”

Iūlius: “Certē pater tam inhūmānus sevērē pūniendus est, namque īfantēs invalidōs expōnere est mōs 135 antīquus atque crūdēlis. Aliī nunc sunt mōrēs. Vērum hominem līberum crucī figere nōn est mōs Rōmānōrum; id supplicium in servōs statūtum est.”

Aemilia: “Ergō qui īfantem suum dēbilem ad ferās expōnī iussit, ipse ad bēstiās mittendus est cum aliī 140 hominibus scelestīs!”

Orontēs: “...et cum Chrīstiānīs istīs qui quendam hominem Iūdaeum tamquam novum deum adōrant, deōs veterēs Rōmānōs dērident. In convīviīs suīs sanguinem hūmānum bibere solent, ut rūmor est.” 145

Aemilia: “Nōn omnēs vērī sunt rūmōrēs qui afferuntur super Chrīstiānīs.”

Fabia: “Nec omnēs īfantēs expositī pereunt. Aliī in silvīs ab ipsīs ferīs aluntur, aliī inveniuntur ā pāstōribus, qui eōs cum līberīs suīs ēducant.” 150

Orontēs: "Sicut Paris, rēgis Priamī filius dēbilis, quī ā servō rēgis fidō in quōdam monte prope urbem Trōiam expositus..."

At Cornēlius "Opus nōn est" inquit "vetus exemplum
155 Graecum afferre, cum complūres fābulae nārentur dē Rōmānīs puerīs quī ita servātī sunt. Cēterum fābulam male intellēxitī, nec enim dēbilis fuit Paris nec fidus servus Priamī, nam rēx eī imperāverat ut Paridem interficeret, et quidquid dominus imperāvit, servō facien-
160 dum est."

Orontēs: "Ille servus nōn pūniendus, sed potius laudandus fuit: namque ita Paridem servāvit — eum quī posteā Helenam, fēminam omnium pulcherrimam, ā marītō Menelāō abdūxit."

165 Paula: "Num tantam iniūriam laudandam esse cēnsēs?"

Orontēs: "Quod Venus suādet iniūria nōn est! Sānē laudandus est ille iuvenis quī nōn modo fēminam illam pulcherrimam abdūcere ausus est, sed etiam mīles fortissimus fuit quī et multōs aliōs hostēs et ipsum Achillem occīdit." Hīc pōculum tollit Orontēs et exclāmat: "Vīvat fortissimus quisque! Vīvant omnēs fēminaē amandaē! Gaudeāmus atque amēmus! Iuvenēs sumus ut Paris, nōn senēs ut Priamus, rēx Trōiānōrum, aut 170 Nestor, dux Graecōrum senex, quī ad nōnāgēsimūm annum vīxit. Quisquis fēminās amat, pōculum tollat et bibat mēcum! Nunc merum bibendum est!"

Paris -idis *m*
Priamus -ī *m*: rēx Trōiae

vetus *m/fīn* (*nōm sg*):
liber vetus
fābula vetus
vīnum vetus

intelligere -lēxisse
-lēctum

servō (*dat*) : ā servō

Menelāus -ī *m*: rēx
Spartae
ab-dūcere

audēre ausum esse

fortissimus quisque =
omnēs virī fortēs

senex senis *m* = vir an-nōrum plūs quam LX
Nestor -oris *m*
nōnāgēsimus -a -um
= xc (90.)
quis-quis = omnis homō
qui

nimum = nimis multum
bibere bibisse

alterum tantum = bis
tantum

funditus (*adv*) = ā fundō
ab ūvō ūsque ad māla =
ab initio cēnae ūsque
ad finem
fābulārī = loquī

ēbrius -a -um = quī ni-
mum vīnī pōtāvit

per-ire, comi -eat

bis tantō = bis tantō
magis
nūgac -ārum / pl = rēs
stultae
negat 'sē esse' = dīcit
'sē nōn esse'
falsus = quī fallit,
fallax

Cornēlius: "Tacendum est, nōn bibendum! Iam ni-
mum bibistī. Cēnseō tē ūnum tantum vīnī bibisse
quantum nōs omnēs, vel potius alterum tantum!"

180

Orontēs: "Vōs igitur parum bibistis. Numquam ni-
mum huius vīnī bibere possum. Valeat quisquis vīnum
bonum amat! Vivat Bacchus, deus vīnī! Vīvāmus om-
nēs et bibāmus! Pōcula funditus exhauriāmus!"

Paula: "Iam tacē! Satis est. Nōnne tē pudet ita ab ūvō 185
ūsque ad māla fābulārī? Sānē pudendum est!"

Orontēs autem, simul atque pōculum suum funditus
exhausit, ā Paulā ad Aemiliā versus "Omnēs m-mē
interpellant" inquit, "praeter t-tē Aemilia. Tū t-tam p-
pulchra es quam Helena..."

190

Aemilia: "...et tū tam rūsticus quam Paris, quī inter
rudēs pāstōrēs ēducātus erat! Numquam mōrēs urbānōs
didicistī, rūstice! Nimium pōtāvistī, ēbrius es. Abstinē
manū ā mē!"

Orontēs iterum pōculum tollēns haec cantat: 195

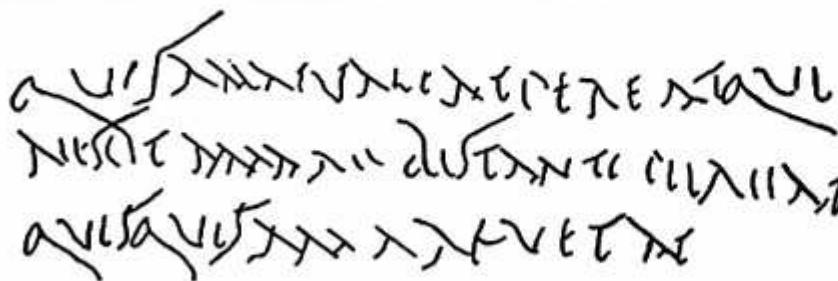
"Quisquis amat valeat! Pereat quī nescit amāre!

Bis tantō pereat quisquis amāre vetat!"

Aemilia: "Nōlumus istās nūgās audīre. Ēbrius es!"

Orontēs negat 'sē esse ēbrium' atque in lectō surgēns
aliud carmen super fēminā falsā et īfīdā cantāre incipit, 200
sed priusquam finem facit, sub mēnsam lābitur!

Duo servī eum ē tricliniō auferunt atque in cubiculō
pōnunt. Tum vestem super eum iam dormientem ster-
nunt.

[QVIS] QVIS AMAT VALEAT PEREAT QVI
NESCIT AMARE BIS TANTO PEREAT
QVIS QVIS AMARE VETAT

Haec īscriptiō inventa
est Pompeīis in oppidō
Campāniae (item imāgō
canis in pāg. 172 et la-
byrinthī in pāg. 196 et
palmae in pāg. 285)

īscriptiō -ōnis f = quod
īscriptum est

205 GRAMMATICA LATINA

Gerundīvum

Vir laudandus. Fēmina laudanda. Factum laudandum.

‘Laudandus -a -um’ gerundīvum appellātur. Gerundīvum est adiectīvum dēclīnatiōnis I/II. Cum verbō esse coniunctum gerundīvum significat id quod fierī oportet; is ā quō aliquid fierī oportet apud gerundīvum significātur datīvō.

Exempla:

Discipulus industrius magistrō laudandus est. Discipulus piger reprehendendus et pūniendus est. Tacendum est.

Lingua Latīna vōbīs discenda est. Vocābula diligenter scribenda sunt. Omnia menda corrigenda sunt: addendae sunt litterae quae dēsunt, quae supersunt stilō versō dēlendae sunt. Quidquid magister imperāvit discipulō faciendum est.

Dominus dīcit ‘ovēs bene cūrandās esse.’

PENSVM A

In hīs exemplīs syllabae quae dēsunt add- sunt:

Mercēs ad diem solv- est. Qui fūrtum fēcit pūn- est. Quidquid dux imperāvit mīlitibus faci- est. Quid magis opt- est quam vīta beāta? Ē malīs minimum ēlig- est. In perīculīs dēspēr- nōn est. Pater dīcit ‘filium pūn- esse, nōn laud-.’

Verba: tangere -isse -um; accipere -isse -um; auferre -isse -um; statuere -isse -um; intelligere -isse -um; bibere -isse; audēre -um esse.

In exemplīs quae sequuntur vocābula add- sunt.

laudandūs -a -um

magistrō (dat)
= ā magistrō

[1] lauda|nd|us

[2] dēle|nd|us

[3] scrib|end|us

[4] pūni|end|us

Vocābula nova:

pōtiō

rūmor

memoria

mūnus

fidēs

crux

iuvenis

praemium

poena

iūs

lēx

parricīda

scelus

supplicium

mōs

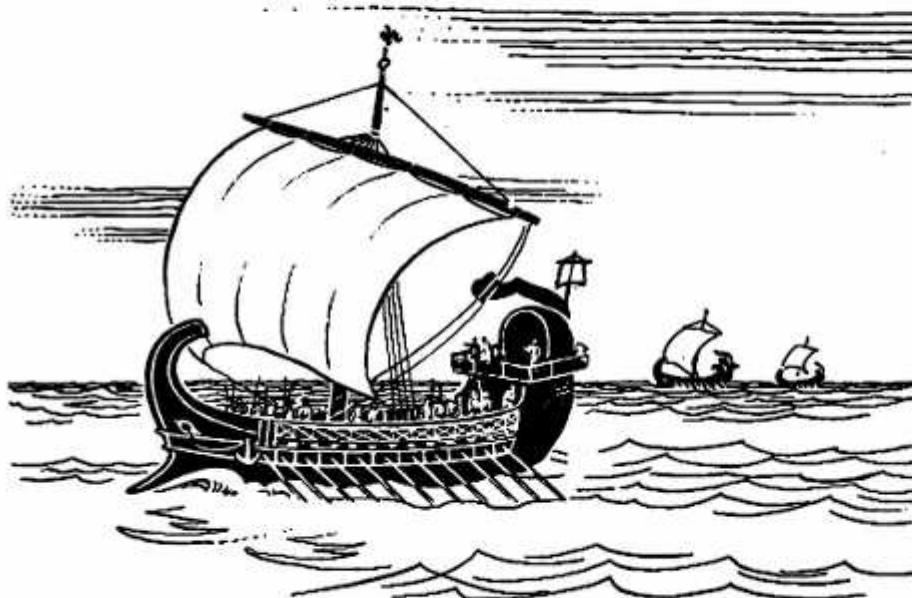
iniūria
 senex
 nūgae
 praeſens
 avārus
 impatiēns
 īfēlix
 asinīnus
 fidus
 īfidus
 fugitīvus
 nimius
 clēmēns
 iūstus
 iniūstus
 sapiēns
 scelestus
 crūdēlis
 vetus
 invalidus
 dēbilis
 ēbrius
 nōnāgēsimus
 optāre
 interpellāre
 aufugere
 auferre
 fidere
 cōfidere
 cruciāre
 latēre
 retrahere
 statuere
 ignōscere
 ūdisse
 vetāre
 ēducāre
 abdūcere
 fābulārī
 quidquid
 quisquis
 quantum
 aliquantum
 nimium
 quamobrem
 ideō
 funditus
 priusquam
 namque
 cōram

PENSVM B

Herī Mēdus ā dominō — aliquantum pecūniae sēcum —.
 Mēdus dominum suum nōn amat, sed —. Iūlius, quī eum
 Rōmae — [= occultārī] putat, magnum praemium dabit ei
 quī eum invēnerit — [= antequam] Italiam reliquerit. Iūlius
 dicit ‘mulierēs nimis — esse ac facile virīs nēquissimīs —.’ —
 dominus imperāvit servō faciendum est. Solō, vir —, Athēni-
 ēnsibus — optimās scripsit. Patrem suum necāre — inhūmā-
 num est. Iūlius nōndum — est ut Nestor, sed adhūc — ut
 Paris ille quī Helenam ā marītō —. “— amat valeat!” cantat
 Orontēs, quī — est quod — [= nimis multum] vīnī pōtāvit.

PENSVM C

Quis fuit Midās?
 Quamobrem Midās fame et sitū cruciābātur?
 Cūr Iūlius illam fābulam audīre nōn vult?
 Ubi Cornēlius servum Iūlii vīdit?
 Quantum pecūniae Mēdus sēcum abstulit?
 Estne Mēdus adhūc Rōmae?
 Quid faciet Iūlius sī Mēdum invēnerit?
 Quōmodo hominēs ā maleficiīs dēterrentur?
 Quā fēminam Paris abdūxit?
 Quī hominēs ad bēstiās mittuntur?
 Cūr Orontēs pedibus stāre nōn potest?

CLASSIS ROMANA

1 Olim cūcta maria tam īfēsta erant praedōnibus ut nēmō nāvigāret sine māximō perīculō mortis aut servitūtis. Multī nautae et mercātōrēs, mercib⁹ ēreptīs nāvibusque submersīs, ā praedōnibus aut interficiēbantur
5 aut in servitūtem abducēbantur. Iī sōlī quī magnam pecūniām solvere potuerant servitūte liberābantur. Ipse Gāius Iūlius Caesar, cum adulēscēns ex Italiā Rhodum nāvigāret, ā praedōnibus captus est nec prius liberātus quam ingēns pretium solvit.

10 Nec sōlum nautae, sed etiam incolae ūrae maritimae īsulārumque in metū erant. Nōnnūllae īsulae ab incolis dēsertae erant, multa oppida maritima ā praedōnibus capta. Tanta enim erat vīs et audācia eōrum, ut vim Rōmānōrum contemnentēs etiam portūs Italiae oppugnārent.

nāvēs longae

cūnctus -a -um = omnis,
tōtus; pl = omnēs
īfēstus -a -um: (locus)
īfēstus ↔ tūtus
servitūs -ūtis f (< servus)
↔ libertās

sub-mergere = mergere
(sub aquam)

liberāre + abl = l. ab/ex

incola -ae m/f = quī/quae
incolit

(oppidum) capere = ex-
pugnāre
vīs f, acc vim, abl vī
= potestās
audācia -ae f < audāx
contemnere = parvī aes-
timāre, nōn timēre

mare Tūscum = mare Inferum

in-opia -ae f ↔ cōpia

crēscere = augērī

cārus -a -um = magnī pretiū

populus -i m = cūncū cīvēs

classis -is f = nāvium numerus

adversus = contrā

ēgregius -a -um = melior ceteris, optimus

prae-pōnere (+ dat)

proximus -a -um sup
(comp propior -ius)

< prope; + dat: p.
Rōmae

ali-quot *indēcl* = com-
plūrēs (nesciō quot)

vincere vīcisse victum

victōria -ae f < vincere

gēns gentis f

Aegyptiī -ōrum m pl

commūnis -e = nōn

ūniū sed omnium

grātus -a -um = qui

placet, optatus

nūntius = quod nūntiatur

minuī coeptum est = mi-
nuī coepit

summus : māximus

vīlis -e ↔ cārus

victor -ōris m = qui vīcit

fit = accidit

Quoniam igitur propter vim atque multitūdinem praedōnum nē mare Tūscum quidem tūtum erat, pa-
rum frūmentī ex Siciliā et ex Āfricā Rōmam advehēbā-
tur. Ita māxima inopia frūmentī facta est, quam ob rem
pretium frūmentī semper crēscēbat. Postrēmō, cum 20
iam tam cārum esset frūmentum ac pānis ut multū
pauperēs inopiā cibī necessāriī perīrent, populus Rōmā-
nus ūnō ūre postulāvit ut ūniversa classis Rōmāna ad-
versus hostēs illōs audācissimōs mitterētur. Ergō
Gnaeus Pompēius, dux ēgregius, classī praepositus est. 25
Qui pīnum ē marī Tūscō, quod mare proximum Rō-
mae est, et ex Siciliā, īsulā Italiae proximā, praedōnēs
pepulit, tum eōs in Āfricam persecūtus est. Dēnique,
aliquot nāvibus in Hispāniam missīs, ipse cum classe in
Asiam profectus praedōnēs quōs ibi invēnit brevī tem- 30
pore omnēs vīcit. Hāc victōriā ēgregiā omnēs gentēs, ab
Hispānīs ūsque ad Aegyptiōs Iūdaeōsque, commūnī pe-
rīculō liberātae sunt. Simul atque grātus nūntius dē eā
victōriā grātissimā Rōmam pervēnit, pretium frūmentī
minuī coeptum est; victīs enim praedōnibus, nautae 35
sine metū per maria, quae omnium gentium commūnia
sunt, nāvigābant. Rōmae igitur ex summā inopiā re-
pente māxima frūmentī cōpia facta est ac pānis tam vīlis
fuit quam anteā fuerat — id quod populō Rōmānō grā-
tissimum fuit. Pompēium victōrem cūncutus populus 40
Rōmānus summīs laudibus affēcit.

Ex eō tempore rārō fit ut nāvis praedōnum in mari

Internō appāreat, nam classēs Rōmānae, quae cūncta maria percurrunt, nāvēs mercātōriās atque ūram maritimam dīligenter tuentur. Mare Internum iterum ‘nōstrum mare’ iūre appellātur ā Rōmānīs. Neque tamen classis Rōmāna omnēs nautās quī ubīque nāvigant tuērī potest. Adhūc supersunt aliquot praedōnēs maritimī, quī tantā audāciā sunt ut nē armīs quidem Rōmānōrum 50 dēterreantur.

Amīcī nostrī in marī Tūscō nāvigantēs tālēs praedōnēs audācissimōs nāvem suam persequī arbitrantur. Cūnctī perturbātī sunt. Etsī nautae omnibus vīribus rēmigant, tamen illa nāvis, ventō secundō adiuvente, 55 magis magisque appropinquat.

Caelum nūbilum suspiciēns gubernātor optat ut ventus in adversum vertātur. Is enim nautās suōs tam validōs esse crēdit ut nūlla alia nāvis rēmīs sōlīs ācta nāvem suam cōsequī possit.

II Intereā Lȳdia genua flectit et Deum precātur ut sē adiuvet: “Pater noster quī es in caelīs! Fīat voluntās tua! Sed līberā nōs ā malō!”

Mēdus autem gladium brevem, quem adhūc sub veste occultāvit, ēdūcit et “Equidem” inquit “nōn inermis occīdar. Sī praedōnēs mē armīs petīverint, omnibus vīribus repugnābō! Fortēs fortūna adiuvat, ut āiunt.”

Tum vērō Lȳdia “Converte gladium tuum” inquit “in locum suum! Omnes enim quī cēperint gladium, gladiō perībunt, ut ait Chrīstus.”

internus -a -um < intrā;
mare I. um (intrā fretum
ōceanī)=mare nostrum
per-currere
mercātōrius -a -um
< mercātor
tuērī = tūtum facere,
cūstōdire
iūre : rēctē, vērē
ubī-que = omnī locō
super-esse = reliquus
esse
tantā audāciā esse = tam
audāx esse

vīrēs -ium / pl < vīs
rēmigāre = nāvem rēmīs
agere
ad-iuvāre = iuvāre

nūbilus -a -um ↔ se-
rēnus
adversus -a -um: (ven-
tus) a. ↔ secundus
agere ēgisse āctum

inter-eā = interim
flectere -xisse -xum
voluntās -ātis f < velle;
v. tua = quod tū vīs
[Matth. 6.9,10,13]

ē-dūcere
in-ermis -e ↔ armātus

re-pugnāre = contrā
pugnāre
[Matth. 26.52]

dōnec = dum, tam diū
quam

ab aliquō petere = ali-
quem rogāre

dis-suādēre ↔ persuā-
dēre
neu = nē ve
re-sistere (+ dat) = re-
pugnāre
opus esse + abl

prae-ferre: mortem servi-
tūtī p. = morī mālle
quam servire
haud sciō an dixerim
= fortasse dixi
cārus = quī diligitur

grātia -ae f = rēs grāta,
beneficium

pecūniae grātiā = ob grā-
tiam pecūniae, pecū-
niae causā
sēstertium = sēstertiōrum
of-ferre ob-tulisse ob-
lātum = sē datūrum
esse dīcere/ostendere

red-imere -ēmisse -ēmp-
tum < red- + emere

“Sed tē quoque” inquit Mēdus “gladiō meō dēfen- 70
dam. Nōlō tē ā praedōnibus occīdī spectāre inermis.
Dōnec ego vīvam, nēmō tibi nocēbit!”

Sed Lȳdia, quae Mēdum ut fūrem contemnit, “Nōn ā
tē” inquit, “sed ā Deō auxilium petō. Is sōlus nōs tuērī
potest.” 75

Item gubernātor multīs verbīs Mēdō dissuādēre cōnā-
tur nē gladium ēdūcat neu praedōnibus vī et armīs resis-
tat: “Quid opus est armīs? Tanta est vīs praedōnum ut
nūllō modō iīs resistere possīmus. Neque praedōnēs
nautās inermēs occīdunt, cum eōs magnō pretiō servōs 80
vēndere possint.”

Mēdus: “Iamne oblītus es quid modo dīxeris? Dīxistī
enim ‘tē mortem servitūtī praeferre’.”

Gubernātor: “Haud sciō an ego ita dīxerim, sed pro-
fectō libertās mihi vītā cārior est. Nihil libertātī prae- 85
ferō. Quam ob rem omnem pecūniā meām praedōni-
bus dabō, sī libertātem mihi reddent. Hanc grātiām
sōlam ab iīs petam.”

Mēdus: “Certē praedōnēs pecūniām tibi ēripient, sed
fēlīx eris sī pecūniae grātiā vītāe tuae parcent.” 90

Gubernātor: “Sī necesse erit, decem mīlia sēstertium
praedōnibus offerre possum. Quod ipse nōn possideō
amicī meī prō mē solvent.”

Mēdus: “Ergō nūlla spēs est mihi, quī nec ipse pecū-
niām habeō nec amīcum tam pecūniōsum, ut mē ē ser- 95
vitūte redimere possit aut velit.”

Tum mercātor "Mihi quidem" inquit "multī sunt amīcī pecūniōsī, sed valdē dubitō num pecūniā suā mē redimere velint. Fortūnā adversā amīcīs fidendum nōn est! Namque amīcī, quōs in rēbus secundīs multōs habēre vidēmur, temporibus adversīs nōbīs dēsunt. Duōs versūs reminīscor ē carmine quod dē hāc rē scripsit poēta quīdam:

Dōneç eris fēlīx, multōs numerābis amīcōs.

105 *Tempora sī fuerint nūbila, sōlus eris!"*

Gubernātor: "Nesciō quī poēta ista scripserit. Tūne nōmen eius meministī?"

Mercātor: "Illōs versūs scripsit Ovidius, poēta ēgregius, nisi memoria mē fallit. Qui ipse, cum fortūnā ad 110 versā premerētur, ab amīcīs suīs dēsertus erat."

Gubernātor: "Nōn vērum est quod dīxit Ovidius. Nam etsī rāra est vēra amīcītia ac fidēs, nōn omnēs amīcī sunt falsī seu īfidī. Multō melius Ennius poēta:

Amīcus certus in rē incertā cernitur.

115 Certus ac vērus amīcus est quī numquam amīcō suō deest seu secunda seu adversa fortūna est. Mihi vērō multī sunt tālēs amīcī, quī semper mihi aderunt in rēbus adversīs, seu pecūniā seu aliā rē mihi opus erit. Ipse enim saepe amīcīs meīs affui, nēmō amīcus umquam 120 frūstrā auxilium ā mē petīvit. Ergō omnēs mihi grātī sunt prō beneficiīs."

Mercātor: "Aliud est grātiam habēre, aliud grātiam referre. Nōn omnēs quī tibi prō beneficiīs grātiās agunt,

velle, *coni praeſ*:
velim velimus
velis velitis
velit velint
adversa fortūna = mala fortuna

de-esse (+dat) = auxiliū nōn ferre
re-minīscī ↔ oblīvīscī

poēta -ae m/f = quī/quae
carmina scribit
(multōs) numerāre: habēre
nūbila : adversa
[Ovidius: Trīstia I.9.5-6]

meminisse (perf) =
memoriā tenēre
(↔ oblitus esse)

premere : malā rē
afficere

amīcītia -ae f < amīcus
fidēs = animus fidus
seu = sīve

(amīcus) certus : fidus

ad-esse (+dat) = auxiliū ferre (↔ deesse)

ad-esse af-fuisse (< ad-fuisse)
mihi grātus = quī mihi
bene vult prō beneficiō;
g. esse = grātiam (: animum grātum) habēre
grātiam re-ferre = g. am
prō grātiā reddere
grātiās agere = dicere
'sē grātiam habēre'

meminisse + gen/acc: m.
hominis, m. reū/rem

ali-quandō = aliquō tem-
pore (nesciō quandō)

nē quis = nē aliquis,
nē quisquam

pīrāta -ae m = praedō
maritimus

mūtuus -a -um: pecūnia
mūtua = pecūnia quae
reddenda est
condiciō -ōnis f = lēx
inter duōs statūta
diēs f = tempus statūtum

ipsī posteā, sī opus fuerit, grātiām tibi referent. Facile
est grātiās agere prō beneficiis, nec vērō quidquam dif- 125
ficiilius esse vidētur quam beneficiōrum meminisse.”

Gubernātor: “Sed ego ipse soleō amīcīs meīs grātiām
referre. Numquam beneficiī oblītus sum, semper pecū-
niām acceptam reddidī.”

Hīc Mēdus “Ergō” inquit “melior es amīcus quam ille III
quem ego aliquandō ē servitūte redēmī.”

Gubernātor: “Mīror unde pecūniām sūmpseris ut
aliōs redimerēs, cum tē ipse redimere nōn possīs.”

Līdia: “Ego mīror cūr id mihi nōn nārrāveris.”

Mēdus: “Nihil cuiquam nārrāvī dē eā rē, nē quis mē 135
glōriōsum exīstīmāret. Sed quoniam omnēs mē quasi
servum scelestum contemnit, nārrābō vōbīs breviter
quōmodo amīcum ē servitūte redēmerim atque ipse ob
eam grātiām servus factus sim:

“Cum homō līber Athēnīs vīverem, ā quōdam amīcō 140
epistulam accēpī quā ille mihi nūntiāvit ‘sē ā pīrātīs cap-
tum esse’ ac mē per amīcitiam nostrām ūrāvit ut sē ē
servitūte redimerem magnum pretium solvendō. Cum
autem tantum pecūniae nōn habērem, necesse fuit pe-
cūniām mūtuām sūmēre. Ergō virum dīvitē adī, qui 145
mihi omnēm pecūniām mūtuām dedit hāc condiciōne,
ut annō post ad certam diēm omnia sibi redderentur.
Pecūniā solūtā, amīcus meus ā pīrātīs līberātus grātiās
mihi ēgit prō beneficiō, ac simul mihi prōmīsit ‘sē intrā
annū omnēm pecūniām redditūrum esse’ — sed annō 150

post nē assem quidem ab eō accēperam! Diē ad solven-
 dum cōstitūtā, cum pecūniā dēbitam solvere nōn
 possem, homō ille dīves mē in carcerem mīsit et aliquot
 diēbus post servum vēndidit. — Sed nesciō cūr hoc
 155 vōbīs nārrāverim, nec enim sine māximō dolōre eius
 temporis reminīscor cum in patriā līber inter cīvēs lībe-
 rōs versārer. Utinam aliquandō līber patriam videam!
 Sed frūstrā hoc optō, nam iam illī pīrātae eam spem
 mihi ēripiēnt, idque eōdem diē quō ab amīcā meā dēser-
 160 tus sum!” Hoc dīcēns Mēdus ānulum quem Lȳdia ab-
 icere voluit prae sē fert.

Gubernātor: “Nē dēspērāveris! Fortasse ānulō istō
 aureō tē redimere poteris. Namque avārī atque aurī cu-
 pidī sunt omnēs pīrātae. Magna est vīs aurī.”

165 Mēdus ānulum parvum aspiciēns “Putāsne” inquit
 “mē tam parvī aestimārī ā pīrātīs?”

Gubernātor: “Nōn omnēs hominēs parī pretiō aesti-
 mantur. Scīsne quantum pīrātae ā Iūliō Caesare captō
 postulāverint? Vīgintī talenta postulāvērunt, id est
 170 prope quīngenta mīlia sēstertium. At Caesar, vir super-
 bus, cum id parum esse cēnsēret, quīnquāgintā talenta
 pīrātīs obtulit, simul vērō supplicium iīs minātus est!
 Tum praedōnibus quasi servīs suīs imperāvit ut tacē-
 rent neu somnum suum turbārent — ita Caesar praedō-
 175 nēs contemnēbat, cum in eōrum potestāte esset. Ubi
 pīrīum redēmptus est, ipse nāvēs armāvit et captōs
 praedōnēs in crucē tollī iussit.”

cōn-stituere = statuere

reminīscī + gen/acc: r.
 hominis, r. reī/rem
 utinam (+ coni) = optō
 ut

prae sē ferre = ante sē
 tenēre, ostendere
 nē dēspērāveris! = nōlī
 dēspērāre!

talentum -ī n (pecūnia
 Graeca) = xxiv mīlia
 sēstertium
 superbūs -a -um = quī
 aliōs contemnit

minārī(+dat) = poenam
 prōmittere

cum... esset : quam-
 quam ... erat
 ubi pīrīum + perf
 = cum pīrīum
 armāre = armīs parāre

utinam nē = optō nē

nē abiēceris! = nōlī abicere!

meā grātiā = meā causā

hōc nihil grātius = nihil grātius quam hoc

nāvis longa = nāvis ar-māta (ē classe Rōmānā)
nē timueritis! = nōlīte timēre!dē-sistere = dēsinere
tollere sus-tulisse
sub-lātum

Mēdus: "Nōn sum tam superbus ut mē cum Caesare comparandum esse putem. Utinam nē pīrātae mē ut servum fugitīvum occīdant! Vērum hōc ānulō sī quis 180 servārī potest, nōn ego, sed amīca mea servanda est. Ecce ānulum reddō tibi, Lȳdia. Nē eum abiēceris! Utinam ille ānulus vītam tuam servet!"

Lȳdia ānulum oblātum accipit et "Grātiās tibi agō" inquit, "sed quōmodo tua vīta servābitur?" 185

"Id nōn cūrō" inquit Mēdus, "nec enim mortem metuō, sī tē salvam esse sciō."

Tum Lȳdia "Ō Mēde!" inquit, "Nunc dēmum intellegō mē tibi vītā cāriōrem esse. Ignōsce mihi quod tē accūsāvī! Omnia meā grātiā fēcistī. Quōmodo tibi grātiam referam?" 190

Mēdus: "Nihil rogō, nisi ut mē amēs ita ut mē amābās. Hōc nihil grātius mihi fierī potest."

Lȳdia nihil respondet, sed Mēdum complectitur atque ūsculātur. Quid verbīs opus est? 195

Intereā gubernātor in mare prōspicit et "Quid hoc?" inquit, "Aliae nāvēs illam sequuntur. Tot nāvēs praedōnēs nōn habent. Nāvēs longae sunt, quae mare percurrunt, ut nōs ā pīrātīs tueantur. Nē timueritis, amīcī!"

Mercātor: "Sed cūr illae nōs persequuntur?" 200

Gubernātor: "Quia tamquam praedōnēs ab iīs fugimus. Rēmōs tollite, nautae!"

Nautae statim rēmigāre dēsistunt ac rēmīs sublātīs nāvēs longās salūtant. Classis celeriter appropinquat.

205 Iam mīlitēs armātī in nāve proximā cernuntur. Lȳdia magnā cum laetitiā classem appropinquantem spectat, sed Mēdus etiamnunc perterritus esse vidētur.

etiam-nunc = adhūc

“Nōnne laetāris, Mēde” inquit Lȳdia, “quod nōs omnēs ē commūnī perīculō servātī sumus?”

210 Mēdus: “Laetor sānē quod vōs servātī estis; sed ego mīlitēs aequē timeō atque pīrātās. Nē oblīta sīs mē servum fugitīvum esse. Timeō nē mīlitēs mē captum Rōmam abdūcant, ut cōram populō ad bēstiās mittar in amphitheātrō. Hoc dominus mihi minārī solēbat.”

nē oblīta sīs! = nōlī
oblīvisci!

215 “Nē timueris!” inquit Lȳdia, “Mīlitēs ignōrant quī homō sīs et quid anteā fēceris. Iam nēmō nōs prohibēbit simul in patriam nostram commūnem redīre.”

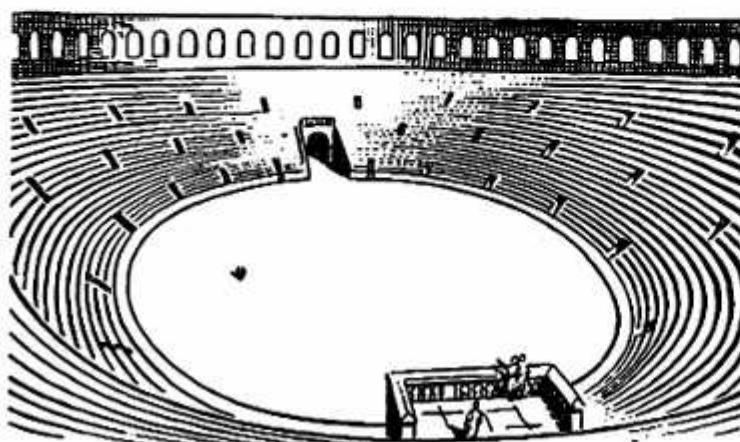
amphitheātrum -i n

nē timueris! = nōlī
timēre!

Intereā nāvēs longae tam prope vēnērunt ut mīlitēs cognōscant nāvem mercātōriam esse. Itaque persequī 220 dēsistunt atque cursum ad orientem flectunt. Brevī cūncta classis ē cōspectū abit.

cursus -ūs m < currere

— Hīc amīcōs nostrōs in mediō cursū relinquimus.
Utinam salvī in Graeciam perveniant! Omnia bona iīs optāmus.

amphitheātrum

GRAMMATICA LATINA

Coniunctivus

Tempus perfectum

[A] Āctūm.

laudāverit

Iūlius dubitat num magister Mārcum laudāverit.

-erit

'Laudāverit' est coniunctivus temporis praeteriti perfecti. 230

Coniunctivus perfecti dēsinit in -erit (pers. III sing.), quod ad infinitivum perfecti sine -isse adicitur.

Exempla: [1] recitāv|erit; [2] pāru|erit; [3] scrips|erit; [4] audīv|erit.

Pater filium interrogat 'num bonus discipulus fuerit: num 235
magistrō pāruerit, attentē audīverit, rēctē scripserit et pulchrē
recitāverit.'Pater: "Audīsne? Interrogō tē 'num bonus discipulus fue-
ris, num magistrō pārueris, attentē audīveris, rēctē scripseris et
pulchrē recitāveris'." Filius: "Iam tibi dīxī 'mē industrium 240
fuisse.' Quārē igitur mē interrogās 'num bonus discipulus
fuerim, num magistrō pāruerim, attentē audīverim, rēctē scrip-
serim et pulchrē recitāverim'? Crēde mihi! Nē dubitāveris dē
verbīs meīs!"Parentēs filiōs interrogant 'num bonī discipulī fuerint: num 245
magistrō pāruerint, attentē audīverint, rēctē scripserint et pul-
chrē recitāverint.'Parentēs: "Audītisne? Interrogāmus vōs 'num bonī disci-
pulī fueritis, num magistrō pārueritis, attentē audīveritis, rēctē
scripseritis et pulchrē recitāveritis'." Filii: "Iam vōbīs dīximus 250
'nōs industriōs fuisse.' Quārē igitur nōs interrogātis 'num
bonī discipulī fuerimus, num magistrō pāruerimus, attentē
audīverimus, rēctē scripserimus et pulchrē recitāverimus'? Crē-
dite nōbīs! Nē dubitāveritis dē verbīs nostrīs!"

[1]	recitāv eri m
	recitāv eri s
	recitāv eri t
	recitāv eri mus
	recitāv eri tis
	recitāv eri nt
[2]	pāru eri m
	pāru eri s
	pāru eri t
	pāru eri mus
	pāru eri tis
	pāru eri nt
[3]	scrips eri m
	scrips eri s
	scrips eri t
	scrips eri mus
	scrips eri tis
	scrips eri nt
[4]	audīv eri m
	audīv eri s
	audīv eri t
	audīv eri mus
	audīv eri tis
	audīv eri nt
fu eri m	fu eri mus
fu eri s	fu eri tis
fu eri t	fu eri nt

nē dubitāveris! = nōlī
dubitāre!nē dubitāveritis! =
nōlīte dubitāre!

-eri|m -eri|mus

-eri|s -eri|tis

-eri|t -eri|nt

	Singulāris	Plūrālis	255
Persōna prima	-erim	-erimus	
Persōna secunda	-eris	-eritis	
Persōna tertia	-erit	-erint	

[B] Passīvum.

260 Pater dubitat num filius ā magistrō laudātus sit.

Pater: "Tūne ā magistrō laudātus es?" Filius: "Nesciō num laudātus sim!" Pater: "Quōmodo nesciis num laudātus sis ā magistrō?" Filius: "Nesciō quid ab eō dictum sit, nam in lūdō dormīvī!"

265 Pater dubitat num filii ā magistrō laudātī sint.

Pater: "Vōsne ā magistrō laudātī estis?" Filii: "Nescimus num laudātī sīmus!" Pater: "Quōmodo nescītis num laudātī sītis?" Filii: "Nescīmus quid magister dīxerit, nam in lūdō dormīvīmus!"

270 *Singulāris* *Plūrālis*

Persōna prīma laudātus sim laudātī sīmus

Persōna secunda laudātus sīs laudātī sītis

Persōna tertia laudātus sīt laudātī sint

laudāt	us sim
laudāt	us sīs
laudāt	us sit
laudātī	sīmus
laudātī	sītis
laudātī	sint

-tus	sim	-tī	sīmus
-ta	sīs	-tae	sītis
	sit		sint
-tum	sit	-ta	sint

PENSVM A

Dominus dubitat num pāstor ovēs bene cūrāv-. Dominus: "Dīc mihi, pāstor, utrum in campō dormīv- an vigilāv-." Pāstor: "Mīror cūr mē interrogēs utrum dormīv- an vigilāv-." Semper officium meum faciō." Dominus: "Ergō dīc mihi cūr herī ovis ē grege aberrāv- ac paene ā lupō capta s-." Pāstor mīrātur unde dominus hoc audīv-.

Iūlius servōs interrogat num Mēdum vīd-. Servī: "Nescīmus quō fūg-, ut tibi dīximus. Cūr nōs interrogās num eum vīd-?" Iūlius: "Id interrogō, quia dubitō vērumne dīx-!"

Verba: vincere -isse -um; agere -isse -um; flectere -isse -um; offerre -isse -um; redimere -isse -um; tollere -isse -um; adesse -isse.

PENSVM B

Priusquam Pompēius, dux — [= optimus], — Rōmānae praepositus est, — [= omnia] maria — erant praedōnibus, quī Rōmānōs ita — ut etiam portūs Italiae oppugnārent. Tanta erat — praedōnum ut nēmō iīs — posset. Nēmō sine metū

Vocabula nova:

servitūs	incola
vīs	vīrēs
audācia	inopia
populus	classis
classis	victōria
gēns	victor
vīctor	vīrēs
voluntās	grātia
grātia	poēta
poēta	amīcītīa
amīcītīa	pīrāta
pīrāta	condīcīō
condīcīō	talentum
talentum	amphitheātrum
amphitheātrum	cursus
cursus	cūncītus
cūncītus	īnfēstus
īnfēstus	cārus
cārus	ēgregius
ēgregius	proximus
proximus	commūnis

grātus
vīlis
internus
mercātōrius
nūbilus
adversus
inermis
mūtuus
superbus
submergere
contemnere
praepōnere
percurrere
tuērī
rēmigāre
adiuvāre
flectere
ēducere
repugnāre
dissuādēre
praeferre
offerre
redimere
reminīscī
meminisse
referre
minārī
armāre
dēsistere
aliquot
ubique
aliquandō
intereā
etiamnunc
dōnec
neu
seu
utinam

mortis aut — nāvigābat. — [= complūrēs] īnsulae ab — relinquēbantur. Rōmae frūmentum tam — erat ut multū pauperēs fame (= — cibī) perīrent.

Pīrātae, qui — [= aliquō tempore] Caesarem cēperant, xx talenta — [= sīve] D mīlia sēstertium ab eō postulāvērunt, sed Caesar, vir —, L talenta iīs —. Tantō pretiō Caesar — est.

Omnēs amīcī prō beneficiīs — agunt, sed paucī posteā — referre volunt. Vēra — rāra est. Difficile est beneficiōrum —. Fortēs fortūna —.

PENSVM C

Cūr Pompēius classī Rōmānae praepositus est?

Cūr amīcī nostrī ab alterā nāve fugiunt?

Utrum ventus secundus an adversus est?

Quantum gubernātor pīrātīs offerre potest?

Num ipse tantum pecūniae possidet?

Quandō vērus amīcus cognōscitur?

Quōmodo Mēdus servus factus est?

Cūr Mēdus adhūc nihil nārrāvit de eā rē?

Suntne praedōnēs qui eōs persequuntur?

Cūr Mēdus etiamnunc perterritus est?

Quō nāvēs longae cursum flectunt?

EXERCITVS ROMANVS

I Exercitus Rōmānus ūniversus cōnstat ex legiōnibus duodētrīgintā, quae in dēnās cohortēs dīviduntur. In singulīs legiōnibus sunt sēna vel quīna vel quaterna mīlia mīlitum, quī omnēs cīvēs Rōmānī sunt. Praetereā 5 magna auxilia exercituī adiunguntur. Auxilia sunt peditēs equitēsque ex prōvinciis, quī arma leviōra, sicut arcūs sagittāsque, ferunt. Legiōnāriī sunt peditēs scūtīs, gladiīs pilīsque armātī.

Signum legiōnis est aquila argentea, quae in itinere 10 ante agmen fertur. In itinere cohortēs alia post aliam in longō ōrdine prōgrediuntur. Talis ōrdō mīlitum prōgressiōnē dīcitur agmen. Cum agmen ad hostēs pervēnit, sī tempus et locus idōneus est ad pugnandum, cohortēs in trēs ōrdinēs īstruuntur. Exercitus ita īstrūctus aciēs appellātur. Ante proelium dux exercitūs mīlitēs suōs hortātur ut fortiter pugnent. Tum peditēs prō-

agmen -inis *n*legiō -ōnis *f*

cohors -rtis *f*
dēnī -ae -a = X et X...
sēnī -ae -a = VI et VI...
quīnī -ae -a = V et V...
quaternī -ae -a = IV et
IV...
auxilia -ōrum *n pl*
ad-iungere = addere

legiōnārius -a -um < legiō; *m* = miles *l*.

aquila

ōrdō -inis *m*
prō-gredī -ior = prō-
cedere
idōneus -a -um = con-
veniens
īstruere -ūxisse -ūctum
aciēs -ēi *f*
proelium -ī *n* = pugna
exercituum
hortāri = monēre
prō-currere -currisse

mittere = iacere	
caedere = pulsare; (gladiō) c. = occidere	
imperātor -ōris m = qui imperat (titulus ducis)	
circum-dare = cingere (locum) mūnire = vallō /mūrō circumdare	
suprā (adv): in cap. XII	
com-memorāre = memorāre	
aetās -atis f = anni quōs aliquis vīxit	
militāris -e < miles	
puer VII annōs nātus = puer VII annōrum	
velle, coni imperf:	
vellem vellēmus	
vellēs vellētis	
vellet vellent	
studēre (+ dat): litteris s. = studiōsus esse litterārum (: legendī)	
studium -i n < studēre	
cōgere co-ēgisse -āctum (< co- + agere) = vī persuādēre	
stipendium -i n = mercēs militis; s. merēre = militāre	
prō ↔ contrā	
virtūs -ūtis f < vir; (militis) v. = animus fortis	
pūblicus-a-um (< populus) ↔ privātus -a -um	
(epistulam) dare = mittere	
praecipuē = prae cēteris rēbus, māximē	

currunt et pīnum pīla in hostēs mittunt, deinde eōs gladiīs caedunt. Hostibus proeliō victīs, dux ā militibus ‘imperātor’ salūtātur. Vesperi exercitus locō ad dēfendendum idōneō castra pōnit, quae vällō et fossā circum- 20 dantur. Ita mūniuntur castra Rōmāna.

Aemilius, frāter Aemiliae minor, quem suprā com-memorāvimus, ā pīmā aetāte studiōsus fuit reī militāris. Iam puer septem annōs nātus gladiōs ligneōs et arcūs sagittāsque sibi faciēbat, ut cum aliis pueris eius- 25 dem aetātis proelia lüderet. Septendecim annōs nātus ā patre interrogātus ‘quid tum discere vellet?’ filius statim respondit ‘sē nihil nisi rem militārem discere velle.’ Voluntās filiī patri haud placēbat, cum ipse litteris studēret neque ullum aliud studium filiō suō dignum esse arbi- 30 trārētur. Cum vērō filius nūllō modō contrā voluntātem ad studium litterārum cōgī posset, pater eum ūnā cum Pūbliō Valeriō, adulēscente eiusdem aetātis, in Germā-niam ad exercitum Rōmānum mīsit, ut apud ducem quendam ēgregium stipendia merēret. Ibi Aemilius prō 35 patriā pugnāns iam magnam glōriam militārem sibi quaesīvit. Virtūs eius ēgregia ab omnibus laudātur.

Et pater et soror Aemiliī frequentēs epistulās ad fīlium et frātrem suum mittunt. Pater māximē dē rēbus pūblicīs scrībit, sed Aemilia dē rēbus privātīs, ut dē 40 līberīs suis et dē convīviīs, scrībere solet. Epistulae quās Aemilius ad patrem dat praecipuē dē glōriā et virtūte militārī sunt, sed ex iīs litterīs privātīs quās Aemilia

nūper ā frātre suō accēpit plānē appāret eum iam vītā
 45 mīlitārī fatīgātum esse. Ecce litterae novissimae, quās
 Aemilia prī-diē kalendās Iūniās ā frātre accēpit et posterō
 diē in convīviō recitāvit:

II “Aemilius sorōrī suaē cārissimae s. d.

Hodiē dēmum mihi allāta est epistula tua quae a. d.
 50 VII kal. Māi. scripta est, id est ante vīgintī diēs. Quam
 tardus est iste tabellārius! Celsī sānē et arduī montēs
 Germāniam ab Italiā disiungunt, ac difficillimae sunt
 viae quae trāns Alpēs ferunt, sed tamen celer tabellārius
 idem iter quīndecim ferē diēbus cōficere potest, ut
 55 tabellārii pūblicī quibus ūtitur dux noster. Ego vērō
 istum tabellārium properāre docēbō, cum meās litterās
 ad tē referet.

Sed quamquam tardē advēnit, grātissima mihi fuit
 tua epistula magnōque cum gaudiō ex eā cognōvī tē et
 60 Iūlium et liberōs vestrōs, quōs valdē diligō, bonā valē-
 tūdine fruī. Cum epistulās tuās legō, apud vōs in Albānō
 esse mihi videor, neque in hāc terrā frīgidā inter
 hominēs barbarōs. Tum, nesciō quōmodo, ita permo-
 veor ut lacrimās vix teneam — ita patriam et amīcōs
 65 meōs dēsiderō.

Ō, quam longē absum ab Italiā et ab iīs omnibus quōs
 praecipuē diligō! Utinam ego Rōmae essem aut tū apud
 mē essēs! Cum Dānuvium flūmen aspiciō, quod praeter
 castra nostra fluit, dē Tiberī cōgitō atque dē Rōmā.
 70 Quandō tē aspiciam, urbs pulcherrima? Utinam hic am-

appāret = plānum est,
 intellegitur
 fatīgāre = fessum facere

prī-diē = diē ante
 posterus -a -um (< post)
 = sequēns

s. d. = salūtem dīcit
 a. d. VII kal. Māi. =
 ante diem septimum
 kalendās Māiās
 arduus -a -um:

Alpēs -ium f pl: montēs
 Eurōpae altissimī
 ferē = circiter

properāre = celeriter
 ire/agere
 re-ferre

gaudium -i n (< gaudēre)
 = laetitia
 valētūdō -inis f < valēre

Albānum -i n = prä-
 dium Albānum

dēsiderāre: amīcōs d. =
 dolērē sē abesse ab
 amīcīs

castra □
 →
 praeter castra

amnis -is m = flūmen

trāns-ferre

Venus est Mercurii soror
(pater utriusque Iupi-
titer)

rīdīculus -a -um
= rīdēndus
ef-fundere < ex + fun-
dere

cūpidus patriae videndae
= cūpidus patriam vi-
dendī
prae-stāre: officium p.
= officium facere

trāns-īre -iisse

tam-diū ... quam-diū
= tam diū ... quam
citrā ↔ ultrā prp+acc:

ultrā flūmen

citrā flūmen

ūnī -ae -a: ūnae litterae
= ūna epistula
trīnī -ae -a: trīnae lit-
terae = trēs epistulae
quaternae litterae =
quattuor epistulae

in scribendō
in epistulis scribendis

ad scribendum
ad epistulam scribendam

nis Tiberis esset et haec castra essent Rōma!

Sed frūstrā haec optō, cum nēmō nisi deus ita subitō in alium locum trānsferrī possit. Sī Mercurius essem ālāsque habērem, ventō celerius trāns montēs amnēsque in Italiam volārem, ubi Venus, soror mea pulcherrima, 75 frātrem rīdēns reciperet.

Rīdēbis certē, mea soror, nec sine causā, nam rīdicu-
lum est tālēs rēs optāre, nec lacrimās effundere mīlitēm
decet, cuius officium est sanguinem effundere prō pa-
triā. Ego vērō, etsī cūpidus sum patriae videndae, offi-
cium meum praestābō sīcut cēterī mīlitēs Rōmānī, quō-
rum magnus numerus in Germāniā est. Nisi nōs hīc
essēmus fīnēsque imperiī dēfenderēmus, hostēs celeri-
ter Dānuvium et Alpēs trānsīrent atque ūsque in Italiam
pervenīrent, nec vōs in Latiō tūtī essētis. Nē hoc fiat, 85
legiōnēs Rōmānae hīc sunt ac tamdiū remanēbunt
quamdiū hostis armātus seu citrā seu ultrā Dānuvium
flūmen reliquus erit.

Quoniam igitur ipse ad tē properāre nōn possum,
litterās ad tē scribēre properō. Quaeris ā mē cūr tibi 90
ūnās tantum litterās scripserim, cum interim trīnās qua-
ternāsve litterās ā tē accēperim. Haud difficile est mē
excūsāre, quod neglegēns fuerim in scribendō. Sī mihi
tantum esset ūti quantum est tibi, in epistulis scriben-
dīs nōn minus diligēns essem quam tū. Sed cum per 95
complūrēs mēnsēs vix tempus habuerim ad dormien-
dum, facile intellegēs nūllum mihi ūti fuisse ad epis-

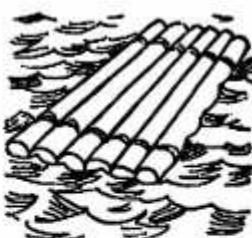
tulam scribendam. Prope cotidiē aut Germānī castra nostra oppugnāvērunt aut nōs impetūs fēcimus in illōs.

100 Hodiē vērō nūllum hostem armātum citrā flūmen vīdēmus. Magnus numerus eōrum aut caesus aut captus est ā nostrīs, reliquī ultrā flūmen in magnīs silvīs latent. Herī enim exercitum Germānōrum proeliō vīcimus. Quod sīc factum est:

III Mediā nocte in castra nūntiātum est ‘magnum hostium numerum nāviculīs ratibusque cōpulatīs flūmen trānsiisse celeriterque secundum flūmen adversus castra nostra prōgredī.’ Hōc nūntiō allātō, mīlītēs statim convocatī sunt. Qui cum arma cēpissent et vāllum ascendissent, prīmō mīrabantur quamobrem mediā nocte ē somnō excitatī essent, cum extrā vāllum omnia tranquilla esse vidērentur. Ego quoque dubitare cooperam num nūntius vērum dīxisset, cum subitō paulō ante lūcem magnus numerus Germānōrum ē silvīs proximīs excurrēns castra nostra oppugnāvit. Nostrī, cum paratī essent ad castra dēfendenda, illum prīmū impetum facile sustinuērunt. Nec tamen hostēs castra oppugnāre dēstitērunt, sed aliī ex aliīs partibus etiam atque etiam sub vāllum prōcurrērunt. Cum complūrēs hōrās ita fortissimē ā nostrīs, ab hostibus cōstanter ac nōn timidē pugnātum esset, equitātus noster repente portā dextrā ērumpēns impetum in latus hostium apertum fēcit. Paulō post, cum plēriūque hostēs sē ad equitēs convertiscent, peditēs nostrī portā sinistrā ērūpērunt. Hostēs hāc

caedere cecidisse caesum

ratis
-is f

cōpulare = coniungere

secundum prp + acc: s.
flūmen = flūmen se-
quēns

con-vocare = in eundem
locum vocare
cum... cēpissent = post-
quam cēpērunt

ante lūcem = ante diem

ex-currere

ad dēfendendum
ad castra dēfendenda

dē-sistere -stissee
etiam atque etiam =
iterum atque iterum

cōstāns, adv cōstanter

pugnātur ā nostrīs =
nostrī pugnant
ē-rumpere = subitō ex-
currere

plēri- plērae- plēra-que
= prope omnēs
convertēre -tissee -sum

diū, *comp* diūtius,
sup diūtissimē

tergum vertere : fugere
rīpa -ae f = lītus
flūminis

ulterior -ius *comp*
< ultrā; *sup* ultimus
citerior -ius *comp*
< citrā; *sup* citimus
caedēs -is f < caedere

dēsiderantur : āmissī
sunt
vulnerāre < vulnus
-eris n

incolumis -e = salvus,
integer

numerō superiōrēs
: plūrēs

pāx pācis f ↔ bellum
lēgātus -i m = nūntius
pūblicus

rē perturbātī, cum iam longā pugnā fatigātī essent, im- 125
petum Rōmānōrum ab utrāque parte venientium diū-
tius sustinēre nōn potuērunt, ac post brevem pugnam
terga vertērunt. Cum ad rīpam flūminis fugientēs per-
vēnissent, aliī nāviculīs ratibusque sē servāvērunt, aliī
armīs abiectīs in flūmen sē prōiēcērunt, ut natandō ad 130
rīpam ulteriōrem pervenīrent, reliquī omnēs ab equiti-
bus, quī ad eōs persequendōs missī erant, in rīpā cite-
riōre caesī aut captī sunt. Tanta ibi caedēs hostium facta
est ut meminisse horream.

Duo ferē mīlia hominum magnamque armōrum cō- 135
piam hostēs eō proeliō āmisērunt. Ē nostrīs haud multī
dēsiderantur. Ipse sagittā in bracchiō laevō vulnerātus
sum, sed vulnus meum leve est, multī graviōra vulnera
accēpērunt. Nec vērō ūllus mīles legiōnārius ā tergō
vulnerātus est. Plēriique autem mīlitēs nostrī ex tantō 140
proeliō incolumēs sunt.

Hōc proeliō factō, dux victor, cum ā mīlitibus impe-
rātor salūtātus esset, virtūtem nostrā laudāvit ‘quod
contrā hostēs numerō superiōrēs fortissimē pugnāvissē-
mus’; ‘tot hominibus ūnō proeliō āmissīs, hostēs brevī 145
arma positūrōs esse’ dīxit. Hīs verbīs māximō gaudiō
affectī sumus, nam post longum bellum omnēs pācem
dēsiderāmus. Hodiē lēgātī ā Germānīs missī ad castra
vēnērunt, ut cum imperātōre colloquerentur. Nesciō
an lēgātī pācem petītūm vēnerint, sed certō sciō im- 150
perātōrem nostrum cum hoste armātō colloquī nōlle.

Ego cum ceteris hāc victoriā glōriōsā gaudeō quidem,
sed multō magis gaudērem sī amīcus meus Pūblius Va-
lerius, quōcum p̄imum stipendium meruī, incolumis
155 esset et mēcum gaudēre posset. Quī cum mihi in hostēs
prōgressō auxilium ferre vellet, ipse ex aciē excurrēns
pīlō percussus cecidit. Graviter vulnerātus in castra por-
tātus est, ubi in manibus meīs ex vulnere mortuus est,
postquam mē ūrāvit ut per litterās parentēs suōs dē
160 morte filiī cōnsolārer. Sed quōmodo aliōs cōnsoler, cum
ipse mē cōnsolārī nōn possim? Fateor mē lacrimās effū-
disse cum oculōs eius clausissem, sed illae lacrimae et
mīlitem et amīcum decēbant, etenim malus amīcus fuis-
sem, nisi lacrimās effūdissem super corpus amīci mor-
165 tuī, cum ille sanguinem suum prō mē effūdisset.

Utinam patrem audīvissem, cum mē ad studium litte-
rārum hortārētur! Sed tum litterās et studiōsōs litterā-
rum dēspiciēbam. Poētās ut hominēs ōtiōsōs ōderam,
praecipuē Tibullum, quī vītam rūsticam atque ōtiōsam
170 laudābat, vītam mīlitārem dēspiciēbat. Mīrābar cūr ille
poēta mortem glōriōsam prō patriā ‘dīram’ vocāret et
ēnsēs quibus patria dēfenditur ‘horrendōs’, ut in hīs
versibus, quōs senex magister etiam atque etiam nōbīs
recitābat:

175 *Quis fuit horrendōs p̄imus quī protulit ēnsēs?*

Quam ferus et vērē ferreus ille fuit!

Tum caedēs hominum generī, tum proelia nāta,

tum brevior dīrae mortis aperta via est!

glōriōsus: (rēs) glōriōsa
= quae glōriam affert

quō-cum = cum quō

prō-gredī -iōr -gressum
esse
percutere -iō -cussisse
-cussum
ex vulnere = propter
vulnus

ef-fundere -fūdisse
-fūsum

et-enim = namque

tum = tunc

dēspicere = contemnere
ōtiōsus -a -um < ōtium
ōderam ↔ amābam
Tibullus -ī m

dīrus -a -um = terribilis

ēnsis -is m = gladius
horrendus -a -um =
dīrus

[*Tibullus I.10.1-4*]
prō-ferre = in lūcem p.,
p̄imum facere

genus hominum =
cūntū hominēs
proelia nāta sunt
: brevior via ad dīram
mortem aperta est

*fore (infut) = futūrum
-am... esse*

*exspectātō! = exspectā
(posthāc)!
scribitō! = scribe!
monētō! = monē!*

nārrātōte! = nārrāte!

*īdūs Māiae: diēs xv
mēnsis Māii*

Rīdiculī mihi puerō vidēbantur iī versūs, cum nōn-dum caedem vīdissem. At hodiē Tibullum vērum dīx- 180
isse intellegō. Sī iam tum hoc intellēxissem, certē patrem audīvissem nec ad bellum profectus essem, ut tot caedēs et tot vulnera vidērem.

At iam satis dē caede scripsī. Nōlō tē fatigāre nār-randō dē bellō cruentō, cum brevī pācem fore spērē- 185
mus. Nisi ea spēs mē fallit, posthāc plūrēs epistulās ā mē exspectātō, atque plūrēs etiam ipsa scribitō! Etiam aliōs monētō ut ad mē litterās dent. Et dē rē pūblicā et dē rē prīvātā nārrātōte mihi! Scītōte mē omnia quae apud vōs fiunt cognōscere velle. 190

Valētūdinem tuam cūrā diligenter! Datum prīdiē
īdūs Māiās ex castrīs.”

GRAMMATICA LATINA

Coniūctīvus

Tempus plūsquām perfectum

195

[A] Āctīvum.

laudāvisset

Iūlius dubitābat num magister Mārcum laudāvisset.

-isset

‘Laudāvisset’ coniūctīvus est temporis praeteriti plūs-quām perfectī. Coniūctīvus plūsquām perfectī dēsinit in *-isset* (pers. III sing.), quod ad īfīnītīvum perfectī sine *-isse* ad- 200 icitur.

[1] recitāv|isset
[2] pāru|isset
[3] scrips|isset
[4] audīv|isset

Exempla: [1] recitāv|isset; [2] pāru|isset; [3] scrips|isset; [4] audīv|isset.

[1] recitāv|issem
recitāv|issem
recitāv|issem
recitāv|issē|m
recitāv|issē|s
recitāv|issē|t
recitāv|issē|mus
recitāv|issē|tis
recitāv|issem|nt

Pater filium interrogāvit ‘num bonus discipulus fuisse: num magistrō pāruisset, attentē audīvisset, rēctē scripsisset et 205 pulchrē recitāvisset.’ Filius nōn respondit. Tum pater ab eō quaesīvit ‘num ā magistrō laudātus esset.’ Cum filius id negā-

visset, "Ergō" inquit pater "malus discipulus fuistī; nam sī bonus discipulus fuissēs, magister tē laudāvisset. Sī magistrō 210 pāruissēs, attentē audīvissēs, rēctē scripsissēs et pulchrē recitāvissēs, ā magistrō laudātus essēs." Filius: "Etiam sī industrius fuissem, magister mē nōn laudāvisset." Pater: "Quid?" Filius: "Etiam sī magistrō pāruissem, attentē audīvissem, rēctē scrip- 215 sissem et pulchrē recitāvissem, laudātus nōn essem ab illō magistrō iniūstō!"

Pater filiōs interrogāvit 'num bonī discipulī fuissent: num magistrō pāruissent, attentē audīvissent, rēctē scripsissent et pulchrē recitāvissent.' Filiī nōn respondērunt. Tum pater ab iīs quaesīvit 'num ā magistrō laudātī essent.' Cum filiī id negā- 220 vissent, "Ergō" inquit pater "malī discipulī fuistis; nam sī bonī discipulī fuissētis, magister vōs laudāvisset. Sī magistrō pāruissētis, attentē audīvissētis, rēctē scripsissētis et pulchrē recitāvissētis, ā magistrō laudātī essētis." Filiī: "Etiam sī magistrō pāruissēmus, attentē audīvissēmus, rēctē scripsissēmus et 225 pulchrē recitāvissēmus, laudātī nōn essēmus ab illō magistrō iniūstō!"

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūralis</i>
<i>Persōna prima</i>	-issem	-issēmus
<i>Persōna secunda</i>	-issēs	-issētis
230 <i>Persōna tertia</i>	-isset	-issent

[B] Passīvum.

Exempla: vidē suprā!

	<i>Singulāris</i>	<i>Plūralis</i>
<i>Persōna prima</i>	laudātus essem	laudātī essēmus
235 <i>Persōna secunda</i>	laudātus essēs	laudātī essētis
<i>Persōna tertia</i>	laudātus esset	laudātī essent

Imperātīvus futūrī

Pugnātō, mīles! Pugnātōte, mīlitēs!

'Pugnātō, pugnātōte' imperātīvus futūrī est. Imperātīvus 240 futūrī dēsinit in -tō (sing.) et -tōte (plūr.); idem ferē significat atque imperātīvus praesentis ('pugnā, pugnāte').

[2] pāru isse m pāru isse s pāru isse t pāru isse mus pāru isse tis pāru isse nt	[3] scrips isse m scrips isse s scrips isse t scrips isse mus scrips isse tis scrips isse nt	[4] audīv isse m audīv isse s audīv isse t audīv isse mus audīv isse tis audīv isse nt
fu isse m fu isse mus fu isse s fu isse tis fu isse t fu isse nt		

-tus essem	-tī essēmus
-ta essēs	-tae essētis
esset	essent

pugnātō pugnātōte

-tō -tōte

[1] pugnā tō	pugnā tōte
[2] pārē tō	pārē tōte
[3] scrib itō	scrib itōte
[4] audi tō	audi tōte
es tō	es tōte

Vocabula nova:

legiō
cohors
agmen
ōrdō
aciēs
proelium
imperātor
aetās
studium
stipendium
virtūs
gaudium
valētūdō
amnis
ratis
ripa
caedēs
vulnus
pāx
lēgātus
ēnsis
legiōnārius
idōneus
militāris
pūblicus
privātus
posterus
arduuus
rīdiculus
ulterior
citerior
incolumis
ōtiōsus
dīrus
horrendus
dēni
sēni
quiñi
quaterni

Exempla:

Magister: "Posthāc bonus discipulus *estō*, puer! Semper mihi pārētō! Diligenter audītō! Pulchrē recitātō et rēctē scribitō!"

245

Magister: "Posthāc bonī discipulī *estōte*, puerī! Semper mihi pārētōte! Diligenter audītōte! Pulchrē recitātōte et rēctē scribitōte!"

PENSVM A

Magister epistulam ad Iūlium scripsit, cum Mārcus in lūdō dormīv— nec magistrō pāru—. Sī Mārcus bonus discipulus fu—, magister eum laudāv— nec epistulam scrips—.

Mārcus: "Herī in cubiculō inclūsus sum, cum pater epistulam tuam lēg—. Nisi tū eam epistulam scrips—, ā patre laudātus es—." Magister: "Epistulam scripsī cum in lūdō dormīv— nec mihi pāru—. Sī industrius fu—, tē laudāv— nec epistulam scrips—." Mārcus: "Etiam sī industrius fu— et tibi pāru—, mē nōn laudāv—!"

Clēmēns es—, domine! Patientiam habē—! Servōs probōs laudā—, sed improbōs pūnī—!

Industriī es—, servi! Cum dominus loquitur, tacē— et audī—! Semper officium faci—!

Verba: īstruere —isse —um; cōgere —isse —um; caedere —isse —um; convertere —isse —um; percutere —isse —um; prōcurrere —isse; dēsistere —isse; prōgredī —um esse.

PENSVM B

Ūna — cōnstat ex v vel vi mīlibus hominum, quī in x — dīviduntur. Exercitus prōcēdēns — dīcitur. Exercitus ad — [= pugnam] īstrūctus — appellātur. Post victōriam dux ā mīlitibus — nōminātur. Sī mīlitēs fortiter pugnāvērunt, — eōrum ab imperātore laudātur. Officium mīlitis est sanguinem — prō patriā.

Aemilius, quī in capitulō XII — est, ūnā cum Valeriō, adulēscente eiusdem —, in Germāniā — meruit. Tabellārius

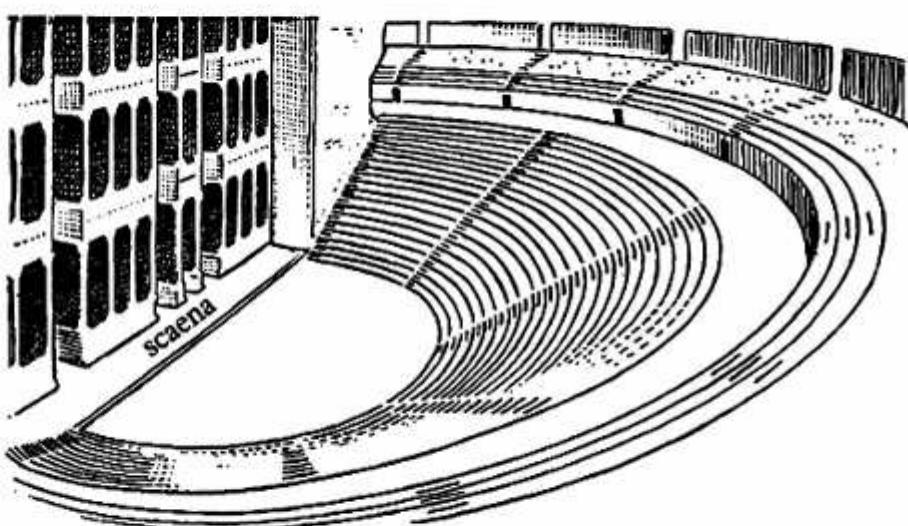
pūblicus xv — [= circiter] diēbus Rōmā in Germāniam — [= celeriter īre] potest. Difficile est Alpēs —. Mīlitēs Rōmānī — Dānuvium sunt, hostēs sunt — Dānuvium.

PENSVM C

Quae arma gerunt auxilia?
 Quid est signum legiōnis?
 Quōmodo mīlitēs in aciem īstruuntur?
 Ad quod studium pater Aemiliūm hortābātur?
 Quō Aemilius adulēscēns missus est?
 Cūr Aemilius epistulās legēns permovētur?
 Quamobrem ipse paucās epistulās scripsit?
 Qui nūntius nocte in castra allātus est?
 Cūr hostēs castra Rōmāna nōn expugnāvērunt?
 Num Tibullus vītam mīlitārem laudat?

ūni
 trīnī
 adiungere
 prōgredī
 īstruere
 hortārī
 caedere
 circumdare
 mūnire
 commemorāre
 studēre
 cōgere
 fatigāre
 properāre
 dēsiderāre
 trānsferre
 effundere
 praestāre
 trānsire
 cōpulāre
 convocāre
 excurrere
 prōcurrere
 ērumpere
 vulnerāre
 fore
 plērīque
 pridiē
 praecipuē
 tamdiū
 quamdiū
 diūtius
 ferē
 etenim
 citrā
 ultrā
 secundum

theātrum -i n

DE ARTE POETICA

pēs turgidus

scalpellum -i n = parvus
culter mediciturgidus -a -um
misellus -a -um = miser
sanguinem mittere = vē-
nam aperīre
opera -ae f: o. alicuius
= quod aliquis agit
diis = deīs (abl/dat)

certāre = pugnāre

laedere -sisse -sum =
pulsandō vulnerāre,
nocēre (ei)

inter-esse

lūdus -i m < lūdere
certāmen -inis n (< cer-
tāre) = pugnadum-modo (+ *coni*)
= sī modo

Epistulā Aemiliī convīvis recitātā, “Ergō” inquit Aemilia “nōn modo filiō, sed etiam frātrī meō bracchium vulnerātum est.”

Fabia: “Quisnam vulnerāvit filium tuum?”

Aemilia: “Medicus bracchium eius scalpellō suō acūtō secuit! Quī, cum Quīntus herī dē altā arbore cecidisset, pedem eius turgidum vix tetigit, sed misellō puerō sanguinem mīsit! Profectō filius meus nōn operā medicī sānabitur, sed diīs iuvantibus spērō eum brevī sānum fore. Līberīne tuī bonā valētūdine ūtuntur?” 10

Fabia: “Sextus quidem hodiē nāsō turgidō atque cruentō ē lūdō rediit, cum certāvisset cum quibusdam pue-
rīs quī eum laeserant.”

Aemilia: “Cum puerī lūdunt, haud multum interest inter lūdum et certāmen. Mārcus vērō, sī quis eum lae-
dere vult, ipse sē dēfendere potest.” 15

Fabia: “Item Sextus scit sē dēfendere, dummodo

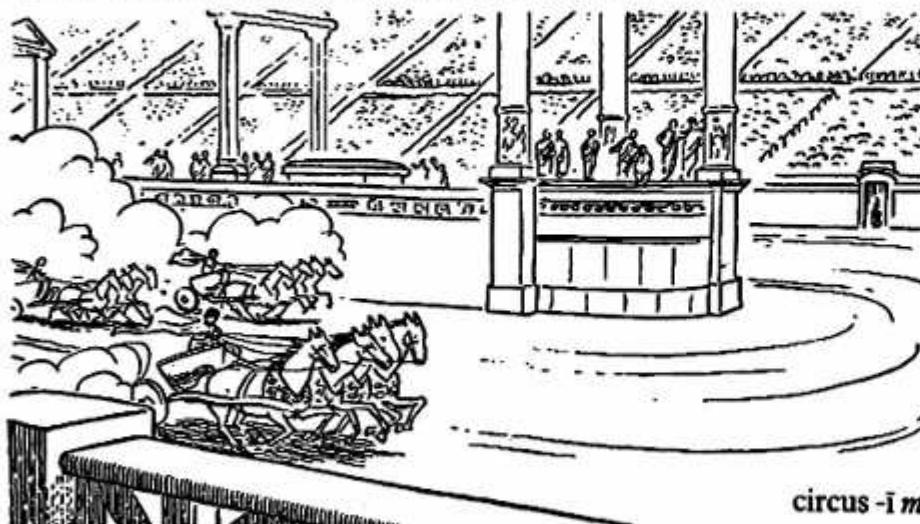
cum singulis certet. Nemo solus eum vincere potest.
Sed filius meus studiosior est legendi quam pugnandi."

- 20 Aemilia: "Id de Marcō dicī nō potest. Is nō tam litteris studet quam lūdīs et certaminibus!"

Hic Cornēlius mulierēs interpellat: "Ego quoque lūdīs et certaminibus studeō, dummodo aliōs certantēs spectem! Modo in amphitheātrō certamen magnificum
25 spectāvī: plūs trecentī gladiātōrēs certābant. Plēriquē gladiīs et scūtīs armātī erant, alii rētia gerēbant."

Aemilia, quae certamen gladiātōriū nōn spectāvit, ā Cornēliō quaerit 'quōmodo gladiātōrēs rētibus certent?'

Cornēlius: "Alter alterum in rēte implicare cōnātur,
30 nam qui rēti implicitus est nō potest sē defendere et sine morā interficitur, nisi tam fortiter pugnāvit ut spectātōrēs eum vivere velint. Sed plērumque is qui victus est occīditur, victor vērō palmam accipit, dum spectātōrēs dēlectātī clāmant ac manibus plaudunt."

circus -ī m

- 35 Iūlius: "Mihi nō libet spectare lūdōs istōs ferōcēs.
Mālō cursūs equōrum spectare in circō."

gladiātōrēs

rēte
-is n

plūs c = plūs quam c
gladiātor -ōris m = vir
qui populō spectante
cum alterō pugnat
gladiātōrius -a -um
< gladiātor

im-plicāre -āvisse/-uisse
-ātum/-itum

spectātor -ōris m = qui
spectat
plērum-que = prope
semper

plaudere -sisse -sum

libēre: libet = grātum
est, placet

circēnsis -e < circus;
m pl = lūdī circēnsēs
 iuvāre = dēlectāre
 modo... modo = tum...
 tum

aurīga -ae *m* = quī
 currum regit
 favēre (+ dat) = bene
 velle

lūgēre = maerēre (ob ali-
 cuius mortem)

scaenicus -a -um < scaena
 cōmoedia -ae *f* = fābula
 scaenica dē rēbus levi-
 bus et rīdiculis
 Plautus -ī *m*: poēta qui
 cōmoediās scripsit
 Amphitryōn -ōnis *m*
 ācer ācris ācre = cupidus
 agendi, impiger
 gerere = agere

geminus -a -um: (filii)
 gemini = duo eōdem
 diē nāti
 parere peperisse partum
 Herculēs -is *m*

ingenium -ī *n* = nātūra
 animī
 ratiō -ōnis *f* = causa
 quae rem plānam facit
 reddere : dare
 [Ovidius: Ars am. I.99]

ut ipsae spectentur

bellus -a -um = pulcher

poēticus -a -um < poēta

prīncipium -ī *n* = prīma
 pars, initium
 [Ovidius: Amōrēs III.2]

nōbilium equōrum
 tamen precor ut vincat
 ille aurīga cui tu ipsa
 favēs

Cornēlius: "Lūdī circēnsēs mē nōn minus iuvant quam gladiātōriī: modo in amphitheātrum, modo in circum eō. Sed ex novissimīs circēnsibus maestus abiī, cum ille aurīga cui plērique spectātōrēs favēbant ex currū lāpsus equīs prōcurrentibus occīsus esset. Illō oc-
 cīsō spectātōrēs plaudere dēsiērunt ac lūgēre coepē-
 runt."

Fabia: "Ego lūdōs scaenicōs praeferō: mālō fābulās spectāre in theātrō. Nūper spectāvī cōmoediam Plautī 45 dē Amphitryōne, duce Graecōrum, cuius uxor Alcmēna ab ipsō Iove amābātur. Dum dux ille ācer et fortis pro-
 cul ā domō bellum gerit, Iuppiter sē in fōrmam eius mūtāvit, ut Alcmēnam vīseret; quae, cum putāret con-
 iugem suum esse, eum in cubiculum recēpit..." 50

Cornēlius: "...et decimō post mēnse filiōs geminōs peperit, quōrum alter fuit Herculēs. Illa fābula omnibus nōta est. Sed scītisne cūr fēminīs libeat in theātrum īre? Ovidius poēta, quī ingenium mulierum tam bene nōverat quam ipsae mulierēs, ratiōnem reddit hōc 55 versū:

Spectātum veniunt, veniunt spectentur ut ipsae!"

Fabia: "Et virī veniunt ut bellās fēminās spectent!"

Tum Iūlius, quī artis poētīcae studiōsus est, "Ovidius II ipse" inquit "id dīcit. Ecce prīncipium carminis quod 60 scripsit ad amīcam sēcum in circō sedentem:

Nōn ego nōbilium sedeō studiōsus equōrum;
cui tamen ipsa favēs vincat ut ille precor.

- 65 *Ut loquerer tēcum vēnī tēcumque sedērem,
nē tibi nōn nōtus quem facis esset amor.*
- Tū cursūs spectās, ego tē — spectēmus uterque
quod iuvat, atque oculōs pāscat uterque suōs!"
- Cornēlius: "Ego memoriā teneō versūs Ovidiī dē puellā quae poētam industrium prohibēbat bellum Trōiā-
- 70 num canere et fātum rēgis Priamī:
- Saepe meae "Tandem" dīxī "discēde!" puellae
— in gremiō sēdit prōtinus illa meō!
- Saepe "Pudet" dīxī. Lacrimīs vix illa retentīs
"Mē miseram! Iam tē" dīxit "amāre pudet?"
- 75 *Implicuitque suōs circum mea colla lacertōs
et, quae mē perdunt, ōscula mille dedit!*
- Vincor, et ingenium sūmptīs revocātur ab armīs,
rēsque domī gestās et mea bella canō."
- Fabia: "Iste poēta virīs sōlīs placet. Mē vērō magis
- 80 iuvant carmina bella quae Catullus scripsit ad Lesbiam amīcam. Sī tibi libet, Iūli, recitā nōbīs ē librō Catullī."
- "Libenter faciam" inquit Iūlius, "sed iam nimis obscūrum est hoc triclinium; in tenebrīs legere nōn possum. Lucernās accendite, servī!"
- 85 *Lucernīs accēnsīs, Iūlius librū Catullī prōferri iubet, tum "Incipiam" inquit "ā carmine dē morte passeris quem Lesbia in dēlicīis habuerat:*
- Lūgēte, ō Venerēs Cupidinēsque
et quantum est hominum venustiōrum!*
- 90 *Passer mortuus est meae puellae,*

nōn nōtus : ignōtus
amor quem facis (: excitās)

pāscere : dēlectāre

[Ovidius: Amōrēs II.18.]
bellum canere = dē bellō
c. (: carmen scribēre)
fātum -īn = quod necesse
est accidere, mors
meae puellae dīxī
tandem (+ imp) = age!
gremium -ī n = genua se-
dentis; in gremiō meō
sedēre sēdisse
mē pudet
retinēre -uisse -tentum

suōs lacertōs
colla : collum
mihi dedit

ingenium meum
ab sūmptīs armīs
mea bella : meōs amōrēs

libenter (adv < libēns)
= cum gaudiō
tenebrae -ārum f ↔ lūx
accendere -disse -ēnum

dēliciae -ārum f = id
quod dēlectat
Venerēs, Cupidinēs pl
: Venus, Cupidō
quantum est hominum
= quot sunt hominēs
venustus -a -um = bel-
lus, amandus

[Catullus 3]

mellitus -a -um (< mel)
= dulcis (ut mel)
nōrat = nōverat
ipse m = dominus; ipsa f
= domina: suam ipsam

circum-silire < -salire
ūsque = semper
pīpiāre = 'pīpi' facere
(ut avis)
tenebricōsus -a -um (< tenebrae) = obscurus
negant redire quemquam
= dicunt 'nēminem
redire'

Orcus -ī m = Plūtō : Inferī
dē-vorāre = vorāre

male factum = maleficium
tuā operā = tuā causā
turgidulus = turgidus
ocellus -ī m = (parvus)
oculus
ultimus -a -um (*sup*
< ultrā) = postrēmus

perpetuus -a -um = quī
numquam finiētur, sine
fine
mēns mentis f = animus
(cōgitāns)
[Catullus 5]

ūnius assis aestimāre :
minimī aestimāre, nihil
cūrāre

lūx : diēs (: vīta)
: nōbīs dormiendum est
ūnam noctem perpe-
tuam

passer, dēliciae meae puellae,
quem plūs illa oculīs suīs amābat;
nam mellitus erat suamque nōrat
ipsam tam bene quam puella mātrem,
nec sēsē ā gremiō illius movēbat,
sed circumsiliēns modo hūc modo illūc
ad sōlam dominam ūsque pīpiābat.
Qui nunc it per iter tenebricōsum
illūc unde negant redire quemquam.

At vōbīs male sit, malae tenebrae
Orcī, quae omnia bella dēvorātis:
tam bellum mihi passerem abstulisti.

Ō factum male! Ō miselle passer!
Tuā nunc operā meae puellae
flēndō turgidulī rubent ocellī!

"Hīs versibus ultimīs poēta vēram ratiōnem dolōris
suī reddit: quod oculī Lesbiae lacrimīs turgidī erant ac
rubentēs! Tunc enim Catullus Lesbiam sōlam amābat
atque amōrem suum perpetuum fore crēdēbat. Ecce
aliud carmen quō mēns poētae amōre accēnsa dēmōns- 110
trātut:

Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus,
rūmōrēsque senum sevēriōrum
omnēs ūnius aestimēmus assis!
Sōlēs occidere et redīre possunt —
nōbīs, cum semel occidit brevis lūx,
nox est perpetua ūna dormienda.

95

100

105

110

115

120 *Dā mī bāsia mīlle, dēinde centum,
dēin mīlle altera, dēin secunda centum,
dēinde ūsque altera mīlle, dēinde centum!*

*Dēin, cum mīlia multa fēcerīmus,
conturbābimus illa, nē sciāmus,
aut nē quis malus invidēre possit,
cum tantum sciat esse bāsiōrum.*

125 “Catullus Lesbiam uxōrem dūcere cupiēbat, nec vērō illa Catullō nūpsit, etsī affirmābat ‘sē nūllī aliī virō nūbere mālle.’ Mox vērō poēta dē verbīs eius dubitāre coepit:

130 ‘Nūllī sē’ dīcit mulier mea ‘nūbere mālle
quam mihi, nōn sī sē Iuppiter ipse petat!’

*Dīcit. Sed mulier cupidō quod dīcit amantī
in ventō et rapidā scribere oportet aquā!*

135 “Postrēmō poēta intellēxit Lesbiam īfīdam et amōre suō indignam esse, neque tamen dēsiit eam amāre. Ecce duo versūs qui mentem poētae dolentem ac dubiam inter amōrem et odium dēmōnstrant:

‘Ōdī et amō! Quārē id faciam, fortasse requīris?
Nesciō; sed fierī sentiō — et excrucior!’

Hīs versibus recitātīs convīvae diū plaudunt.

140 Tum Paula “Iam satis” inquit “audīvimus dē amandō et dē dolendō. Ego rīdēre mālō, neque iste poēta rīsum excitat. Quīn versūs iocōsōs recitās nōbīs?”

Cui Iūlius “At Catullus” inquit “nōn tantum carmina sēria, sed etiam iocōsa scripsit. Ecce versūs quibus po-

mī = mihi
bāsium -ī n = ūsculum
dein = deinde

ūsque = sine fine

= fēcerīmus
con-turbāre = turbāre
(↔ numerāre)
nē numerum sciāmus
nōbīs invidēre

tantum bāsiōrum = tot
bāsia
uxōrem dūcere = uxō-
rem suam facere
affirmāre = certō dīcere
nūbere -psisse (+ dat):
alicui n. = alicuius
uxor fierī

[Catullus 70]

uxōrem petat

id quod mulier dīcit
amantī cupidō

dolēre (animō) ↔ gaudēre
dubius -a -um = in-
certus, dubitāns
odium -ī n ↔ amor

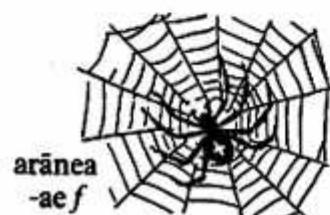
[Catullus 85]
re-quīrere = quaerere
ex-cruciāre = valdē
cruciāre

rīsus -ūs m < rīdēre

iocōsus -a -um = quī rī-
sum excitat, rīdiculus

sērius -a -um ↔ iocōsus

[Catullus 13.1–8]

arānea
-ae f
nōn sine : cum
candidā : pulchrā
sāl : sermō iocōsus et
urbānus
cachinnus -ī m = rīsus
inquam (pers l) = dīcō
venuste noster : mī amīce

(rīsum) movēre : excitāre

epigramma -atis n
(pl abl -atīs)
Mārtiālis -is m: poēta
Rōmānus quī XII librōs
epigrammatum scripsit

[VI.61]
nostrōs (: meōs) libellōs

ōscitāre = ōs aperīre (ob
dormiendī cupiditātem)
nōbīs, nostra : mihi, mea

[VII.3; III.9; II.88]

poētās: Pontiliānum,
Cinnam, Māmercum

ēta pauper quendam amīcum dīvitem, nōmine Fabul- 145
lum, ad cēnam vocāvit:

Cēnābis bene, mī Fabulle, apud mē
paucīs, sī tibi dī fāvent, diēbus
— sī tēcum attuleris bonam atque magnam
cēnam, nōn sine candidā puellā
et vīnō et sale et omnibus cachinnīs.

Haec sī, inquam, attuleris, venuste noster,
cēnābis bene — nam tuī Catullī
plēnus sacculus est arāneārum!"

Hī versūs magnum rīsum movent. Tum vērō Cornē- III
lius “Bene quidem” inquit “et iocōsē scripsit Catullus,
nec tamen versūs eius comparandī sunt cum epigram-
matīs sale plēnīs quae Mārtiālis in inimīcōs scripsit.
Semper librōs Mārtiālis mēcum in sinū ferō.”

Ab omnibus rogātus ut epigrammata recitet, Cornē- 160
lius libellum ēvolvit et “Incipiam” inquit “ā versibus
quōs poēta dē suīs libellīs scripsit:

Laudat, amat, cantat nostrōs mea Rōma libellōs,
mēque sinūs omnēs, mē manus omnis habet.

Ecce rubet quīdam, pallet, stupet, ūscitat, ūdit.

Hoc volō: nunc nōbīs carmina nostra placent.”

Post hoc p̄rincipium Cornēlius aliquot epigrammata
Mārtiālis recitat, in iīs haec quae scripta sunt in aliōs
poētās:

Cūr nōn mittō meōs tibi, Pontiliāne, libellōs?

Nē mihi tū mittās, Pontiliāne, tuōs! —

	<i>Versiculōs in mē nārrātur scribere Cinna.</i>	versiculus -ī m = versus (parvus)
	<i>Nōn scribit, cuius carmina nēmō legit! —</i>	nōn scribit is
	<i>Nil recitās — et vīs, Māmerce, poēta vidērī.</i>	nil = nihil
175	<i>Quidquid vīs, estō — dummodo nil recitēs!</i>	
	<i>Ecce alia epigrammata Mārtiālis quae Cornēlius con-</i>	[I.32; XI.67; III.61;
	<i>vīvīs attentīs atque dēlectatīs recitat:</i>	XI.64]
	<i>Nōn amō tē, Sabidi, nec possum dīcere quārē.</i>	Sabidius -ī m
	<i>Hoc tantum possum dīcere: nōn amō tē! —</i>	
180	<i>Nil mihi dās vīvus, dīcis ‘post fāta datūrum.’</i>	tē datūrum esse fāta : fātum (: mortem)
	<i>Sī nōn es stultus, scīs, Marō, quid cupiam! —</i>	Marō -ōnis m
	<i>‘Esse nihil’ dīcis, quidquid petis, improbe Cinna.</i>	ā mē petis (= mē rogās) Cinna -ae m
	<i>Sī nil, Cinna, petis, nil tibi, Cinna, negō! —</i>	
	<i>Nesciō tam multīs quid scribās, Fauste, puellīs.</i>	Faustus -ī m tam multīs puellīs (= tot puellīs) : “tē amō”!
185	<i>Hoc sciō: quod scribit nūlla puella tibī!</i>	[V.43; IX.5; X.8]
	<i>Sequuntur epigrammata quibus dēridentur fēminaē,</i>	anus -ūs f = fēmina vetus
	<i>praecipuē anūs, ut Laecānia et Paula:</i>	Thāis -idis f
	<i>Thāis habet nigrōs, niveōs Laecānia dentēs.</i>	niveus -a -um (< nix)
	<i>Quae ratiō est? Ēmptōs haec habet, illa suōs! —</i>	= candidus ut nix
190	<i>Nūbere vīs Prīscō; nōn mīror, Paula, sapīstī.</i>	haec : Laecānia
	<i>Dūcere tē nōn vult Prīscus: et ille sapit! —</i>	illa : Thāis
	<i>Nūbere Paula cupīt nōbīs, ego dūcere Paulam</i>	sapere -iō -iisse = sapi-
	<i>nōlō: anus est; vellem sī magis esset anus!</i>	ēns esse; -istī = -iistī
	<i>Cēterīs rīdentibus “Quid rīdētis?” inquit Paula,</i>	dūcere = uxōrem dūcere
195	<i>“Num haec in mē, uxōrem fōrmōsam atque puellam,</i>	nōbīs : mihi
	<i>scripta esse putātis?”</i>	magis anus (: brevī moritūra!)
	<i>Cornēlius: “Minimē, Paula. Nec scīlicet in tē, sed in</i>	puella ↔ anus
	<i>Bassam scriptum est hoc:</i>	
		[V.45]

dīcis 'tē esse fōrmōsam'
 ea quae fōrmōsa nōn est
 ē-rubēscere = rubēre incipere, rubēns fieri

[V.81; I.33]

testis -is m = quī adest
 et videt

opēs -um f pl = dīvitiae
 G. patrem āmissum (: dē patre āmissō/mortuō)
 nōn flet
 prō-silire < -salire
 quisquis : is quī
 quaerit : cupit

[I.118]

nīl malī

plaudere + dat

Dīcis 'fōrmōsam', dīcis tē, Bassa, 'puellam'.

Istud quae nōn est, dīcere, Bassa, solet!"

200

Hoc audiēns ērubēscit Paula atque cēterī convīvae rīsum vix tenent. Cornēlius vērō prūdenter "Nōn omnia" inquit "iocōsa sunt carmina Mārtiālis. Ecce duo versūs dē fātō virī pauperis, et quattuor in Gelliam, quae cōram testibus lacrimās effundit super patrem mortuum:

Semper pauper eris, sī pauper es, Aemiliāne.

Dantur opēs nūllīs nunc nisi dīvitibus. —

*Āmissum nōn flet, cum sōla est, Gellia patrem;
 sī quis adest, iussae prōsiliunt lacrimae!*

210

*Nōn lūget quisquis laudārī, Gellia, quaerit:
 ille dolet vērē quī sine teste dolet."*

Centum ferē epigrammatīs recitātīs, Cornēlius cum hōc finem facit recitandī:

Cui lēgisse satis nōn est epigrammata centum,

nīl illī satis est, Caediciāne, malī!

Rīdent omnēs et Cornēliō valdē et diū plaudunt.

215

GRAMMATICA LATINA

Dē versibus

[I] Syllabae brevēs et longae.

220

Nōn ego nōbilium sedeō studiōsus equōrum.

Hic versus cōnstat ex his syllabīs: *nō-nē-go- nō-bi-li-um- se-de-ō- stu-di-ō-su-ſē-quō-rum.*

Syllaba brevis est quae in vōcālem brevem (*a, e, i, o, u, y*) dēsinit; quae dēsinit in vōcālem longam (*ā, ē, ī, ō, ū, ū*) aut in

225

diphthongum (*ae, oe, au, eu, ei, ui*) aut in cōsonantem (*b, c, d, f, g, l, m, n, p, r, s, t, x*) syllaba longa est.

Syllabae brevēs: *ne, go, bi, li, se, de, stu, di, su, se*; syllabae longae: *nō, um, ō, quō, rum*.

- 230 Haec nota [~] syllabam brevem significat, haec [—] syllabam longam: *nō̄n̄ ego nōbilium sedeō...*

Cōsonantēs *br, gr, cr, tr*, quae initium syllabae facere solent (ut *li-brī*), interdum dīviduntur: *nig-rōs, pat-rem*.

Vōcālis *-ō* ultima interdum fit brevis: *vo-lō, nē-mō*.

235 [II] Syllabae coniūctae.

Litterae vocābulōrum ultimae cum vōcālibus sequentibus coniunguntur hīs modīs:

[A] Cōsonāns ultima cum vōcālī prīmā (vel *h-*) vocābulī

- 240 sequentis ita coniungitur ut initium syllabae faciat: *a-nu-s̄ est; vin-ca-fū-fil-le*.

[B] Vōcālis ultima (item *-am, -em, -um, -im*) ante vōcālem prīmam (vel *h-*) vocābulī sequentis ēlīditur:

Vivāmus, mea Lesbia, atque amēmus: Lesbi' atqu'amēmus

Ōdī et amō. Quārē id faciam: Ōd' et... Quār' id...

- 245 In *est* et *es* ēlīditur *e*: *sōla est: sōla'st, vērum est: vērum'st, bella es: bella's*.

[III] Pedēs.

Singulī versūs dīviduntur in pedēs, quī bīnās aut ternās syllabās continent. Pedēs frequentissimī sunt trochaeī, iambī,

- 250 dactylī, spondēī. Trochaeus cōstat ex syllabā longā et brevī, ut *lū-na*, iambus ex brevī et longā, ut *vi-rī*, dactylus ex longā et duābus brevibus, ut *fē-mi-na*, spondēus ex duābus longīs, ut *nē-mō*.

[IV] Versus hexameter.

- 255 *Nōn̄ ego| nōbili|um sedeō studi|ōsuſ̄ e|quōrum.*

Hic versus hexameter vocātur ā numerō pedum, nam sex Graecē dīcitur *hex*. Hexameter cōstat ex quīnque pedibus dactylīs et ūnō spondēō (vel trochaeō); prō dactylīs saepe spondēī inveniuntur, sed pēs quīntus semper dactylus est:

- 260 — ū | — ū | — ū | — ū | — ū | — ū

diphthongus *-ī f* = duae vōcālēs in ūnā syllabā coniūctae

notae:

~ syllaba brevis
— syllaba longa

inter-dum = nōnum-quam

haec nota [~] significat litterās in syllabā coniungendās

ē-lidere -sisse -sum (< ē + laedere) = ēicere (↔ addere)

trochaeus — ū

iambus ~ —

dactylus — ū ū

spondēus — —

haec nota [] inter pedēs pōnitur

[Horatius: *Ars poetica* 333,
Epistulae I.11.27]

$2\frac{1}{2} + 2\frac{1}{2} = 5$

Vocabula nova:
scalpellum
opera
lūdus
certāmen
gladiātor
rēte
spectātor
palma
circus
auriga
theātrum
cōmoedia
ingenium
ratio
principium
fātum
gremium
tenebrae
lucerna
passer
dēliciae
ocellus
mēns
bāsium
odium
rīsus
cachinnus
arānea
epigramma
sinus
versiculus
anus
testis
opēs
diphthongus

Dōne ē|rīs fē|līx mul|tōs nume|rābiſ̄a|mīcōs.

Aut prō|desse vol|lunt aut| dēlec|tāre po|ētae.

Caelum,| nōn ani|mum mū|tant qui| trāns mare| currunt.

[V] Versus pentameter.

cui tame|nī ipsa fa|vēs || vincaſū|ſille pre|cor.

265

Hic versus dīviditur in duās partēs, quārum utraque bīnōs pedēs et dīmidium continet. Ita versus tōtus ex quīnque pedibus cōstat et vocātur pentameter: *quīnque* enim Graecē dīcitur *pente*. Utraque pars est ut initium hexametri, sed pars posterior spondēōs nōn admittit:

— ~ | — ~ | — || — ~ | — ~ | —

Tempora| sī fue|rint || nūbila| sōlus ē|rīs.

In gremi|ō sē|dit || prōtinu|ſ illa me|ō.

Versus pentameter semper hexametrum sequitur:

Nōn amō| tē, Sabi|dī, nec| possum| dīcere| quārē.

275

Hoc tan|tum pos|sum || dīcere| nōn amō| tē.

[VI] Versus hendecasyllabus.

Passer mortuus est meae puellae.

Hic versus, quī ūndecim syllabās habet, vocātur hendecasyllabus, nam ūndecim Graecē *hendeca* dīcitur. Versus hendecasyllabus in quīnque pedēs dīvidī potest: spondēum, dactylum, duōs trochaeōs, spondēum aut trochaeum (pēs pīmus rārius iambus aut trochaeus est).

— — | — ~ | — ~ | — ~ | — —

Vivā|mus mea| Lesbi'|atqu'a|mēmus.

285

Cēnā|bis bene| mī Fa|bul'a|pud mē
paucis| sī tibi| dī fa|vent di|ēbus.

PENSVM A

Hī versūs in syllabās brevēs et longās et in pedēs dīvidendi sunt notīs appositiōs:

Scrībere mē quereris, Vēlōx, epigrammata longa.

Ipse nihil scrībis: tū, breviōra facis! [Mārtiālis I.110]

Dās numquam, semper prōmittis, Galla, rogantī.

Sī semper fallis, iam rogō, Galla, negā! [II.25]

Quem recitās meus est, ō Fidentīne, libellus.
 Sed male cum recitās, incipit esse tuus! [I.38]
 Bella es, nōvimus, et puella, vērum est,
 et dīves, quis enim potest negāre?
 Sed cum tē nimium, Fabulla, laudās,
 nec dīves neque bella nec puella es! [I.64]

PENSVM B

Dum gladiātōrēs — [= pugnant], — dēlectātī manibus —.
 Fēminīs nōn — gladiātōrēs spectāre.

Ovidius in — sedēns ḫrābat ut vinceret ille cui amica eius
 —. Hoc nārrātur in — [=initiō] carminis. Cum poēta — [= fortūnam] Priamī canere vellet, puella in — eius sēdit eīque
 mīlle — dedit. Ovidius — mulierum bene nōverat.

Lucernīs —, Iūlius recitat carmen — [= pulchrum] dē —
 Lesbiae mortuō: “—, ō Venerēs...!” Versibus — [= postrēmīs] dēmōnstrātūr — [= causa] dolōris. Catullus Lesbiam
 uxōrem — cupiēbat, at illa Catullō — nōluit. — poētae inter
 amōrem et — dīvidēbātur.

PENSVM C

Quid Rōmānī in amphitheātrō spectant?
 Quid Fabia in theātrō spectāvit?
 Quis fuit Ovidius?
 Quārē Ovidius in circum vēnerat?
 Quae carmina recitat Iūlius?
 Cūr ocellī Lesbiae turgidī rubēbant?
 Cūr poēta Lesbiam et amābat et ḫoderat?
 Num sacculus Catulli plēnus erat nummōrum?
 Quid scrīpsit Mārtiālis?
 Cūr librōs suōs nōn mīsit Pontiliānō?
 Tūne Cinnam bonum poētam fuisse putās?
 Cūr Laecāniae dentēs niveī erant?
 Ex quibus syllabīs cōnstat pēs dactylus?
 Ex quibus pedibus cōnstat hexameter?

nota	
turgidus	
misellus	
gladiātōrius	
circēnsis	
scaenicus	
ācer	
geminus	
bellus	
poēticus	
venustus	
mellitus	
tenebricōsus	
ultimus	
perpetuus	
dubius	
iocōsus	
sērius	
niveus	
certāre	
laedere	
implicāre	
plaudere	
libēre	
favēre	
lūgēre	
accendere	
circumsilire	
pīpiāre	
dēvorāre	
conturbāre	
nūbere	
affirmāre	
requirēre	
excruciāre	
ōscitāre	
sapere	
ērubēscere	
prōsilire	
ēlidere	
libenter	
plērumque	
interdum	
dummodo	
dein	
nīl	
trochaeus	
iambus	
dactylus	
spondēus	
hexameter	
pentameter	
hendecasyllabus	

grammaticus -a -um: ars
g.a = grammatica
Dōnātus (-ī m) vīxit sae-
culō IV post Chrīstum
nātum
ōrātiō -ōnis f = sermō

coniūnctiō, interiectiō:
v. *infra*

cāsus (nōminis): v. *infra*
proprius -a -um
↔ commūnis
nōmina propria, ut
Rōma, Tiberis
appellātivus -a -um < ap-
pellāre; nōmina appel-
lātiva, ut *urbs, flūmen*

Mūsa -ae f; Mūsae: no-
vem deae quae singulis
artibus praesunt
scamnum -ī n = sella
sacerdōs -ōris m/f = vir
/fēmina cuius negōtium
est diūs servire

ARS GRAMMATICA

[Ex Dōnātī ‘Arte grammaticā minōre’]

Dē partibus ōrātiōnis

[Magister:] Partēs ōrātiōnis quot sunt?

[Discipulus:] Octō.

[M.:] Quae?

[D.:] Nōmen, prōnōmen, verbum, adverbium, partici- 5
pium, coniūnctiō, praepositiō, interiectiō.

Dē nōmine

[M.:] Nōmen quid est?

[D.:] Pars ōrātiōnis cum cāsū, corpus aut rem propriē
commūnitervē significāns...; aut enim ūnius nōmen est 10
et ‘proprium’ dīcitur, aut multōrum et ‘appellātīvum’.

...

[M.:] Genera nōminum quot sunt?

[D.:] Quattuor.

[M.:] Quae?

[D.:] Masculīnum, ut *hic magister, fēminīnum, ut haec
Mūsa, neutrum, ut hoc scamnum, commūne, ut hic et
haec sacerdōs.*

[M.:] Numerī nōminum quot sunt?

I

15

<p>20 [D.:] Duo. [M.:] Qui?</p> <p>[D.:] Singularis, ut <i>hic magister</i>, pluralis, ut <i>hī magistri</i>. ... [M.:] Cāsūs nōminum quot sunt?</p> <p>25 [D.:] Sex. [M.:] Qui?</p> <p>[D.:] Nōminatīvus, genetīvus, datīvus, accūsatīvus, vocatīvus, ablātīvus. Per hōs omnium generum nōmina, prōnōmina, participia dēclīnantur...</p> <p>30 [M.:] Comparatiōnis gradūs quot sunt? [D.:] Trēs. [M.:] Qui?</p> <p>[D.:] Positīvus, ut <i>doctus</i>, comparatīvus, ut <i>doctior</i>, superlatīvus, ut <i>doctissimus</i>.</p> <p>35 [M.:] Quae nōmina comparantur? [D.:] Appellatīva dumtaxat quālitātem aut quantitātem significantia. ...</p>	<p>comparatiō -ōnis f < comparare</p> <p>appellatīva: scilicet adiectīva dumtaxat = tantum quālitās -atis f < quālis quantitās -atis f < quantus</p> <p>tantun-dem (< tantum-dem) = idem et = etiam</p>
<p><i>Dē prōnōmine</i></p> <p>[M.:] Prōnōmen quid est?</p> <p>40 [D.:] Pars oratiōnis quae prō nōmine posita tantundem paene significat persōnamque interdum recipit. ...</p> <p>[M.:] Genera prōnōminum quae sunt?</p> <p>[D.:] Eadem ferē quae et nōminum: masculīnum, ut <i>quis</i>, feminīnum, ut <i>quae</i>, neutrum, ut <i>quod</i>, commūne,</p> <p>45 ut <i>quālis</i>, <i>tālis</i>, triūm generum, ut <i>ego</i>, <i>tū</i>.</p>	

<p>Prōnōmina sunt [1] persōnālia: <i>ego, tū, nōs, vōs, sē</i> [2] possessīva: <i>meus, tuus, suus, noster, vester</i> [3] dēmōnstrātīva: <i>hic, iste, ille, is, idem, ipse</i> [4] relātīvum: ...<i>qui</i> [5] interrogātīva: <i>quis/ qui, uter</i> [6] indēfīnitā: <i>aliquis/-qui, quis, quisquam, quisque, uterque, qui-dam, nēmō, nihil, neuter</i></p>	<p>[M..:] Numerī prōnōminum quot sunt? [D..:] Duo. [M..:] Qui? [D..:] Singulāris, ut <i>hic</i>, plūrālis, ut <i>hī</i>. [M..:] Persōnae prōnōminum quot sunt? 50 [D..:] Trēs. [M..:] Quae? [D..:] Prīma, ut <i>ego</i>, secunda, ut <i>tū</i>, tertia, ut <i>ille</i>. [M..:] Cāsūs item prōnōminum quot sunt? [D..:] Sex, quem ad modum et nōminum, per quōs om-nium generum prōnōmina īflectuntur... 55</p>
<p>quem ad modum = sīcut īflectere = dēclināre</p>	
<p>neutrum : nec agere nec patī</p>	<p><i>Dē verbō</i> II [M..:] Verbum quid est? [D..:] Pars ḍrātiōnis cum tempore et persōnā, sine cāsū, aut agere aliquid aut patī aut neutrum significāns. ... 60</p>
<p>optātīvus -a -um < op-tāre</p>	<p>[M..:] Modī verbōrum qui sunt? [D..:] Indicātīvus, ut <i>legō</i>, imperātīvus, ut <i>lege</i>, optātī-vus, ut <i>utinam legerem</i>, coniūntīvus, ut <i>cum legam</i>, īfī-nitīvus, ut <i>legere</i>.</p>
<p>acceptā : additā faciunt ex sē passīva : fiunt p.</p>	<p>[M..:] Genera verbōrum quot sunt? 65 [D..:] Quattuor. [M..:] Quae? [D..:] Āctīva, passīva, neutra, dēpōnentia. [M..:] Āctīva quae sunt?</p>
	<p>[D..:] Quae in -ō dēsinunt et acceptā -r litterā faciunt ex sē passīva, ut <i>legō</i>: <i>legor</i>. 70</p>

[M.:] Passīva quae sunt?

[D.:] Quae in -r dēsinunt et eā dēmptā redeunt in āctīva, ut *legor*: *legō*.

75 [M.:] Neutra quae sunt?

[D.:] Quae in -ō dēsinunt ut āctīva, sed acceptā -r litterā Latīna nōn sunt, ut *stō*, *currō* ("*stor*, *curror*" nōn dīcimus!).

[M.:] Dēpōnentia quae sunt?

80 [D.:] Quae in -r dēsinunt ut passīva, sed eā dēmptā Latīna nōn sunt, ut *luctor*, *loquor*.

[M.:] Numerī verbōrum quot sunt?

[D.:] Duo.

[M.:] Qui?

85 [D.:] Singulāris, ut *legō*, plūrālis, ut *legimus*.

[M.:] Tempora verbōrum quot sunt?

[D.:] Tria.

[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legō*, praeteritum, ut *lēgī*, futūrum, ut 90 *legam*.

[M.:] Quot sunt tempora in dēclīnātiōne verbōrum?

[D.:] Quīnque.

[M.:] Quae?

[D.:] Praesēns, ut *legō*, praeteritum imperfectum, ut 95 *legēbam*, praeteritum perfectum, ut *lēgī*, praeteritum plūsquā perfectum, ut *lēgeram*, futūrum, ut *legam*.

[M.:] Persōnae verbōrum quot sunt?

[D.:] Trēs.

dēmēre -mpsisse
-mptum ↔ addere

Latīna : rēcta

luctārī = certāre com-
pleteādī corporibus

certāmen luctantium

ad-icere -iēcisse -iectum
 significatiō -ōnis f
 < significāre
 ex-plānare = plānum
 facere

quid-nī = quin, certē
 ēn = ecce
 eia! = age!

forsitan = fortasse

[M.:] Quae?

[D.:] Prīma, ut *legō*, secunda, ut *legis*, tertia, ut *legit*. 100

[M.:] Dā dēclīnātiōnem verbī āctīvī! ...

Dē adverbiō

[M.:] Adverbium quid est?

[D.:] Pars ūrātiōnis quae adiecta verbō significātiōnem eius explānat atque implet. ... 105

[M.:] Significātiō adverbiōrum in quō est?

[D.:] Sunt aut locī adverbia aut temporis aut numerī aut negandī aut affīrmāndī aut dēmōnstrandī aut optandī aut hortandī aut ūrdinis aut interrogandī aut quālitātis aut quantitātis aut dubitandī... 110

[M.:] Dā adverbia locī!

[D.:] Ut *hīc* vel *ibi*, *intus* vel *forīs*, *illūc* vel *inde*.

[M.:] Dā temporis!

[D.:] Ut *hodiē*, *nunc*, *nūper*, *crās*, *aliquandō*; numerī, ut *semel*, *bis*, *ter*; negandī, ut *nōn*; affīrmāndī, ut *etiam*, 115 *quidnī*; dēmōnstrandī, ut *ēn*, *ecce*; optandī, ut *utinam*; hortandī, ut *eia*; ūrdinis, ut *deinde*; interrogandī, ut *cūr*, *quārē*, *quamobrem*; quālitātis, ut *doctē*, *pulchrē*, *fortiter*; quantitātis, ut *multum*, *parum*; dubitandī, ut *forsitan*, *fortasse*... 120

[M.:] Comparātiō adverbiōrum in quō est?

[D.:] In tribus gradibus comparātiōnis: positīvō, comparātīvō, superlātīvō.

[M.:] Dā adverbium positīvī gradūs!

- 125 [D.:] Ut *doctē*; comparatīvī, ut *doctius*; superlatīvī, ut *doctissimē*. ...

Dē participiō

- [M.:] Participium quid est?

- 130 [D.:] Pars oratiōnis partem capiēns nōminis, partem verbī: nōminis genera et cāsūs, verbī tempora et significatiōnēs, utrīusque numerum...

participium < pars
+ capere

- [M.:] Genera participiorum quot sunt?

- [D.:] Quattuor.

- [M.:] Quae?

- 135 [D.:] Masculīnum, ut *hic lēctus*, fēminīnum, ut *haec lēcta*, neutrum, ut *hoc lēctum*, commūne tribus generibus, ut *hic* et *haec* et *hoc legēns*.

lēctus -a -um part perf
< legere

- [M.:] Cāsūs participiorum quot sunt?

- [D.:] Sex.

- 140 [M.:] Qui?

- [D.:] Nōminatīvus, ut *hic legēns*, genetīvus, ut *huius legentis*, datīvus, ut *huic legenti*, accūsatīvus, ut *hunc legentem*, vocatīvus, ut *ō legēns*, ablātīvus, ut *ab hōc gente*.

- 145 [M.:] Tempora participiorum quot sunt?

- [D.:] Tria.

- [M.:] Quae?

- [D.:] Praesēns, ut *legēns*, praeteritum, ut *lēctus*, futūrum, ut *lēctūrus* et *legendus*. ...

- 150 [M.:] Numerī participiorum quot sunt?

legendus dicitur 'gerundivum' vel 'participium futuri passivi'

	[D.:] Duo.	
	[M.:] Qui?	
	[D.:] Singulāris, ut <i>hic legēns</i> , plūrālis, ut <i>hī legentēs</i>	
	[M.:] Dā dēclīnātiōnem participiī! ...	
con-iūnctiō -ōnis f < coniungere	<i>Dē coniūnctiōne</i>	155
ad-nectere = adiungere, coniungere ōrdināre = in ōrdine pōnere	[M.:] Coniūnctiō quid est?	
	[D.:] Pars ūrātiōnis adnectēns ūrdinānsque sententiam. ...	
potestās = significātiō speciēs -ēī f = fōrma, genus	[M.:] Potestās coniūnctiōnum quot speciēs habet?	
cōpulātīvās, cēt., v. <i>infrā</i>	[D.:] Quīnque.	160
cōpulātīvus -a -um < cōpulāre	[M.:] Quās?	
disiūnctīvus -a -um < disiungere	[D.:] Cōpulātīvās, disiūnctīvās, explētīvās, causālēs, ratiōnālēs.	
explētīvus -a -um < <i>explēre</i> = vacuum implēre	[M.:] Dā cōpulātīvās!	
causālis -e < causa	[D.:] Et, -que, atque, ac.	165
sī-quidem = quoniam quandō = quoniam	[M.:] Dā disiūnctīvās!	
ratiōnālis -e < ratiō	[D.:] Aut, -ve, vel, nec, neque.	
quā-propter = quam-obrem propter-eā = ideō	[M.:] Dā explētīvās!	
	[D.:] Quidem, equidem, quoque, autem, tamen.	
causālis -e < causa	[M.:] Dā causālēs!	170
sī-quidem = quoniam quandō = quoniam	[D.:] Sī, etsī, sīquidem, quandō, nam, namque, etenim, quamobrem...	
ratiōnālis -e < ratiō	[M.:] Dā ratiōnālēs!	
quā-propter = quam-obrem propter-eā = ideō	[D.:] Itaque, enim, quia, quāpropter, quoniam, ergō, ideō, igitur, scilicet, proptereā. ...	175

	<i>Dē praepositiōne</i>	praepositiō -ōnis f < <i>prae-pōnere</i>
	[M..:] Praepositiō quid est?	
180	[D..:] Pars ūratiōnis quae praeposita aliis partibus ūratiōnis significatiōnem eārum aut complet aut mutat aut minuit.	
	[M..:] Dā praepositiōnēs cāsūs accūsatiū!	
185	[D..:] <i>Ad, apud, ante, adversum, cis, citrā, circum, circā, contrā, ergā, extrā, inter, intrā, īfrā, iūxtā, ob, per, prope, secundum, post, trāns, ultrā, praeter, propter, suprā...</i>	adversum = <i>adversus</i> cis = <i>citrā</i>
	[M..:] Quō modō?	
190	[D..:] Dīcimus enim <i>ad patrem, apud villam, ante domum, adversum inimicōs, cis Rhēnum, citrā forum, circum oppidum, circā templum, contrā hostem, ergā parentēs, ex trā vāllum, inter nāvēs, intrā moenia, īfrā tēctum, iūxtā viam, ob īram, per portam, prope fenestram, secundum rīpam, post tergum, trāns flūmen, ultrā finēs, praeter officium, propter rem, suprā caelum.</i>	īra -ae f = <i>animus īratus</i>
	[M..:] Dā praepositiōnēs cāsūs ablātivi!	
195	[D..:] <i>Ā, ab, cum, cōram, dē, ē, ex, prō, prae, sine...</i>	
	[M..:] Quō modō?	
	[D..:] Dīcimus enim <i>ā domō, ab homine, cum exercitū, cōram testibus, dē forō, ē iūre, ex prōvinciā, prō patriā, prae timōre, sine labōre...</i>	iūs = <i>locus ubi iūs dicitur</i>
200	[M..:] Dā utrīusque cāsūs praepositiōnēs!	
	[D..:] <i>In, sub, super.</i>	
	[M..:] <i>In et sub quandō accūsatiū cāsuī iunguntur?</i>	

quandō = cum
significāre = verbis
ostendere

vīs = potestās, signifi-
cātiō
magis A quam B = nōn
B sed A
mentiō -ōnis f: mentiō-
nem facere alicuius =
loquī dē aliquō

[Vergilius: Aeneis I.750]

inter-iectiō -ōnis f

affectus -ūs m=id quō af-
ficitur animus (ut lae-
titia, īra, timor, cēt.)
inconditus -a -um = nōn
ordinātus, rudis, sine
arte

admīratiō -ōnis f
< admīrāri
sī (ali)qua (n pl) sunt
similis -e = quī idem esse
vidētur, eiusdem generis
similia: ut ō! ei! heus!

Aenēis -idis f
Aenēas -ae m
Carthāgō -inis f: urbs
Āfricae
Didō -ōnis f
rēgina -ae f = fēmina
rēgnāns

[D.:] Quandō ‘nōs in locum īre/iisse/itūrōs esse’ signifi-
cāmus.

[M.:] Quandō ablātīvō?

[D.:] Quandō ‘nōs in locō esse/fuisse/futurōs esse’ signifi-
cāmus. ...

[M.:] Super quam vim habet?

[D.:] Ubi locum significat, magis accūsātīvō cāsuī servit
quam ablātīvō; ubi mentiōnem alicuius facimus, ablā-
tīvō tantum, ut

210
multa super Priamō rogitāns, super Hectore multa*
hoc est dē Priamō, dē Hectore. ...

Dē interiectiōne

[M.:] Interiectiō quid est?

[D.:] Pars īrātiōnis significāns mentis affectum vōce
inconditā. ...

[M.:] Significātiō interiectiōnis in quō est?

[D.:] Aut laetitiam significāmus, ut euax! aut dolōrem,
ut heu! aut admīratiōnem, ut papae! aut metum, ut at-
tat! et sī qua sunt similia.

*Versus sūmptus ē librō prīmō illius carminis cui titulus est *Aenēis*. In hōc carmine Vergilius poēta nārrat dē Aenēā Trō-
iānō, qui ē patriā fugiēns Carthāginem vēnit, ubi ā Dīdōne
rēgīnā receptus est. Ā rēgīnā interrogātus Aenēas nārrat dē
bellō Trōiānō et dē fugā suā (v. cap. XXXVII et XXXVIII in
alterā *LINGVAE LATINAЕ* parte).

GRAMMATICA LATINA

Dēclīnātiōne

Nōmina, prōnōmina, verba dēclīnāntur. Cēterae partēs ūrāti-

225 ūnis sunt indēclīnābilēs.

Dēclīnātiōnēs nōminūm sunt quīnque:

Dēclīnātiō prima: gen. sing. -ae, ut *terr|a* -ae.

Dēclīnātiō secunda: gen. sing. -i, ut *ann|us* -i, *verb|um* -i.

Dēclīnātiō tertia: gen. sing. -is, ut *sōl* -is, *urb|s* -is.

230 Dēclīnātiō quārta: gen. sing. -ūs, ut *port|us* -ūs, *gen|ū* -ūs.

Dēclīnātiō quīnta: gen. sing. -ēi/-ei, ut *dī|ēs* -ēi, *rēs* rei.

Dēclīnātiōnēs verbōrum sunt quattuor, 'coniugātiōnēs' quae vocantur:

Coniugātiō prima: īnf. -āre/-āri, ut *amā|re*, -ri.

235 Coniugātiō secunda: īnf. -ēre/-ēri, ut *monē|re*, -ri.

Coniugātiō tertia: īnf. -ere/-i, ut *leg|ere*, -i.

Coniugātiō quārta: īnf. -ire/-ir, ut *audi|re*, -ri.

Dēclīnātiōnēs:

1. gen. -ae

2. gen. -i

3. gen. -is

4. gen. -ūs

5. gen. -ēi

con-iugātiō -ōnis f

Coniugātiōnēs:

1. -āre

2. -ēre

3. -ere

4. -ire

PENSVM A

Dēclīnā haec vocābula:

[1] *āla*, nōmen fēminīnum I dēclīnātiōnis:

Singulāris: nōm. *haec āl-*, acc. *h- āl-*, gen. *h- āl-*, dat. *h- āl-*, abl. *h- āl-*. Plūrālis: nōm. *h- āl-*, acc. *h- āl-*, gen. *h- āl-*, dat. *h- āl-*, abl. *h- āl-*.

[2] *pēs*, nōmen masculīnum III dēclīnātiōnis:

Singulāris: nōm. *h- pēs*, acc. *h- ped-*, gen. *h- ped-*, dat. *h- ped-*, abl. *h- ped-*. Plūrālis: nōm. *h- ped-*, acc. *h- ped-*, gen. *h- ped-*, dat. *h- ped-*, abl. *h- ped-*.

[3] *ōrāre*, verbum āctīvūm I coniugātiōnis (pers. I sing.):

Indicātīvus: praes. *ōr-*, imperf. *ōr-*, fut. *ōr-*, perf. *ōrāv-*, plūsquāmperf. *ōrāv-*, fut. perf. *ōrāv-*. Coniūnctīvus: praes. *ōr-*, imperf. *ōr-*, perf. *ōrāv-*, plūsquāmperf. *ōrāv-*.

[4] *dīcere*, verbum āctīvūm III coniugātiōnis (pers. I sing.):

Indicātīvus: praes. *dīc-*, imperf. *dīc-*, fut. *dīc-*, perf. *dīx-*, plūsquāmperf. *dīx-*, fut. perf. *dīx-*. Coniūnctīvus: praes. *dīc-*, imperf. *dīc-*, perf. *dīx-*, plūsquāmperf. *dīx-*.

Vocabula nova:
 ōrātiō
 coniūnctiō
 interiectiō
 Mūsa
 scamnum
 sacerdōs
 cāsus
 comparatiō
 quālitās
 quantitās
 significatiō
 speciēs
 īra
 affectus
 admiratiō
 coniugatiō
 proprius
 appellatiōvus
 positīvus
 optatiōvus
 cōpulatiōvus
 disiūnctiōvus
 explētūvus
 causālis
 ratiōnālis
 inconditus
 similis
 īflectere
 dēmere
 luctāri
 explānare
 adnectere
 ōrdināre
 mentiōnem facere
 dumtaxat
 tantundem
 quidnī
 forsitan
 sīquidem
 quāpropter
 proptereā
 adversum
 cis
 ēn
 eia
 euax
 papae
 attat
 coniugatiō
 synōnymum

Verba: laedere –isse –um; implicāre –isse –um; plaudere –isse –um; parere –isse –um; retinēre –isse –um; accendere –isse –um; sedēre –isse; nūbere –isse; sapere –isse; dēmtere –isse –um; adicere –isse –um.

PENSVM B

Nōmen est pars — quae corpus aut rem significat. *Aemilia* et *Iūlia* nōmina — sunt, *māter* et *filia* sunt nōmina —. — nōminum sunt nōminatiōvus, genetiōvus, cēt. Gradūs — sunt trēs: —, comparatiōvus, superlatiōvus. Adiectīva quae comparantur — aut quantitatēm significant. *Amāre* est verbum prīmae —. Interiectiō mentis —, ut laetitiam vel dolōrem, significat. — est affectus eius quī īrātus est.

Frātrēs geminī tam — sunt quam ūva.

Synōyma (vocabula quae idem ferē significant): plānum facere et —, fortasse et —, ideo et —, citrā et —, ecce et —.

Contrāria (vocabula quae rēs contrāriās significant): commūnis et —, addere et —.

PENSVM C

Quae sunt partēs ōratiōnis?

Estne *discipulus* nōmen proprium?

Cāsūs nōminum quī sunt?

Quī sunt gradūs comparatiōnis?

Prōnōmen quid est?

Quot sunt coniugatiōnēs verbōrum?

Num *intus* et *foris* adverbia temporis sunt?

Cui cāsuī iungitur *inter* praepositiō?

Quae praepositiōnēs ablātiō iunguntur?

Quibus cāsibus iungitur *in* praepositiō?

Interiectiō quid significat?

TABVLA DECLINATIONVM

NOMINA

Dēclīnātiō I

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>		<i>sing</i>	<i>plūr</i>		<i>sing</i>	<i>plūr</i>	
<i>nōm</i>	hōr a	hōr ae		serv us	serv i		liber	libr i	
<i>acc</i>	hōr am	hōr ās		serv um	serv ōs		libr um	libr ōs	
<i>gen</i>	hōr ae	hōr ārum		serv i	serv ōrum		libr i	libr ōrum	
<i>dat</i>	hōr ae	hōr īs		serv ō	serv īs		libr ō	libr īs	
<i>abl</i>	hōr ā	hōr īs		serv ō	serv īs		libr ō	libr īs	

Dēclīnātiō II

	<i>sing</i>	<i>plūr</i>		<i>sing</i>	<i>plūr</i>		<i>sing</i>	<i>plūr</i>	
				serv us	serv i		liber	libr i	
				serv um	serv ōs		libr um	libr ōs	
				serv i	serv ōrum		libr i	libr ōrum	
				serv ō	serv īs		libr ō	libr īs	
				serv ō	serv īs		libr ō	libr īs	

Dēclīnātiō III

<i>nōm</i>	sōl	sōl ēs	leō	leōn ēs	vōx	vōc ēs	nōmen	nōmin a
<i>acc</i>	sōl em	sōl ēs	leōn em	leōn ēs	vōc em	vōc ēs	nōmen	nōmin a
<i>gen</i>	sōl is	sōl um	leōn is	leōn um	vōc is	vōc um	nōmin is	nōmin um
<i>dat</i>	sōl i	sōl ibus	leōn i	leōn ibus	vōc i	vōc ibus	nōmin i	nōmin ibus
<i>abl</i>	sōl e	sōl ibus	leōn e	leōn ibus	vōc e	vōc ibus	nōmin e	nōmin ibus
<i>nōm</i>	nāv is	nāv ēs	urb s	urb ēs	mōns	mont ēs	mar e	mar ia
<i>acc</i>	nāv em	nāv ēs	urb em	urb ēs	mont em	mont ēs	mar e	mar ia
<i>gen</i>	nāv is	nāv ium	urb is	urb ium	mont is	mont ium	mar is	mar ium
<i>dat</i>	nāv i	nāv ibus	urb i	urb ibus	mont i	mont ibus	mar i	mar ibus
<i>abl</i>	nāv e	nāv ibus	urb e	urb ibus	mont e	mont ibus	mar i	mar ibus

Dēclīnātiō IV

<i>nōm</i>	cās us	cās ūs	corn ū	corn ua	di ēs	di ēs	r ēs	r ēs
<i>acc</i>	cās um	cās ūs	corn ū	corn ua	di em	di ēs	r em	r ēs
<i>gen</i>	cās ūs	cās uum	corn ūs	corn uum	di ēi	di ērum	r ei	r ērum
<i>dat</i>	cās uī	cās ibus	corn ū	corn ibus	di ēi	di ēbus	r ei	r ēbus
<i>abl</i>	cās ū	cās ibus	corn ū	corn ibus	di ē	di ēbus	r ē	r ēbus

Dēclīnātiō I et II: adiectīva

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>sing</i>	<i>nōm</i>	magn us	magn a	magn um	nūll us	nūll a
	<i>acc</i>	magn um	magn am	magn um	nūll um	nūll um
	<i>gen</i>	magn i	magn ae	magn i	nūll iūs	nūll iūs
	<i>dat</i>	magn ō	magn ae	magn ō	nūll i	nūll i
	<i>abl</i>	magn ō	magn ā	magn ō	nūll ō	nūll ō
<i>plūr</i>	<i>nōm</i>	magn i	magn ae	magn a	nūll i	nūll ae
	<i>acc</i>	magn ōs	magn ās	magn a	nūll ōs	nūll ās
	<i>gen</i>	magn ōrum	magn ārum	magn ōrum	nūll ōrum	nūll ōrum
	<i>dat</i>	magn īs	magn īs	magn īs	nūll īs	nūll īs
	<i>abl</i>	magn īs	magn īs	magn īs	nūll īs	nūll īs

Dēclīnātiō III: adiectīva

	<i>m/f</i>	<i>n</i>	<i>m/f</i>	<i>n</i>	<i>m/f</i>	<i>n</i>
<i>sing</i>	<i>nōm</i>	grav is	grav e	ingēns	ingēns	melior
	<i>acc</i>	grav em	grav e	ingēnt em	ingēns	melior em
	<i>gen</i>	grav is	grav is	ingēnt is	ingēnt is	melior is
	<i>dat</i>	grav i	grav i	ingēnt i	ingēnt i	melior i
	<i>abl</i>	grav i	grav i	ingēnt i	ingēnt i	melior e
<i>plūr</i>	<i>nōm</i>	grav ēs	grav ia	ingēnt ēs	ingēnt ia	melior ēs
	<i>acc</i>	grav ēs	grav ia	ingēnt ēs	ingēnt ia	melior ēs
	<i>gen</i>	grav ium	grav ium	ingēnt ium	ingēnt ium	melior um
	<i>dat</i>	grav ibus	grav ibus	ingēnt ibus	ingēnt ibus	melior ibus
	<i>abl</i>	grav ibus	grav ibus	ingēnt ibus	ingēnt ibus	melior ibus

Comparatiō

<i>positivus</i>	long us	brev is	audāx -āc is	aeger -gr a -gr um
<i>comparatiō</i>	long iōr -ius	brev iōr -ius	audāc iōr -ius	aegr iōr -ius
<i>superlatīvus</i>	long issim us	brev issim us	audāc issim us	aeger rim us

NVMERI

1 ūn us	10 decem	100 centum	1000 mille	11 ūndēcim
2 du o -ae -o	20 vīgintī	200 ducent i	2000 du o mīlia	12 duodecim
3 tr̄cs -ia	30 tr̄gintā	300 trecent i	3000 tr̄ia mīlia	13 tr̄decim
4 quattuor	40 quadrāgintā	400 quadrīngent i	cēt.	14 quattuordecim
5 quīnque	50 quīnquāgintā	500 quīngent i		15 quīndēcim
6 sex	60 sexāgintā	600 sescent i	9745 novem mīlia	16 sēdecim
7 septem	70 septuāgintā	700 septīngent i	septīngentū	17 septēdecim
8 octō	80 octōgintā	800 octīngent i	quadrāgintā	18 duodēvīgintī
9 novem	90 nōnāgintā	900 nōngent i	quīnque	19 ūndēvīgintī
1 prīm us	10 decim us	100 centēsim us	1000 millēsim us	
2 secund us	20 vīcēsim us	200 ducentēsim us	2000 bis millēsim us	
3 tertī us	30 tr̄cēsim us	300 trecentēsim us	cēt.	
4 quārt us	40 quadrāgēsim us	400 quadrīngentēsim us	11 ūndēcim us	
5 quīnt us	50 quīnquāgēsim us	500 quīngentēsim us	12 duodecim us	
6 sext us	60 sexāgēsim us	600 sescentēsim us	13 tertī us decim us	
7 septim us	70 septuāgēsim us	700 septīngentēsim us	cēt.	
8 octāv us	80 octōgēsim us	800 octīngentēsim us	18 duodēvīcēsim us	
9 nōn us	90 nōnāgēsim us	900 nōngentēsim us	19 ūndēvīcēsim us	

PRONOMINA

Persōnālia

nōm	ego	tū	—	nōs	vōs
acc	mē	tē	sē	nōs	vōs
dat	mihi	tibi	sibi	nōbīs	vōbīs
abl	mē	tē	sē	nōbīs	vōbīs

Possessīva

me us -a -um	noster -tr a -tr um
tu us -a -um	vester -tr a -tr um
su us -a -um	

Dēmōstratīva

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>sing</i>	<i>nōm</i>	i s	e a	i d	hic	haec	ill e	ill a	ill ud
	<i>acc</i>	e um	e am	i d	hunc	hanc	ill um	ill am	ill ud
	<i>gen</i>	e ius	e ius	e ius	huius	huius	ill ius	ill ius	ill ius
	<i>dat</i>	e ī	e ī	e ī	huic	huic	ill ī	ill ī	ill ī
	<i>abl</i>	e ō	e ā	e ō	hōc	hāc	ill ō	ill ā	ill ō
<i>plūr</i>	<i>nōm</i>	i ī	e ae	e a	hī	hae	ill ī	ill ae	ill a
	<i>acc</i>	e ōs	e ās	e a	hōs	hās	ill ōs	ill ās	ill a
	<i>gen</i>	e ōrum	e ārum	e ōrum	hōrum	hārum	ill ōrum	ill ārum	ill ōrum
	<i>dat</i>	i īs	i īs	i īs	hīs	hīs	ill īs	ill īs	ill īs
	<i>abl</i>	i īs	i īs	i īs	hīs	hīs	ill īs	ill īs	ill īs

Interrogatīvum/relatīvum

singulāris

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
<i>nōm</i>	qu is/qu ī	qu ae	qu id/qu od
<i>acc</i>	qu em	qu am	qu id/qu od
<i>gen</i>	cu ius	cu ius	cu ius
<i>dat</i>	cu i	cu i	cu i
<i>abl</i>	qu ō	qu ā	qu ō

plūrālis

	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>
	qu ī	qu ae	qu ae
	qu ōs	qu ās	qu ae
	qu ōrum	qu ārum	qu ōrum
	qu ībus	qu ībus	qu ībus
	qu ībus	qu ībus	qu ībus

VERBA

[A] *Actīvum*

Infinitīvus

<i>praes</i>	amā re	monē re	leg ere	audi re	es se
<i>perf</i>	amāv isse	monu sse	lēg isse	audiū sse	fu sse
<i>fut</i>	amāt ür um esse	monit ür um esse	lēct ür um esse	audit ür um esse	fut ür um esse

Imperatīvus

<i>sing</i>	amā	monē	leg e	audi	es
<i>plūr</i>	amā te	monē te	leg ite	audi te	es te

Indicatīvus

praesēns

<i>sing</i>	1 amō	mone ō	leg ō	audi ō	s um
	2 amā s	monē s	leg is	audi s	es
	3 amā t	monē t	leg it	audi t	es t
<i>plūr</i>	1 amā mus	monē mus	leg imus	audi mus	s umus
	2 amā tis	monē tis	leg itis	audi tis	es tis
	3 amā nt	monē nt	leg unt	audi unt	s unt

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā ba m	monē ba m	leg eba m	audi eba m	era m
	2 amā bā s	monē bā s	leg ebā s	audi ebā s	erā s
	3 amā ba t	monē ba t	leg eba t	audi eba t	era t
<i>plūr</i>	1 amā bā mus	monē bā mus	leg ebā mus	audi ebā mus	erā mus
	2 amā bā tis	monē bā tis	leg ebā tis	audi ebā tis	erā tis
	3 amā ba nt	monē ba nt	leg eba nt	audi eba nt	era nt

futūrum

<i>sing</i>	1 amā bō	monē bō	leg a m	audi a m	er ō
	2 amā b is	monē b is	leg ē s	audi ē s	er is
	3 amā b it	monē b it	leg e t	audi e t	er it
<i>plūr</i>	1 amā b imus	monē b imus	leg ē mus	audi ē mus	er imus
	2 amā b itis	monē b itis	leg ē tis	audi ē tis	er itis
	3 amā b unt	monē b unt	leg e nt	audi e nt	er unt

perfectum

<i>sing</i>	1 amāv i	monu i	lēg i	audiū i	fu i
	2 amāv istī	monu istī	lēg istī	audiū istī	fu istī
	3 amāv it	monu it	lēg it	audiū it	fu it
<i>plūr</i>	1 amāv imus	monu imus	lēg imus	audiū imus	fu imus
	2 amāv istis	monu istis	lēg istis	audiū istis	fu istis
	3 amāv érunt	monu érunt	lēg érunt	audiū érunt	fu érunt

plusquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāv era m	monu era m	lēg era m	audiū era m	fu era m
	2 amāv erā s	monu erā s	lēg erā s	audiū erā s	fu erā s
	3 amāv era t	monu era t	lēg era t	audiū era t	fu era t
<i>plūr</i>	1 amāv erā mus	monu erā mus	lēg erā mus	audiū erā mus	fu erā mus
	2 amāv erā tis	monu erā tis	lēg erā tis	audiū erā tis	fu erā tis
	3 amāv era nt	monu era nt	lēg era nt	audiū era nt	fu era nt

futūrum perfectum

<i>sing</i>	1 amāv erō	monu erō	lēg erō	audiū erō	fu erō
	2 amāv eri s	monu eri s	lēg eri s	audiū eri s	fu eri s
	3 amāv eri t	monu eri t	lēg eri t	audiū eri t	fu eri t
<i>plūr</i>	1 amāv eri mus	monu eri mus	lēg eri mus	audiū eri mus	fu eri mus
	2 amāv eri tis	monu eri tis	lēg eri tis	audiū eri tis	fu eri tis
	3 amāv eri nt	monu eri nt	lēg eri nt	audiū eri nt	fu eri nt

Coniunctivus

praesēns

<i>praesens</i>					
<i>sing</i>	1 am e m	mone a m	leg a m	audi a m	s i m
	2 am ē s	mone ā s	leg ā s	audi ā s	s i s
	3 am e t	mone a t	leg a t	audi a t	s i t
<i>plūr</i>	1 am ē mus	mone ā mus	leg ā mus	audi ā mus	s i mus
	2 am ē tis	mone ā tis	leg ā tis	audi ā tis	s i tis
	3 am e nt	mone a nt	leg a nt	audi a nt	s i nt
<i>imperfectum</i>					
<i>sing</i>	1 amā re m	monē re m	leg ere m	audi re m	es se m
	2 amā rē s	monē rē s	leg erē s	audi rē s	es sē s
	3 amā re t	monē re t	leg ere t	audi re t	es se t
<i>plūr</i>	1 amā rē mus	monē rē mus	leg erē mus	audi rē mus	es sē mus
	2 amā rē tis	monē rē tis	leg erē tis	audi rē tis	es sē tis
	3 amā re nt	monē re nt	leg ere nt	audi re nt	es se nt
<i>perfectum</i>					
<i>sing</i>	1 amāv eri m	monu eri m	lēg eri m	audīv eri m	fu eri m
	2 amāv eri s	monu eri s	lēg eri s	audīv eri s	fu eri s
	3 amāv eri t	monu eri t	lēg eri t	audīv eri t	fu eri t
<i>plūr</i>	1 amāv eri mus	monu eri mus	lēg eri mus	audīv eri mus	fu eri mus
	2 amāv eri tis	monu eri tis	lēg eri tis	audīv eri tis	fu eri tis
	3 amāv eri nt	monu eri nt	lēg eri nt	audīv eri nt	fu eri nt
<i>plusquamperfectum</i>					
<i>sing</i>	1 amāv isse m	monu isse m	lēg isse m	audīv isse m	fu isse m
	2 amāv issē s	monu issē s	lēg issē s	audīv issē s	fu issē s
	3 amāv isse t	monu isse t	lēg isse t	audīv isse t	fu isse t
<i>plūr</i>	1 amāv issē mus	monu issē mus	lēg issē mus	audīv issē mus	fu issē mus
	2 amāv issē tis	monu issē tis	lēg issē tis	audīv issē tis	fu issē tis
	3 amāv isse nt	monu isse nt	lēg isse nt	audīv isse nt	fu isse nt
<i>Participium</i>					
<i>praes</i>	amā ns -ant is	monē ns -ent is	leg ēns -ent is	audi ēns -ent is	—
<i>fut</i>	amāt ūr us	monit ūr us	lēct ūr us	audit ūr us	fut ūr us
<i>Supina</i>					
	amāt um -ū	monit um -ū	lēct um -ū	audit um -ū	

[B] *Passīum*

Infinītūs

<i>praes</i>	<i>amā rī</i>	<i>monē rī</i>	<i>leg i</i>	<i>audi rī</i>
<i>perf</i>	<i>amāt um esse</i>	<i>monit um esse</i>	<i>lēct um esse</i>	<i>audit um esse</i>
<i>fut</i>	<i>amātum ī rī</i>	<i>monitum ī rī</i>	<i>lēctum ī rī</i>	<i>auditum ī rī</i>

Indicātīvus

praesens

<i>sing</i>	1 am or	mone or	leg or	audi or
	2 amā ris	monē ris	leg eris	audi rīs
	3 amā tur	monē tur	leg itur	audi tur
<i>plūr</i>	1 amā mur	monē mur	leg imur	audi mur
	2 amā mini	monē mini	leg iminī	audi mini
	3 ama ntur	mone ntur	leg untur	audi ntur

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā ba r	monē ba r	leg ēba r	audi ēba r
	2 amā bā ris	monē bā ris	leg ēbā ris	audi ēbā ris
	3 amā bā tur	monē bā tur	leg ēbā tur	audi ēbā tur
<i>plūr</i>	1 amā bā mur	monē bā mur.	leg ēbā mur	audi ēbā mur
	2 amā bā mini	monē bā minī	leg ēbā minī	audi ēbā minī
	3 amā ba ntur	monē ba ntur	lēg ēba ntur	audi ēba ntur

futūrum

<i>sing</i>	1 amā b or 2 amā b eris 3 amā b itur	monē b or monē b eris monē b itur	leg a r leg ē ris leg ē tur	audi a r audi ē ris audi ē tur
<i>plūr</i>	1 amā b imur 2 amā b iminī 3 amā b untur	monē b imur monē b iminī monē b untur	leg ē mur leg ē minī leg e ntur	audi ē mur audi ē minī audi e ntur
<i>perfectum</i>				
<i>sing</i>	1 amāt us sum 2 3 es est	monit us sum es est	lēct us sum es est	audit us sum es est
<i>plūr</i>	1 amāt i sumus 2 3 estis sunt	monit i sumus estis sunt	lēct i sumus estis sunt	audit i sumus estis sunt
<i>plusquamperfectum</i>				
<i>sing</i>	1 amāt us eram 2 3 erās erat	monit us eram erās erat	lēct us eram erās erat	audit us eram erās erat
<i>plūr</i>	1 amāt i erāmus 2 3 erātis erant	monit i erāmus erātis erant	lēct i erāmus erātis erant	audit i erāmus erātis erant
<i>futūrum perfectum</i>				
<i>sing</i>	1 amāt us erō 2 3 eris erit	monit us erō eris erit	lēct us erō eris erit	audit us erō eris erit
<i>plūr</i>	1 amāt i erimus 2 3 eritis erunt	monit i erimus eritis erunt	lēct i erimus eritis erunt	audit i erimus eritis erunt

*Coniunctivus**praesēns*

<i>sing</i>	1 am e r 2 am ē ris 3 am ē tur	mone a r mone ā ris mone ā tur	leg a r leg ā ris leg ā tur	audi a r audi ā ris audi ā tur
<i>plūr</i>	1 am ē mur 2 am ē minī 3 am e ntur	mone ā mur mone ā mini mone a ntur	leg ā mur leg ā mini leg a ntur	audi ā mur audi ā mini audi a ntur

imperfectum

<i>sing</i>	1 amā re r 2 amā rē ris 3 amā rē tur	monē re r monē rē ris monē rē tur	leg ere r leg erē ris leg erē tur	audi re r audi rē ris audi rē tur
<i>plūr</i>	1 amā rē mur 2 amā rē minī 3 amā re ntur	monē rē mur monē rē mini monē re ntur	leg erē mur leg erē mini leg ere ntur	audi rē mur audi rē mini audi re ntur

perfectum

<i>sing</i>	1 amāt us sim 2 3 sīs sit	monit us sim sīs sit	lēct us sim sīs sit	audit us sim sīs sit
<i>plūr</i>	1 amāt i sīmus 2 3 sītis sint	monit i sīmus sītis sint	lēct i sīmus sītis sint	audit i sīmus sītis sint

plusquamperfectum

<i>sing</i>	1 amāt us essem 2 3 essēs esset	monit us essem essēs esset	lēct us essem essēs esset	audit us essem essēs esset
<i>plūr</i>	1 amāt i essēmus 2 3 essētis essent	monit i essēmus essētis essent	lēct i essēmus essētis essent	audit i essēmus essētis essent

Participium

<i>perf</i>	amāt us	monit us	lēct us	audit us
-------------	---------	----------	---------	----------

Gerundivum

ama nd us	mone nd us	leg end us	audi end us
-----------	------------	------------	-------------

KALENDARIVM ROMANVM

	<i>Apriūs</i>	<i>Februārius</i>	<i>Mārtius</i>
<i>Iānuārius</i>	<i>Iūnius</i>		<i>Mātīus</i>
<i>Augustus</i>	<i>September</i>		<i>Iūlius</i>
<i>Decēmber</i>	<i>November</i>		<i>Oktōber</i>
(diēs XXXI)	(diēs XXX)	(diēs XXVIII)	(diēs XXXI)
1. kalendae	kalendae	kalendae	kalendae
2.	a.d. IV nōn.		a.d. VI nōn.
3.	a.d. III nōn.		a.d. V nōn.
4.	prīdiē nōn.		a.d. IV nōn.
5.	nōnac		a.d. III nōn.
6.	a.d. VIII id.		prīdiē nōn.
7.	a.d. VII id.		nōnae
8.	a.d. VI id.		a.d. VIII id.
9.	a.d. V id.		a.d. VII id.
10.	a.d. IV id.		a.d. VI id.
11.	a.d. III id.		a.d. V id.
12.	prīdiē id.		a.d. IV id.
13. īdūs	īdūs	īdūs	a.d. III id.
14. a.d. XIX kal.	a.d. XVIII kal.	a.d. XVI kal.	prīdiē id.
15. a.d. XVIII kal.	a.d. XVII kal.	a.d. XV kal.	īdūs
16. a.d. XVII kal.	a.d. XVI kal.	a.d. XIV kal.	a.d. XVII kal.
17. a.d. XVI kal.	a.d. XV kal.	a.d. XIII kal.	a.d. XVI kal.
18. a.d. XV kal.	a.d. XIV kal.	a.d. XII kal.	a.d. XV kal.
19. a.d. XIV kal.	a.d. XIII kal.	a.d. XI kal.	a.d. XIV kal.
20. a.d. XIII kal.	a.d. XII kal.	a.d. X kal.	a.d. XIII kal.
21. a.d. XII kal.	a.d. XI kal.	a.d. IX kal.	a.d. XII kal.
22. a.d. XI kal.	a.d. X kal.	a.d. VIII kal.	a.d. XI kal.
23. a.d. X kal.	a.d. IX kal.	a.d. VII kal.	a.d. X kal.
24. a.d. IX kal.	a.d. VIII kal.	a.d. VI kal.	a.d. IX kal.
25. a.d. VIII kal.	a.d. VII kal.	a.d. V kal.	a.d. VIII kal.
26. a.d. VII kal.	a.d. VI kal.	a.d. IV kal.	a.d. VII kal.
27. a.d. VI kal.	a.d. V kal.	a.d. III kal.	a.d. VI kal.
28. a.d. V kal.	a.d. IV kal.	prīdiē kal.	a.d. V kal.
29. a.d. IV kal.	a.d. III kal.	Mārtiās	a.d. IV kal.
30. a.d. III kal.	prīdiē kal.		a.d. III kal.
31. prīdiē kal.	Maiās		prīdiē kal.
	Iūliās		Apriłēs
	Octōbrēs		Iūniās
	Decembrēs		Augustās
			Novembrēs

INDEX VOCABVLORVM

[*Numerī crassi 1.2.3... capitula, numerī tenuēs 1,2,3... versūs significant*]

A

ā 6.34 v. ab
ab-ā *ppr+abl* 5.48; 6.10,34,62;
12.125; 13.13,36,40; 16.51;
33.23
ab-dūcere 31.164
ab-errāre 26.128
ab-esse ā-fuisse 4.20
ab-icere 29.145
ab-īre 8.18
ablātivus -ī m 5.126
abs 27.80 v. ab
absēns -entis 17.89
abs-tinēre 29.87
ac 12.59 v. atque
ac-cēdere 22.67
accendere 34.84,110
accidere 26.112; +dat 26.136
ac-cipere 8.19,116; 19.80
ac-cubāre 30.73
ac-cumbere 30.96
ac-currere -risse 9.75
accūsāre 4.48; +gen 29.137
accūsātivus -ī m 3.88
ācer -cris -cre 34.47
acerbus -a -um 30.131
aciēs -ēf 33.15
āctīvus -a -um 6.127; 35.69
acūtus -a -um 30.105
ad *ppr+acc* 6.19; 8.81; 13.36;
14.43; 16.7; 33.132
ad-dere 18.104
ad-esse af-fuisse 4.20; +dat
32.117
ad-hūc 14.34
ad-icere 29.5; 30.166
adiectīvum -ī n 12.158
ad-īre 7.62; 16.28; 29.5
ad-iungere 33.5
ad-juvāre 32.54
ad-mirāri 28.179
admīrātiō -ōnis f 35.220
ad-mittere 22.9
ad-nectere 35.157
ad-ōrāre 28.25
adulēscēns -entis f 19.39
ad-vehere 20.122
ad-venīre 7.30
adverbium -ī n 18.198; 35.103
adversum *ppr+acc* 35.182,188
adversus -a -um 32.57,99
adversus *ppr+acc* 20.65; 32.23

aedificāre 25.12
aedificium -ī n 25.29
aeget -gra -grum 11.24,29
aegrōtāre 11.48
aegrōtus -a -um 24.1
aequē 17.147; 18.78; 20.27
aequinoctium -ī n 13.77
aequus -a -um 13.43,77; 29.180
āēr -eris m 10.10,53
aestās -ātis f 13.80,81
aestimāre 29.6
aetās -ātis f 33.23,26
affectus -ūs m 35.216
af-ferre at-tulisse al-lātum
14.42; 23.140
af-ficere 29.45,46
affirmāre 34.126
ager -grī m 27.5; 30.124
agere ēgisse āctum 5.82; 24.19;
27.14; age -ite 5.87,99
agmen -inis n 33.10
agnus -ī m 25.5
agricola -ae m 27.10
ain' 21.71
āiō ais ait āiunt 21.68; 24.61
āla -ae f 10.12
albus -a -um 9.3
alere -uisse altum 20.12,97
aliēnus -a -um 20.14,122
ali-quandō 32.131,157
ali-quantum 31.52
ali-quī -qua -quod 24.59; 25.
17; 26.85; 31.17
ali-quis -quid 21.65,91
ali-quot 32.29
aliter 24.22
alius -a -ud 8.5,33; aliī... aliī
10.33
allícere -iō -ēxisse -ectum 29.94
alter -era -erum 14.11,78; 16.
77,113; 19.5,8
altum -ī n 16.65
altus -a -um 12.100,141; 16.44
amāns -antis m 19.18
amāre 5.21,23
ambulāre 6.24
amīca -ae f 6.78
amīcitia -ae f 32.112
amīcus -ī m 6.43,44
amīcus -a -um 17.79
ā-mittere 29.24
amnis -is m 33.70

amoenus -a -um 27.5
amor -ōris m 19.19
amphitheātrum -ī n 32.214
an 14.13; 17.118; 29.67
ancilla -ae f 2.31
angustus -a -um 21.16
anima -ae f 10.52; 28.89
anim-ad-vertere 18.131
animal -ālis n 10.54
animus -ī m 28.9,144
annus -ī m 13.1
ante *ppr+acc* 6.32; 13.44; 19.
38; 25.113; *adv* 16.148
anteā 22.11
ante-hāc 23.93
ante-quam 15.27
antīquus -a -um 2.81; 13.19
ānulus -ī m 8.7
anus -ūs f 34.187
aperire -uisse -rtum 7.14
apertus -a -um 14.15; 30.152
apis -is f 18.110
appārēre 29.111; -et 33.44
appellāre 16.3; 20.28
appellātivus -a -um 35.11
ap-pōnere 11.89; 30.100
ap-portāre 30.133
ap-prehendere 28.50
ap-propinquāre 29.185
Aprilis -is m 13.3
apud *ppr+acc* 6.37; 11.32
aqua -ae f 5.28
aquila -ae f 10.9; 33.9
arānea -ae f 34.154
arāre 27.9
arātor -ōris m 27.13
arātrum -ī n 27.12
arbitrāri 22.94
arbor -oris f 9.21
arcēsere -īvisse -ītum 11.43
arcus -ūs m 12.91
arduuus -a -um 33.51
argenteus -a -um 30.90
argentum -ī n 30.91
arma -ōrum n 12.34
armāre 32.176
armātus -a -um 12.35
ars artis f 26.49,72
as assis m 17.97; 34.114
a-scendere -disse 10.94; 11.46
asinīnus -a -um 31.49
asinus -ī m 10.1

a-spergere -sisse -sum **30.110**
 a-spicere **8.15,39**
 at **15.25**
 āter -tra -trum **16.97**
 atque/ac **11.41; 12.59; 13.79;**
18.143; 20.142; 32.211
 ātrium -i n **5.27**
 attentus -a -um **28.109**
 audācia -ae f **32.13**
 audāx -ācis **26.22,54; 32.24**
 audēre ausum esse **10.88;**
31.169
 audīre **3.42; 6.83; 10.50**
 au-ferre abs-tulisse ab-lātum
31.52
 au-fugere **31.51**
 augēre -xisse -ctum **19.96**
 Augustus -i m **13.4**
 aureus -a -um **22.17; m 22.108**
 aurīga -ae m **34.40**
 auris -is f **11.6**
 aurum -i n **22.15**
 aut **8.14,108; aut... aut 18.7**
 autem **6.42**
 autumnus -i m **13.81,85**
 auxilium -i n **25.65; pl 33.5**
 avārus -a -um **31.22**
 ā-vertere **23.51; 29.163**
 avis -is f **10.9**
 avunculus -i m **12.19**

B

baculum -i n **4.62**
 bālāre **9.70**
 balneum -i n **30.1,3**
 barbarus -a -um **12.61; m 14.76**
 bāsium -i n **34.118**
 bēatus -a -um **19.86**
 bellum -i n **12.76**
 bellus -a -um **34.58**
 bene **11.14; b. velle 31.29**
 beneficium -i n **29.141**
 bēstia -ae f **10.1**
 bēstiola -ae f **18.110**
 bibere -bisce **9.9**
 bīnī -ae -a **30.74**
 bis **18.126**
 bonum -i n **30.52**
 bonus -a -um **4.68; 11.14**
 bōs bovis *m/f* **21.31**
 bracchium -i n **11.1**
 brevi **25.77**
 brevis -e **12.50; 13.28**

C

cachinnus -i m **34.151**
 cadere cecidisse **10.103; 16.102**
 caecus -a -um **28.31**
 caedere cecidisse caesum **33.18**
 caedēs -is f **33.133**
 caelum -i n **9.25; pl 28.171**
 calamus -i m **18.161**
 calceus -i m **14.85**
 calidus -a -um **13.87; f 30.114**
 calor -ōris m **27.122**
 campus -i m **9.1**
 candidus -a -um **21.4; 34.150**
 canere cecinisse **10.80; 14.19;**
29.66; 34.70
 canis -is m/f **9.2; 10.77**
 cantāre **3.3; 34.163**
 cantus -ūs m **29.73**
 capere -iō cēpisse captum **10.2,**
78; 26.6; 29.90,148; 32.13
 capillus -i m **11.6**
 capitulum -i n **1.73**
 caput -itis n **11.5; 12.65**
 carcer -eris m **26.25**
 cardō -inis m **22.2**
 carēre +abl **20.6**
 carmen -inis n **29.90; 32.102**
 carō carnis f **30.104**
 carpere -psisse -ptum **5.57;**
27.168
 cārus -a -um **32.21,85**
 castra -ōrum n **12.93**
 cāsus -ūs m **26.126; 35.9,24**
 catēna -ae f **22.11**
 cauda -ae f **10.15**
 causa -ae f **21.37; -ā +gen 26.**
135; 29.139
 causālis -e **35.162,170**
 cautus -a -um **26.81**
 cavēre cāvisse **22.60,65; c. nē**
27.173
 cēdere cessisse **22.73**
 celer -eris -ere **26.4**
 celsus -a -um **29.93**
 cēna -ae f **30.9**
 cēnāre **30.40**
 cēnsēre -uisse cēnum **27.63**
 centēsimus -a -um **17.31**
 centum **2.39**
 cēra -ae f **18.108,109**
 cerebrum -i n **11.9**
 cernere **16.69; 32.114**
 certāmen -inis n **34.15**
 certāre **34.12**
 certē **18.73**

certō *adv* **24.59**
 certus -a -um **17.118,121; 25.**
43; 32.114
 cessāre **28.7**
 cēterī -ae -a **2.59; sg 13.51**
 cēterum *adv* **24.76**
 charta -ac f **18.161**
 cibus -i m **9.6; 30.9**
 cingere cīnxisse cīnctum **27.6**
 -cipere -iō -cēpisse -ceptum
 < capere
 circā *prop+acc* **27.51**
 circēnsis -e **34.37; m pl 34.39**
 circiter **30.10**
 circum *prop+acc* **6.14**
 circum-dare **33.20**
 circum-silēre **34.96**
 circus -i m **34.36**
 cis *prop+acc* **35.182,188**
 citerior -ius **33.132**
 citrā *prop+acc* **33.87**
 cīvis -is m/f **25.67; 28.154**
 clāmāre **8.36**
 clāmor -ōris m **9.79**
 clārus -a -um **13.48; 29.93**
 classis -is f **32.23**
 claudere -sisse -sum **7.15**
 claudus -a -um **28.32**
 clausus -a -um **14.17**
 clāvis -is f **23.103**
 clēmēns -entis **31.84**
 cōcus -i m **30.67**
 coēp- coēpt- v. incipere
 cōgēre co-ēgisse -āctum **33.32**
 cōgitāre **17.57**
 cognōmen -inis n **12.12**
 cognōscere -ōvisse -itum **21.2;**
31.10; 32.219
 cohōrs -rtis f **33.2**
 colere -uisse cultum **27.11**
 collis -is m **9.20**
 col-loquī **20.47; 33.149**
 colloquium -i n **20.71**
 collum -i n **8.22**
 colōnus i m **27.70**
 color -ōris m **11.20**
 columnā -ae f **19.3**
 comes -itis m **23.108**
 comitāri **23.107**
 com-memorāre **33.22**
 commūnis -e **32.32; 35.10,17**
 cōmoedia -ae f **34.45**
 comparāre **18.77; 35.35**
 comparātiō -ōnis f **35.30**
 comparātūvus -i m **12.202**

- com-plectī -exum **16.87**
 com-plēre -ēuisse -ētum **30.147**
 com-plūrēs -a **25.35**
 com-putāre **17.101**
 cōnāri **16.138**
 condiciō -ōnis *f* **32.146**
 cōn-sicere **26.7; 27.68; 33.54**
 cōn-fidere **31.56**
 cōn-fitēri -fessum **29.114**
 coniugātiō -ōnis *f* **35.232**
 coniunctiō -ōnis *f* **35.6,156**
 coniunctivus -i *m* **27.189**
 con-iungere **18.30**
 con-iūnx -iugis *f/m* **19.7,9**
 cōn-scendere -disse **16.56**
 cōn-sequi **26.5**
 cōn-sidere -sēdisse **15.17**
 cōnsilium -i *n* **26.23; 29.14**
 cōn-sistere -stitisse **8.12**
 cōn-sōlāri **16.90**
 cōnsonāns -antis *f* **18.8,25**
 cōspectus -ūs *m* **25.108,135**
 cōn-spicere **21.29**
 cōnstāns -antis **28.99**
 cōn-stāre -stitisse **8.56; 22.1**
 cōn-stituere -uisse -ūtum
 25.56; 32.152
 cōn-sūmere **26.11,29**
 con-temnere -tēmpsisse -tēptum
 32.14,73
 con-tinēre **23.18**
 continuō **24.16**
 contrā *prp+acc* **12.72; 29.121**
 con-trahere **30.32,41**
 contrārius -a -um **16.49; 28.95**
 con-turbāre **34.122**
 con-venīre **8.82; 15.64; 19.49**
 con-vertere **24.2**
 convīva -ae *m/f* **30.73**
 convīvium -i *n* **30.70**
 con-vocāre **33.109**
 cōpia -ae *f* **27.38**
 cōpulāre **33.106**
 cōpulātivus -a -um **35.162,164**
 coquere -xisse -ctum **30.64**
 cor cordis *n* **11.19, 136; 19.19**
 cōram *prp+abl* **31.122**
 cornū -ūs *n* **21.31**
 corpus -oris *n* **11.1**
 cor-rigere -rēxisse -rēctum
 18.105
 cotidiē **19.76**
 crās **20.128,130**
 crassus -a -um **10.101,102**
 crēdere -didisse -ditum **21.98,**
 114; 31.72; +dat 21.119;
 29.10
 crēscere -ēuisse **27.7,17; 32.20**
 cruciāre **31.64**
 crūdēlis -e **31.124**
 cruentus -a -um **24.66**
 cruor -ōris *m* **21.29**
 crūs -ūris *n* **11.2**
 crux -ucis *f* **31.66**
 cubāre -uisse -itum **14.2**
 cubiculum -i *n* **5.35**
 culīna -ae *f* **30.67**
 culter -tri *m* **11.95**
 cum *prp+abl* **5.9,13,58; 21.15;**
 25.111,143
 cum + *ind* **10.15; 18.128; 19.74;**
 25.53; 30.41: c. primum 21.
 28; +coni 29.76,78; 32.175
 cūnae -ārum *f* **20.2**
 cūnctus -a -um **32.40; pl 32.1**
 cupere -iō -īuisse **24.51,56**
 cupiditās -ātis *f* **25.122**
 cupidus -a -um **25.46**
 cūr 3.26
 cūra -ae *f* **27.97**
 cūrāre **20.77; 29.184; 32.186;**
 c. ut/nē 27.102,139
 currere cucurrisse **7.66**
 currus -ūs *m* **25.7**
 cursus -ūs *m* **32.220,222; 34.36**
 cūstōdire **22.6; 29.104**
- D
- dactylus -i *m* **34.250**
 dare dedisse datum
 7.46,63,118
 datūvus -i *m* **7.110**
 dē *prp+abl* **11.53; 13.89; 19.**
 105; 20.48; 21.95
 dea -ae *f* **19.6**
 dēbēre **20.82; +dat 23.16**
 dēbilis -e **31.139**
 decem 4.10
 December -bris *m* **13.6**
 decēre **20.158; 21.54**
 deciēs **18.118**
 decimus -a -um **13.5**
 dēclināre **9.90**
 dēclinātiō -ōnis *f* **9.88**
 de-esse dē-sum dē-fuisse
 18.94; +dat 32.101
 dē-fendere -disse -sum **12.107**
 dein **34.119**
 de-inde **14.46**
 dēlectāre **5.60**
- dēlēre -ēuisse -ētum **18.144**
 dēliciae -ārum *f* **34.87,91**
 delphīnus -i *m* **29.62**
 dēmēre -mpsisse -mptum **35.73**
 dē-mōnstrāre **17.138; 26.50**
 dēmum **30.21**
 dēnārius -i *m* **17.97**
 dēnī -ae -a **33.2**
 dēnique **27.2**
 dēns dentis *m* **9.73; 11.10**
 dē-nuō **24.4**
 deorsum **26.73**
 dēpōnēns -entis **16.156**
 -dere -didisse -ditum <dare
 dē-ridēre **22.80; 25.15**
 dē-scendere -disse **25.110**
 dēserere -uisse -rtum **25.116;**
 31.125
 dēsiderāre **33.65,137**
 dē-silīre -uisse **29.88**
 dē-sinere -siisse **15.65,66,158**
 dē-sistere -stitisse **32.203**
 dē-spērāre **29.89,120**
 dē-spicere **26.90,106; 33.168**
 dē-tergēre **11.119**
 dē-terrēre **29.3**
 dē-trahere **29.146**
 deus -i *m*, *pl* deū/diū/dī **10.28**
 dē-vorāre **34.101**
 dexter -tra -trum **14.79; f**
 16.51; 30.98
 dicere -xisse dictum **11.60,61;**
 13.58; 20.144; 26.162
 dictāre **18.50**
 dictum -i *n* **28.54**
 diēs -ēi *m* **13.8,35; 18.178,190;**
 f 32.147
 dif-ficilis -e **17.69; 33.52**
 digitus -i *m* **8.21**
 dignus -a -um **19.110**
 diligēns -entis **30.31**
 diligere -ēxisse -ēctum **20.141**
 dimidius -a -um **13.33,53**
 di-mittere **23.12**
 diphthongus -i *f* **34.226**
 dirus -a -um **33.171**
 dis-cēdere **4.73**
 discere didicisse **17.1**
 discipulus -i *m* **15.6,8; 28.52**
 disiūntivus -a -um **35.162,166**
 dis-iungere **28.3**
 dis-suādere -sisse **32.76**
 diū **30.13; comp diūtius 33.126**
 dives -itis **19.61**
 dīvidere -vīsisse -vīsum **12.68,**

105; **13.1**
 divitiae -ārum *f* **29.27**
 docēre **17.2**
 doctus -a -um **17.4**
 dolēre **11.80; 34.135**
 dolor -ōris *m* **24.25; 29.51**
 domī **15.81; 18.151; 20.127**
 domina -ae *f* **2.31**
 dominus -ī *m* **2.26; 9.5; 16.110,**
130; 30.95; pl 20.109
 domus -ūs *f*, *abl* -ō, *pl acc* -ōs
19.42; domum *adv* **20.123**;
 domō *adv* **20.137**
 dōnāre **29.168**
 dōnec **32.72**
 dōnum -ī *n* **19.67**
 dormīre **3.37**
 dorsum -ī *n* **29.100**
 dubitatē **21.130,131; 29.116**
 dubius -a -um **34.135**
 du-centī -ae -a **13.10**
 dūcere dūxisse ductum **9.34;**
12.104; 18.53; animam d. **10.**
54; (uxōrem)d. **34.125,191**
 dulcis-e **30.131**
 dum **9.39,69; 10.48; 22.8**
 dum-modo **34.17**
 dumtaxat **35.36**
 duo -ae -o **2.23,33,54**
 duo-decim **6.15**
 duo-decimus -a -um **13.6**
 duo-dē-trigintā **13.28**
 duo-dē-vigintī **17.20**
 dūrus -a -um **18.111**
 dux ducis *m* **12.81; 16.44**

E

ē **7.45** v. ex
 ea, eadem v. is, Idem
 ēbrius -a -um **31.193**
 ecce **2.81; 4.59**
 ed- v. ēsse
 ēducāre **31.150**
 ē-dūcere **32.64**
 ef-ficere **18.114**; e. ut **27.124**
 ef-fugere **26.22,82**
 ef-fundere **33.78**
 ego mē mihi/mī **3.20; 14.30;**
15.21; 17.66; mē-cum **14.87**
 ē-gredī -gressum **16.39**
 ēgregius -a -um **32.25,31**
 ē-icere **28.5,73**
 ē-lidere -sisse -sum **34.242**
 ē-ligere -lēgisse -lēctum **30.58**
 emere ēmisse ēemptum **8.14**

ēn **35.116**
 enim **10.30**
 ēnsis -is *m* **33.172**
 eō *adv* **28.23**
 epigramma -atis *n* **34.157**
 epistula -ae *f* **18.153**
 eques -itis *m* **12.43**
 equidem **30.51**
 equitātus -ūs *m* **12.113**
 equus -ī *m* **6.56**
 ergā *prp+acc* **19.94**
 ergō **10.121**
 ē-ripere -iō -uisse -reptum
29.45,122
 errāre **9.50**
 ē-rubēscere -buisse **34.201**
 ē-rumpere **33.122**
 erus -ī *m* **18.35; 22.48**
 esse sum fuisse futūrum esse
/fore **1.1,18.53; 4.32**
 ēsse edō ēdisse **9.9,11; 10.59**
 et **1.2; 25.95**; et... et **7.50**
 et-enim **33.163**
 etiam **5.30,70; 26.104**; e. nunc
19.86; e. atque e. **33.118**
 etiam-nunc **32.207**
 et-sī **24.38**
 ē-volāre **26.41**
 ē-volvere -visse -lūtum **28.58**
 ex/ē *prp+abl* **5.58; 14.11; 18.**
113; 22.1,13; 33.43,158
 ex-audire **18.92**
 excitāre **14.35; 19.20**
 ex-clāmāre **15.23**
 ex-cōgitāre **26.35**
 ex-cruciāre **34.138**
 ex-currere -risse **33.115**
 excūsāre **21.45**
 exemplum -ī *n* **1.90; 26.64;**
31.129
 exercitus -ūs *m* **12.77,80**
 ex-haurīre **30.145**
 exiguus -a -um **13.51; 17.148**
 ex-īre **7.83; 10.53**
 exīstīmāre **27.62**
 exitus -ūs *m* **25.70; 26.111**
 ex-ōrnāre **30.64**
 ex-plānāre **35.105**
 ex-plētīvus -a -um **35.162,168**
 ex-pōnere **29.101; 31.131**
 ex-pugnāre **12.112**
 expugnātiō -ōnis *f* **25.45**
 ex-spectāre **7.2**
 extendere -disse **28.49**
 extrā *prp+acc* **22.7; 28.129**

F
 faber -brī *m* **22.20**
 fābula -ae *f* **25.3; 34.44**
 fābulārī **31.186**
 facere -iō fēcisse factum **10.17,**
65,69,111; 11.27,66; f. ut
27.145,175
 faciēs -ēi *f* **13.15**
 facilis -e **17.50**; *adv* -e **23.53**
 fact- v. fierī (facere)
 factum -ī *n* **23.78**
 fallāx -ācis **29.104**
 fallere fēfelliſſe falſum **21.115;**
32.109
 falſus -a -um **21.88; 31.200**
 falx -cis *f* **27.18**
 fāma -ae *f* **28.38**
 famēs -is *f* **30.42**
 familia -ae *f* **2.9,73**
 fārī **20.1**
 fatērī fassum **23.68,144**
 fatīgāre **33.45**
 fātum -ī *m* **34.70,180**
 favēre fāvīſſe **34.40,148**
 Februārius -ī *m* **13.2**
 fēlīcītās -ātis *f* **29.160**
 fēlīx -īcīs **29.41,119**
 fēmina -ae *f* **2.1**
 fēminīnum -ī *n* **2.96**
 fenestra -ae *f* **5.26**
 fera -ae *f* **10.7**
 ferē **33.54**
 ferōx -ōcis **22.10**
 ferre tulisse lātum **12.34,55;**
21.17; 24.(37); 27.29
 ferreus -a -um **22.14; 33.176**
 ferrum -ī *n* **18.113**
 fertīlis -e **27.30**
 ferūs -a -um **10.2**
 fessus -a -um **6.61**
 -ficere -iō -fēcisse -fectum
 < facere
 fidere fīſum esse **31.55**
 fidēs -eī *f* **31.56; 32.112**
 fidēs -ium *f* **29.66**
 fidicen -inis *m* **29.70**
 fidus -a -um **31.58**
 fierī factum esse **16.98,143;**
18.25; 24.49
 figere -xisse -xum **26.60**
 filia -ae *f* **2.14**
 filiolā -ae *f* **20.57**
 filiolus -ī *m* **20.154**
 filius -ī *m* **2.12**
 filum -ī *n* **25.72**

finire 29.179
 finis -is *m* 12.69; 13.38
 flāre 16.30
 flectere -xisse -xum 32.60,220
 flēre -ēvisse 24.36; 34.209
 flōs -ōris *m* 19.78
 flūctus -ūs *m* 16.33
 fluere flūxisse 11.20
 flūmen -inis *n* 10.40
 fluvius -ī *m* 1.18
 foedus -a -um 5.18
 folium -ī *n* 10.70
 forās 22.115
 fore 33.185 v. esse
 foris -is *f* 22.1
 foris *adv* 22.56
 fōrma -ae *f* 13.54; 16.157; 19.
 137; 34.48
 fōrmōsus -a -um 7.10
 forsitan 35.119
 fortasse 23.18
 forte *adv* 25.5; 29.151
 fortis -e 12.119
 fortūna -ae *f* 29.175
 forum -ī *n* 19.48
 fossa -ae *f* 12.100
 frangere -ēgisse -āctum
 24.21,33
 frāter -tris *m* 12.1
 fremere -uisse 22.58
 frequēns -entis 18.14,155
 fretum -ī *n* 28.2
 frigēre 14.68
 frigidus -a -um 13.88
 frīgus -oris *n* 27.123
 frōns -ontis *f* 11.8
 frūgēs -um *f* 27.29
 frui 30.23,59
 frūmentum -ī *n* 27.7
 frūstrā 29.30
 fuga -ae *f* 26.10
 fugere -iō fūgisse 12.116
 fugitīvus -a -um 31.68
 fulgur -uris *n* 16.109
 fundere fūdisse fūsum 30.114
 funditus 31.184
 fundūs -ī *m* 29.2
 für -is *m* 29.132
 fūrtum -ī *n* 29.136
 futūrum -ī *n* 20.172
 futūrus -a -um 20.49; v. esse

 G
 gallus -ī *m* 14.19
 gaudēre gavīsum esse 11.114

gaudium -ī *n* 33.59
 geminus -a -um 34.51
 gemma -ae *f* 8.1
 gemmātus -a -um 8.58
 gena -ae *f* 11.8
 genetīvus -ī *m* 2.109
 gēns gentis *f* 32.31
 genū -ūs *n* 21.18
 genus -eris *n* 30.89; 31.101; 35.
 13,65; g. hominum 33.177
 gerere gessisse gestum 14.76,
 83; 21.33; 34.48,78
 gerundium -ī *n* 26.150
 gerundīvum -ī *n* 31.208
 glaciēs -ēi *f* 13.96
 gladiātor -ōris *m* 34.25
 gladiātōrius -a -um 34.27
 gladius -ī *m* 12.33
 glōria -ae *f* 25.51
 glōriōsus -a -um 30.94; 33.152
 gracilis -e 19.138
 gradus -ūs *m* 20.33; 35.30
 Graecus -a -um 1.39,68; 2.48
 grammatica -ae *f* 1.84
 grammaticus -a -um 35.0
 grātia -ae *f* 32.87,122; -ā 32.90,
 190; -ās agere 32.123; -am ha-
 bēre/referre 32.122
 grātus -a -um 32.33,120
 gravidus -a -um 27.108
 gravis -e 12.52; 24.38
 gremium -ī *n* 34.72
 grex -egis *m* 27.134
 gubernāre 16.42
 gubernātor -ōris *m* 16.43
 gustāre 30.107

H
 habēre 4.4; 5.3,6; 11.1,14; 13.
 8; 19.33; sē h. 14.26; habērī
 28.80
 habitāre 5.1
 hasta -ae *f* 12.40
 haud 26.28
 haurīre -sisse -stum 16.118
 hendeca-syllabus -a -um 34.279
 herba -ae *f* 9.8; 18.164
 herī 23.105
 heu 29.21
 heus 22.27
 hexameter -trī *m* 34.256
 hic haec hoc 7.43,85,90
 hīc 3.40; 5.85
 hicine 22.88 v. hic
 hiems -mis *f* 13.80,82

hinc 23.11
 ho-diē 14.26
 holus -eris *n* 30.101
 homō -inis *m* 10.5
 hōra -ae *f* 13.40; 22.50
 horrendus -a -um 33.172
 horrēre 11.98,101,129
 hortārī 33.16,167
 hortus -ī *m* 5.1
 hospes -itis *m* 30.4,5
 hostis -is *m* 12.76
 hūc 25.74,110; 27.4
 hūmānus -a -um 11.1
 humī *adv* 21.20
 humili -e 25.15
 humus -ī *f* 21.20

I
 iacere -iō iēcisse iactum 12.108
 iacēre 9.35; 11.33
 iactāre 16.116
 iactūra -ae *f* 29.33,162
 iam 3.9; 15.31; 24.52
 iambus -ī *m* 34.249
 iānitor -ōris *m* 22.6
 iānua -ae *f* 15.27
 iānuārius -ī *m* 13.2
 ibi 25.53
 -icere (-iicere) -iō -iēcisse
 -iectum < iacere
 id v. is
 idem eadem idem
 18.21,22,32,160
 id-eō 31.110
 idōneus -a -um 33.13
 idūs -uum *f* 13.62
 iecur -oris *n* 11.21
 igitur 13.23
 ignārus -a -um 29.65
 ignis -is *m* 26.59
 ignōrāre 24.50,94
 ignōscere -ōvissse 31.90
 ignōtus -a -um 29.68
 ille -a -ud 8.41,70,79
 illic 7.3,6
 illinc 23.4
 illūc 25.40,110; 27.4
 illūstrāre 13.49
 imāgō -inis *f* 22.65
 imber -bris *m* 13.89,90
 imitārī 26.40
 im-mātūrus -a -um 27.168
 immō 7.21,27
 im-mortālis -e 28.44
 im-pār -aris 24.8

im-patiēns -entis 31.34
 im-pendēre 28.131
 imperāre 4.110; +dat 12.82; 26.40
 imperātivus -ī m 4.111
 imperātor -ōris m 33.19
 imperfectum -ī n 21.157
 imperium -ī n 1.55; 10.29
 impetus -ūs m 12.114
 im-piger -gra -grum 18.156
 im-plēre -ēuisse -ētum 16.34
 im-plicāre -uisse -itum 34.29
 impluvium -ī n 5.27
 im-pōnere 9.84
 im-primere -pressisse -pressum 18.192
 im-probus -a -um 3.33
 īmus -a -um 30.70
 in prp+abl 1.1,72,108; 4.3, 60,62; 12.106; 27.43; 34.168; +acc 7.14,17; 12.104,108, 113; 29.120; 34.158
 in-certus -a -um 17.119; 20.68
 in-cipere -iō coepisse coeptum 13.86,93; 25.62
 in-clūdere -sisse -sum 23.102
 incola -ae m/f 32.10
 in-colere 12.62
 incolumis -e 33.141
 inconditus -a -um 35.217
 inde 29.75
 in-dēclinābilis -e 13.166
 indicātivus -ī m 4.111; 27.188
 in-dignus -a -um 21.53
 in-doctus -a -um 17.4
 induere -uisse -ūtum 14.74; -ūtus 30.15
 industrius -a -um 17.9
 in-ermis -e 32.64
 in-esse 7.39,41
 in-exspectātus -a -um 30.6
 īfāns -antis m/f 20.1,18
 in-fēlīx -īcis 31.43
 inferior -ius 15.75
 īferus -a -um 16.4; m pl 28.78
 īfēstus -a -um 32.1
 in-fidus -a -um 31.56
 īfīmūs -a -um 26.77
 īfīnitīvus -ī m 10.137
 in-flectere 35.56
 in-fluere 16.15
 īfrā prp+acc 11.8; 16.3
 ingenium -ī n 34.54
 ingēns -entis 26.62
 in-hūmānus -a -um 27.180

in-imīcus -ī m 6.44,45
 in-imīcus -a -um 17.80
 initium -ī n 13.38; -ō 19.79
 iniūria -ae f 31.98
 in-iūstus -a -um 31.97
 inopia -ae f 32.19
 inquit -iunt 14.40; -am 34.152
 in-scribere 23.64
 īscriptiō -ōnis f 31.(204)
 in-struere -ūxisse -ūctum 33.14
 īstrūmentum -ī n 27.13
 īnsula -ae f 1.27
 integer -gra -grum 23.20
 intellegere -ēxisse -ēctum 18. 46; 20.51
 inter prp+acc 6.3; 9.54; 16.55; 21.112; i. sē 22.14; 30.152
 inter-dum 34.233
 inter-eā 32.60
 inter-esse 16.1; 22.46; 34.14
 inter-ficere 25.10
 inter-iectiō -ōnis f 35.6,215
 interim 21.63
 internus -a -um 32.43
 inter-pellāre 17.22
 inter-rogāre 3.24,26
 intrā prp+acc 22.9; 27.94
 intrāre 6.76,87; 10.52; 11.57
 in-tuēri 16.79
 intus 24.39
 in-validus -a -um 31.131
 in-vehere 27.39
 in-venīre 26.20
 in-vidēre 29.80,181
 invidia -ae f 29.163
 in-vocāre 16.105
 iocōsus -a -um 34.142
 ipse -a -um 9.55; 10.20; 18.38; 20.31; 28.101; 34.94
 īra -ae f 35.191
 īrātūs -a -um 3.6
 īre eō iisse 6.20; 16.72; 22.50
 is ea id 4.77; 5.7,33; 8.138
 iste -a -ud 22.86,103
 ita 18.43; 19.97; 27.128
 ita-que 6.41
 item 13.31,77; 26.47
 iter itineris 30.25; 33.10
 iterum 16.142; i. i. que 24.1
 iubēre iussisse iussum 11.45
 iūcundus -a -um 30.37
 īlīlius -ī m 13.4
 iungere iūnxisse iūnctum 18.26
 īlīnius -ī m 13.4
 iūs iūris n 31.104; 35.198; iūre

32.46
 iūstus -a -um 31.97,119
 iuvāre iūvisse iūtum 26.27,32; 34.37
 iuvenis -is m 31.71
 iūxtā prp+acc 24.13
 K
 kalendae -ārum f 13.57
 kalendārium -ī n 13.(0)
 L
 läbi läpsum 16.85,139
 labor -ōris m 27.62
 labōrāre 27.61; l. ut 27.112
 labrum -ī n 11.10
 labyrinthus -ī m 25.27
 lac lactis n 20.9
 lacertus -ī m 26.60
 lacrima -ae f 7.7
 lacrimāre 7.6
 lacus -ūs m 13.96
 laedere -sisse -sum 34.13
 laetārī 16.73
 laetitia -ae f 29.45
 laetus -a -um 3.3
 laevus -a -um 24.6
 läna -ae f 27.34
 largīrī 17.133
 largus -a -um 17.132
 lāt- v. ferre
 latēre 31.67
 Latinus -a -um 1.69; 18.100
 lätrāre 9.42
 latus -eris n 24.3; 33.122
 lātus -a -um 12.104
 laudāre 17.42; 19.23
 laus laudis f 23.48
 lavāre lävisse lautum 14.45; la- vātum īre 22.52
 lectīca -ae f 6.21
 lectulus -ī m 15.116
 lectus -ī m 10.125; 30.69
 lēgātūs -ī m 33.148
 legere lēgisse lēctum 18.37
 legiō -ōnis f 33.1
 legiōnārius -a -um 33.7,139
 leō -ōnis m 10.1
 levāre 26.69
 levis -e 12.56; 33.138
 lēx lēgis f 31.105
 libellus -ī m 28.47
 libenter 34.82
 liber -brī m 2.81
 liber -era -erum 26.38,82

liberare 30.118; 32.6
 libere 34.35
 liber -ōrum *m* 2.21
 libertas -ātis *f* 26.89
 libertinus -ī *m* 30.117
 licere 15.116; +dat 16.83
 ligneus -a -um 22.20
 lignum -ī *n* 22.18
 lilium -ī *n* 5.13
 limen -inis *n* 22.2
 linea -ae *f* 8.8; 18.53
 lingua -ae *f* 11.10; 18.4
 littera -ae *f* 1.66; *pl* 23.15; 33.29
 litus -ōris *n* 25.101
 locatīvus -ī *m* 6.120
 locus -ī *m* 16.15,159; 20.13; *pl* loca -ōrum *n* 27.30
 longē 31.117; 33.66
 longus -a -um 6.10; 13.9,25; 17.29; nāvis -a 32.198
 loqui locūtum 16.96
 lūcere lūxisse 9.29
 lucerna -ae *f* 34.84
 lucrūm -ī *n* 29.15
 luctārī 35.81
 lūdere -sisse 10.75; 33.26
 lūdus -ī *m* 15.2; 34.15; *pl* 34.35
 lūgēre lūxisse 34.42
 lūna -ae *f* 13.46
 lupus -ī *m* 9.22
 lūx lūcis *f* 13.47; 33.114; 34.116

M
 maerēre 25.112
 maestus -a -um 29.19
 magis 20.60; 35.209
 magister -tri *m* 15.4
 magnificus -a -um 19.52,77
 magnus -a -um 1.22,65
 māior -ius comp 19.36,57
 Māius -ī *m* 13.3
 male 11.15; 34.100,103
 maleficium -ī *n* 29.113
 mālle māluisse 28.151,156
 malum -ī *n* 15.93; 16.101; 30.47
 mālum -ī *n* 7.41
 malus -a -um 6.39; 11.14
 mamma -ae *f* 3.19; 20.29
 māne indecl *n* 13.36; adv 14.55
 manēre mānsisse 20.66
 manus -ūs *f* 11.3
 mare -is *n* 10.35

margarīta -ae *f* 8.1
 maritimūs -a -um 16.13
 maritus -ī *m* 19.2
 Mārtius -ī *m* 13.3
 masculīnum -ī *n* 2.95
 māter -trīs *f* 2.10,11; 12.2; *m.* familiās 19.17
 māteria -ae *f* 18.109
 mātrōna -ae *f* 19.18
 mātūrus -a -um 27.17
 māximē 26.126,134
 māximus -a -um sup 19.36
 mē mē-cum v. ego
 medicus -ī *m* 11.26
 medius -a -um 8.120; 13.41; 16.42; *n* 30.70
 mel mellis *n* 30.132
 melior -ius comp 19.25
 mellitus -a -um 34.93
 membrum -ī *n* 11.1
 meminisse 32.107,126
 memorāre 28.55
 memoria -ae *f* 31.19; post hominum -am 31.114
 mendūm -ī *n* 18.102
 mēns mentis *f* 34.110
 mēnsa -ae *f* 4.60; 8.89; 29.169; *m.* secunda 30.102
 mēnsis -is *m* 13.1
 mentiō -ōnis *f* 35.210
 mentīrī 21.88
 mercātor -ōris *m* 10.28
 mercātōrius -a -um 32.44
 mercēs -ēdis *f* 18.182; 27.72
 merēre 23.45,49; stipendia *m.* 33.35
 mergere -sisse -sum 14.50; pass 16.35
 merīdiēs -ēī *m* 13.42; 16.48
 merus -a -um 30.115; *n* 30.117
 merx -rcis *f* 16.23
 metere 27.8
 metuere -uisse 12.83
 metus -ūs *m* 12.120
 meus -a -um 2.66, voc mī 19.94
 mihi/mī dat v. ego
 miles -itis *m* 12.31
 mīlia -ium *n pl* 12.97 v. mīle
 mīlitāre 12.90
 mīlitāris -e 33.23
 mīle 1.73; *pl* mīlia 12.97
 minārī 32.172
 minimē 20.81; 31.27
 minimus -a -um sup 19.37
 minister -tri *m* 30.67

minor -us comp 19.36,56
 minuere -uisse -ūtum 19.91
 minus adv 19.133; 20.26
 minus -ōris *n* 19.149
 mīrabilis -e 25.35
 mīrārī 24.7,16
 mīrus -a -um 29.18,98
 miscēre -uisse mixtum 30.115; 132
 misellus -a -um 34.7
 miser -era -erūm 19.69; 29.27
 mittere mīssisse missum 19.79; 27.170; 33.17; 34.8
 modo 11.37,55; 27.172; *m.* ... *m.* 34.38
 modus -ī *m* 9.90; 14.37; 29.120; 35.61; nūllō -ō 21.56
 moenia -ium *n* 25.11
 molestus -a -um 30.37
 mollire 26.60
 mollis -e 18.109
 monēre 22.61; 23.30,42; *m.* ut 27.147
 mōns montis *m* 9.19
 mōnstrāre 8.43
 mōnstrūm -ī *n* 25.18
 mora -ae *f* 25.82
 mordēre momordisse morsum 22.58
 morī mortuum 28.45
 mors -rtis *f* 25.41
 mortālis -e 28.45
 mortuus -a -um 10.49; v. morī
 mōs mōris *m* 31.135
 movēre mōvisse mōtum 10.14; 27.109; 34.155
 mox 20.35
 mulier -erīs *f* 20.13
 multī -ae -a 1.44
 multitūdō -inis *f* 26.91
 multō + comp 16.72
 multum 14.100; 28.6
 mundus -ī *m* 28.82
 mundus -a -um 21.4
 mūnire 33.21
 mūnus -erīs *n* 31.32
 mūrus -ī *m* 6.14; 25.30
 Mūsa -ae *f* 35.17
 mūtāre 21.57,112; 23.35,117
 mūtus -a -um 28.31
 mūtuus -a -um 32.145,146

N
 nam 6.37
 -nam 23.6

namque 31.135
 nārrāre 21.56; 23.70
 nārrātiō -ōnis *f* 25.129
 nāscī nātum 28.22,45; 33.177
 nāsus -ī *m* 5.18
 natāre 10.11
 nātūra -ae *f* 26.46
 nātus -a -um 28.22; 33.24; v.
 nāscī
 nauta -ae *m* 16.28
 nāvicula -ae *f* 28.94
 nāvigāre 16.9,27
 nāvigātiō -ōnis *f* 29.48
 nāvis -is *f* 16.9
 -ne 1.11
 nē 27.139; 29.73; 32.162,179,
 212; nē... quidem 27.55
 nec 11.54 v. ne-que
 necāre 25.50
 necessārius -a -um 20.5
 necesse esse 10.58
 negāre 23.66,139; 31.199
 neglegēns -entis 27.144
 neglegere -ēxisse -ēctum
 27.101,104
 negōtium -ī *n* 27.11,66
 nēmō -inem -inī 10.44; 20.60;
 23.28; 28.126
 nēquam *adi indecl* 27.151; *sup*
 nēquissimus -a -um 29.133
 ne-que/nec 3.42; 5.41; 11.54; n.
 ... n. 7.57; n. enim 10.110; n.
 vērō 16.138
 ne-scīre 17.4; 18.37,87
 neu 32.77 v. nē-ve
 neuter -tra -trum 14.9
 neutrum -ī *n* 2.97
 nē-ve/neu 27.140; 32.77
 nex necis *f* 25.88
 nīdus -ī *m* 10.69
 niger -gra -grum 9.2
 nihil/nīl 14.101; 34.174
 nimis 8.98
 nimium 31.178
 nimius -a -um 31.82
 nisi 15.93; 26.46; 33.82,164
 niveus -a -um 34.188
 nix nivis *f* 13.89,91
 nōbilis -e 29.66
 nōbīs nōbīs-cum v. nōs
 nocēre +dat 27.123; 32.72
 nōlī -ite 20.69,160
 nōlle nōluisse 20.17,141
 nōmen -inis *n* 12.3; 13.2; 35.8
 nōmināre 13.17

nōminātīvus -ī *m* 3.88
 nōn 1.5
 nōnae -ārum *pl* 13.69
 nōnāgēsimus -a -um 31.175
 nōnāgintā 8.93
 nōn-dum 15.13
 nōn-gentī -ae -a 17.33
 nōn-ne 7.26
 nōn-nūllī -ae -a 29.9
 nōn-numquam 29.121
 nōnus -a -um 13.5
 nōs nōbīs 15.55,119; 20.136;
 21.91; 34.166; nōbīs-cum
 29.40
 nōscere nōvisse 24.50,58,60,94
 noster -tra -trum 11.131; 34.
 152,163
 nostrum *gen* 29.38,39
 nota -ae *f* 34.230
 nōtus -a -um 29.64
 novem 4.10
 November -bris *m* 13.5
 nōvisse 24.60,94 v. nōscere
 novus -a -um 2.81,90; 13.52,
 59; 29.98; *sup* 26.64
 nox noctis *f* 13.37
 nūbere -psisse -ptum 34.126
 nūbēs -is *f* 9.25
 nūbilus -a -um 32.56,105
 nūdus -a -um 14.69
 nūgae -ārum *f* 31.198
 nūllus -a -um 4.45,64
 num 1.49; 29.106
 numerāre 4.9; 32.104
 numerus -ī *m* 1.63; 2.43; 35.19
 nummus -ī *m* 4.6; 8.59
 numquam 17.63
 nunc 13.22
 nūntiāre 30.29,86
 nūntius -ī *m* 10.30; 32.33
 nūper 22.101
 nūtrīx -īcis *f* 20.14
 nux nucis *f* 30.102

O

ō 3.32
 ob *ppr+acc* 23.36
 oblīvīscī -lītum 25.118,137
 ob-oedīre 28.16
 obscūrus -a -um 13.51
 occidēns -entis *m* 16.46
 occidere -disse 16.47
 occidere -disse -sum 25.67
 occultāre 10.89; 19.66
 oc-currere -risse 20.104

ūceanus -ī *m* 1.53
 ocellus -ī *m* 34.105
 octāvus -a -um 13.4
 octingentī -ae -a 17.33
 octō 4.10
 Octōber -bris *m* 13.5
 octōgintā 8.65
 oculus -ī *m* 7.6
 ūdisse 31.94
 odium -ī *n* 34.136
 of-ferre ob-tulisse ob-lātum
 32.92
 officium -ī *n* 20.84
 ūlim 25.25
 omnis -e 14.115; 23.58; 26.55;
 pl m 19.22, *n* 21.95
 opera -ae *f* 34.8,104
 operāre -uisse -rtum 13.91
 opēs -um *f* 34.208
 oportēre 17.111,115
 opperīrī -rtum 16.29
 oppidum -ī *n* 1.33
 op-pugnāre 12.78,107
 optāre 31.22
 optātīvus -a -um 35.62
 optimus -a -um *sup* 19.29
 opus -eris *n* 26.54; 27.59
 opus esse 19.149; +*abl* 32.78
 ūra -ae *f* 16.19,21
 ūräre 27.92
 ūrātiō -ōnis *f* 35.2
 orbis -is *m* 26.37,128; o. terrā-
 rum 26.103
 ūordināre 35.157
 ūrdō -inis *m* 33.11
 oriēns -entis *m* 16.45; 28.24
 orīrī ortum 16.45,97
 ūrnāmentum -ī *n* 8.7
 ūrnāre 8.23; 25.57
 os ossis *n* 24.33
 ūs ūris *n* 11.6; 16.14; 17.37
 ūscitāre 34.165
 ūsculārī 19.89
 ūsculum -ī *n* 7.62
 ostendere -disse 8.47
 ūstiārius -ī *m* 7.33
 ūstium -ī *n* 5.25; 16.13
 ūtiōsus -a -um 33.168,169
 ūtium -ī *n* 27.66
 ūvis -is *f* 9.3
 ūvum -ī *n* 10.71

P

pābulum -ī *n* 27.33
 paene 26.29

- paen-īnsula -ae f 26.98
 pāgina -ae f 2.85
 pallēre 23.36
 pallidus -a -um 23.35
 pallium -ī n 22.73
 palma -ae f 34.33
 palpitāre 11.98
 pānis -is m 9.11
 papýrus -ī f 18.163
 pār paris 24.7
 parāre 30.67
 parātus -a -um 25.69,94
 parcere pepercisse 29.83,84
 parentēs -um m 14.89
 parere -iō peperisse 10.71,72
 pārēre 4.110; +dat 12.76
 parricida -ae m 31.110
 pars -rtis f 12.64; 16.45,92
 participium -ī n 14.148; 35.128
 partī 17.144
 parum 27.40; 29.103
 parvulus -a -um 20.1
 parvus -a -um 1.23,64; 2.6
 pāscere pāvisse pāstum 27.32;
 34.67
 passer -eris m 34.86
 passīvus -a -um 6.128; 35.72
 passus -ūs m 12.93
 pāstor -ōris m 9.1
 pater -tris m 2.9,10; 12.2; p.
 familiās 19.38
 patēre 25.32; 26.36
 patī passum 24.37
 patiēns -entis 27.91
 patientia -ae f 27.91
 patria -ae f 12.70
 paucī -ae -a 1.47
 paulisper 30.49
 paulō adv 16.91,123,148
 paulum 16.8,108
 pauper -eris 19.62
 pāx pācis f 33.147
 pectus -oris n 11.18; 20.9
 pecūlium -ī n 28.160
 pecūnia -ae f 4.3
 pecūniōsus -a -um 8.20
 pecus -oris n 27.33
 pedes -itis m 12.42
 pēior -ius comp 19.13
 pellere pepulisse pulsum 22.85
 penna -ae f 26.59
 pēnum -ī n 1.107
 pentameter -tri m 34.268
 per prp+acc 6.76; 7.69; 9.59;
 21.6; 24.18; 27.108; 31.10;
- 33.95,159; p. sē 18.23; 25.71
 per-currere -risse 32.44
 per-cutere -iō -cussisse -cussum
 24.15; 33.157
 per-dere 23.73,131,147; 34.76
 perfectum -ī n 21.158
 per-ferre 30.56
 per-ficere 26.57
 pergere perrēxisse 20.71
 periculōsus -a -um 28.141
 periculum -ī n 28.129
 per-īre 28.122; 29.1,16
 peristylum -ī n 5.30
 per-mittere 29.85
 per-movēre 29.86
 perpetuus -a -um 34.109
 per-sequi 26.2
 persōna -ae f 3.2; 15.134
 per-suādere 28.110,164
 per-territus -a -um 10.105
 per-turbāre 29.57
 per-venire 28.137
 pēs pedis m 10.12; 12.47;
 34.248
 pessimus -a -um sup 19.15
 petasus -ī m 10.27
 petere -īvisse -ītum 9.32,74,
 79; 32.74; 34.130
 phantasma -atis n 28.97
 piger -gra -grum 17.7
 pila -ae f 10.74
 pilum -ī n 12.33
 pīpiāre 34.97
 pīrāta -ae m 32.141
 pirum -ī n 7.52
 piscātor -ōris m 29.166
 piscis -is m 10.9
 placēre +dat 30.104
 plānē 23.59,136; 31.62
 plānus -a -um 23.53
 plaudere -sisse 34.34,217
 plēnus -a -um 7.38,43; 13.55
 plērī-que plērae- plēra- 33.123
 plērumque adv 34.32
 plōrāre 3.9
 plūrālis -is m 1.88; 5.143
 plūrēs -a comp 19.52; n 20.99
 plūrimī -ae -a sup 19.54
 plūs -ūris n 19.147; 29.27; adv
 34.92
 plūsquām perfectum -ī n 24.125
 pōculum -ī n 11.36
 poena -ae f 31.100
 poēta -ae m 32.103
 poēticus -a -um 34.59
- pollicēri 25.80
 pōnere posuisse positum 4.60;
 21.61; 29.17; 33.20,146
 populus -ī m 32.22
 porcus -ī m 21.49
 porta -ae f 6.15
 portāre 6.22; 10.30
 portus -ūs m 16.13
 poscere poposcisse 14.70
 positīvus -ī m 35.33
 posse potuisse 10.21; 11.135
 possidēre -ēdisse 19.60
 post prp+acc 6.32; 13.44; adv
 16.91
 post-eā 22.41
 posterior -īus 15.62,99
 posterus -a -um 33.46
 post-hāc 23.84
 post-quam 21.79
 postrēmō adv 17.12
 postrēmus -a -um 13.6
 postulāre 20.7,138; 27.94,98
 pōtāre 30.117
 potestās -ātis f 28.79; 31.30;
 35.159
 pōtiō -ōnis f 31.1
 potius 28.128
 prae prp+abl 27.14,63,83
 praecipūē 33.42
 praedium -ī n 27.50
 praedō -ōnis m 28.132
 prae-esse 30.33,81
 prae-ferre 32.83
 praemium -ī n 31.77
 prae-nōmen -inis n 12.11
 prae-pōnere 32.25; 35.178
 praepositiō -ōnis f 6.106
 prae-sēns -entis 19.157; 31.5
 prae-stāre 33.81
 praeter prp+acc 14.78; 19.9;
 31.55; 33.68
 praeter-eā 16.62
 praeteritus -a -um 19.159
 prāvus -a -um 17.40; -ē 17.41
 precāri 29.54
 precēs -um f pl 27.109
 prehendere -disse -ēnum
 22.74,95
 premere pressisse pressum
 18.108; 32.110
 pretiōsus -a -um 29.10
 pretium -ī n 8.61; 22.16; 32.9
 prīdem 30.78
 prī-diē 33.46
 primō adv 24.100

prīnum *adv* 14.46
 prīmus -a -um 1.67
 prīnceps -ipis *m* 28.64,81
 prīcipium -ī *n* 34.60
 prior -ius 15.97; 22.83
 prius *adv* 22.42
 prius-quam 31.64
 prīvātus -a -um 33.40
 prō *ppr+abl* 27.71,72; 32.93,
 121; 33.35
 probus -a -um 3.32; 8.106
 prō-cēdere 22.76
 procul 6.10; 9.55,86
 prō-currere -risse 33.16
 prōd-esse prō-fuisse 27.122
 proelium -ī *n* 33.15
 profectō 20.59
 prō-ferre 30.142; 33.175
 proficisci -fectum 16.57
 prō-gredi -gressum 33.11
 pro-hibēre 27.169,175
 prō-icere 27.92
 prōmere -mpsisse -mptum
 17.97
 prōmissum -ī *n* 23.95
 prō-mittere 23.87; 27.119
 prōnōmen -inis *n* 8.135; 35.39
 prope *ppr+acc* 6.8; *adv* 9.78;
 12.102; *comp* propius 22.67
 properāre 33.56,90
 propinquus -a -um 26.114
 proprius -a -um 35.9,11
 propter *ppr+acc* 16.118,126
 propter-eā 35.175
 prō-silire -uisse 34.210
 prō-spicere 25.103
 prōtinus 29.30
 prōvincia -ae *f* 1.57
 proximus -a -um *sup* 32.26
 prūdens -entis 17.9
 pūblicus -a -um 33.40
 pudēre 23.79; +*gen* 23.82
 pudor -ōris *m* 23.82
 puella -ae *f* 2.3; 34.195
 puer -eri *m* 2.2; 12.98; 30.86
 pugna -ae *f* 21.53
 pugnāre 12.37
 pugnus -ī *m* 12.39
 pulcher -chra -chrūm 5.15,17
 pulchritūdō -inis *f* 19.22
 pullus -ī *m* 10.72
 pulmō -ōnis *m* 10.52
 pulsāre 3.8; 6.86
 pūnire 15.7
 puppis -is *f* 16.41

pūrus -a -um 14.52
 putāre 11.108, 134,139
 Q
 quadrāgēsimus -a -um 28.43
 quadrāgintā 17.25
 quadringentī -ae -a 17.32
 quaerere -sivisse -sītum 9.60;
 25.55; 31.16; 33.37; 34.211
 quālis -e 18.65
 quālitās -ātis *f* 35.36
 quam 6.11; 7.94; +*sup* 27.177
 quam-diū 33.87
 quam-ob-rem 31.37
 quamquam 17.81
 quandō 13.107; 35.171,203
 quantitās -ātis *f* 35.36
 quantum 31.53,81
 quantus -a -um 8.72,75; 19.121
 quā-propter 35.174
 quā-rē 17.135
 quārtus -a -um 8.124; 13.3; -a
 pars 13.34
 quasi 29.104
 quater 18.123
 quatere -iō 26.116
 quaternī -ae -a 33.3,91
 quattuor 4.9
 quattuor-decim 17.19
 -que 2.9; 3.53
 querī questum 29.21
 qui quae quod 3.63,70-75;
 4.75; 8.3; 15.58
 qui quae quod (...?) 8.26,30
 quia 3.27
 quid 1.50; 2.76 v. quis
 quid *adv* 15.77
 qui-dam quae- quod- 27.76;
 31.21,28
 quidem 26.43,65; nē...q. 27.55
 quid-nam 23.6
 quidni 35.116
 quid-quam 27.106
 quid-quid 31.29
 quiēscere -ēvisse 27.1,64
 quiētus -a -um 11.58; 14.1
 quīn 22.29; 26.39
 quīn-decim 17.20
 quīn-gentī -ae -a 17.33
 quīnī -ae -a 33.3
 quīnquāgintā 17.25
 quīnque 4.10
 quīnquiēs 18.124
 Quīntilis -is *m* 13.128
 quīntus -a -um 13.3

quis quae quid 1.50; 2.15,16
 quis quid (sī/num/nē q.) 22.7,
 28,105; 32.135
 quis-nam 23.6
 quis-quam quid- 26.26; 27.106
 quis-que quae- quod- 17.12,
 13, 23; 18.20,43; 31.172
 quis-quis 31.176; 34.211
 quō *adv* 6.35; 16.47
 quō-cum 33.154 v. qui, quis
 quod (= quia) 10.24
 quod *n* 4.75 v. qui
 quō-modo 14.25,35
 quoniam 26.14
 quoque 1.3
 quot 2.37,38; 26.91; 31.69
 quot-annīs 25.37
 quotiēs 18.122

R
 rāmus -ī *m* 10.69
 rapere -iō -uisse -ptum 27.96,
 132; 28.133
 rapidus -a -um 29.72,192
 rārō *adv* 20.63; -ius 20.74
 rārus -a -um 18.13; 28.137
 ratiō -ōnis *f* 34.55
 ratiōnālis -e 35.162,173
 ratis -is *f* 33.106
 re-cēdere 22.76; 23.11
 re-cipere 30.6
 recitāre 15.97,99
 re-cognōscere 29.171
 rēctē 17.40; 30.140 v. rēctus
 rēctus -a -um 17.39; 18.53; -ā
 viā 26.88; *adv* -ē
 re-cumbere 24.8
 red-dere 15.88; 34.55
 red-imere -ēmisse -ēmptum
 32.96
 red-ire 15.67; 16.58; 25.129
 re-dūcere 29.75
 re-ferre retulisse re-lātum
 33.57; grātiām r. 32.123
 regere rēxisse rēctum 25.6,44
 regiō -ōnis *f* 27.25
 rēgnāre 28.88
 rēgula -ae *f* 14.109
 re-linquere -līquisse -lictum
 9.40,48
 reliquus -a -um 26.15,18,28
 re-manēre 29.8
 rēmigāre 32.54
 re-miniscī 32.102,156
 re-mittere 19.81

- re-movēre 22.85
 rēmus -ī *m* 29.193
 repente 29.99
 reperire repperisse repertum
 9.63; 18.11
 re-pōnere 17.129
 re-prehendere 17.62
 re-pugnāre 32.66
 re-quiēscere 30.22
 re-quīrere 34.137
 rēs reī *f* 14.111,122; 17.3
 re-sistere -stītisse 22.62; 32.77
 re-spondēre -disse 3.25; 17.107
 respōnsum -ī *n* 17.39
 rēte -is *n* 34.26
 re-tinēre 22.59; 34.73
 re-trahere 31.78
 re-venire 11.47
 re-vertī -tissee -sum 20.123; 30.1
 re-vocāre 26.142; 31.43
 rēx rēgis *m* 25.44
 ridēre -sisse -sum 3.10; 5.70
 ridiculus -a -um 33.77
 rigāre 27.41
 ripa -ae *f* 33.128
 rīsus -ūs *m* 34.141
 rīvus -ī *m* 9.8
 rogāre 28.57
 rogitāre 22.40
 Rōmānus -a -um 1.41; 2.1;
 6.15
 rosa -ae *f* 5.13
 ruber -bra -brum 11.12,20
 rubēre 23.81
 rudis -e 27.26
 rūmor -ōris *m* 31.12
 rumpere rūpissee ruptum
 22.72; 24.12
 rūri loc 27.66 v. rūs
 rūrsus 4.12
 rūs rūris *n* 27.65
 rūsticus -a -um 27.99; 31.191
- S
- sacculus -ī *m* 4.3
 saccus -ī *m* 6.25
 sacerdōs -ōtis *m/f* 35.18
 saeculum -ī *n* 13.8
 saepe 17.72; -issimē 24.93
 saevus -a -um 25.39
 sagitta -ae *f* 12.91
 sal salis *m* 30.109; 34.151
 salīre -uisse 22.72
 salūs -ūtis *f* 29.119; -em dīcere
 23.23
- salūtāre 4.33
 salvāre 28.122
 salvē -ēte 4.34; 7.31
 salvē iubēre 30.16
 salvus -a -um 28.104,146
 sānāre 11.27
 sānē 30.107
 sanguis -inis *m* 11.19
 sānus -a -um 11.24,77
 sapere -iō -iisse 34.190
 sapiēns -entis 31.108
 satis 8.95,126; 13.110
 saxum -ī *n* 25.103
 scaena -ae *f* 3.1
 scaenicus -a -um 34.44
 scalpellum -ī *n* 34.5
 scannum -ī *n* 35.17
 scelestus -a -um 31.118
 scelus -eris *n* 31.116
 scilicet 22.110
 scindere -idissee -issum 22.100
 scīre 17.3,113, 137
 scribere -psisse -ptum 18.48
 scūtum -ī *n* 12.33
 sē sibi 7.8; 15.82; 24.24
 secāre -uisse -ctum 29.169; 34.6
 sē-cum 14.87 v. sē
 secundum *ppr+acc* 33.107
 secundus -a -um 1.67; 16.37;
 32.100
 sed 1.7; 3.57
 sē-decim 17.20
 sedēre sēdisse 11.31
 sella -ae *f* 15.14
 semel 18.134; 25.31
 sēmen -inis *n* 27.15
 semper 16.26
 senex senis *m* 31.174
 sēni -ae -a 33.3
 sententia -ae *f* 18.30; 30.138
 sentīre sēnsisse sēnsum 11.90;
 30.129
 septem 4.10
 September -bris *m* 13.5
 septen-decim 17.20
 septentriōnēs -um *m* 16.47
 septimus -a -um 13.4
 septin-gentī -ae -a 17.33
 septuāgintā 17.26
 sequī secūtum 16.66,114
 serēnus -a -um 16.54
 serere sēvisse satum 27.9
 sērius -a -um 34.144
 sermō -ōnis *m* 20.50
 servāre 16.125
- servīre 28.152,158; 35.209
 servitūs -ūtis *f* 32.2
 servus -ī *m* 2.26
 ses-centī -ae -a 17.33
 sēsē 29.156
 sēstertius -ī *m* 8.61; 17.99
 seu 32.113 v. sī-ve
 sevērus -a -um 15.6; 31.100
 sex 1.74
 sexāgintā 13.7
 sexiēs 18.120
 Sextūlis -is *m* 13.136
 sextus -a -um 13.4
 sī 15.83; + *coni* 33.73,181
 sibi dat 24.24 v. sē
 sic 18.42
 siccus -a -um 27.129
 sīc-ut 22.16
 signāre 18.188
 significāre 18.33; 24.87; 25.41;
 35.203
 significatiō -ōnis *f* 35.104
 signum -ī *n* 19.3; 23.13; 33.9
 silentium -ī *n* 20.116
 silēre 20.115
 silva -ae *f* 9.10,21
 similis -e 35.221
 simul 16.55; s. atque 31.41
 sīn 26.78
 sine *ppr+abl* 5.45
 sinere sīvisse situm 22.77
 singulāris -is *m* 1.88
 singuli -ae -a 30.73,74
 sinister -tra -trum 14.80;
 f 16.51; 30.97
 sinus -ūs *m* 34.159
 sī-quidem 35.171
 sitis -is *f* 30.48
 situs -a -um 16.2
 sī-ve/seu 16.2; 20.12; s. . . . s.
 20.82; 32.116
 sōl -is *m* 9.25,30
 solēre -itum esse 14.62
 solum -ī *n* 21.64; 27.39
 sōlum *adv* 7.56
 sōlus -a -um 5.23
 solvere -visse solūtum 22.63;
 23.43; 31.33; nāvem s. 25.98
 somnus -ī *m* 20.4
 sonus -ī *m* 24.9
 sordēs -ium *f* 21.60
 sordidus -a -um 14.45; 27.62
 soror -ōris *f* 12.1
 spargere -sisse -sum 27.15,171
 speciēs -ēi *f* 35.159

spectare 11.76, 109
 spectator -ōris *m* 34.31
 speculum -ī *n* 7.8
 spērare 28.147, 158
 spēs -ei *f* 29.16
 -spicere -iō -spexisse -spectum
 spīrare 10.47
 spondēus -ī *m* 34.250
 stāre stetisse 11.32
 statim 15.28
 statuere -uisse -ūtum 31.80
 stēlla -ae *f* 13.46
 sternere strāvisse strātum
 30.72, 82
 stilus -ī *m* 14.109
 stipendium -ī *n* 33.35
 strepitus -ūs *m* 24.12
 studēre 33.29
 studiōsus -a -um 26.43
 studium -ī *n* 33.30
 stultus -a -um 11.10
 stupēre 29.112
 suādere -sisse 29.161
 sub *ppr+abl* 9.30; 10.47;
 27.57; +*acc* 22.91
 sub-ire 29.99
 subitō *adv* 24.12
 subitus -a -um 24.10
 sub-merge 32.4
 sub-urbānus -a -um 27.58
 sūmēre -mpsisse -mptum 4.73;
 11.23
 summus -a -um 26.79; 30.69;
 32.37
 super *ppr+acc* 11.6, 30; +*abl*
 31.147
 superbūs -a -um 32.170
 super-esse 18.140; 32.48
 superior -ius 23.64; 33.144
 superlātūvus -ī *m* 13.175
 superus -a -um 16.2
 supinūm -ī *n* 22.125
 supplicium -ī *n* 31.119
 suprā *ppr+acc* 9.25; 16.2; *adv*
 33.22
 surdus -a -um 28.31
 surgere surrēxisse 14.40; 15.15
 sur-ripare -iō -uisse -reptum
 29.131
 sūrsum 26.73
 suscitare 28.66, 121
 su-spicere 29.85, 108
 sus-tinēre 10.100, 124; 12.115
 suus -a -um 4.19; 13.47
 syllaba -ae *f* 1.74

T
 tabella -ae *f* 21.109
 tabellārius -ī *m* 22.24
 taberna -ae *f* 8.1
 tabernārius -ī *m* 8.3
 tabula -ae *f* 14.109
 tacēre 4.37
 tacitus -a -um 15.18
 talentum -ī *n* 32.169
 tālis -e 18.70
 tam 6.11; 8.81; 14.59; 34.20
 tam-diū 33.86
 tamen 19.63
 tam-quam 26.53
 tandem 22.35; 34.71
 tangere tetigisse tāctum 11.40
 tantum 27.94; *adv* 4.11
 tantun-dem 35.40
 tantus -a -um 8.64
 tardus -a -um 30.12, 79
 tata -ae *m* 20.30
 taurus -ī *m* 25.26
 tē tē-cum v. tū
 tēctum -ī *n* 19.3
 temerārius -a -um 26.104
 tempestās -ātis *f* 16.32
 templum -ī *n* 19.46
 tempus -oris *n* 13.9, 19, 80; 19.
 155; t. est 13.148
 tenebrae -ārum *f* 34.83
 tenebricōsus -a -um 34.98
 tenēre -uisse 7.6; 16.77; 25.32
 tenuis -e 10.101
 ter 18.125
 tergēre -sisse -sum 7.23, 92
 tergum -ī *n* 15.61; ā -ō 16.38
 terni -ae -a 30.74
 terra -ae *f* 9.26; 12.62; 13.49;
 31.39
 terrēre 22.67
 terribilis -e 25.25
 tertius -a -um 1.68
 testis -is *m/f* 34.205
 tetig- v. tangere
 theātrum -ī *n* 34.45
 tibi *dat* 14.66 v. tū
 tībiae -ārum *fpl* 28.(73)
 tībīcen -inis *m* 28.71
 timēre 6.39, 42
 timidus -a -um 25.21
 timor -ōris *m* 9.57
 -tinēre -uisse -tentum <tenēre
 titulus -ī *m* 2.82
 toga -ae *f* 14.71
 togātus -a -um 14.77

tollere sus-tulisse sub-lātum
 17.17; 28.59
 tonitrus -ūs *m* 16.109
 tot 17.29
 totiēs 18.121
 tōtus -a -um 13.50
 trā-dere 23.5
 trahere trāxisse tractum
 25.7, 11
 tranquillitās -ātis *f* 28.124
 tranquillus -a -um 16.28, 30
 trāns *ppr+acc* 26.38
 trāns-ferre 33.73
 trāns-ire 33.84
 tre-centī -ae -a 13.7
 trē-decim 17.19
 tremere -uisse 22.84
 trēs tria 1.67; 2.54
 trīcēsimus -a -um 27.114
 trīlinium -ī *n* 30.64
 trīgintā 13.25
 trīnī -ae -a 33.91
 trīstis -e 12.20
 trīstitia -ae *f* 29.46
 trochaeus -ī *m* 34.249
 tū tē tibi 3.25; 14.66; 15.20;
 17.63; tē-cum 14.108
 tuērī tūtum 32.45
 tul- v. ferre
 tum 15.29; 33.167
 tumultuāri 28.71
 tumultus -ūs *m* 24.87
 tunc 13.19; 28.123
 tunica -ae *f* 14.71
 turba -ae *f* 28.28
 turbāre 16.32; 28.9; 29.73
 turbidus -a -um 16.31, 124
 turgidus/-ulus -a -um 34.7, 105
 turpis -e 18.93; 24.80
 tūtus -a -um 28.135, 136
 tuus -a -um 2.67, 82
 tyrannus -ī *m* 29.152

U
 ubi 1.12; 6.58; u. prīnum
 32.175
 ubī-que 32.47
 ullus -a -um 19.14, 53
 ulterior -ius 33.131
 ultimus -a -um 34.106
 ultrā *ppr+acc* 33.87
 ululāre 9.68
 umbra -ae *f* 9.30; 28.89
 umerus -ī *m* 6.26
 ūmidus -a -um 20.108

- umquam 23.26
 ūnā cum 20.104
 unde 6.34; 16.20,45
 ūn-dē-centum 9.3
 ūn-decim 13.30
 ūndecimus -a -um 13.5
 ūn-dē-trīgintā 13.28
 ūn-dē-vīgintī 17.21
 ūniversus -a -um 28.37
 ūnus -a -um 1.76; 18.58; 19.5;
 28.67; ūnī -ae -a 33.91
 urbānus -a -um 27.67; 31.192
 urbs -bis f 13.100
 ūrere ussisse ustum 26.80
 ūsque 17.16; 27.121; 34.97
 ut 9.72; 11.104; 12.63,64; 14.
 120; 18.122; +coni 27.78; 28.
 87,90,103; 32.42
 uter -tra -trum 14.12
 uter-que utra- utrum- 14.7
 ūtū ūsum +abl 27.20; 34.10
 utinam 32.157,179; 33.67
 utrum... an 28.12
 ūva -ae f 27.48
 uxor -ōris f 19.1
- V
 vacuuus -a -um 4.66
 vägire 20.7
 valdē 24.20,24
 valē -ēte 14.128; 16.71
 valēre 14.12
 valētūdō -inis f 33.60
 validus -a -um 21.47; 28.103
 vallis -is f 9.19
 vällum -i n 12.100
 varius -a -um 18.33; 29.179
 vās -is n, pl -a -ōrum 30.90
 -ve 27.29
 vehere vēxisse vectum 6.30,69
 vel 13.7,9
 velle voluisse 10.67,75; 13.140
- vēlōx -ōcis 29.185
 vēlum -i n 16.39
 vel-ut 28.26
 vēna -ae f 11.20
 vēn-dere 8.5
 venire vēnisse 3.21; 13.47
 venter -tris m 11.21
 ventus -i m 16.29
 venustus -a -um 34.89
 vēr -is n 13.80,84
 verbera -um n pl 23.99
 verberāre 3.46
 verbum -i n 3.100; 4.45
 vērē 21.101 v. vērus
 verēri 16.74
 vērō 16.123; 18.140; 21.104;
 neque/nec v. 16.138
 versārī 28.89,134; 32.157
 versiculus -i m 34.172
 versus -ūs m 12.145; 32.102
 versus, ad... v. 20.67
 vertere -tisse -sum 7.16,45;
 13.50; 22.3
 vērum 26.8
 vērus -a -um 15.54; 22.66; 32.
 115; n 15.57
 vesper -erī m 13.36; -i adv 20.42
 vester -tra -trum 12.25
 vestigium -i n 9.54,82
 vestimentum -i n 14.69,75
 vestīre 14.71
 vestis -is f 21.5; 30.71
 vestrum gen 29.43
 vetāre -uisse -itum 31.106
 vetus -eris 31.127,154
 via -ae f 6.1; 8.11
 vīcēsimus -a -um 20.0
 victor -ōris m 32.40
 victōria -ae f 32.31
 vidēre vīdisse vīsum 3.11; 10.
 50; vidērī 26.94,95; 33.63
 vigilāre 14.5
- vigilia -ae f 28.95
 vīgintī 8.48
 vilis -e 32.38
 villa -ae f 5.1
 vincere vīcisse victum 21.46;
 32.31
 vincīre vīnxisse vīnctum 22.11
 vīnea -ae f 27.47
 vīnum -i n 27.49
 vir -i m 2.1; 5.20
 vīrēs -ium f 32.53
 virga -ae f 15.6
 virgō -inis f 19.41
 virtūs -ūtis f 33.37
 vīs vim vī f 32.13,164
 viscera -um n 11.22
 vīsere -sisse 30.19
 vīta -ae f 29.7
 vītare 28.143
 vītis -is f 27.46
 vīvere vīxisse 10.46; 20.11;
 25.25
 vīvus -a -um 10.49
 vīx 16.69; 27.177
 vōbīs vōbīs-cum v. vōs
 vocābulum -i n 1.71
 vōcālis -is f 18.7,23
 vocāre 3.16; 19.30; 30.9
 vocātīvus -i m 4.102
 volāre 10.11
 voluntās -ātis f 32.61
 vorāgō -inis f 28.131
 vorāre 25.19
 vōs vōbīs 15.51,120; 20.130;
 21.109; vōbīs-cum 29.57
 vōx vōcīs f 10.81
 vulnerāre 33.137
 vulnus -eris n 33.138
 vultus -ūs m 23.34
- Z
 zephyrus -i m 18.12

INDEX GRAMMATICVS

A

- ablātīvus 5.123–138
- (= *ab/ex* —) 6.112–113, 118; 16.140; 25.38, 100; 23.106; 27.89; 32.6
- (absolutus) 14.15, 85; 16.36, 64, 65, 94, 95; 22.119
- (apud comp., *ante/post*) 16.91, 123, 124, 148; 19.83, 86, 123
- (causae) 11.55; 25.73; 26.24; 27.109; 32.22
- (comparatiōnis) 24.30, 77, 90, 108, 116; 32.193
- (instrūmenti) 6.40, 51, 69, 91; 8.24, 56, 99; 12.191; 16.34; 20.11; 27.20 (ūti)
- (loci) 16.16; 25.52
- (modi) 9.90; 10.112; 26.47; 29.14; 32.46, 77
- (post prp. *ab/ā, cōram, cum, dē, ex/ē, prō, p̄ae, sine*) 5.136; 35.194–199; (*in, sub, super*) 1.1; 9.30; 31.147; 35.205–213
- (quālitatis) 29.123; 32.49
- (temporis) 13.19, 44, 46, 52; 33.54
- accūsātīvus 3.84–97; 5.107–122
 - cum infinitivō 11.168–179; 25.2
 - (post prp.) 6.97–107; 35.181–193
 - (= *ad* —) 6.110–111, 114–115; 20.123; 25.52, 99
 - /ablātīvus (post prp. *in, sub, super*) 7.14, 17; 22.91; 35.200–213
- āctīvum/passīvum 6.122–139; 35.65–81
- adiectīvum (dēcl. I/II) 12.155–171
 - (dēcl. III) 12.172–185
 - (comparatiō) 13.168–176
- adverbium 35.102–126
 - (-ē/-iter) 18.194–212
 - (-ner) 30.33, 35, 82
 - (-ō) 17.12; 20.63; 24.12, 59, 100
 - (comparatiō) 18.206–212; 35.121–126

C

- cāsus 35.19–28
- comparatiō (adiectīvī) 13.168–176; 35.30–37
 - (adverbii) 18.206–212; 35.121–126
- comparatiōvus 12.199–225
 - (adverbii) 18.206–207, 210, 211
- coniugatiōnēs I–IV 35.232–237
- coniunctiō 35.155–175
- coniunctīvus praes. 27.182–235
 - imperf. 28.191–232
 - perf. 32.226–273
 - plūsquamperf. 33.194–236
 - (*cum* —) 29.76, 79; 32.176; 33.109
 - (dubitātīvus) 28.184; 29.22, 23, 51
 - (hortātīvus) 30.87, 120; 32.176–177
 - (interrogat/nescit num/quis —) 29.106, 117, 128; 31.82, 84
 - (irrealis) 33.73–76, 82–85, 181–182, 208–214

- (optātīvus) 31.182, 183, 196; 32.157, 183; 33.67, 71, 166
- (*ut/nē* —) 29.204–218

D

- datīvus 7.106–121; 8.46, 116; 10.58; 17.79
- (possessīvus: *esse*) 12.6–10; 14.64, 77, 86
- (verba: *pārēre...*) 12.75, 82; 15.64; 16.82; 17.109; 19.104; 21.119; 27.122, 123; 28.16, 110, 158; 29.80, 83, 85, 161, 185; 30.33, 104; 31.55, 90; 32.77, 101, 117; 33.29; 34.35, 40, 126, 217
- (agentis: apud gerundīvum) 31.159, 210–211
- dēclinatiō I 9.89–99
 - II 9.100–113
 - I/II (adiectīvum) 12.155–171
 - III 9.114–127; 10.166–183
 - III (neutr.) 11.148–167
 - III (adiectīvum) 12.172–185
 - IV 12.144–154
 - IV (neutr.) 21.(36–38)
 - V 13.152–168; (*rēs*) 14.(111–114)
- dēclinatiōnēs I–V 35.224–231
- dēpōnēns, verbum 16.152–165; 35.79–81
 - (ind. praes.) 17.187–193
 - (ind./inf. perf.) 24.26, 27, 54, 80, 81, 88, 101
 - (imp.) 25.146–154

E

- esse*: ind. praes. 15.143–153, imperf. 19.168–184, fut. 20.176–188; coni. praes. 27.195–209, imperf. 28.201–213

F

- fēminīnum 2.96, 101–102
- ferre (ind. praes.) 22.105–111
- futūrum 20.167–207
 - part. & īf. 23.157–178
- futūrum perfectum 30.161–201

G

- genetīvus 2.105–121
 - /accūsātīvus 25.22, 46, 51, 77, 86, 88, 122, 125, 130; (*oblīvīscī/memīssē*) 25.126; 32.126, 156
 - (locātīvus) 6.114–115, 120–121
 - (*numerū* —) 2.47, 56
 - (*multūm/paulūm* —) 16.9, 61, 62, 117; 27.38, 41
 - (partītīvus) 12.64, 65; 17.14; 19.30
 - (*plēnū* —) 7.43
 - (quālitatis) 12.158; 19.33; 22.16; 31.101
- genus (nōminis) 35.13–18
 - (verbi) 35.65–81
- gerundīvum 26.147–162
- gerundīvum 31.206–219
- gerundīvum/gerundīvum 33.80, 94–98, 116

H
hic haec hoc 7.43,85.90; 8.212–223

I

ille -a -ud 8.135–211
imperatīvus 4.106–121; 5.139–156
— (verbī dēpōnentis) 25.146–154
— futūrī 26.81; 33.237–248
imperfectum ind. 19.164–208
— coni. 28.191–232
—/perfectum 21.152–158
indicatīvus/coniunctīvus 27.185–190
—/imperatīvus 4.106–121
infinītīvus praes. 10.133–165
— perf. 21.166,175–176,202
— fut. 23.157–178
interiectiō 35.214–221
tre (ind. praes.) 15.166–167
is ea id 8.135–211

L

locatīvus 6.114–115,120–121; 15.81; 21.20;
25.132; 27.66

M

masculīnum 2.95,99–100

N

nē -eris! 32.162,183,199,211,215,243,254
neutrum 2.97,103–105
nōmen 35.7–37
nōminatīvus/accūsatīvus 3.84–97
numerī 4.9–10; 17.19–35
— (*prīmus, secundus...*) 13.2–6,54
— (adv. *semel...* -iēs) 18.118–126,134
— (*singulī, bīnī...*) 30.73–74; 33.2–3
numerus (nōminis) 1.85–106; 35.19–22
— (verbī) 5.139–156; 35.82–85

P

participium 35.127–154
participium praes. 14.134–150
— perf. (pass.) 21.193–196
— fut. 23.157–165
passīvum 6.122–139; 35.72–74
perfectum ind. 21.159–206
— inf. 21.166,175–176,202
— coni. 32.226–273
—/imperfectum 21.152–158

persōnae 15.130–139; 35.50–53,97–100

— verbī (āct.) 15.130–170

— (pass.) 17.154–162

plūsquamperfectum ind. 24.120–161

— coni. 33.194–236

positīvus (gradus) 35.33

posse (ind. praes.) 15.169–170

praepositiō 6.97–109; 35.176–213

praepositiōnēs + abl. 5.136; 35.194–199

— + acc. 6.97–107; 35.181–193

— + abl./acc. 35.200–213

praesēns ind. (āct.) 15.130–170

— ind. (pass.) 17.154–193

— coni. 27.182–235

—/praeteritum (imperf.) 19.155–162

praeteritum v. imperfectum et perfectum

prōnōmen 35.38–56

prōnōmen relātīvum *qui* 3.69–82; 8.135–211

prōnōmina dēmōstrātīva: *hic* 8.212–223; *ille /is*

8.135–211

— interrogatīva *quis/quī* 8.135–211; *uter* 14.12,

— persōnālia *ego,tū,nōs,vōs* (nōm.) 15.132–133

— possessīva *meus/tuus* 2.66–79; *sūs* 4.19; *nōster*

11.131; *vester* 12.25

Q

quis/quī quae quid/quod 8.135–211

S

sī/nisi+coni. 33.73–76,82–85,208–214,220–225

singulāris/plūralis 1.85–106; 35.19–22

—/— (verbī) 5.139–156; 35.82–85

superlātīvus (-issimus) 13.167–176

— (-errimus, -illimus) 18.73,84,102

— (adverbii) 18.206–212

supīnum I 22.123–130

— II 22.131–135

T

tempora (verbī) 19.155–162; 20.166–171;
21.151–158; 35.86–96

U

ut/nē/ut nōn + coni. 29.204–218

V

velle (ind. praes.) 10.75,76; 20.55,56,64,73

verbum 3.98–103; 35.57–101

vocatīvus 4.100–105, 19.93–94; 21.30

NOTAE

- = idem atque (pōnitur inter vocābula quae eandem ferē rem significant)
 ↔ contrārium (pōnitur inter vocābula quae rēs contrāriās significant)
 < factum ex (pōnitur inter vocābula quōrum alterum ex alterō factum est)
 | haec nota pōnitur ante litterās quae in dēclinatiōne adduntur

<i>abl</i>	ablātīvus	<i>inf</i>	infīnītīvus
<i>acc</i>	accūsātīvus	<i>kal.</i>	kalendae
<i>āct</i>	āctīvum	<i>loc</i>	locātīvus
a. d.	ante diem	<i>m, masc.</i>	masculīnum
<i>adi</i>	adiectīvum	<i>n, neutr</i>	neutrūm
<i>adv</i>	adverbium	<i>nōm</i>	nōminātīvus
<i>cap.</i>	capitulum	<i>nōn.</i>	nōnae
cēt.	cēterī -ae -a	<i>pāg.</i>	pāgina
<i>comp</i>	comparātīvus	<i>part</i>	participiūm
<i>coni</i>	coniūncīvus	<i>pass</i>	passīvum
<i>dat</i>	datīvus	<i>perf</i>	perfectūm
<i>dēcl</i>	dēclinatiō	<i>pers</i>	persōna
<i>dēp</i>	dēpōnēns	<i>pl, plur</i>	plūralis
<i>f, fēm</i>	fēminīnum	<i>praes</i>	praesēns
<i>fut</i>	futūrum	<i>prōn</i>	prōnōmen
<i>gen</i>	genetīvus	<i>pp</i>	praepositiō
īd.	īdūs	<i>s. d.</i>	salūtem dicit
<i>imp</i>	imperātīvus	<i>sg, sing</i>	singulāris
<i>imperf</i>	imperfectūm	<i>sup</i>	superlātīvus
<i>indēcl</i>	indēclinābile	<i>voc</i>	vocātīvus

FORMAE MVTATAE

A	eō eōrum eōs eum < is	libr- < liber	quan- quen-dam < quī-dam
ab-lāt-abs-tul-< au-ferre	eō eunt eunt- < īre	locūt- < loquī	R
āct- < agere	eō- eun-dem < īdem	lūc- < lūx	rē rēbus < rēs
al-lāt- at-tul- < af-ferre	er- < esse	M	rēg- < rēx
C	F	mā-vīs -vult < mālle	rei rem rērum < rēs
cecid- < cadere	fēc- < facere	merc- < merx	rūp- rupt- < rumpere
cecin- < canere	fit fiunt < fierī	mī < meus	S
cēp- < capere	fix- < figere	mīs- miss- < mittere	scid- sciss- < scindere
cruc- < crux	frāct- frēg- < frangere	mixt- < miscēre	secūt- < sequī
D	fu- < esse	mōr- < mōs	sim sīs sit... sint < esse
ded- < dare	G	N	strāt- strāv- < sternere
dī dīi dīs dis < deus	gener- < genus	nec- < nex	sum sumus sunt < esse
didic- < discere	gess- gest- < gerere	noct- < nox	T
dīx- < dīcere	H	O	tetig- < tangere
dō < dare	ha- hīs ho- hu- < hic	ob-lāt- -tul- < of-ferre	tract- trāx- < trahere
duā- duae < duo	I	oper- < opus	tria tribus trium < trēs
duc- < dux	īb- < īre	ōr- < ōs	tul- < ferre
dūx- < dūcere	iēc- < iacere	P	V
E	īi iīs < is	pāc- < pāx	vect- vēx- < vehere
ea ēa eae < is	īi iīstī iīt... iērunt < īre	ped- < pēs	vī vim < vīs
ea- eandem < īdem	iuss- < iubēre	pepul- < pellere	vīc- vict- < vincere
eam ēārum eās < is	L	posit- posu- < pōnere	vīs < velle
eam eās eat... eant < īre	lāt- < ferre	pot- potu- < posse	vīx- < vivere
ed- ēd- < ēsse	later- < latus	prō-fu- -su- < prōd-esse	vōc- < vōx
ēg- < agere	lēct- < legere	Q	vol- vult vultis < velle
eī eius(-dem) < is īdem	lēg- < lēx	qua- quo- < qui/quis	

IMPERIVM
ROMANVM

Oceanus
Atlanticus

Britannia

Germania

Gallia

EVROPA

Danuvius

Hispania

Sardinia

Corsica

Rome

Italia

Brundisium

Ierapetra

Lemnos

Chios

Naxos

Samos

Rhodes

Leptis

Philippi

Thessalonica

Corcyra

Creta

AFRICA

Nilus

Aegyptus

Arab

ASIA

Syria

GRAECIA

ITALIA

